joni mitchell ▸ springsteen ▸ cohen ▸ robbie robertson ▸ Elizabeth Wurtzel Prozac Toplumu

ROLL

220 000 TL
KDV dahil

[nirvana]

bob dylan

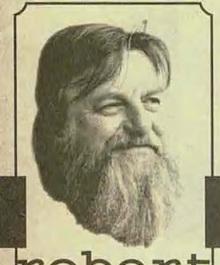

robert wyatt

sayı 14 aralık '97

birol topaloğlu + woody guthrie + the verve + barbara + charles aznavour

Nâzım Hikmet

Türkçesi: Bengi Derya

Fikirler uğruna ölmek

Fikirler uğruna ölmek, valla harika fikir de
Öldüyordum az kalsın, o taraklarda bezim yok diye
Bütün akleweller, hep gözleri üstümde
Avaz avaz bağırıp çullandılar üstüme
Ve çeldiler aklımı, benim küçük kuşbeynim
Hemen yoldan çark edip değiştirdi kafayı
Ama kendine ayırarak küçük bir şüphe payı:
Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama

Bari aylaklık edip gitsek öbür tarafa
Bu dünyaya kazık çakmadık, bi gün ölürüz nasılsa
Mecburen, mecburiyetten, çekilir mi bu cefa
Ya yarın bu fikirlerin hiç bi hükmü kalmazsa
Fikrinde yanıldığını, geç de olsa anlarsın
Tam tamına teslim ettikten sonra ruhunu
İşte işin en hazin, en boktan yanı da bu
Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama

Azizler şehit şehit diye tutturur
Fikrisabit halinde kafalarında dolanır durur
Bunu söylemenin zamanı geldi geçiyor:
Fikirler uğruna ölmek, onları yaşatan budur
Savaş meydanlarında hayal ederler
Bin yıl yaşayan kahramana benzemeyi
Gizlice birbirlerine söylerler aynı şeyi:
"Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama"

Fikirler fedakarlık, ilahlar kurban ister
Her türlüsü bin türlü bela açar başına
Ve mühim bir soru çıkar kurbanın karşısına
Fikirler uğruna ölmek, iyi güzel de
Hangi fikirler?
Hepsi de birbirine benzer.
Uzaktan göründüklerinde, kocaman bayraklarıyla
Bilge kişi ağır ağır döner mezarında
Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama

Bunca kıyım bunca kan gayrı yetmedi mi
Değiştirmek için, çözmek için her şeyi
Bari dünya bir cennet olsa
Bunca zafer bayramı, bunca kelleden sonra
Ama takvimler döner, duyulur çan sesleri
Tanrılar dayanamaz açlığa, susuzluğa
Ve ölüm, yeniden başlar ölüm
Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama

Siz ey kışkırtıcılar, ey şeytanın havarileri
Madem ölmek şart, meydan sizin, siz buyrun önden
Ama artık bırakın yaşasın diğerleri
Yaşamak bu diyarda onların nerdeyse tek lüksleri
Azrail yeterince açlıkgöz zaten
İhtiyacı yok fazladan bir silaha
Gayrı yeter idam sehpaları etrafında ölüm dansları
Tamam, ölelim fikirler uğruna
yavaş yavaş ama
yavaş yavaş ama

Bankalardaki aşıklar

Gelip geçerken
kaldırımlarda gördüğümüz
şu yeşil bankalar
yaşlılar, sakatlar ve
şişmanlar için konmuş oraya.
Siz öyle zannedin daha
O bankalar hizmet sunar tazecik aşıklara

Aşıklar öpüşürken bankalarda
bankalarda, bankalarda
Hiç takmazlar yan yan bakışlarını
Gelip geçen insanların
Aşıklar öpüşürler bankalarda
bankalarda, bankalarda
Bıktırırne dolu dolu "seni seviyorum" diyen
ağızları dert görmesin...

Elele tutuşurlar
bahsederler yarından
ve yatak odalarına kapılıyacaklar
mavi duvar kağıdından.
Ve bıktırırını hayal ederler
kız ürgü örer, oğlan sigara tüttürür
ilk doğacak çocuğa isim düşünürken

Bir ailenin yolu düşer oraya
hani toplumun temel direği derler ya
bakarlar şu iki terbiyesize
laf sokuştururlar: "hop, aile var"
Halbuki herşi de
anası, babası, oğlusu, kızı
amma istemezdi
bankalkların yerinde olmayı

Aylar geçer aradan
diner o ilk heyecan
o güzel, parıltılı düşler
bakarlar ki gökyüzünde
koca koca kara bulutlar
ve şaşkınlıkla fark ederler
şu bankta yaşadıklarını
aşıklarının en güzel anını

Kötü şöhret

Küçük sıradan bir köyde
Adım çıkmış kötüye
Çırpınıp didinsem de nafile
Baltaya sap süsü versem kendime!
Kimseye bir ziyanım yok
Bildiğim yolda giderken.
Ama farklı bir yol bu onlarınkinden
Saygıdeğer insanlar hoşlanmazlar hiç
Herkes konuşur arkamdan
Dilsizler hariç.

Milli bayram da olsa
Yatarım yumuşacık yatağımda
Ağır ağır yükselen marşlar
Bir şey söylemez bana
Ziyanım yok kimseye
Çalan çanları duymam bile
Ama onların yolundan farklı bir yol bu
Saygıdeğer insanlar hoşlanmazlar hiç
Herkes alay eder, parmağını tutar gözüme
Çolaklar hariç.

Biçare bir hırsız görsem
Peşinde hödüğün teki
Bende yalan yok, bir çelme
Hödük aynen boylar yeri
Kimseye ziyanım yok
Elma hırsızları bırakırım koşsunlar
Ama hoşlanmaz saygıdeğer insanlar
Benim yolum onlarınkine benzemez hiç
Herkes çullanır üstüme
Kötürümler hariç.

Kaderimde yazanları sezmek için
Gerek yok kahin olmaya
Zevklerine uygun bir ip bulsalar
Hemen geçirecekler boynuma
Yine de kimseye bir ziyanım yok
Her yol Roma'ya çıkar, benimkisi dışında
Onlarınkinden farklı bir yol bu
Saygıdeğer insanlar hoşlanmazlar hiç
Herkes gelecek idamımı görmeye
Tabii ki körler hariç

ROLL OVER ROLL

Sürpüriz Sürpüriz Sürpüriz Sürpüriz

Sürp'rüz sürp'rüz üstüne. Acaip pürüzler içinde sürp'rüz üstüne sürp'rüz. "Dikkatli okuyucularımız"ın dikkatinden kaçmamış olacağı üzere Roll'un kendisi zaten bir sürp'rüz. "Hafızası kuvvetli okuyucularımız"ın da hafızasından kaçmamış olacağı üzere, Roll kasım sayısında bir sürp'rüz yapmış, 21 Kasım'da özel bir sürp'rüz sayının çıkacağını duyurmuş ancak sürp'rüz yaparak 21 Kasım yerine 28 Kasım dolaylarında bayilere ulaşmıştı. Fakat asıl sürp'rüz başkaydı. Roll bir yaşgünü sürp'rüzü yapmış, özel sayıyla birlikte bir kaset armağan etmişti. Sürp'rüzler bu kadarla kalmıyordu. Bu sürp'rüzün arkasında bir başka sürp'rüz vardı: Nazan Öncel Roll'a güzel bir sürp'rüz yapmış, "Göç" albümünü armağan etmişti.

Fakat başka bir sürp'rüz daha vardı: Kaset sayısı Roll tirajından daha azdı. Bu durumda da şöyle bir sürp'rüz kaçınılmazdı: Roll herzamankinden daha az basılmış, dolayısıyla sürp'rüz biçimde tükenmişti.

Söze "sürp'rüz sürp'rüz üstüne" diye boşuna başlamadık. Gerçi lafın buraya gelmesi de bizim için sürp'rüz oldu ama, sürp'rüz bu, geliyorum demiyor.

Peki, bu Roll niye bu kadar sürp'rüzcü? Sağımız, solumuz, önümüz, arkamız pürüz de ondan. Hal böyle olunca, Roll da her daim bir sür-pürüz yapıyor. Tıpkı "kontur"a "sürkontur" gibi. "O" pürüz yapıyor, Roll sür-pürüz çekiyor. "O", yani "reel". Zaten Roll da bu nedenle sürreel: "Gerçek"liğin çektiği "kontur"a sürkontur.

Hazır söz sürp'rüzden açılmışken... Arka kapağımızda acaip bir sürp'rüz var: Che yaşıyor. Çok emin bir kaynak yaptı bu sürp'rüzü: Haberci! ATV ekranında, gözlerimizle gördük. O günden beri de gözümüzün önünden gitmiyor. Che, Sahra çölünde Sahrabi'lerle birlikte yaşıyor. Sahrabiler kim derseniz... Vaktiyle, bugünkü Fas'ın sınırları içinde kalan, çok kıymetli maden yataklarına haiz topraklarda yaşarlarmış. Toprakları 1850'de İspanyollar tarafından sömürgeleştirilmiş. Sömürgecilik sonrasında ise, Fas Kralı Hasan Fransızlarla işbirliği yapıp Sahrabileri top tüfek marifetiyle Cezayir sınırına sürmüş. Sahrabiler de, Sahra'nın Cezayir sınırı içinde kalan kuş uçmaz kervan geçmez bir bölgesinde dev çadırkentlerde yaşamaya başlamışlar. Kral Hasan upuzun bir kum duvar yaptırmış, Fas sınırıyla Sahabilerin çadırkentleri arasına. Çin Seddi'nden sonra dünyanın en uzun duvarı işte bu duvarmış... Bütün dünya unutmuş Sahabileri. Açlıktan, susuzluktan, hastalıktan kırılmışlar, yok olma noktasına gelmişler. Sonra birazcık toparlamışlar durumu. Haberci'de şimdiki "iyi" hallerini gördük; Kuzey Irak cennet sayılır. Program sağlık yönüne kaydığında öğrendik ki, bütün dünyanın unuttuğu Sahabilere Küba'dan doktorlar gelirmiş. Tam o anda, Kübalı doktorlar girdi görüntüye. Ellerinde bir "sürp'rüz" vardı: Che posteri.

4 Ajans

8 Bob Dylan
9 Fotosentez
10 Robert Wyatt

14 The Verve

18 Barbara

20 Bedri Noyan

22 Mistik Müzik Festivali

24 Birol Topaloğlu

29 Gökalp Baykal
30 Prozac Toplumu

32 Nirvana

36 Robbie Robertson
37 Bruce Springsteen

39 Joni Mitchell

41 Leonard Cohen
42 Fatih Altınöz

44 Gayd

46 Charles Aznavour
47 Woody Guthrie

50 Albümler

56 Liste
57 Bob Dylan (devam)

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Atilla Aydoğdu, Cem Dizdar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Cüneyt Kalabalık, Çilek Ünsal, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Esra Birkan, Gökalp Baykal, Gökhan Pamuk, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kerem Demir, Levent Elpen, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Beşer, Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film hazırlık:** Çağdaş Grafik **Baskı:** Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 0 212 245 29 13 **Yıl** 2 **SAYI** 14 - ARALIK '97 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazıişleri Müdürü:** E. Derya Bengi **Web:** http://www.turk.net/meram/homepage.html AYDA BİR YAYINLANIR

AJANS

Saç sefadan, tırnak cefadan uzar. İçki genci bozar | Sen ağa, ben ağa, ineği kim sağa? | Fikirlerim batar, acıtır. **ÇELİK**

Ruhiyatçıların belirttiğine göre yürürken kolları sallamak adeti insana dört ayak üzerinde yürüyen atalarından miras kalmıştır.

Üstüm, başım, içim, dışım / Ayakkabım yerli malı / Vatanını seven insan / Yerli malı kullanmalı // Neden param avuç avuç / Yabancıya gitsin bütün? / O paralar diken olur / Canımızı yakar bir gün // Yerli malı duruyorken / Yabancıya bakar mıyım? / İşçimizin emeğini / Bile bile yakar mıyım? // Çeşidi az olsa bile / Yerli malı, vatan malı / Başka türlü düşünenler / Varlığından utanmalı. **HAKKI SUNAT**

20 Aralık, En uzun geceler başlıyor

TEST Mühür kimde ise ..... odur
a) müdür **b)** Süleyman
c) yetkili **d)** âmir

Zafer Zembla'nındır
ZEMBLA

Grant Lee Buffalo'dan **Paul Kimble** solo bir albüm yayınlamaya karar verdi. İlk kayıtları dinleyen bir Amerikalı müzik yazarı "Prince'in 'Dirty Mind' dönemiyle Portishead arası bir şey" diye yazdı.

Nick Hornby, üçüncü romanı "Father Figure"ün sinema haklarını 300 bin dolara sattı.

New York'lu **Soul Coughing** dörtlüsü "Ruby Vroom" ve "Irresistible Bliss" albümlerinin ardından üçüncü albümleri için Los Angeles'ta stüdyodalar. İlkbaharda yayınlanacak albümün prodüktörlüğünü Tchad Blake üstleniyor. Birkaç parçada **Roni Size**'ın da emeği olacak. Bilindiği gibi "Spawn" filminin soundtrack'inde bir parçayı yine ortaklaşa kotarmışlardı.

97'nin en başarılı yeni grupları arasında sayılan **Eels**, ilkinci albümleri için Los Angeles'ta bir stüdyoya kapandı. Bu arada grup "Half Baked" filminde kullanılacak bir parça için **Tricky**'le birlikte kayda girecek. Seçtikleri şarkı, "Maxinquaye"de yer alan "Suffocated Love". Ayrıca **Lisa Germano** da parçanın eşlikçileri arasında.

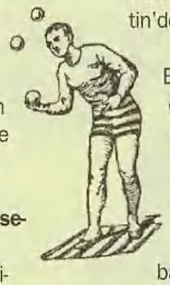

David Cronenberg, "Existence" ismindeki yeni filminin çekimlerine başlıyor. Başrolde Jennifer Jason Leigh olacak.

Tindersticks ve **Isabella Rosselini**'nin birlikte kaydettikleri 45'liğin yayınlanması erteleniyor da erteleniyor. Şimdilik umud edilen tarih 98 başları.

Echo & The Bunnymen'in Avrupa turnesinin bazı konserlerinde **Super Furry Animals** da sahne alacak.

PJ Harvey'in kayıtları bitti denilen yeni albümünün önümüzdeki sonbaharda anca çıkabileceğinden söz ediliyor. Sabrın sonu selamet.

İlk bakışta şaka gibi geliyor: **Wu-Tang Clan** ve **Texas** ortak bir şarkı kaydedeceklermiş.

Zamanımızın en büyük mod isyancısı **Paul Weller**, geçen gece, Paris'te kaldığı oteldeki barın erken kapanmasına isyan etti ve soluğu nezarethanede alana kadar ortalığı birbirine kattı.

Damon Albarn, **Blur**'ün artık sahneye mahneye çıkmayacağını, bu sıkıcı ve yorucu işe artık bir son vermenin zamanı geldiğini açıkladı.

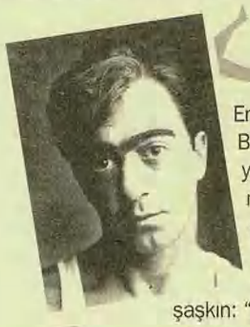

En olmayacak şey oldu, **REM** üç kişi kaldı, baterist Bill Berry gruptan ayrıldı. "Dokuz yaşımdan beri davul çalıyorum, hayatımın 18 yılını REM'e verdiğim için çok mutluyum, ama artık başka bir şey yapmanın zamanı geldi. Arkadaşlığımız baki kalacak, onların yaptığı her şeyi bir numaralı hayranları olarak dinlemeye devam edeceğim" diyor Berry... Michael Stipe ise az biraz şaşkın: "Bir devir kapandı. Bill adına mutluyum. İyi düşünülmüş, cesur bir karardı. Mike, Peter ve bana gelince; her zaman REM olarak mı kalacağız? Evet. Üç ayağı kalsa da, bir köpek yine de bir köpektir."

Goldie ve Cypress Hill'den **DJ Muggs**, stüdyoda Goldie'nin yeni albümü için bir parça hazırlıyorlar. Albümün çıkış tarihi olarak ocak sonu öngörülüyor.

The Fall'un her şeyi Mark E. Smith ve **Elastica**'nın her şeyi Justin Frischmann Elastica'nın yeni albümünde yer alacak iki parçada düet yapacaklar. Müzikler Justin'den, sözler Mark'tan.

Brit-pop'un nadir sıkı gruplarından **Bluetones**, ikinci albümünü ilkbaharda yayınlanacak.

Morcheeba'nın ikinci albümü neredeyse hazır gibi. 98 başlarında elimizde olacak.

Jon Spencer Blues Explosion, yeni albümleri için enteresan bir prodüktörle anlaştı: Dan "The Automator" Nakamura. Daha evvel Dr Octagon ve Cornershop'la çalışmış bir hip-hop prodüktörü. Peki, Jon Spencer'ın blues infilak orkestrası nereye doğru gidiyor? "Grubun ciddi bir değişikliğe ihtiyacı vardı" diyen Spencer halinden gayet memnun. Yeni albümde ritm programları, sample'lar ve yaylılar olacakmış. Grup üyeleri ve Dan Nakamura, "Scream 2" filmi için kullanılacak bir parçanın kaydı esnasında stüdyoda tanışmışlar ve çabucak kaynaşmışlar. Belki şarkının ismi bir şeyler anlatır: Doğru yer, yanlış zaman, "Right Place, Wrong Time". Bir Dr John cover'ı.

Cocteau Twins'in şarkıcısı **Liz Fraser** birkaç aylığına Bristol'a yerleşti ve **Massive Attack** elemanlarıyla ahbaplığı ilerletti. Birlikte birkaç parça yazdılar.

Carlos Saura, İspanyol içsavaşı hakkında bir film çekmeye hazırlanıyor.

Beatles zamanlarının efsanevi prodüktörü **Phil Spector**, porno film müziklerinin büyük çoğunluğunun **Spice Girls** şarkılarından daha iyi olduğunu iddia etti.

Cowboy Junkies, mart ayında çıkacak yeni albümleri için Toronto'da stüdyoda çalışıyor.

Garbage'ın ikinci albümünün günü iyice yaklaştı. Şubatta yayınlanacak albüm Shirley Manson'ın ifadesine göre, ilkinden daha "relax" olacakmış.

Patti Smith, bir zamanlar, punk denen şeyi New York'un meşhur kulübü CBGB's'de sergilerdi. Smith, 18 yıldır uzak kaldığı "yuvasına" sonunda döndü. Dört gece üstüste tertip edilen konserlerin biletleri (her bir gece için 400 bilet) birkaç dakikada tükenmişti.

Steely Dan 18 yıl aradan sonra bir stüdyo albümünün kayıtlarına başladı. Bu arada Rock and Roll Hall Of Fame müzesi, Donald Fagen ve Walter Becker'dan oluşan muhteşem grubu bir ödülle selamlamaya hazırlanıyor.

Bir güzel haber de **Rage Against The Machine**'den: Grup, Bruce Springsteen'in "The Ghost Of Tom Joad"unu cover'layacak.

65 yaşındaki **Johnny Cash**, geçtiğimiz ay Parkinson hastalığına yakalandığını öğrendi.

Chemical Brothers, şimdiye kadar yaptığı remiksleri bir albümde toplayacak. Mesela Primal Scream, Leftfield, Saint Etienne parçaları.

Courney Love, grubu Hole'la birlikte yeni albümünü Mart ayına yetiştirmeye çalışıyor. Ancak albümün nasıl bir şey olacağından henüz kimseler haberdar değil. İnternet sayfalarında dolaşan dedikodulara inanırsak albümün kapağında Kurt Cobain'in bir fotoğrafı yer alacakmış... Bu arada memleketimizde eski Hole albümlerinin artık bulunabileceği müjdesini aldık Kod Müzik'ten. Mesela "Live Through This" ve mesela yeni bir toplama albüm "My Body, The Hand Grenade": Hiçbir albümde yer almamış eski singlelardan ve bilinmeyen kayıtlardan oluşan bu albümde birer Carole King ve Donovan cover'ı da yer alıyor.

4→

Kime sorsanız, size dürüst olmanın faziletlerinden, dürüst insan bulamamaktan söz eder. Ruhbilim uzmanlarına göre bunun nedeni, aslında kendi olumsuz duygularımızdır.

Şu karşıdan gelen dilber/Gelir amma neden sonra/
Bir selama razı oldum/Verir amma neden sonra

Ben sana bir düdük vereyim, git bir maç yönet, bak bakalım orda neler göreceksin. **ERMAN TOROĞLU** *(Şansal A'ya)*

Lucas arada sırada hindi gibi kabararak bir şiir yumurtlar. Kimse şaşırmasın, yumurta ve şiir birbirine benzer, her ikisi de kaygan ve kırılgan olmalarına karşın serttir. **JULIO CORTAZAR**, Lucas Diye Biri

LED ZEPPELIN GELİYOR
Page & Plant
5-6 Mart'ta
Bostancı Gösteri
Merkezi'ndeler
Ciddi ciddi...
Kesinlikle...
Büyük ihtimalle...
Simdilik...

Smashing Pumpkins'in lideri **Billy Corgan**, boş zamanlarını geçirmek için Replicants isminde bir grup kurdu. Filter ve Ministry gruplarından elemanların da yer aldığı grup, ilk iş, Gary Numan cover'ları yapmaya başladı.

Ciddiye almak gerekir mi bilmiyoruz ama **Noel Gallagher** açıklama yapmış: "Bu yüzyıl içinde bir albüm daha yapmayacağız".

Mark Knopfler, Larry Carlton, Adrian Belew, Steve Wariner, Junior Brown, Harold Bradley ve Marty Stuart, Nashville's Ryman Auditorium'da **Chet Atkins**'e ithaf edilen dört saatlik gecede bir araya geldiler. Her gitarist bir-iki parça çalıp Chet Atkins için birkaç kelam etti.

Punk'ın babalarından **Jello Biafra** ve ikinci dalga punk gruplarından Offspring'in vokalisti ve gitaristi **Dexter Holland** hayırlı bir iş için bir araya geldi. İkili, hükümet bütçesindeki payları azaltılan çeşitli vakıflara destek olmak için F.S.U. adında bir vakıf kurdu. Destek alacak kuruluşların başında Uluslararası Af Örgütü, Los Angeles AIDS Projesi ve Fakir İnsanlar Birleşik Fonu geliyor.

Ben Harper, şu sıralar Yeni Zelanda ve Avusturya civarlarında turluyor. Yıl sonuna kadar da oralarda olacakmış. "Aldığımız duyumlara göre", Ben Harper ve **Faith No More**, ilkbaharda Türkiye'de olacak.

Gary Glitter'ın adı bir oğlancılık davasına karıştı. Bütün İngiltere'de sürdürülen inceleme ve soruşturmalardan sonra Yaşlı İngiliz şarkıcı adli denetim altına alındı. Şarkıcının evinde kendisini suçlu duruma düşüren belgeler bulunduğu söyleniyor.

Smashing Pumpkins'in gitaristi James Iha, şubat ayında ilk solo albümünü çıkarıyor. Gitaristin yakın bir arkadaşı, Internet'te, bu albümün, grubun daha önceki müziğiyle hiç alakası olmadığını söylüyor: "James'in albümü daha ağır, oldukça yumuşak ve son derece melankolik. Çoğunlukla aşk şarkıları ve power-pop baladlar." "Let It Come Down" adlı albümün kayıtları Chicago'da gerçekleştirildi. Albümün prodüktörü ise Tom Petty, Jewel ve Robbie Robertson'ın ses mühendisiliğini yapmış olan Jim Scott. Veruca Salt'dan Nina Gordon ve Pumpkins'in basçısı D'Arcy albüme sesleriyle katılıyorlar. Pumpkins ise yine davulcusuz kalmış durumda: geçen sene Jimmy Chamberlain'in aniden kovulmasından sonra, bu sefer de Matt Walker grubu terkediyor. Walker, artık kendi grubu Cupcakes'e kendini vermek istiyor.

İngiliz mimari mirasın idaresinden sorumlu The National Trust kurumu, **Paul McCartney**'in doğduğu evin yenilenmesi çalışmalarını üstlendi. Ama bir şartla: Liverpool'un eski bir işçi mahallesindeki küçük evin şimdiki sahiplerinin evin haftada bir gün ziyaretçilere açılmasını kabul etmeleri gerekiyor. Önümüzdeki ilkbaharda McCartney'in dünyaya gözlerini açtığı evi gezmek mümkün olabilecek.

98 nisanında piyasaya çıkacak albümü için **Jonathan Richman** Boston'da stüdyoda. "Malingering", "True Love's Not Nice", "Lonely Little Thrift Store", "Nineteen" ve "I Can't Find My Best Friend" gibi daha önce sahnede seslendirilen şarkılar bu albümde her zamankinden daha melankolik bir Jonathan Richman yorumuyla yeniden seslendirilecek.

Şu anda Amerika'da turnede olan **Violent Femmes** yeni albümlerinin ilkbaharda çıkacağını açıkladılar. Interscope şirketiyle bir sözleşme yaptılar ve bir kısmının kayıtları tamamlanan albümü tamamlamak için konserler biter bitmez stüdyoya girecekler. Avustralyalı ve Yeni Zelandalı hayranları için özel olarak yaptıkları son albümleri "Rock!!!!" ABD'de satışa sunulmamıştı bile. Gordon Gano'nun kendisinin seçtiği ve prodüksiyonunu yaptığı "Tribute To The Violent Femmes" adlı derleme albüm de projeler arasında.

Bob ve **Jacob Dylan** aynı anda, aynı sahnede. California'da, San Jose'de geçen hafta baba oğul ilk defa aynı sahneyi paylaşacaktı. Evet, niyet buydu. Ama son anda Bob Dylan'ın grubu, Jacob'un Wallflovers grubuyla karşılaşmak istemedi. Sonuçta, iki Dylan aynı sahnede çaldı ama, iki saat arayla.

ERCAN AKBAY

Ercan Akbay ilk kitabı ve albümü "Kuraldışı Öyküler" ile sessiz sedasız ortaya çıkmıştı. İkinci kitabı "Erkekler Ağlamaz"ı yeni yayınlanan Ercan Akbay'la, tonmaisterlik yaptığı stüyosunda konuştuk...

Müzik ve öyküler atbaşı

"Kuraldışı Öyküler" neden hem kitap hem de albüm olarak piyasaya çıktı?
Öykülerde hayatın kendinde varolan belirsiz, karanlık tabloyu resmetmeye çalıştım. Zaten hayatımızın içinde varolan sokak dilini, argoyu kullandım. Kitabın ilk öyküsü "Kötü Olan Benim"den bir bölüm, albümde bir şarkının başında yer alıyor. Öykülerimle birebir bir bağlantısı yok albümün. Ama yıllarca müzik ve öyküler birlikte atbaşı yürüdü. Albümde caz, rock, pop kokan parçalar var. Çok daha modern kokan ritmler ve riff'ler de var.

Şarkı sözlerinizde niye sokak dilini kullanmıyorsunuz?
Albümdekiler şarkı sözü, şiir yani. Ayrı bir konu. Yine de doğal bir dil kullanmaya çalıştım ama müziğin ritmine, kalıplarına uymak mecburiyetindeler.

Müzik hayatınız nasıl başladı?
İkinci kitabımda anlattığım yatılı okulda, Kadıköy Maarif Koleji'nde, okul orkestrasında başladı. 70'lerin başlarındaki popüler şarkıları çalardık. James Brown, Simon and Garfunkel, Chicago gibi müzisyenlerin, grupların yanında Bob Dylan, Leonard Cohen gibi ozanların şarkılarını çalardık. Bir sürü grup kurduk. Daha sonra kendi şarkılarımızı çalmaya başladık. Yıllar boyunca okul ve iş hayatımın yanında müzik bir hobi olarak kaldı. 1984'te Timur Selçuk'tan, ilk öğrencileri olarak iki arkadaşımla armoni dersleri aldık. 1989 yılında evime bir stüdyo kurdum. Film, tiyatro müzikleri, reklam jingle'ları gibi denemelerim oldu. Yıllar geçtikçe müzik anlayışım da değişti. "Yaz Gecesi" adında bir deneme yapmıştım. Yüz tane çoğaltıp eşe dosta dağıttım. Şimdi profesyonel bir stüdyo kurdum.

Bir yandan tonmaisterlik yapmak müziğinizi nasıl etkiliyor?
Müzik teknolojisine oldum olası merak duydum. Özellikle midi, audio recording ve mastering'le ilgileniyorum. Akademi İstanbul'da iki yıldır bu konuda dersler veriyorum. İyi bir müzisyen, iyi bir aranjör, iyi bir enstrümantalist, iyi bir şarkıcı müzik kayıt teknolojisini bilmeli, diye düşünüyorum. 1950'lerden önce belki bilmeleri gerekmiyordu ama, şimdi artık bilmeleri gerekiyor. İyi yapılmış kayıt, müziği çok etkiliyor artık. Kayıt konusunda bilgili olmam, benim müziğimi de etkiliyor. Çünkü bazı şeyleri hazırlarken ona göre hazırlıyorum. Hani derler ya, "iyi bir yönetmen montajda ne yapacağını bilen yönetmendir" diye; iyi bir müzisyen de miksajda ne yapacağını bilendir diyebilirim.

→5

AJANS

22 Aralık, Zemherinin başlangıcı (40 gün sürer)

Eskiler soğuk günleri "erbain" ve "hamsin" diye ikiye ayırırlardı: Erbain (zemheri) 22 aralık gününde başlayan, kışın en şiddetli soğuklarının, yağmurlarının, karlarının, fırtınalarının olduğu 40 günlük devredir. Erbain, 31 Ocak'ta yerini hamsine bırakır.

Ebru'yla Selim birbirlerini iyice severler.

Ken Parker: Fakat Amarok gitmeden önce bize veda edebilirdi...
Eskimo: Nazik bir hareket olmazdı. Sadece gelişler kutlanır, gidişler üzücüdür ve gideni hatırlamamak için iyi terbiye alınmış olduğunu gösterir.
Alaska, Erkekler Ülkesi

Süslenmekle zaman kaybedeceğine bize bir bayrak hazırlamalısın Bella. Bu bayrağın içinde her renk olmalı; ortasına da orak ya da çekiç veya iki başlı kartal, yahut Davud'un yıldızı yerine, başında çıngıraklı beresi ve elinde kelebek ağı olan bir deli koymalısın.
PRIMO LEVI, Şimdi Değilse Ne Zaman?

STEPHANE GRAPPELLI

1908 - 30 Kasım 1997

89'da İstanbul'da gelip çalmıştı. O zaman 81 yaşındaydı. Unutulmaz çingene gitarcı Django Reinhardt'la birlikte bir zamanlar yeri göğü inleten yakışıklı kemancı işte oydu. Caz içinde kemana birazcık hürmet gösteriliyorsa onun sayesindeydi. Oscar Peterson'la, Duke Ellington'la, Stuff Smith'le çaldı, Django'nun ardından çok uzun müddet gitarcılara yaklaşmadıysa da Philip Catherine'le, Lerry Coryell'la perhizi bozdu. Yehudi Menuhin'in en sevdiği kemancı kendi değil, Grappelli'ydi.

KATHY ACKER

1944 - 29 Kasım 1997

53 yaşında kansere yenik düşen Kathy Acker, yeraltının "rönenans" kadınıydı. Ününü sağlayan kitabı "Blood And Guts In High School" oldu. Bu kitapla yeraltı edebiyatının "ikonkırıcı kraliçesi" olarak kutlandı. 1996 yılında kanser teşhisi konulduğunda, kemoterapiyi redderek alternatif tıbbın olanaklarıyla şifa bulmaya çalıştı. Son dönem yapıtlarından biri, "Pussy, King Of The Pirates" idi. Mekuns topluluğu ile işbirliği yaparak aynı adı taşıyan bir de albüm gerçekleştirdi, onların eşliğinde kitabından bazı bölümler okuyordu. Kendisini William Burroughs'un gerçek mirasçısı sayıyordu. Kitapları "Don Kişot" ve "Annem" Türkçeye de çevrildi.

MICHAEL HUTCHENCE

1959 - 22 Kasım 1997

80'lerin en popüler gruplarından INXS'in şarkıcısı gibi değil, tek başına bir şarkıcı gibiydi. Stadyumları tıklım tıklım dolduranlar, INXS şarkılarını yazanları değil, aktaranı tanıyorlardı. Adı, çok zaman aşk dedikodularıyla anıldı. Genç kızların yakışıklı prensiydi, "yakışıklı ve fırlama rock star" koltuğuna iyi oturdu. 80'lere, yitik bir kuşağa dahil olmanın sıkıntısını hep çekti. Bu sıkıntı, çok iyi şarkıları çok iyi yorumlamasına engel değildi: "Need You Tonight" gibi bir şarkı, bir daha yazılmayacak ve okunmayacak.

Kaos kendi kendine bir şeyler çıkarıyor

Kendi alemlerinde, sessiz sedasız provalar, demo kayıtlar yapan Replikas grubunun buralı psychedelic nağmeleri tesadüfen elimize geçti. Dinledik, çok sevdik. Grupta Gökçe Akçelik, gitar, saz; Orçun Baştürk, davul; Barkın Engin: gitar, saz, keman; Baran Atasoy bas çalıyor...

Ne zaman bir araya geldiniz, nasıl başladınız?
Orçun: 93 senesinden beri bir aradayız.
Barkın: Bizim adam gibi müzik dinlememiz 10-11 yaşlarında başladı. Gökçe'yle beraber her şeyi dinliyorduk. Yeteneğimiz var diye düşünmedik. Gitar alalım dedik sadece, aldık.
Gökçe: Ben ders almayı denedim, ama başaramadım. Çünkü bir-iki etüd veriyorlardı, ben çalışmak istemiyordum. Bir şeyler yapmak istiyordum. Hiçbir zaman iyi gitar çalmaya çalışmadım. Benim asıl ilgilendiğim, kendi şarkılarımızı yapmaktı...
Orçun: Ben de öyle... İlkokulda trampet çalıyordum bandoda. Vurmalılara ilgim öyle başladı. O zamanlar Barış Manço'ya, Kurtalan Ekspres'e hayranlığım vardı. Bir defa annemle konserlerine gitmiştik, davulcuyu beğenmiştim. Evde kalemlerle tencerelere, kitaplara vura vura başladım. Sonra 91'de ciddi olarak davul çalmaya başladım. Kısa bir gitar maceram da oldu, ama davul çok daha hoşuma gitti.
O zamanlar kimleri dinliyordunuz?
Barkın: Herkes gibi popüler hard rock şarkılarıyla başladık. Çok da işin içine girmiştik. O zamanlar küçükken herkes Megadeth, Slayer falan dinlerdi...
Punk hiç ilginizi çekmedi mi?
Orçun: Ben bir ara post-punk gruplarını çok dinlemeye başladım, Jesus and Mary Chain'i hâlâ çok severim... O tarz şeyler...
Kendi müziğimizi yapmak istiyorduk diyordunuz, kendi müziğiniz neydi, neyi anlatmak istiyordunuz?
Gökçe: Aslında düşünerek yapmıyor insan. En azından biz öyle yapmadık. Bir şey anlatmak gibi bir mesele değil. O bizim peşimizi bırakmıyor aslında, şarkı çıkıyor, şarkı kendiliğinden oluyor, bitiyor. Bir şey amaçlayarak, düşünüp taşınarak yaptığımızı hiç hatırlamıyorum.
Orçun: İçgüdüsel... Bir kişi besteyi yapıyor, düzenlenmiş ya da düzenlenmemiş oluyor, genelde stüdyoya gidiliyor, orada herkes kendi çaldığı aleti alıyor, o anda bir şeyler katıyor ve beraber düzenliyoruz. Besteler bir kişiden çıkıyor, ama doğaçlama da yapıyoruz. Ev çalışmaları da yapıyoruz. Daha çok Türk müziği yapıyoruz, saz, bendir, darbuka kullanarak... Ev çalışmaları daha akustik ağırlıklı geçiyor.
Orada burada çalan gruplardan duyduklarınız arasında size yakın gelen, beğendikleriniz var mı?
Orçun: Kısmen Zen. Zen'in bazı çalışmaları...
Gökçe: Zaten aslında genç gruplar bir yerlerde çalıyor diye bir olay da yok. Çalacak ortam yok. Sadece cover grupları var, hiç ilgimizi çekmiyorlar.
Sizin hiç cover yaptığınız bir devir oldu mu?
Gökçe: Uzun süre Joy Division çaldık mesela. Jesus And Mary Chain, Nine Inch Nails çaldık. Artık hiç başkasının şarkısını çalmıyoruz.
Yaşıtlarınızdan, sizin kuşaktan çok mu farklısınız, niye bu anlaşılamama meselesi var?..
Gökçe: İçimize çok kapandık aslında. Sürekli birkaç kişi etrafımızda... Biri tasavvuf müziği getiriyor, biri yeni modern şeyler... Hepsini dinledik, dinledik... Ve kendi içimizde, kendi dünyamızı yarattık. Çaldığımız şeylerin, hiç kimsenin takılmayacağı, sadece bize ait şeyler olduğunu düşünmüyorum tabii ki.
Sizi besleyen kaynaklar neler?
Orçun: Herkes farklı şeyler seviyor. Sonuçta, garip de demiyeyim, ilginç bir şeyler çıkıyor ortaya. Ben Okay Temiz'i çok seviyorum. Onun dışında, Erkan Oğur ve Özdemir Erdoğan gibi müzisyenler var... Hepimizin sevdiği Erkin Koray var.
Gökçe: Ortak olarak sevdiğimiz kesin Erkin Koray. Benim için şu sıralar ciddi bir Yeraltı Dörtlüsü, Haramiler rüzgarları esiyor.
Barkın: Ben türkü yorumlamalarıyla uğraşıyorum. Gerçi 70'lerde olan bir şey. Genellikle 70'li yıllarla ilgileniyoruz son zamanlarda. Yerel olan müzik giderek daha fazla ilgimizi çekmeye başladı.
Orçun: Geçenlerde Mistik Müzik Festivali'nde Bektaşileri izledik, çok güzeldi. Erkan Oğur'un "Bir Ömürlük Misafir" albümü benim hayatta dinlediğim albümlerin en güzellerinden biri, belki de en güzeli. Arabeski de çok seviyorum ben.

6→

Devekuşu hakkında zaten çoğu zaman pek fazla bilgimiz yoktur. Önüne geleni yuttuğundan başka bir de başını kuma soktuğunu ve yumurtladığını biliriz, o kadar.

Düz duvara tırmanan kediler olduğu gibi kapıları açan kediler de vardır. Bunun canlı misallerini günlük hayatımızda sık sık görürüz.

Niçin mi yazıyorum? Kim bilir, belki de bu dünyayı çok sıkıcı buluyorum, onun için yazıyorum. **İLHAN BERK**

Şapka fabrikaları incelemeler yapmışlar. Son birkaç sene içinde şapka giymeyip başı açık gezenlerin %20 arttığını görmüşler. Birkaç fabrika sahibi bunun sebebini şapkaların insanlara ağır gelmeye başladığında bulmuş.

Halk arasında kedilere dokuz canlı derler. Bu çok doğrudur. Hatta işin doğrusunu söylemek gerekirse kediler dokuz canlı değil, dokuzyüzdoksandokuz canlıdırlar.

Tricky son hızla gidiyor. Miami'de çalıştığı stüdyoda bir-iki günlük işi kaldı. Yeni albüm martta piyasaya çıkıyor.

Talk Talk ocakta geri geliyor (mu?). Birbiriyle çelişen dedikodulara rağmen, İngiliz gazeteleri bu dönüşe kesinlikle inanıyor. Ve yeni albümün adını açıklıyorlar: "Mountain Of The Moon".

Tam 3 Şubat'ta **Pearl Jam**'in beşinci albümü piyasaya çıkacak. Eddie Veder'ın grubu California'da son birkaç ayı aralıksız stüdyoda geçirdi. Grup otuz küsur parça besteledi, bu parçaların 15'i "Yield" albümünde yer alacak. Pearl Jam şu anda Amerika turnesi'nde Rolling Stones'dan önce sahne alıyor.

Beck, gitar ve banjo eşliğinde, tamamen country ve blues parçalarından oluşan bir konser verdi. Los Angeles'da El Ray tiyatro salonunda gerçekleşen konseri verme fikri, sel felaketinden zarar gören çiftçilere yardım aracıyla Willie Nelson'la birlikte grubun katıldığı Aid Farm konserinde ortaya çıktı. Beck'e bu konserde eski Little Feat de eşlik etti.

Velvet Underground aşığı ve hamisi ve davulcusu **Moe Tucker**, çocukluk hayallerini gerçekleştirdi ve bir 45'lik plak yaptı. Gençlik günlerini en çok etkileyen dört parçayı bu plağa alan Tucker bu işe devam etmeye de hevesli. "10-11 yaşlarındayken, Phil Spector'un prodüksiyonunu yaptığı kadın gruplarının plaklarına bayılıyordum. Bu melodilere, sözlere, düzenlemelere hayrandım. Ve günü geldiğinde, onları kendi tarzımda kaydetmeyi hayal ediyordum. Bugün hâlâ o zamankinden daha iyi şarkı söyleyemiyorum, tek fark sesim konusundaki aşağılık kompleksini aşmış olmam. Benim sesim de böyle, hem ben kimseyi dinlemeye mecbur bırakmıyorum." John Slugged ve Matt Kohut'la birlikte gerçekleştirdiği bu albüm için Moe Tucker Crystal'in iki klasik parçası "Da Doo Ron Ron" ve "Then He Kissed Me" ile Ronettes'in "Be My Baby" ve Teddy Bears'in "To Know Him Is To Love Him" parçalarını seçmiş. Bu çalışmalar sırasında Moe Tucker ve grubu, birincisinden birkaç gün sonra piyasaya çıkacak olan ikinci bir 45'lik için de Velvet Underground'un iki parçasını yorumlamış: "I'm Sticking With You" ve "After Hours".

Amerikalı **Guided By Voices** grubunun lideri Bob Pollard kendini tamamen Cobra Verde'ye vermek için arkadaşlarından ayrılmaya karar verdi. Bob Pollard yeni projesinde Breeders'ın bateristi Jim MacPherson'la çalışmak istiyor. Rolling Stone'da Pollard'ın grubu terk etmesi konusunda ilginç bir yorum çıktı: "Bir süredir, 'Guided By The Voices'un yeni REM olma yolunda olduğuna inanıyorduk, ama Pollard'ın ayrılışıyla bu ihtimal tamamen suya düştü".

Cypress Hill, dördüncü albümüyle 98 başında geri geliyor. Albümün adı tabii Cypress Hill IV. Dj Muggs albüm için şunları söylüyor: "Bu albüm öncekine göre daha hızlı, daha ağır ve gerilimli olacak. Bizi arabasında dinleyenlere saatte 200 kilometreden fazla hız yaptırmak istiyoruz."

Marlon Brando sinemada yine büyük bir rolün üstesinden gelmenin arefesinde. Birçok eleştirmen, Gabriel Garcia Marquez'in "The Automn Of The Patriarch" adlı romanından sinemaya uyarlanan filmdeki başrolün Brando'nun "sinemadaki son büyük rolü" olacağı görüşünde. 73 yaşındaki oyuncu ile yazar, geçtiğimiz günlerde Paris'te bir araya geldiler ve Brando başrolü kendisine vermesi için Marquez'i ikna etti. Brando'nun filmde oynayacağı kesinleşince, yazar şimdi film için bir yönetmen aramaya başladı. Filmin çekimlerinin önümüzdeki altı ay içinde başlayabileceği söyleniyor. Bu arada Brando iki filmde daha oynayacak. Yan rollerde yer aldığı bu filmler, "Free Money" ve Martin Scorsese'nin prodüktörlüğünü yaptığı "Right On, Martha".

Müziğinizi hiç başka müzisyenlere, sevdiğiniz, beğendiğiniz müzisyenlere dinletme imkanınız oldu mu?

Orçun: Aslında dinletmeyi çok istiyoruz da, öyle bir çevremiz yok. Biraz da tembel ve üşengeç insanlarız, müzik yaparken değil, ama yaptığımız müziği birilerine dinletmek için bir takım girişimler gerekiyor, onlar bize çok zor geliyor.

Barkın: Bir gün gelecek, herkes bilecek, bunun için biz özel bir şey yapmayacağız, böyle bir his var...

Albüm yapmak gibi bir niyetiniz var mı?

Gökçe: Albüm düşünmüyoruz aslında. Bir yerlerde çalmak istiyoruz. Konserden çok, bir yerde sürekli olarak çalmamız lazım. Bir konser oluyor, üstünden aylar geçiyor... Herkes unutuyor.

Hiç çok ünlenmek, bir şeylerin gidişatını etkilemek, önemli bir iz bırakmak gibi şeyler hayal ettiğiniz oluyor mu?

Barkın: Rock-star olacağız... *(güliyor)*

Gökçe: Adı sanı çok bilinen, herkesin tanıdığı, dinlediği bir grup olacağımızı sanmıyoruz. Ama bizi dinleyecek insanların sayısı kaç olursa olsun, onları toplamak bizim için tek önemli şey.

Müzik sizin için neyi ifade etmenin bir aracı, hayatınızda nasıl bir yer tutuyor?

Barkın: Çok küçük yaştan beri çok yoğun olarak müzik dinlediğim için hayatımın bir parçası oldu, yemek yemek gibi bir şey. Müzik yapmam gerekiyor, yapmadığım zaman rahatsız oluyorum.

Gökçe: Benim için de öyle. Bir şekilde bulaşmışım, ortaokulun başından beri de yapmak için uğraşıyorum. Ruh sağlığımı koruyabilmem için yapabileceğim tek şey müzik yapmak. Aksi takdirde, kendime güvenimden tutun da her şeyi kaybederim. "Ben kimim" dediğim zaman, "müzisyenim"den başka bir cevap bulamıyorum.

Orçun: Ben de davul çalarken toplumla barışık olduğumu hissediyorum. Belki de daha rahat oluyorum, darbuka ya da o tarz bir vurmalı alet çaldığım zaman. Benim en mutlu anlarım davulun başında olduğum anlar...

Gökçe: İnsanlar evlerine ve kendi dünyalarına kapalı yaşamak zorunda bugün. Evde de her şey var aslında. İnsanlar artık toplanıp, kırlara gidip gitar çalmak gibi bir şansa da sahip değil, çünkü öyle yerler de yok. Öyle olunca da, adam evinde oturup müziğini dinliyor, televizyon seyrediyor... Eve kapanıyor ya da barlar falan, geniş bir sosyallik yok. Eskisi gibi değil, eskiyi yaşamadım, ama öyle anlaşılıyor...

Siz 90'lı yıllar kuşağısınız, kendinizi onun bir üyesi gibi hissediyor musunuz?

Barkın: Ben hissetmiyorum.

Gökçe: Ben de. Aynı dönemde yaşadık, aynı şeylerle büyüdük, o yüzden içimizde taşıdığımız benzerlikler var tabii... Ama daha farklı bir yönde geliştiğimizi düşünüyorum.

Peki 90'ların gençliğinin kendilerine mahsus özellikleri neler?

Orçun: Şık giyim, geyik muhabbetleri, tüketim...

Gökçe: Koşuşturma durumu... Yaşamın ta kendisine pek fazla zaman ayırmamak... Bir şeylerin peşinde koşuyorlar ya da koşuyoruz, ama neyin peşinde, o da pek belli değil. Ama çok ciddi bir koşuşturma... İnsanlar bir şeylere yetişmeye çalışıyor. Mesela, bir sene sınıfta kalırsın, insanlar gelip sana "bir sene kaybettin" derler. Ama nasıl kaybettin? Neye yetişeceksin ki bir sene kaybettin? Böyle bir ruh var: Bir şey kaybetmeyelim, hızlı olalım, yetişelim...

Orçun: Önemsiz şeylerin önemsenmesi, önemli şeylerin önemsenmemesi gibi bir şey var... Biz kendimizi bunlardan çok soyutlamıyoruz da, baktığımız zaman bunları görüyoruz.

Barkın: Derin düşünemeyen insanlar yetişiyor. Belli bir statü peşinde koşup sonunda ölüyorlar. Hiçbir şeyin farkında olmadan, hissetmeden...

Gökçe: Ama biz de bunların farkındayız ve içindeyiz. Yaptığımız müzik de 70'lerin falan değil, 90'ların müziği.

Herkesin şikayet ettiği bir anlamsızlık, bunalım, depresyon var... Bu depresyonun kaynağı ne?

Gökçe: Kaynağı, yaşadığımız dünyanın ta kendisi, her şeyiyle, televizyonuyla, bilgisayarıyla... Bir çöküş çağı durumu var bence. Biz de bunun içinden çıkıyoruz, en azından kendimin bunun içinden çıktığımı düşünüyorum. Popun, yalancılığın falan tam içinden çıkıp onun parçası olduğumu düşünüyorum ve onun müziğini yaptığımı sanıyorum. Lüzumsuz bir karamsarlık yok aslında bende. En azından kendimize güvenecek bir şeylerimiz var. "Ben müzisyenim" diyebiliyoruz. Haddimize mi bilmiyorum ama... Bir çıkış yolu aramanın anlamlı olmadığını düşünüyorum. Kaos kendi kendine zaten güzel şeyler yaratıyor, bir şeyler çıkarıyor, ben de oraya aitim diye düşünüyorum. Ben bunun bir parçası olduğuma göre, bundan şikayet etmek ya da "bu bitsin artık, daha iyi bir şey olsun" demek yerine, beni ben yapanın bu olduğunu düşündüğüm için, ben bunun içinde yaşıyorum, bunun dışında yaşayabilir miyim bilmiyorum.

→7

Bob Dylan

Nesnel nesnel oturalım, öznel öznel konuşalım. Bugünlerde Bob Dylan'dan başkasını dinlemiyoruz dersek yalan olmaz, ölçülü bir mübalağa olur. Günlerdir "Time Out Of Mind"la yatıp kalkmamızın sebebi hem çok öznel, hem çok nesnel: Bu albüm çok güzel. Her bakımdan çok güzel. Onun için "dede"nin Papa'yla maceralarına, cennetin kapısını zorlamalarına hiç takılmadan güzel güzel dinliyoruz. Dylan'ın Les Inrockuptibles dergisiyle yaptığı söyleşide söyledikleri de albümden aşağı kalmıyor...

Şarkılar canlı varlıklardır

Geçenlerde az kalsın Elvis'le buluşuyordunuz...
Bob Dylan: Şimdi çok daha iyiyim. Ama büyük bir varta atlattım... Durumum her gün daha iyiye gidiyor gibi.
60'ların bütün o efsanevi müzisyenleri arasında bir tek siz bu kadar çok çalıyorsunuz, bu kadar çok konser veriyorsunuz. Sizi hâlâ aşka getiren ne?
Şarkılar! Bugün hiç kimse benim şarkılarımın tarzında şarkılar söylemiyor. Bu kadar basit. Rolling Stones için de durum aynıdır herhalde. Şu sıralar turnede değil mi onlar?
İyi de, onlar bunu altı yılda bir yapıyorlar. Ama siz seyyah gibi yollardasınız hep...
(gülüyor) Böyle de yorumlayabilirsiniz, ama durumun bununla alakası yok. Ben bunu daha ziyade bir iş olarak, bir zanaat, küçük bir ticaret olarak görüyorum. Konser vermek benim kendi halinde bir faaliyetim, küçük işim.
Konserlerinizde 50 yaşında insanlar da, 18 yaşında gençler de görmek mümkün. Bu birkaç kuşağı bir araya getiren şey sizce ne?
Ben sadece binlerce kafa görüyorum... Bütün insanlar tek ve bir ırk halini alıyorlar. Bana göre, herkes birbirine benzer, ayrım yapmam. Kafa kağıdına bakarsan yaşlı gözüken, ama zihinleri, ruhları genç insanlara rastlıyorum; öte yandan bir sürü 60'lık moruk zihniyetinde 20'likler var... *(gülüyor)* Dinleyicilerimin kim olduğunu, yaşlarını söyleyebilecek durumda değilim.
Niye hâlâ albüm yapıyorsunuz? Gençlerin, eski plaklarınızı anne-babalarından alıp dinleyeceklerine, kendi Dylan şarkıları olsun diye mi?
Kim bilir, belki de. Ama bu faaliyet aynı zamanda bir iş. Siz nasıl gazeteciyseniz, ben de aynen öyle şarkıcıyım. Her gün, bir sonraki hikayenin, bir sonraki söyleşinin peşinde koşuyorsunuz. Ben de aynı şeyi yapıyorum, bir sonraki konsere, bir sonraki albüme doğru gidiyorum.
Bir makalede kendinizi zaman zaman pezevenk gibi hissettiğinizi söylemiştiniz.
Maalesef, bu mesleğin tabiatı işin bu yanını kısmen gizliyor. Evet, hakikaten öyle düşünüyorum, öyle hissediyorum... Bütün "performer"lar aynıdır. Sahnedeyken, kalabalığa baktığınızda, size dikili o bakışları gördüğünüzde, bir sirkin ya da kabarenin maskaralıktan başka bir şey olmayan gösterisinin göbeğinde olduğunuzu düşünmekten kendinizi alamazsınız... Siz bir eğlenceliksiniz. Orospu değil. Orospuyla pezevenk arasında fark var... *(gülüyor)*
Mesleğinizin bu para pul yanı malum ama, yine de "iş"inizi "ruh"la yapmanıza illa engel değil, öyle değil mi?
"Ruh" kelimesinin ne demek olduğunu bilmiyorum. Tanrının size bahşetmeyi uygun gördüğü yetenekle gösterinizi yaparsınız. Bunun "ruh"lu olmakla bir alakası olup olmadığını bilmiyorum.
Bob Dylan olmanın size ağır bir yük gibi geldiği oluyor mu ?
"Siz" olmaktansa "kendim" olmak benim için daha kolay. Başka birisi olmak benim becerebileceğim bir şey değil sanıyorum. Ama bir noktadan sonra, şöhret bir engel haline geliyor. Şan, şöhret, ün... İnsan bazen bütün bunlardan kurtulmak istiyor. Bütün ünlü insanlar bu duyguyu paylaşır: Yakamızı bırakmalarını, bizi rahat bırakmalarını isteriz tabii.

Aznavour'a bayılıyorum. Bütün hikaye "Piyaniste Ateş Edin" filmini gördüğümde başladı. Karların içinde geçen son bölüme bayılıyordum; bana çocukluğumun geçtiği bölgeyi hatırlatıyordu... Filmin bütün sahneleriyle, kendimi özdeşleştirdim. Birkaç ay sonra, Aznavour New York'ta konsere geldi; ben bilet kuyruğunun başındaydım.

Müzik dışında olup bitenlerle ilgileniyor musunuz? Hani ne denir, dünyanın hali sizi alakadar ediyor mu?
Hayır. Tersini söylesem yalan olur.
Ama 60'lı yıllarda ilgiliydiniz, siyasi şarkılar yazdınız.
Olabilir. Ama benim açımdan mühim olan, müzisyen ve şarkıcı olarak işim ve performansım. Beni alakadar eden sevdiğim müzik türü. Her şey bunun etrafında dönüyor.
Bugün, dünyanın ya da toplumun hali hakkında çeşitli haberleri insanlara aktarmanın bir yolu olarak popüler müziğin iyi bir araç olmadığını mı düşünüyorsunuz?
Hayır. Bunun için gazeteler ve televizyon var.
Ama bu çok edilgen bir tavır!
Tabii öyle, ama edilgen olmak dünyanın karakterinde, mizacında var... Futbol maçı seyretmeye gittiğinizde de çimlerin üzerinde oynayan siz değilsiniz ki!
Ama, birincisi, siz bizzat sahnede çalıyorsunuz, ikincisi, olayların gidişatına etki edebileceğini düşünen ve birazcık da olsa etki etmiş bir kuşaktan geliyorsunuz.
Olabilir, olabilir... Bilmiyorum... Ben hiçbir zaman albümlerimden birinin olayların gidişatını etkileyebileceğini düşünmedim. Eğer toplum üstünde etki sahibi olmak isteseydim, başka bir şey yapardım, politikacı ya da onun gibi bir şey olmak

devamı 57'de

TIME OUT OF MIND

Benim gönlüm yaylalarda

Yürüyorum. Issız sokaklardan geçiyorum. Yürüyorum. Zihnimde sen, yürüyorum....

Ayaklarım yorgun, beynim çılgın. Ve bulutlar gözyaşı döküyor sessizce...

Aşktan gına geldi. Usandırdı aşk beni. Gına getirdi aşkın böylesi...

Siluetler görüyorum pencerede. Gözden kaybolana dek izliyorum onları. Ve gidiyorlar, asılı bırakıp bir gölgeye beni...

Aştan gına geldi. Tik taklarını duyuyorum saatin. Usandırdı beni, aşkın böylesi...

Yürüyeceğim o toprak yolda, gözlerim kanayana kadar. Yürüyeceğim o toprak yolda, görecek bir şey kalmayana kadar. Zincirler kırılıp hürriyete kavuşana kadar...

Gölgeme bakıyorum, bulutları seyrederek...

Yürüyorum yaz gecelerinde. Kısılmış sesiyle çalıyor müzik dolabı. Dün hızla geçiyordu her şey. Her şey çok yavaş bugün...

Işık kötü burada. Ağrıtıyor fena halde başımı. Kahkahalar sadece hüzün veriyor bana. Yıldızlar dönüşüyor vişne çürüğüne.

Geceyarısı treninde yolcuyum, damarlarımda buzlu su...

Kazanamayacağımı biliyorum, ama elvermiyor içim başka türlüsüne.

Faydası yok hiçbir izahatın. İhtiyaç yok kelimelere...

Bir yalan söyledin kendine, dert etme anne, ben de söyledim bir tane.

Dalıp çıkıyorum rüyasız bir uykuya. Her nasılsa derin bir çukurda hafıza.

Birçok şey yaptım maksatsızca. Sana yaklaşmaya çalışıyorum, milyonlarca fersah uzağındayım ama hâlâ...

Lambayı kıs biraz. Muhtacım çok aşkına...

Gözlerimi kapamaya korkuyorum. Cesaretim yok gözlerimi kırpmaya...

Birisiyle konuşuyorum sanki, ama bilmiyorum o kim.

Hava ısınıyor iyice. Bir gürültü var gökyüzünde. Debeleniyorum yükselen çamurlu sularda. Heyhat, gözlerime kadar çıkıyor hararet. Hafıza titrekleşiyor her gün biraz daha. Dert etmiyorum eskisi kadar.

Yürüyorum hiçbir yerin ortasında. Cennete varmak istiyorum, kapılar kapanmadan önce...

Trenlerini bekliyor insanlar peronda. Kalp atışlarını işitiyorum. Zincire asılı bir sarkaç gibi...

Her şeyi kaybettin sandığın anda, anlıyorsun ki, biraz daha kaybedebilirsin her zaman...

İnfilak halinde sinirlerim. Ve bedenim gergin. Bütün dünya elbirliği edip sanki, duvara dayamış beni...

Konuşmaktan yoruldum. Usandım anlatmaktan. Seni mutlu etme gayretim, beyhudeymiş, anladım...

Gölgeler düşüyor ve buradayım gün boyu. Sıcak uyutmuyor ve kaçıp gidiyor zaman. Ruhum çelikleşti sanki. Yaralarım var hâlâ, güneşin iyileştiremediği...

Karanlık değil henüz, ama kararmak üzere... Mazgallardan akıp gidiyor insanlık hissim. Her güzel şeyin ardında bir acı vardı hep...

Londra'ya gittim, şen Paris'e de. Irmağı izledim ve ulaştım denize. Dibine kadar gördüm yalanlar girdabını.

Kimsenin gözünün içine bakmıyorum hiçbir şey için. Bazen taşıyamayacağım kadar ağır geliyor külfetim. Karanlık değil henüz, ama kararmak üzere...

Burada doğdum, burada öleceğim, irademin dışında bu. Hareket halinde gibiyim. Hiç kımıldamıyorum halbuki. Sinirlerim çırılçıplak ve hissiz. Neydi kaçıp buraya gelmeme sebep, hatırlamıyorum bile...

Ne çok isim var, hatırlanamayacak kadar çok. Dost bellemiştim bir kısmını. Yanılmışım haklarında. Elden ne gelir, yol taşlı, tepenin etekleri çamur. Başımın üstünde kan bulutları var sadece.

Lime lime etti beni şehrin rüzgarları. Hakikat çok başlıydı hep. Sanılandan çok daha uzun sürüyor bazı şeyler. Ve mümkün değil öldürmek bazı şeyleri...

Gökyüzü kurşunî. Bir şey arıyorum, yüzümü güldürecek bir şey. Ha gündüz, ha gece. Farketmiyor artık nereye gittiğim, gidiyorum sadece.

Benim gönlüm yaylalarda, müşfik ve adil...

Hanımelleri açıyor el değmemiş toprakta. Yabani sümbüller salınıyor ırmağın kıyısında.

Benim gönlüm yaylalarda. Oraya gideceğim, gitmeye layık hissedince kendimi.

Pencereler sarsıldı bütün gece rüyamda. Her şey tıpkı göründüğü gibiydi. Sabah uyandım, baktım her zamanki sayfaya. Hep aynı koşuşturma, hep aynı kafeste hayat.

Kimseden hiçbi şey istemiyorum, bu çok şey almak değil mi?

Gerçek sarışınla sahtesini ayırt edemem. Muammalar diyarında mahpusum. Keşke biri gelip geri alsa saati benim için...

Benim gönlüm yaylalarda. Kavak ağaçlarıyla fısıldaşıyor rüzgar...

Neil Young dinliyorum, sesini açacağım biraz. Hep birisi olur, "kısar mısın şunu" diyen...

Benim gönlüm yaylalarda. Gidecek başka yer bulamıyorum... Demin birisi sordu bana. "Peki yer ayırttın mı" diye...

Her gün aynı şey kapıdan çıkınca. Her zamankinden daha uzaktaymışım gibi sanki. Vakit çok geç oluyor, bazı şeyleri öğrenmek için hayatta...

Bir yerlerde kayboldum, bir-iki yanlış viraj aldım galiba...

Güneş ışıldıyor üzerime. Güneş, eski güneş değil ama. Eğlence bitti ve söylenecekler azalıyor gitgide. Yeni gözlerim var, uzakta kalıyor her şey.

Benim gönlüm yaylalarda, gündoğumunda. Tepelerin ardında ve uzaklarda. Bir yolu var oraya gitmenin, bulacağım eninde sonunda.

Zihnen ordayım zaten, bu da yeterince iyi şimdilik.

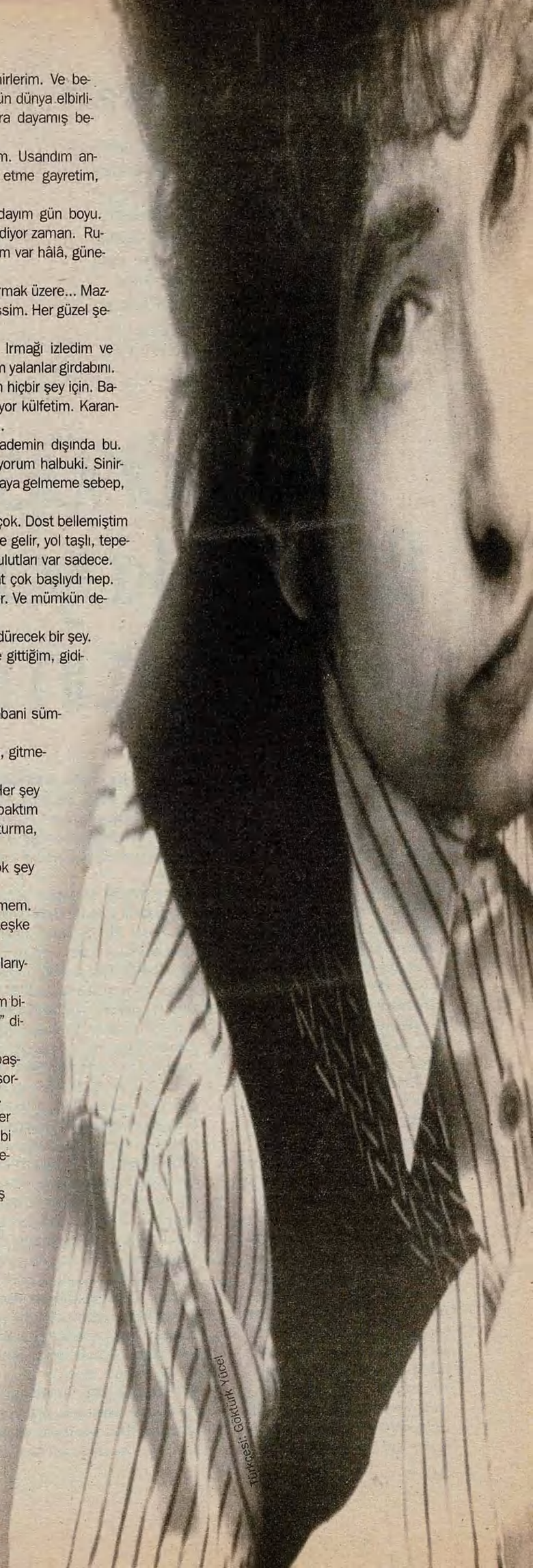

Türkçesi: Göktürk Yüce!

[Robert Wyatt]

Davulculuğunu, şarkılarını, şarkıcılığını, Soft Machine zamanlarını, dördüncü kattan düşüp tekerlekli sandalyeye mahkum kalmasını, solculuğunu, endüstrinin dışında duruşunu, solo albümlerini, şusunu, busunu bilenlerimiz vardır. Ama o kadarı yetmez. Buyrun size, Kod Müzik'in hazırlayıp sunduğu kapsamlı bir Robert Wyatt programı...

Dönüp flamenkoya bakıyorum

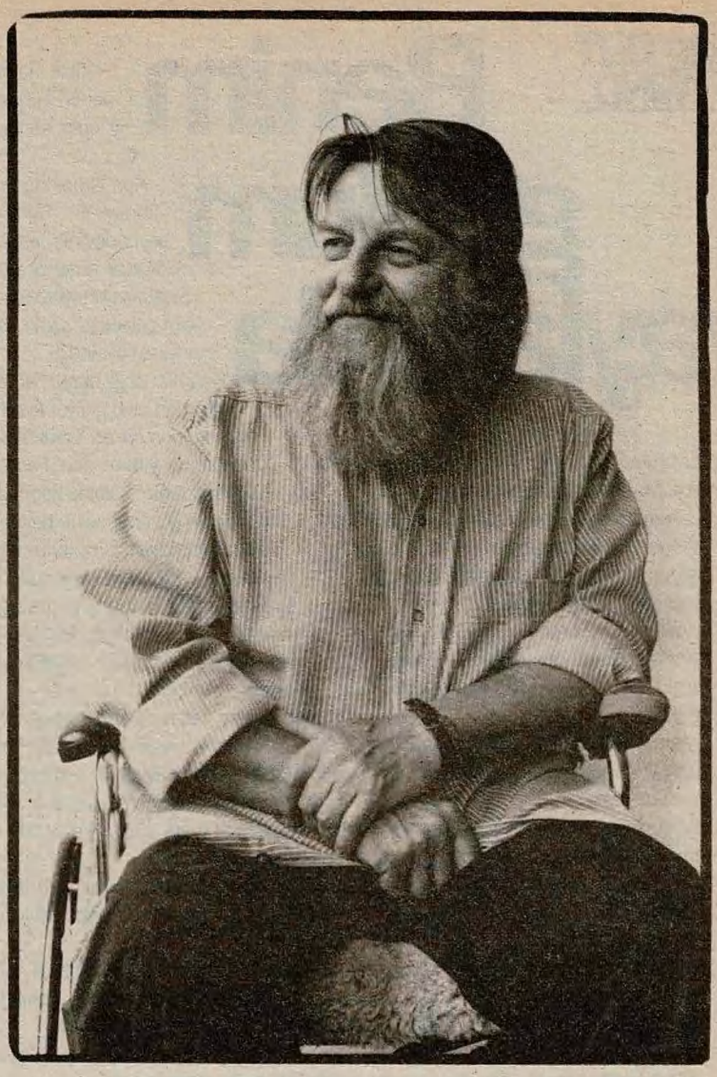

Sonbaharın henüz kapıyı çaldığı günlerdi, Robert Wyatt'ın yeni albümü "Shleep"in eylül ayının son günlerinde yayınlanacağı haberi ulaştı. Heyecanlandık elbette. Dile kolay, tam beş yıl... Evet, müzik dünyasının bir devi böylesine uzun bir süre sonra nihayet sessizliği(ni) bozuyordu. Kendisi müziği pek planlayarak yaratmadığını söylese de, gerçekte onun kılı kırk yaran, en küçük ayrıntılara dikkat eden bir mükemmeliyetçi olduğunu biliyorduk. Bu yüzden, iki albüm arasında uzun bekleyişlere alışmıştık. Ama beklentilerimiz hiç boşa çıkmamıştı. "Shleep" elimize geçince dinledik, bir kez daha dinledik, sonra bir kez daha... Robert Wyatt beş yılı boşuna geçirmemiş, kendi köşesinde ve alçakgönüllülükle ve kuşkusuz dostlarının da (Phil Manzanera, Paul Weller, Brian Eno, Philip Catherine...) katkılarıyla usul usul büyük bir yapıt yaratmıştı. Wyatt dün, bugün, müzik, politika, sinema ve hayat hakkında sorduğumuz soruları yanıtlıyor bu söyleşide. Soruları kendisine faksladık, cevapları bir kasete kaydederek bize yolladı... Onu daha yakından tanımak ve müziğini daha iyi anlamak isteyen herkes için bir güzel okuma...

Soft Machine, İngiliz psychedelia'sının öncü topluluklarından biriydi. Bu akım, ABD'deki psychedelia'dan oldukça farklıydı. Atlantik'in her iki yakasında psychedelia'nın merkezleri olarak bilinen Canterbury ve Batı Kıyısı çevreleri arasındaki farklılıklar nelerdi?

Robert Wyatt: Sanıyorum ben, bu soruyu soran sizlerden daha yaşlı bir kuşaktanım. Çünkü benim için Batı Kıyısı, 1950'lerin Batı Kıyısı cazı demektir. Çok fazla Amerikan rock müziği dinlemedim. İçinde yer aldığım Canterbury çevresiyle ilgili bir araştırmada bana benzer bir soru sormuşlardı ve o zaman düşünmüştüm: Bu bir karıncaya karınca tepesi hakkında soru sormaya benziyor. Ben karıncalardan biriydim, tepeyi göremiyordum. Yalnızca arkamdan neyin geldiğini görebiliyordum. Kendime ait küçük bir yerde gizlenmiştim... Rock müziğiyle, özellikle de Amerikan rock müziğiyle ilgilenmedim. Çoğu Amerikan rock topluluğunun aslında amplifikasyonlu folk çaldıkları söylenebilir. Beri yandan, İngiltere'deki topluluklar ironik bir biçimde siyah Amerika'dan, beyaz Amerika'nın etkilendiğinden çok daha fazla etkilendiler. James Brown, Otis Redding ve Sam Cooke'u İngiliz toplulukları keşfettiler. Böylelikle, Amerikalılar arka bahçelerindeki bu müziği dolaylı yoldan, yani İngiliz toplulukları sayesinde duydular. Bunun, söz konusu iki çevre arasındaki en büyük fark olduğunu söyleyebilirim. Örneğin Jimi Hendrix, burada Noel Redding ve Mitch Mitchell ile çalışırken İngiltere'yi gerçek bir yuva olarak görmüştü. Siyah bir rock müzisyeni olarak New York'da kendine bir yer bulamamıştı. Eğer Britanyalı olmanın övülünecek bir tek yanı varsa, o da bu olmalı.

Soft Machine, adını bir William Burroughs kitabından alan ilk topluluktu. Onun yazdıklarından ve genel olarak Beat yazınından etkilenmiş miydiniz?

Hayır, bu anlamda topluluğun yazınla ilgilenen üyesi ben değildim. Bununla beraber, bazı Beat yazarlarıyla, örneğin Jack Kerouac ile aynı etki kaynaklarını paylaştım. Kerouac, 1950'lerin cazının, be-bop'un kendisini etkilemiş olduğunu düşünüyordu. İki tenor saksofoncunun ardına düşmüştü, biri Dexter Gordon, diğerinin adı neydi?.. Unuttum, neyse... Bu müziği ben de seviyorum. Bu nedenle, son zamanlarda Kerouac için yapılmış bir ithaf albüm ("Kick Joy For Darkness") beni düş kırıklığına uğrattı. Albümde hep rock müzisyenlerine yer verilmiş. Kerouac'a ithaf edilmiş bir albümde caz da olmalıydı. Fakat belki de önemli olan bu değil, belki de önemli olan, Kerouac'ın insanlar için neyi temsil ettiği, kimi etkilediği. Onun etkiledikleri cazcılar değil, rock müzisyenleriydi, yeni kuşağın insanları...

Soft Machine, çok farklı bir sound geliştirmişti. Fakat topluluk caz füzyona daha çok yaklaştığında insan sesi minimalize edilmiş ve nihayet bir noktadan sonra da, ses yapısından bütünüyle dışlanmıştı. Galiba siz bundan rahatsız olmuş, hoşnutsuzluk duymuştunuz. Topluluktan ayrılmanızın ana nedeni bu muydu?

Ayrılmamın ana nedeni, beni topluluktan atmalarıydı. Ben onlarla çalmaktan, o müziği çalmaktan hoşlanıyordum, ancak duygularımız karşılıklı değildi. Onlar benimle birlikte müzik yapmaktan hoşlanmadılar.

Robert Wyatt'ın neredeyse tek başına İngiliz psychedelia'sını politize ettiğini söyleyebilir miyiz?

Hayır söyleyemezsiniz, en azından, ben bunu söyleyemem.

Hayatınızda dönüm noktası sayılabilecek hangi olaylar politik görüşlerinizi biçimlendirdi? Marksizme ilginiz nasıl doğdu?

Gençken politikayla gerçekten bu denli ilgilenmiyordum. Ancak, sanıyorum, sosyal devlet benim doğduğum zamanda, II. Dünya Savaşı'nın sonunda doğmuştu. Böyle bir şey tarihte daha önce hiç olmamıştı.

10→

Sosyal devletin tanıdığı olanaklara alışmıştım, uygar bir ülkenin gereği olan bu olanaklara vurgundum. Sosyal devleti parçalamaya başladıklarında, tüm halka açık olan üniversiteler, okullar, hastaneler için neler tasarladıklarını biliyorsunuz. Askeri savunma ve benzer harcamalar uğruna sosyal devletten vazgeçilmesi beni sarstı, bunu gerçek bir barbarlık olarak gördüm. Fakat beni politikayla ilgilenmeye iten asıl bir-iki neden var. Birincisi: Siyah müziğe tutkun biri olarak, Londra'daki bazı Afrikalı müzisyenleri tanıdım ve onlarla çalıştım. Bu müzisyenlerden biri de Mongezi Feza idi. Benimle yaşıttı, fakat yaşlılıktan öldü. Londra'da yaşamasına karşın, hayatta kalabilmek için çok mücadele etmiş, çok yıpranmak zorunda kalmıştı.

(Söyleşiye bu noktada Wyatt'ın karısı Alfreda Benge yorumuyla katılıyor) Mongezi Feza yaşlılıktan ölmedi. Irkçılık öldürdü onu. Zatürre tanısıyla hastaneye yatırılmıştı. Durumu gerçekten çok kötüydü, çok ağırdı. Deli sandılar, ilgi göstermediler.

Robert Wyatt: Evet, bu da Alfie'nin yorumu. Söyledikleri doğru. Feza'nın ölümü, politik olayların, genelde düşünülenin aksine, uzak ve kişisel olmadığını kavramamı sağladı.

İkincisi: Alfie ile evlendim. O, politika konusunda çok iyi eğitim görmüş bir insan. Daha önce okumadığım pek çok kitabı vardı. Bunların hepsi marksizmle ilgili değildi, anarşist literatürden de vardı, Kropotkin'in ve diğerlerinin kitapları... Bütün bunlar bana içinde yaşadığım dünyayı daha iyi çözümlemede yardımcı oldular. Benim için büyük bir iç rahatlığıydı: Oldukça yorucu bir gösterişten ve sözümona alternatif olduğu söylenen bir hayat tarzının belirsizliğinden kurtuldum.

Sosyalizmin düş kırıklığına uğrattıklarından biri misiniz? Yoksa, hâlâ "inanan"lardan biri mi?

Ben hiçbir zaman "inanç" sözcüğünü kullanmadım. Belli bağlılıklarım var. İnanç ve benzeri sözcükleri din gibi şeylerle bağdaştırıyorum. Eğer "inanç" sözcüğünü incelerseniz, hiçbir anlamı olmadığını görürsünüz. Hiçbir kanıt olmaksızın inanmak... Bunun hiçbir anlamı da yoktur. Kapitalizmin nasıl işlediğinin, marksizmin çözümlemelerinden daha iyi bir açıklaması yok. Kapitalistler bizleri hemen her mevzide yenmiş olduklarına göre, bugün, yani ortaya atılışlarından 100 ya da 150 yıl sonra, kapitalizmin nasıl işlediğini açıklayan bu marksist çözümlemeleri öğrenmek dün olduğundan daha az önemli değil. Günümüzün modern politikalarını marksizm konusunda hiçbir şey okumadan, marksizmle hiç ilgilenmeden çözümlemeye çalışan insanlara daima bunu söylüyorum. Bu insanlar, yarı resmi bir dille, din, ulusal kimlikler ve kültürel moda ile ilgili anlamsız, saçma sapan şeyler söylüyorlar. Gerçekten hiçbir şeyi incelemiyorlar. Marksizmin ne olduğunu, ekonominin nasıl işlediğini anlamanın her zamanki kadar yaşamsal olduğunu düşünüyorum, ama benden bunların ne ve nasıl olduğunu açıklamamı istemeyin.

Che Guevara dünya devrimi için savaştı ve bu uğurda öldü. Devrimin dünya ölçeğinde yayılmasını istiyordu. Fakat bugün, karar alan, yasa koyan ve savaş ilan eden güçler, devamlı olarak tek pazar, global ekonomi ve demokrasi çağında, Yeni Dünya Düzeni'nde yaşadığımızı söylüyorlar. Dahası, modern kapitalizm, devrim ikonu Che'yi bir tüketim nesnesine dönüştürdü. "Che için şarkı" söylemek, onun ideallerini geç kapitalizmin açgözlüce asimilasyonundan korumada yardımcı olabilir mi?

Hayır, olamaz. Bir şarkının içindeki düşünceleri paylaşan insanların o şarkıyı beraberce söylemeleri, yüreğe sıcaklık veren bir deneyimdir. Ancak yine de, bu taraftarı olduğunuz takımın formasını giyerek sokaklarda dolaşmak ve diyelim, "Arsenal Arsenal" diye bağırmak ya da hangi takımı tutuyorsanız, işte onun adını haykırmak gibi bir şey. Futbolcuların taraftar desteğinden hoşlandıkları söylenir, fakat bunun fazla bir değişiklik yarattığına da inanmıyorum. Belki de biraz hafife alıyorum, kim bilir?..

Mısırlı bir müezzinin söylediği bir plağım var, o güzel müziği seviyorum. Tabii ki sözleri anlayamıyorum. Peki neden seviyorum? Flamenkoya benziyor; yani bir tür gitarsız flamenko gibi. İnsan bir kez dinlediğinde hiç aklından çıkmıyor, orada kalıyor. İnsanın aklını alıyor.

Şu da var: Güney Afrikalıların Jerry Damners'ın "Free Nelson Mandela" şarkısını hep beraber söylediklerini duydum. Bunun bir anlamı olmalı. Jerry'nin yerinde olsaydım, büyük mutluluk duyardım. Belki de insanlar, "misyoner" şarkıları diyebileceğimiz, mizah içeren, kendine has bir tarzı olan ve soruna şiirsel yaklaşan parçaların çok daha dolaysız versiyonlarını duymak istiyorlar. İnsanların geriye dönüp Selector veya Specials gibi hak ettikleri gerçek değeri asla bulamamış, ska müziği yapan o harikulade Two Tone topluluklarını dinlemeleri gerekiyor. Paul Weller da benzer şeyi başardı... İnsanları harekete geçiren, onları keyiflendiren, yaşamın değişebileceğini ve daha iyi olabileceğini duyumsatan bir şey...

Ben bunu yaptığımı söyleyemem. Yaptığım pek çok şey, yalnızca aklımdan geçenlere tanıklık ediyor. Değer gördüklerimi yaşama geçiriyorum.

İkinci solo albümünüz "Rock Bottom"daki şarkıları hayatınızın oldukça ıstıraplı bir dönemini yaşarken yazmış, fakat tüm güçlüklere karşın, bu yoğun mizahı aşılamayı başarmıştınız. Mizah sizin için bu ıstıraplı dönemi aşmanın bir aracı mıydı?

Yalnızca fiziksel açıdan ıstırap verici bir dönemdi. Psikolojik açıdan oldukça ilginç, oldukça romansı idi. Ben kendimi insanların zannettiklerinden çok daha komik buluyorum, şakaları, sözcük oyunlarını, tüm o çocuksu şeyleri seviyorum. Bunlardan gerçekten büyük keyif alıyorum. Sanırım birisi belini kırdığında insanlar şöyle düşünüyorlar: "Ah! Acı dolu bir dönem. Bununla başa çıkmalı." Oysa ben, sanatı sorunlarımla, acılarımla başa çıkmada kullanmadım. Hayatımın o evresi, acılarla dopdolu bir dönem olsaydı bile, insanlara bu acılarımı dinleterek, onların canını sıkmazdım. Başkalarının acılarını dinlemek için plak almazsınız, değil mi? Daha güzel bir şeyler duymak istersiniz. Bir yıl hastanede yatmamın yararlı bir yanı oldu aslında. Önceden çok çok kötü bir biçimde sürdürdüğüm yaşamımın tüm olağan sorumluluklarından bir anda kurtuldum. Bir anlamda, daha önce hiç yapmadığım bir biçimde, kesintisiz olarak müziği hayal ettim. Müzik devam ettiği sürece beni özgürleştiren bir dönemdi...

Birçok kişi "Rock Bottom"daki bazı şarkıları yazarken Ivor Cutler'ın size yardım etmiş, hatta bu şarkılara onun elinin değmiş olduğunu düşündü. Söz konusu şarkılar, Edward Lear ve Lewis Carroll'ın "saçma şiir"lerini de anımsatıyor. Böyle bir kıyaslama konusunda ne düşünüyorsunuz?

Evet, burada açıklanması gereken iki nokta var. İnsanların "Rock Bottom"daki bazı şarkıları onun yazmış olduğunu düşündüklerini bana Ivor da söyledi. Bu bir bakıma çok iyi, çünkü işi yapması için sesi uygun birini seçmiş ve isabetli bir seçim yapmış olduğum anlamına geliyor. Fakat hayır, şarkıları Ivor yazmadı. O dikkati üzerine çekti. Gerçekten, o böyle yazmaz. Yazar olarak birbirimizden çok farklıyız. Sadece o tür bir sese gereksindiğimi düşünmüştüm, çünkü kendiminkini dinlemekten bıkmıştım. Bir başkasının bunu yapması gerektiğine karar verdim. Ivor yakınımdaydı ve yardıma hazırdı.

Sorunun ana bölümünü ise şöyle yanıtlayabilirim: Evet, şarkılar, henüz gerçeküstücülük adının dahi konulmadığı bir döneme ait bir gerçeküstücülükten, örneklerine çocuk yazınında rastlanılan türde bir gerçeküstücülükten kaynaklanıyorlar. Edward Lear ve Lewis Carroll iki iyi örnek. Çocukken "saçma şiir"i çok severdim. Hiçbir şeyin anlamı yoktu. Saçmaydı demememeliyim, fakat mantıklı da değildi. Oldukça değişik bir şey...

Ivor Cutler, New Statesman dergisinde, hayatta düşüncelerine en çok güvendiği iki insandan birisinin Robert Wyatt olduğunu söylemişti. Bu karşılıklı bir güven mi? Siz de ona, onun düşüncelerine güvenir misiniz?

Ivor'un çalışmalarını seviyorum, o harika bir arkadaş. Fakat "güven" gibi şeylerle ilgilenmiyorum. Bu beni çok ilgilendiren bir özellik değil. Şunu söylemek istiyorum, insanları ve onların tarzlarını seviyorsam, o insanları esin kaynağı olarak görürüm. Onlara herhangi bir konuda güven, benim için önem taşımıyor. İnsanların

Aşağıda, gitarcı Kevin Ayres, ortada davulcu Robert Wyatt, yukarıda klavyeci Michael Ratledge: Efsanevi The Soft Machine (İsimleri Burroughs'un bir kitabından)

gerçeklik konusunda yaratıcı olup olmamalarını hiç umursamıyorum, bu beni ilgilendirmiyor. Kimseyi güvenimle sıkmak istemem. İnsanları seversem, onları güvenilir olup olmadıklarına bakmaksızın severim. Ivor, benim sevdiğim insanlardan biri.

Vokal tarzınız, şarkıları yorumlama üslubunuz, dinleyiciye müziğin aynı zamanda bir "dil", bir "anlatım" sanatı olduğunu anımsatıyor. Şarkıların, müzikal niteliklerinin yanısıra, aynı zamanda "dil" parçaları, "sözel" parçalar olduklarını söyleyebilir miyiz?

Özel olarak benimkini bilemiyorum. Şarkı söyleme tarzıma ilişkin özel bir tutumum yok. Sanırım, başkalarının yaptığından farklı bir şey yapıyorum. Burada şarkıyla ilgili her şeyi kastediyorum. Bir bakıma, şarkıda notalarla yapılan konuşma söz konusudur, fakat sanıyorum, sonuçta sesin bir müzikal çalgı olarak kullanılabilmesini sağlayan müziktir. Konuşan sesin birçok çalgı kadar geniş ses aralığı var. Çeşitli sesli ve sessiz harfler, şimdiye değin oldukça kullanışlıydılar. Ben yine de "dil parçaları" sözcüğünü kullanmayacağım. Hayır, bu nitemeleyi şiir için alıkoyuyorum.

Doğaçlama, müziğinizde, özellikle de kariyerinizin başlangıç yıllarında geniş yer tuttu. Cornelius Cardew, doğaçlamanın müzisyenlerin kendi aralarındaki ve müzisyenlerle dinleyiciler arasındaki her türlü hiyerarşiyi ortadan kaldırdığını ısrarla öne sürüyordu. Onun görüşleri sizi de etkiledi mi?

Cornelius Cardew, kendisinin de yer almış olduğu Scratch Orchestra gibi 1950'lerin avant-garde müziğinden geliyordu. O dönemde onlarla birlikteliği olmuştu. Bütün bu insanlar, müzik konusunda bizlerden daha disiplinli ve daha eğitimliydiler. Ve aynı zamanda birer komedyendiler. Cornelius Cardew, elbette ki son derece ciddiydi. Ona hayrandım. Olağanüstü bir biçimde disiplinliydi. O, bir anlamda, günümüzde müzisyenin kim olduğunu, nasıl çalıştığını ve nasıl yarattığını yeni baştan açıkladı, tanımladı. Bunu çok ciddiye aldı ve kısacık ömrüne şaşırtıcı yoğunlukta iş sığdırdı. Kültürel donanımı bakımından, İngiltere'de az rastlanır bir düzeydeydi. Geçmişle ilgili derin akademik bilgisi ve modern olasılıklar konusunda geniş kültürü olan bir insandı. Dürüst olmak gerekirse, herhangi bir karşılaştırma yapmaya cesaret edemiyorum. Onunla karşılaştırıldığında, bizler birer amatördük. Ben ne yaptığım konusunda hiçbir zaman uzun uzadıya düşünmedim. Aslında bugün de düşünmüyorum. Fakat, sanıyorum, Cornelius Cardew ne yaptığı konusunda fazla düşündü ve bu nedenle de kimi zaman hayatı kendisi için zorlaştırdı. Ben onun gibi insanları birer esin kaynağı olarak görüyorum, çünkü bu insanlar müzikle ne kadar çok şey yapılabileceğini anlamamızı sağlıyorlar.

Soft Machine, Matching Mole ile Scratch Orchestra, AMM gibi öncü topluluklar arasında benzerlikler, kesişme noktaları var mıydı?

Scratch Orchestra ve AMM, 1950'lerin avant-garde'ını katışıksız bir biçimde sürdürdüler. Amazing Band de dahil olmak üzere, bizler de kendi projelerimize başladığımızda, 1950'lerin avant-garde'ından etkilenmiştik, ama biz bu etkileri amplifike ediyorduk. Evet, Scratch Orchestra ve AMM'i severdim, onlardan çok şey öğrendim. Onlardan ve Amerikalı siyah cazcılardan, örneğin adını az önce de andığım Cecil Taylor'dan henüz daha çalınmamış pek çok müziğin olduğunu, müzikte araştırılacak pek çok şey bulunduğunu öğrendim. Bunun ayırdına varmak çok heyecan vericiydi. AMM'i ilk izlediğimde, onları biraz ürkütücü bulmuştum, etkileyiciydiler. Sanıyorum, Londra'da ilk kez sahneye çıktığım konserdi, o gece onlar da çaldılar. Bir başkasının davulunu çalmıştım, ama kimlerle birlikte çaldığımı anımsamıyorum. İrlandalı pub şarkıcısı Donovan da sahneye çıktı, yanında bir de sitar çalan bir müzisyen vardı. Sonra sıra AMM'e geldi. Her tarafı kan içinde kasap önlükleri giymişlerdi, yüzlerinde hiçbir ifade yoktu, izleyicilere selam verip öylece çalmaya başladılar. Tuhaf bir dini tarikata benziyorlardı. Onları izlemek bende biraz gerginlik, tedirginlik yaratmıştı. Çok çok etkileyiciydiler. Bunu bugün de söyleyebilirim.

Bir yönetmen vardı, sanıyorum Kürt kökenliydi. Türkiye'de filmler yapıyordu, Yılmaz Güney... Filmlerinden birini anımsıyorum: "Yol". Harika bir film olduğunu düşünüyorum. Yunanlı yönetmen Angelepoulos'un filmleri gibi, kökleri mitolojide bulunan, çok kuvvetli mesajlar taşıyan bir filmdi.

Amazing Band, belki de içinde yer aldığınız en serüvenci projeydi. Bize biraz bu projeden söz eder misiniz? En sıkı Robert Wyatt izleyicileri bile Amazing Band hakkında gerçekten çok az şey biliyorlar...

Evet, sanıyorum yakın bir süre önce Amazing Band kayıtları, CD formatında yeniden yayınlandı. Aslında, Amazing Band'in müziği, benim yıllardan beri, yani çalmaya ilk başladığımdan beri yaptığım, içinde bulunduğum müziğe çok yakındı. Bu müziğin bir kısmını plakta görmek çok hoş. Plaktaki müzisyenlerden biri, Veleroy Spall adlı bir kemancı. "Moon In June" adlı parçanın son kısmında da ona çaldırmıştım. Fakat Amazing Band'deki ana karakter Mal Dean idi, esasen bir çizerdi, fakat trompet çalmayı da seviyordu, bir trompetçi olmamasına karşın. Bunu anlayabiliyorum. Ben, Mal Dean ve bütün diğerleri arasında ortak olan, hiçbirimizin trompetçi olmamasına karşın, hepimizin trompet çalmayı çok sevmesiydi. Bir araya geldik, bütünüyle doğaçlamayı denedik. Yanılmıyorsam Cecil Taylor'da, ESP plak şirketindeki bazı müzisyenlerde, Mike Montler'ın erken dönem plaklarında esin bulmuştuk. Fakat hepsi bundan ibaretti: Sadece tam anlamıyla doğaçlama yapmaya çalışan bir grup insan... Bu çalışmaların yalnızca bir albümü yayınlanmış olmakla beraber, aslında biz bu tür denemeleri hayli sık yapıyorduk. Ben bunu müzikte çok yararlı bir çıraklık olarak kabul ediyordum. Kesinlikle hiçbir kurala bağlı olmaksızın müzik yapmak, yalnızca kavramak... Kuşkusuz, bu müzik yapmanın tek yolu değildi. Bugün artık disiplin ve doğaçlama arasında denge gözeten müziği seviyorum.

Hayvanlar filmi için yaptığınız müzik, Julie Christie'nin anlatıcı sesiyle mükemmel bir kimya oluşturuyordu. Bu filmin müziğini yapma düşüncesi nasıl doğmuştu?

Julie, karım Alfie'nin çok eski bir arkadaşı. Tek bir filme sığdırabileceğiniz bütün hayvan tacizleri, suistimalleri konusunda bir film yapmakta olan Victor Schonfeld'e yardım ediyordu. Fabrika çiftçiliğinden hayvanlarla yapılan deneylere ve daha başka suistimallere dek hayvanlara karşı akla gelebilecek her türlü kötü davranış hakkında bir filmdi bu. Yönetmen Victor Schonfeld, Amerikalı. Filmin müziğinin yapımını önce Talking Heads'e önermiş, fakat onlar yalnızca ilk parça için 500 pound talep etmişler. Oysa Victor, dar bir bütçeyle çalışıyordu. Julie, "Filmin müziğini neden Robert'a yaptırmıyorsun? O bu kadar çok para istemez" demiş. Ve gerçekten, filmin bütün müziğini hemen köşedeki son derece ucuz bir demo stüdyosunda 100 pound karşılığında yaptım. İşte bu filme de bu şekilde karıştım.

Marksizmin ne olduğunu anlamanın her zamanki kadar yaşamsal olduğunu düşünüyorum. Kapitalistler bizleri hemen her mevzide yenmiş olduklarına göre, bugün, yani ortaya atılışlarından 150 yıl sonra, kapitalizmin nasıl işlediğini açıklayan marksist çözümlemeleri öğrenmek dün olduğundan daha az önemli değil.

Brian Eno ile işbirliğiniz 1973 yılına dek uzanıyor: "Little Red Record"da synthesizer'ları kullanıyordu. Modern müziğin en özgün ve en entellektüel yaratıcılarından biri olan Eno ile çalışmak nasıl bir duygu?

Brian ile birlikte olmak, neredeyse çocukluğa geri dönmek gibi bir şey. Onunla birlikte çalmak, çocukların okula eğitilmek için değil, bütün gün oyun oynamak, eğlenmek için gittikleri dönemlerde olduğu gibi, kum havuzunda oynamaya benziyor. Brian ile çalışmak çok eğlenceli. Onunla tekrar stüdyoda birlikte olmak, bir deniz kaplumbağasının suya dönüşünü görmek gibi. Onun ne kadar iyi ve ne kadar çok işe yaradığını da anlayabiliyorsunuz. Birçok konuda onunla aynı görüşte değiliz, ancak o son derece açık görüşlü, hiçbir konuda dogmatik değil. Müziği bir yana, ben onun arkadaşlığını da çok uyarıcı ve yönlendirici buluyorum.

Herkese okumasını önereceğiniz ki-

taplar var mı?

Gerçekten gereksinim duyduğum şey, iyi bir sözlük. Sözcüklerin hangi anlamları taşıdıklarını bulmak çok eğlenceli ve bunun insana her zaman yararlı olduğunu düşünüyorum. Kesinlikle olağanüstü bir okuyucu değilim. Okumakta olduğum kitaplar işte burada. Bunları Türkiye'de bulup bulamayacağınızı bilemiyorum. Richard Dwarkin adlı bir bilimadamının yazdıklarını seviyorum, "Cennetin Dışındaki Nehir" adlı bir kitap da yazmıştı. Aslında son zamanlarda okuduğum kitapların çoğu bilim kitapları, daha doğrusu "aptallar için bilim kitapları". Böceklerin nasıl yaşadıklarını, yıldızların gökyüzünde nasıl hareket ettiklerini açıklayan kitaplar. Ve ben, yazarlarının adlarını dahi bilmeden bu tür kitapların hepsini satın alıyorum. Ancak, herkesin bu kitapları okumak zorunda olduğunu sanmıyorum. Bu nedenle sizlere sadece neler okumaktan hoşlandığımı söyleyebiliyorum.

Herkese dinlemesini önereceğiniz müzik?

Bir kez daha yineliyorum: Ben nelerden hoşlandığımı biliyorum. Ancak başkalarının da bunları okumak ve dinlemek zorunda olup olmadığını bilemiyorum. Cazın 1950'lerdeki görkemli döneminin bazı devleri var, hâlâ hayattalar. Onlar henüz ölmeden, kendilerini bir kez daha dinleyebilmeyi umuyorum, örneğin Sonny Rollins, Elvin Jones... Bunun yanısıra, komik bir şekilde, bir müezzinin söylediği o güzel müziği seviyorum. Mısırlı bir müezzinin söylediği müzikten oluşan bir plağım var, ondan söz ediyorum. Tabii ki bütün söyledikleri Arapça, sözleri anlayamıyorum. Değişik müslüman ülkelerde bunlar oldukça farklı biçimlerde söyleniyordur. Türk müezzinlerinin bunu nasıl söylediğini kesinlikle bilemiyorum. Peki ben bu müziği neden seviyorum? Flamenkoya benziyor; yani demek istediğim, bir tür gitarsız flamenko gibi. Çok etkileyici. İnsan bir kez dinlediğinde hiç aklından çıkmıyor, orada kalıyor. İnsanın aklını alıyor. Oysa, ne söyledikleri hakkında hiçbir bilgim yok...

Son zamanlarda okuduğum kitapların çoğu bilim kitapları, daha doğrusu "aptallar için bilim kitapları". Böceklerin nasıl yaşadıklarını, yıldızların gökyüzünde nasıl hareket ettiklerini açıklayan kitaplar. Ve ben, yazarlarının adlarını dahi bilmeden bu tür kitapların hepsini satın alıyorum.

Aslında ben, Avrupalı olan ile Avrupalı olmayanın kaynaştığı, Avrupa'nın 200-300 yıllık armoni düşüncesinin diyelim, Kuzey Afrika'nın, Bulgaristan'ın ya da çevredeki bir başka ülkenin ölçüleri, anlayış ve dokularıyla birleştiği yörelerin müziğini seviyorum. İşte bu özelliklerinden dolayı da, dönüp flamenkoya bakıyorum. Örneğin, Brezilya'nın müziğinde arkaik Portekiz ve Afrika müziklerinin olağanüstü bir bileşimi, bunların Güney Amerika'da yeniden karışıp kaynaşması söz konusu. Bana hangi müziği sevdiğimi sorduğunuzda, sizlere belirli adlar önermek yerine, hangi tür müzikleri ilginç bulduğumu söyleyebilirim.

Peki, herkese izlemesini önerebileceğiniz filmler var mı?

Evet, bütün zamanların en iyi filmi diyebileceğim bir film var: "Bazıları Sıcak Sever". Bu benim en sevdiğim film. Marilyn Monroe, Jack Lemmon... Diğer aktörün adı neydi? Ha evet, Tony Curtis, o harikulade Tony Curtis... Bir arkadaşımız var, sinema konusunda çok bilgili. "Bazıları Sıcak Sever", bütün sahnelerini ezbere bildiği filmlerden biri. Partilerde bu sahneleri canlandırır. Bunu söylemekten çok mutluyum. Bu arkadaş, bütün partilerde mutlaka bulunmalı ve "Bazıları Sıcak Sever"in sahnelerini canlandırmalı. Uzun yıllar yankı yapan, bazı satırları yazarının hayal edebildiğinden çok daha uzun zaman kalıcı olabilen olağanüstü bir senaryo ve olağanüstü oyunculuk... İnsanın kendisini iyi hissetmesini sağlıyor. Biraz iğneleyici bir ifadeyle, "insanın kendisini iyi hissetmesini sağlayan filmler" demeyi isterdim. Yo hayır, bu ifadeyi geri alıyorum. Belki böyle söylersem kendinizi kötü hissedebilirsiniz. Bu durum ertelemeye neden olmamalı. Tamam mı? Madem ki filmlerden söz ediyoruz... Bir yönetmen vardı, yıllarca önce öldü, sanıyorum Kürt kökenliydi. Türkiye'de fimler yapıyordu, Yılmaz Güney... Filmlerinden birini anımsıyorum: "Yol". Harika bir film olduğunu düşünüyorum. "Yol", Yunanlı yönetmen Angelepoulos'un filmleri gibi, kökleri mitolojide bulunan, çok kuvvetli mesajlar taşıyan bir filmdi. Fakat açık sözlü olmak gerekirse, dünyanın farklı köşelerinde yapılmış filmler izlemenin en çok hoşuma giden yanı, oralarda yaşayan insanların giydikleri komik şapkaları, yedikleri değişik yemekleri, kullandıkları değişik kap kacakları, oturma odalarının neye benzediğini görmektir. "Yol"u izlerken, beni en çok heyecanlandıran, Kürt köylerini, oralardaki köy yaşantısını görmekti. Bu tür filmler, insanı alıp uzaklara götürüyor.

Henüz bitirmedim, birkaç film daha var: Cassavetes'in filmleri, Japon yönetmen Ozu'nun yaptığı her şey... Japon filmi "Kum Tepelerinin Kadını", kimin yaptığını anımsayamıyorum, Anadolulların ilgisini çekebilecek bir film. Polonyalı sinemacı Kieslowski'nin yaptığı bütün filmler ve çok sevdiğim, Hollywood'un komünist filmi "Spartaküs". İşte listemin sonu...

Bir eleştirmen, son albümünüz "Shleep"i "küçük orkestra tarafından yapılmış punk-caz" olarak tanımladı (Stuart Maconie, Q dergisinin Eylül 1997 sayısında). Bu tanıma katılıyor musunuz?

Eleştirileri okumam, ancak sözünü ettiğiniz tanımlamada yanlış olan bir şey de göremiyorum. Evet, tanımlama doğru olabilir, neden olmasın ki...

"Shleep", sizin hâlâ rafine olmamış, evcilleşmemiş bir enerjiyle müziği sürdürdüğünüzü kanıtlıyor. Robert Wyatt'dan bir dahaki sefere neler dinleyeceğiz?

Böyle şeyleri asla planlamam. Ara sıra, fırsat buldukça şarkı yazarım, şarkılarım bu fırsatlar sayesinde doğarlar. Bir çocuğun dünyaya gelmesinde erkeklerin en fazla yaptıkları şey de bu kadardır. Bu tür şeyleri planladığımızı düşünürüz, oysa ben hiç de öyle yaptığımızı sanmıyorum.

Ara sıra, fırsat buldukça şarkı yazarım, şarkılarım bu fırsatlar sayesinde doğarlar. Bir çocuğun dünyaya gelmesinde erkeklerin en fazla yaptıkları şey de bu kadardır.

Söyleşi: **Kod Müzik**

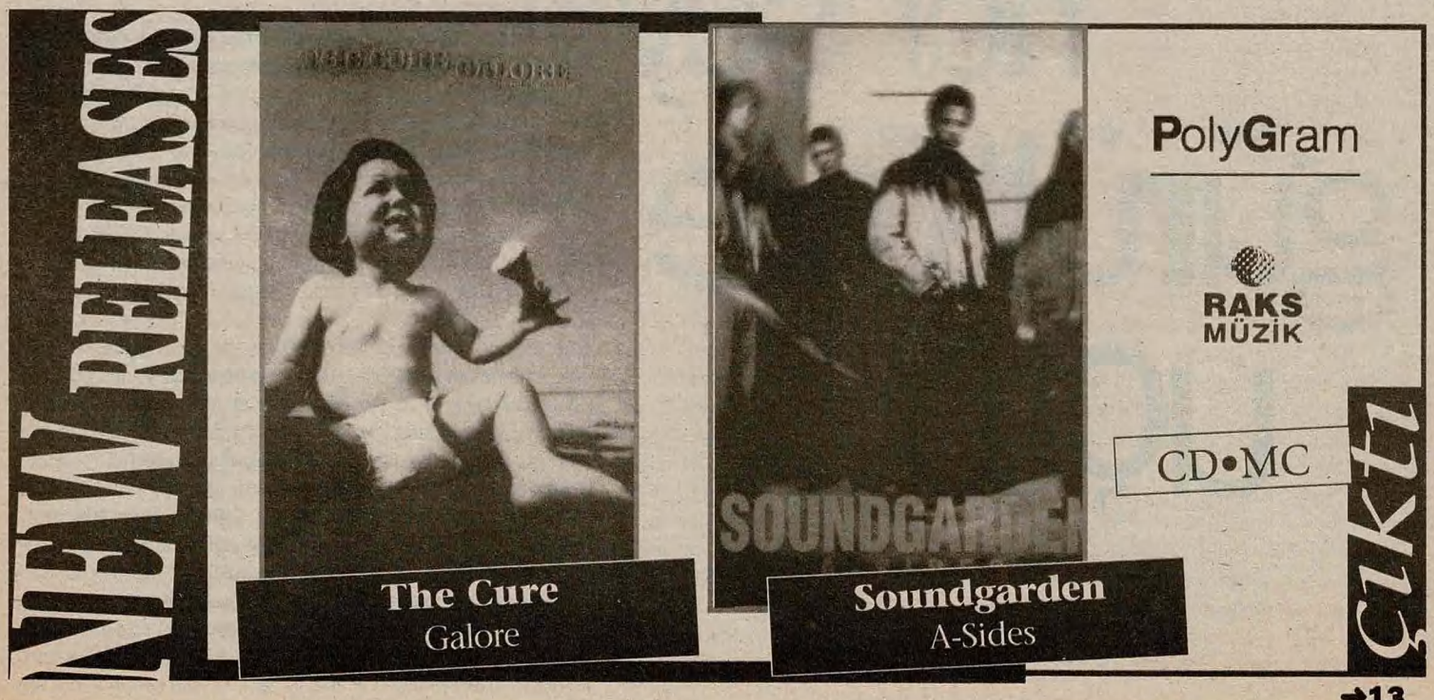

[The Verve]

The Verve yeni bir grup değil ama, evveliyatı yokmuş gibi bir muamele görüyorlar. Televizyon kanallarında klibi gösterilen "Bittersweet Symphony" isimli Rolling Stones'tan mülhem şarkılarıyla yeniden doğmuş gibi oldular. Halbuki 1993'de çıkan ilk albümleri "Storm In Heaven"dan bu yana, en gözde indie grupları arasındalar. Aşağıda okuyacağınız söyleşi, bir ara ciddi ciddi dağılan, envai çeşit sorunun ardından "Urban Hymns" albümüyle epey ilgi gören The Verve'ün düne, bugüne, yarına dair taze hikayesi...

Ve hayat ağırlığını koydu, her şey gürültüyle uçtu...

Seninki gibi bir ego, son birkaç yılı projektörlerden uzakta nasıl yaşadı?

Richard Ashcroft: Dönemi atlatmış olmak, bugün burada olmak güzel, yoğun ve temiz bir şey... Bu kavga gürültüyü, bu gerilimi aramadığım, özlemediğim tek bir gün bile olmadı. Bu yoğunluğa müptela olmuştum ve birden kendimi dımdızlak, hiçbir şeysiz buluverdim. Hep içimde yanan bir ateş vardı, ama artık dışarı çıkma hakkı yoktu. Bir rock grubuyla yaşadıktan sonra bundan vazgeçmenin ne kadar zor olduğunu insan tahmin edemez.

Bu defterin artık kapandığını düşünüyor muydun?

Çok sık... Devrimin kapandığını düşünüyordum. Müzik yapmaya devam ediyordum, ama kaybolmuştum, ayrılmadan önce olduğumuz yere beni götürecek yolu bir türlü bulamıyordum. Beyhude bir şekilde her yerde aradıktan sonra, yolumu bulabilmek için yapmam gereken tek bir şey olduğunu farkettim: sadece bir telefon etmek. The Verve'e yeniden kavuşmanın tek yolu vardı: gitaristimiz Nick McCabe'ye telefon etmek, parçaları yeniden pişirmek. Ve yeniden beraber çalışmaya başlar başlamaz, her şey geri geldi, hiç bozulmadan...

Ayrılmadan önce The Verve hiçbir zaman geniş bir dinleyici kitlesine ulaşamamıştı. Bu durumu nasıl yaşıyordun?

Bu kadar güzel müzik yapıp da çok az kişinin bunu dinleme şansına sahip olduğunu bilmek, insanda büyük bir burukluk yaratıyor. Her yeni şarkıda, kendi kendime, "bu sefer artık, mümkün değil, ateş alev alacak" diyordum... Ama hayır, yine hemen, sessiz sedasız sönüveriyordu... Öyle olunca da, bu mahrumiyet duygusunu, bu burukluğu enerjiye çevirmeyi, müziğimize yansıtmayı öğrenmem gerekti. İkinci albümümüz "A Nothern Soul"da yaptığımız da buydu işte. O dönemde çok güçlü bir mücadele, kavga duygusu vardı. Bir yanda The Verve, öbür yanda dünyanın geri kalanı vardı. Çünkü müziğimizin bu vasatlık okyanusunun çok çok üstünde olduğunu biliyorduk. Ama benim için değil, benim egom için değil: Hiçbir zaman star olmak istemedim, parya olmak, her şeye kıyıdan köşeden bakanlardan olmak çok hoşuma gidiyor... Müziğin kendisiyle kıyaslandığında ben bir hiçim. Müzik açısından inanılmaz bir adaletsizlik vardı. Ve neyse, nihayet, müziğin hakkı teslim edildi. Yıllardan beri, listelerin tepesinde, beyni olan, ruha, beyne hitap etmeyi bilen, güzellik, korku, neşe, kötülük, kaygı gibi duygular sunan bir grup yoktu. Ve özellikle de bu müziği nasıl olup da yaratabildiğini açıklayamayan, tamamen aşılan, müziğin sürüklediği bir grup. Başka grupların sözlerini, anlattıklarını duyduğumda ne kadar kontrollü olduklarını görüp, şaşırıp kalıyorum: Nereye doğru gittiklerini tamı tamına biliyorlar, her şe-

yi önceden düşünüp taşınıyorlar. Biz hiçbir şeyi yönetemeyiz; bizi şiddetle harekete geçiren benim duygularımdır.

Geçen bu karanlık seneleri acıyla, üzüntüyle mi hatırlıyorsun, sorgulanması gereken, hesaplaşılması gereken şeyler var mı?

Bu dönemi böyle geçirmem gerekiyordu, hatta bir kenara atıldığım, unutulduğum o günler hafızamda hoş bir hatıra olarak kalacaktır. O dönemde şişelerle küçük küçük mesajlar atıyorduk, sadece çok az sayıda kişinin bu mesajlara cevap vermesi normaldi. Dinleyicisini alıp uzaklara taşıma tutkusu rock'ta tamamen yok olmuştu. Eğer Verve devasa bir hale geliyorsa, bu genel olarak müzik için bir kazançtır, çünkü binlerce insan buna takılacak, bunun içinde yüzecek. Burada dalga geçmiyoruz biz.

"The Drugs Don't Work" gibi çok kişisel ve çok sert parçaların ergenlik çağında çocuklar tarafından koro halinde söylenmesinde sapkınca bir yan yok mu?

Bu tabii ki benim çok canımı sıkıyor... Artık masumiyete zerre kadar yer vermeyen bu denli sert şarkılara gençlerin maruz kalması sağlıklı bir olay değil. Küçük kızların koro halinde benim şarkılarımı söylemeleri beni feci bir şekilde dehşete düşürüyor. Ama şarkılarımın evrenselleşme riski var diye, bu onların ağırlıklarını ya da kötücül yanlarını kaybedecekleri anlamına gelmiyor. Ve böyle bir durum çok sık olmuyor, listelerde çok ender yaptığı müziğe kafa yoran, hatta müzik yapma nedenini kafasına takan gruplar yer alıyor. Bunların sonuncusu Nirvana'dır. Ve insanlar bunu hissettiler, ona cevap verdiler.

Böyle bir baskıya kendini hazır hissediyor musun?

Hiç kimse beni başarıya katılmaya mecbur etmiyor. Herkesten uzakta, tek bir komşunun bile olmadığı bir arazide, bir çiftlikte yaşamak beni mutlu eder. Gecelere katılmak, konserlerde boy göstermek bir zorunluluk değil. Dinleyiciyi boynuna dolanmış bir ilmek gibi görmeye mecbur değiliz. Bu beni korkutmuyor, çünkü müziğimi sadece kendim için yazıyorum, şarkılarımla kendimi başbaşa düşündüğüm zaman fazla bencil oluyorum. Bu Amerikalıların hiçbir zaman anlamadığı bir şey ve Nirvana'yı öldüren de bu oldu: İlla punk grup sound'una sahip olmadan da insan pekala punk'ın etiğine sadık kalabilir, ve ben The Verve'ün bir punk grubu olduğuna inanıyorum. Başarı karşısında bu kompleksi, bu korkuyu, hatta bu suçluluğu duyuyor. Çıktığım yolda giderek daha fazla insanı beraberimde götürmekten kendimi suçlu hissetmem. Benim tek sorumluluğum onları uzaklara, daha uzaklara, içimin derinliklerine götürmek.

Bu iki sene boyunca günlerin nasıl geçti?

Tatile ihtiyacım vardı. Ama hemen, grubu kurduğumuz ilk günlerden beri kendi haline bıraktığımız, bıraktıkça da biriken bütün sorunları çözer çözmez, kayıt yapmak, stüdyoya dönmek ihtiyacı duydum. Kurcalamadıkça, kendiliğinden düzelir diye sorunların üstüne gitmiyorduk, ama bu yolla hiçbir şey düzelmiyordu, hatta her yere, her şeye yayılıyor, bizi istila ediyordu. Ve pes edip havlu attığımız zaman, çok samimi olarak durumun artık iflah olmaz boyutta olduğunu, The Verve'ü tamir edemeyeceğimizi düşünüyordum. Bu zorunlu tatil berbat, iğrenç ve coşku verici oldu... Bir yandan bir rahatlama, bir hafifleme vardı, bir yandan da, aynı zamanda, korkunç bir yitiklik, kargaşa, israf duygusu... Bir dostumu kaybetmiş gibi hissediyordum kendimi. Geri dönüşümüzü sağlayan, o gücü veren de bu oldu sanırım: insanlar yeniden bir araya gelmemizin hayati, çok acil bir yanı olduğunun farkına varıyorlar. Şarkılar ne kadar açlık çektiğimizi gösteriyor. Onları kaydetmek bedensel bir ihtiyaç haline gelmişti. Müzik olmadan bunca duyguyu nasıl ifade edebileceğimi bilemez durumdaydım. Birdenbire içime hapsolmuşlardı, bir acil çıkış kapısı, imdat çıkışı bulmam gerekiyordu onlar için.

Bi daha, bi daha: Ah bir ataş ver cigaramı yakayım / Sen salın gel ben boyuna bakayım / Uzun olur gemilerin direği / Ah çatal olur efelerin yüreği... (Çakmakçı: Richard Ashcroft)

Eğer Amerikalı bir grup olsaydık, bütün yaşadıklarımızı, sarsıntıları, yaraları en ufak ayrıntısına varıncaya kadar anlatırdım. Yaşadığımız krizin sırtından albümlerimizi satardım. Ama ben İngilizim, edepliyim, öyle teşhir edemeyeceğim yara izleri var. Kendimi çırılçıplak sergileyemecek kadar güçlü bir stilim, bir klasım var.

Tek başına devam etmeyi düşünüyor muydun?

Tek başıma, kayıt yapmaya devam edebilirdim. Zaten, şarkıların çoğunu ben besteliyorum. Ama o zaman asla bu yoğunluk olmazdı. Bu nedenle söyleşi yapmaya pek yanaşmıyorum: mühim olan, asıl sözü söyleyen, şarkılar. Onları besteleyen insanlar değil... The Verve, kesinlikle, gruplardan bir grup değil, bir İngiliz rock grubu daha olmaktan çok öte bir şey. Tekrar bir araya geldiğimizde, The Verve'e dönüştüğümüzde, bizi tamamen aşan bir şeyin olduğunu biliyoruz. Benim hatam bunun ne olduğu hakkında kafa patlatmak, bunu anlamaya çalışmak oldu. Halbuki öyle, oluruna bırakmak, kontrol altına almaya çalışmamak gerekiyordu. Müziğimiz hakkında düşünmeye başladığım gün, bizim sonumuz oldu. "Urban Hymns"de müziği kendi akışına bıraktım, bitirdikten sonra, kafamda kulaklıklarla şarkılarımı keşfediyordum. Bu şarkıların benim olduğuna inanamıyordum. Nereden geliyorlardı? Hakikaten sarsılmıştım.

Yeniden bir araya gelmek için grubun öteki üyelerinin gururlarını, kibirlerini törpülemeleri gerekti mi?

Simon Jones (basçı): Ayrılık, dostluğun iflasıydı. Onca şeyi be-

BRIAN ENO
The Drop
ALL SAINTS

Yaptığı prodüksiyonlarla (U2/Joshua Tree, Talking Heads/Remain In Light...), solo albümleriyle (Here Come The Warm Jets, Another Green World...) ve 70'lerdeki efsanevi grubu Roxy Music'le, pop müziğin bugünkü gelişiminin rotasını çizen birkaç müzisyenden biri olan Eno'nun yeni ambient çalışması 'The Drop'.

COLDCUT
LET US PLAY
NINJA TUNE

Drum'n'bass'den, jazz'a, trip-hop'a, 70'lerin casus filmleri müziklerine kadar bir çok farklı müzikal türü dj masasında bir araya getiren ikilinin bu albümü hip-hop estetiğinin zirve noktalarından. Post-modern çağın müzikal başyapıtlarından biri.

AUTECHRE
Chiastic Slide
WARP

Elektronik müzikte yepyeni bir estetiğin ve anlayışın mucidi olan ikili, sesi en saf haline indirgeyerek, bilinçaltlarını geometrik ritmlerle somut formlara aktarıyorlar.

KODMÜZİK
İstiklal Cad.
Atlas Pasajı, No:16
Beyoğlu/İstanbul
Tel:
0212 244 2422
0212 292 0465
Faks:
0212 292 0473

raber yaşayan arkadaşlar, şimdi aniden birbirine tahammül edemez hale gelmişti. Herkes birbirinden bıkmış, usanmıştı, ama sanki hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorduk. Ölesiye çalışıyorduk, ama müziğimizin hak ettiği saygıyı göremiyorduk. Amerika turnesi bizim canımıza okudu. The Verve hem bizi kemiren, hem de zirveye doğru iten bir canavar olmuştu. Ama bu asalak dostluk durumu ortadan kalkınca, doğal olarak yeniden birbirimize yöneldik.

Richard: *(yerinde kıpırdanıp duruyordu, nihayet patlıyor)* Böyle bir dönem geçirmemiz gerekiyordu, çünkü içimizde bazı arkadaşlarımız çok ciddi meselelerle boğuşuyorlardı ve bunları çözebilmek için biraz uzaklaşmaya ihtiyaçları vardı. Eğer Amerikalı bir grup olsaydık, bütün yaşadıklarımızı, sarsıntıları, yaraları.. en ufak ayrıntısına varıncaya kadar anlatırdım. Yaşadığımız krizin, depresyonlarımızın sırtından albümlerimizi satardım. Ama ben İngilizim, edepliyim, öyle teşhir edemeyeceğim yara izleri var. Kendimi çırılçıplak sergileyemecek kadar güçlü bir stilim, bir klasım var. O anları tekrar yaşamaya hiç niyetim yok. Bu dönemi sağ salim atlattım ya, benim açımdan mühim olan bu. Ben mutluyum, gitaristimiz Nick McCabe mutlu, daha ne olsun?

İki yıl önce "A Northern Soul"u kaydeden insanlardan ne açıdan, ne kadar farklısınız?

Enerjimi daha iyi kanalize etmeyi öğrendim. Eskiden stüdyoda, miksaj masasında, oynaya oynaya fuzuli yere çok vakit harcıyorduk... Oysa bugün, kulaklıktan müziği dinleyerek aynı coşkuyu yakalayabiliyoruz.

Ele avuca sığmaz rocker'lar rolüne sizi itip yakıştırdılar mı? Kendileri bu riske girmeye cesaret edemeyen insanların kuklası olduğunuz hissine kapılıyor musunuz?

The Verve'de hiçbir şey satılık değildir, ve bu sektörün insanları da bunu hemen anladılar, kısa süre içinde kendilerini dışlanmış hissettiler. Bu grupta hakikilik ve inanç var, tıpkı sadece Lennon'da, Dylan'da, Neil Young'da, Patti Smith'de, Stooges'da, Funkadelic'de ya da Nirvana'da olduğu gibi... The Verve'ün üzerinde bir leke yok. Hiç kimsenin ne kölesi ne de itibarının teminatı olmayacağım, çünkü daha önce bunlar başıma geldi, dost bildiğim insanların kazığını yedim. Muhammed Ali'den de çok ders aldım. Kimse yanımda şişinip dolaşarak bu birkaç dakikalık başarıdan çöplenemeyecek. Zaten ciddi ciddi Londra'yı terkedip Paris'e sığınmayı düşünüyorum.

Kuzey'de can sıkıcı, ruhsuz, küçük bir şehir olan Wigan'da büyüdün. Arada sırada oralara yeniden gitmek geçmiyor mu içinden?

Ailem artık orada değil. Ama bizi ortaya çıkaranın Wigan olduğunu biliyorum, hayatımın yirmi yılında bu şehirden alabileceğimin hepsini aldığımı hatırlıyorum. Orada, bir arkadaşımız bize çok güveniyordu. Adı Wayne'di, bize müzik eğitimini o verdi. Biz kendi müziğimizi yapmaya çalışırken, o da bu müziği beslemeyi kendine görev edinmişti. Bütün hayatımız esrar içip onun plaklarını dinlemekle geçiyordu. Dışarı çıkıp orda burda milletle kavga edeceğimize, bütün gece hep beraber evde oturup içiyor, hayal kuruyorduk. O yıllar The Verve'ün en güzel yıllarıydı. Kendimi deve gibi hissediyordum, çöle çıkmadan önce hörgücümü dolduruyordum. Ve bugün hâlâ bunlarla besleniyorum: bazen tesadüfen bir parça duyuyorum, daha önce, o dumanlı akşamlarda sadece bir kere dinlediğim bir parça, ama ezbere biliyorum, beni onlar şekillendiriyor... 16 yaşında bile değildik, ama bu mevzuyu çok ciddiye alıyorduk, tam bir hızlandırılmış, yoğun müzik eğitimi kursu gibiydi. Hiçbir tarzı, türü, alanı es geçmedik, Miles Davis'den Burt Bacharach'a, Boulez'den Parliament'e her şeyi tanımak, bilmek istiyordum. Bu sayede gereksiz engelleri, duvarları yıkabildik, önümüzde yararlanabileceğimiz harika bir alan açıldı. Abba'dan, Coltrane'den, Stooges'dan alınacak şeyler olduğunu biliyorum.

Rock tarihinin daha çok karanlık ve karamsar şahsiyetlerinin mi çekiciliğine kapıldın?

Beni hep marjinallik çekmiştir. Bütün büyük müzikler, marjdan, toplumun kıyısından geliyor. Funkadelic'den Can'e kadar, bu insanların müziklerini kaydedebilme imkanı bulabilmek için ne kadar mücadele etmek zorunda kaldıklarını biliyoruz. Ama öte yandan, Karen Carpenter'ı da Lou Reed kadar karamsar ve trajik buluyorum... Sağlıklı, gürbüz ve normal insanlarla kaybedecek kadar çok vaktim hiç olmadı. Ama romantizmin de alemi

Zaman zaman kendi kendimden korkuyorum, ama müziği başka türlü yaşamayı tahayyül edemiyorum. Kendini tehlikeye atmak gerekiyor. Daha şimdiden masumiyetimi, saflığımı yitirdim. Ama en azından kendi yolumu izliyorum, emin ve dümdüz bir otoyolu değil.

yok: Fuzuli bir efsane haline gelmeden önce Jim Morrison'ın bir şarkıcı olduğunu unutmuyorum. Funk'tan caza, country'den rock'a ya da soul'a, tek aradığım bu: kaderleri müzikle içiçe geçmiş, yoğun, sıkı insanlar...

Simon: 90'lı yıllara ait bir grubun üyesi olmak avantajlı bir durum: İlk defa, geçmişe karşı en ufak bir önyargı duymadan geriye dönüp bakarak müzik yapılabiliyor. Çünkü bütün bunlar, bundan böyle mühürlendi, artık hangi tarafta olacağını, aileni seçme durumu yok. Utanmadan, sıkılmadan duygulara göre hareket edilebiliyor. Her şeyin aslına sadık olması gerektiğini savunan püristlerin Miles Davis hakkında ne düşündüklerini, akustikten elektriğe geçtiğinde Bob Dylan'a gösterdikleri tepkiyi iplemiyoruz. Hippileri, punk'ları, rocker'ları iplemiyoruz... Savaş bitti.

Sizin bu tutkunuz başkaları tarafından nasıl karşılandı?

Richard: Wigan'da bizi biraz tuhaf yaratıklar gibi görüyorlardı. Okulda o kadar dışlanmıştık ki, bu benim çok hoşuma gidiyordu. Daha o zamandan bir misyon yüklendiğimizi biliyordum. Bugün, Wigan'a gittiğimde, vaktiyle, 16 yaşında rock dinleyip esrar içerken bizi parmakla gösteren heriflere rastlıyorum. Şimdi onlar aynı şeyleri yapıyorlar, nihayet bizim hasta olmadığımızı anlıyorlar.

Simon: Metrekare başına düşen gece kulübü sayısına göre dünya rekoru Wigan'dadır. Gece kulübü dediysem, dans edecek ufak bir pisti olan iğrenç, izbe, leş gibi barlar... Cumartesi akşamları bütün o kokuşmuş adamlar bu tıklım tıkış pistlerde dansederlerdi. Dans kültüründen, ecstasy'den önceydi. Sadece bira vardı.

Richard: Biz daha o zamandan başka yerdeydik, kocaman ghetto-blaster'larımızla, bir plajda ateşin başında olurduk. Geceleri, Liverpool'un kuzeyinde, Ainsdale kıyısında geçiriyorduk. İçimiz-

den biri ehliyet alacak yaşa geldiği anda hayatımız değişti, bu tam bir kurtuluştu. Kendimizi 50'li yılların Amerika'sında gibi hissediyorduk, arka koltuğa kurulup esrarımızı çekiyor, amaçsız bir şekilde gidiyorduk. Plaja ya da ormana sığınıyor, asit atıyor ve müzik dinliyorduk. Hayatta bütün yaptığımız buydu. Bazen Manchester ya da Liverpool'a kadar uzanıyorduk, ama hayatın içine girmiyorduk. Kendi içine kapalı bir dünyada yaşıyorduk, kendi ritüellerimizle, kendi yalnızlığımızla... Bütün çetenin tek bir hayali vardı: müzik yapmak, müzik dinlemek, müziği yaşamak... Başka hiçbir şey beceremeyen, elinden bir şey gelmeyen herifin teki olduğumu biliyordum. Alet çalmayı bile bilmiyorduk, ama inancımız vardı. Sonra kaset doldurmaya ve satmaya başladık, bunları plak şirketlerine gönderebilmek için gereken pul parasını çıkarıyordu. Okulda, beni rehberlik danışmanına gönderdiklerinde, ona daha sonra bir grupta çalacağımı söyledim. Her şeyi biliyordum. Grubun adı hariç... *(gülümsüyor)* O yıllarda kendi yerimi buldum, bana sunulan seçenekleri reddetmeme yetecek kadar uzaklaştım... Tıpkı bana zorla dayatılan at gözlüklerini söküp çıkarmışım gibi, hileli bir oyunu terketmişim gibi... Sakin sakin emeklilik gününün gelmesini beklemek, araba taksitlerini ödemek... Ve toplumun suratına kapıyı çarptım, sürekli tıkınmak ve Homer Simpson olmak istemiyordum. Sürekli, bıkmadan usanmadan kendi kendime "Sana söylenenleri dinleme, Richard Ashcroft ol. Sana zavallı muamelesi yaparlarsa aldırma" diyordum. Annem kuaförlük, babamsa çoğu zaman işsizdi. Böyle bir hayatın hayalini nasıl kurabilirdim ki? Niçin çalışmak zorunda olayım ki? Babam öldüğünde 11 yaşındaydım ve o gün hiçbir zaman, asla onun gibi çalışmamaya, bu çarkın dışına çıkmaya, her tür disiplini reddetmeye söz verdim. İki gün kuaför çıraklığı yaptım. Bütün profesyonel tecrübem budur. İki gün bana ibne muamelesi yaptılar. Biz ANPE kültürünün saf ürünleriyiz: harcayacak bir sürü zaman var, ama cepte metelik yok.

Çetenizde kızlar da var mıydı?

Evet, esrara ve müziğe bizim kadar düşkün kızlar... Bugün tuhaf geliyor, ama neredeyse profesyonel futbolcu olacaktım; Bobby Charlton'un futbol okuluna gittim, Manchester United'ın hiçbir maçını kaçırmazdım. Ama 16 yaşına gelince, futbolun hayatımda tuttuğu yeri müzik, uyuşturucular ve kızlar doldurmaya başladı. Bir grupta çalmak ve hayalini kurduğum zirveye yükselmek o kadar erişilmez bir şeydi ki, daha o zamandan, en baştan buna derinden inanmak gerekiyordu. Ergenlik çağında, bu kibir bir tür saflıkla içiçe geçiyordu, ışıltılı, parlak, huzurlu bir gelecek düşlüyordum... Ve hayat ağırlığını koydu, her şey gürültüyle uçtu... Her şey, buradan çıkıp kurtulmak ve huzura kavuşmak hariç her şey.

"Mad Richard" lakabı sana uyuyor mu?

İnsanlar William Blake'in kaçık olduğunu, John Lennon'ın normal olmadığını söylediler... Bu şekilde etiketlenip küçük bir kutuya yerleştirilmeniz için yoğun bir şekilde yaşamayı arzu etmeniz yeterlidir. Tabii, zaman zaman kendi kendimden korkuyorum, ama müziği başka türlü yaşamayı tahayyül edemiyorum. Kendini tehlikeye atmak gerekiyor. Daha şimdiden masumiyetimi, saflığımı yitirdim. Ama en azından kendi yolumu izliyorum, emin ve dümdüz bir otoyolu değil.

Hiç arada sırada sakin olduğun, huzuru ve sükuneti yakaladığın oluyor mu?

Kendimi salmakta, kaygısız, tasasız olmakta çok zorlanıyorum. Sabah çok erken saatte, şarkılar beni uykumdan çekip çıkarıyor, beynime hücum ediyor. Müzik hep, her zaman kafamın içinde, beynimde dönüp duruyor. Ama bununla birlikte, yaşamaya, insanları sevmeye, başka yerler görmeye çalışmam da gerekiyor.

Eğer tekrar bir araya gelmeseydiniz, "Bittersweet Symphony" ya da "The Drugs Don't Work" gibi şarkıların akıbeti ne olurdu?

Şarkılarım söz konusu olduğunda, en şiddetli düşmanım kendim oluyorum. Onları yazıyorum, çalıyorum ve hemen çöpe atıyorum. Bazen, gruptaki arkadaşlarım beni caydırmaya, onları çöpten kurtarmaya çalışıyorlar. Ama onlara bunların bok yığınından başka bir şey olmadığını, mucizenin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini söylüyorum. Bu iki şarkı çöpten kurtuldu. Ama daha stokta epey iyi şarkım var. Son şarkılarımı dinlettiğim insanlar dehşete kapılıyorlar. "The Drugs Don't Work"'ü neredeyse bir oturuşta yazdım, sözler ve melodi öyle, kendiliğinden, birdenbire geldi. Her şarkıda böyle oluyor, içimdeki bir koruyucu tabakayı kaldırıyormuşum gibi bir hisse kapılıyorum; beynimin daha derinine iniyorum. Ama hemen, bir başka tabakaya çarpıyorum, bu sefer de onu soymak gerekiyor. Ben vasat bir müzisyenim, ama bu, bu malzemeyi her tarafa, dört bir yöne çekmeyi, eğmeyi, bükmeyi arzulamama engel değil. Gitarı elime aldığımda kaba, sert çalıyorum, ama bu benim şevkimi kırmıyor, çünkü deneye deneye bu hammaddenin beni nereye götürebileceğini görüyorum, bu küçük parçayı, müsveddeyi, Brian Wilson'un deyişiyle, nasıl, cep senfonisine dönüştüreceğimi görüyorum. Ve benim ceplerim çok derin, uçsuz bucaksız, uçurum gibi.

Ben vasat bir müzisyenim. Gitarı elime aldığımda kaba, sert çalıyorum, ama bu benim şevkimi kırmıyor, çünkü deneye deneye bu hammaddenin beni nereye götürebileceğini görüyorum.

Çeviren: ***Siren İdemen***

JACK KEROUAC
Kicks Joy Darkness
RYKODISC

Şair ve yazar dostları (Lawrence Ferlinghetti, Allen Gingsberg), onun romanlarıyla büyülenmiş rock müzisyenleri ve toplulukları (John Cale, Patti Smith, Jeff Buckley, Morphine, Sonic Youth), yazdıkları ve yaşadıklarıyla gençlik kültürlerini derinden etkilemiş olan Jack Kerouac'a gönül borçlarını ödemek üzere bu ithaf albümde bir araya geliyorlar.

PIXIES
Death To The Pixies
4AD

Alternatif Rock'ın efsanevi grubu Pixies'in 'best of' albümü.

'Mükemmel bir pop şarkısı yazmaya çalışıyordum, aslında doğrusu Pixies'den bolca arakladım' Smells Like Teen Spirit ile ilgili olarak Kurt Cobain/Rolling Stone dergisi Ocak '94.

ROBERT WYATT
Shleep
RYKODISC

Shleep, günümüzün en özgün, en yaratıcı müzisyenlerinden biri olan Robert Wyatt'ın beş yıllık bir suskunluktan sonra olağanüstü dönüşünü müjdeliyor. Anıtsal bir albüm.

KODMÜZİK
İstiklal Cad.
Atlas Pasajı, No:16
Beyoğlu/İstanbul
Tel:
0212 244 2422
0212 292 0465
Faks:
0212 292 0473

→17

Siyah lale

Barbara

Fransız şansonları, siyahlı kadınını yitirdi kasım ayında. Barbara'ya veda ediyoruz...

Fransız şansonunun en güzel yıllarına karakalemle çizilmiş şuh bir portreydi. Öyle geldi öyle gitti. Sorulduğunda, "Siyah, bayramların rengidir" diyordu, "akşamın, gecenin, parıltının, ağırbaşlılığın, tehlikenin, cazibenin rengidir; evet, aynı zamanda da hüznün..."

Verlaine'in "Sonbahar Şarkısı"nı kemanların, trompetlerin, flütlerin arasında Léo Férre bestelemişti çok yıllar evvel: *Sonbahar kemanlarının uzun hıçkırıkları kalbimi incitiyor...* Serge Gainsbourg da "Sana gidiyorum demeye geldim" şarkısında şiirden alıntı yapıyordu: *Hıçkırıkların değiştirmez hiçbir şeyi / "kapılıp gidiyorum fena rüzgarlara", Verlaine'in dediği gibi...* Kasımın son günlerinde, hüzünlü bir cenaze töreninde yine koca Verlaine'in dizeleri karıştı rüzgara. Gerard Depardieu'nün titrek sesi "Sonbahar Şarkısı"yla Barbara'ya veda etti: *Her şey boğucu ve solgun / gitme vakti geldiğinde / hatırlıyorum eski günleri, ağlıyorum / Ve gidiyorum / kapılıp fena rüzgarlara / düşen bir yaprak gibi / ordan oraya.*

Barbara, kışı beklemeden, en sevdiği mevsimde, sonbaharda öldü. 25 Kasım'da, pazartesiyi salıya bağlayan gece, solunum yolları zehirlenmesinden hastaneye kaldırıldı ama kurtarılamadı. 67 yaşındaydı, sağlığı iyi değildi, senelerdir astım belası çekiyordu, ama hayatı şarkılarındaki yoğunlukta algılamaya devam ediyordu. Ölümünden birkaç gün önce, 70'li yılların başından beri yaşadığı sakin banliyö, Précy-sur-Marne'daki çiftliğinden bir arkadaşına coşkuyla telefon etmişti: "Çabuk buraya gel, sonbahar muhteşem. Bahçe olağanüstü renklerle dolu..."

Olağanüstü renklerin arasında yaşarken hep siyahlara bürünen bir kadındı Barbara. Fransız şansonunun en güzel yıllarına karakalemle çizilmiş şuh bir portreydi. Öyle geldi öyle gitti. Sorulduğunda, "Siyah, bayramların rengidir" diyordu, "akşamın, gecenin, parıltının, ağırbaşlılığın, tehlikenin, cazibenin rengidir; evet, aynı zamanda da hüznün..." Bir keresinde, belki biraz daha üstüne gidilince, sallanan koltuğundan şöyle bir doğrulmuş, siyah şalına daha sıkı sarınmış ve gururla cevap vermişti: "Siyah, vücudu unutmamıza yarıyor. Yıllar önce sesimi hissetmek ve duyurmak için, vücudumu silmem, yok etmem gerektiğine inandım. Sesim neredeyse dokunulabilir, elle tutulabilir olmalıydı, bütün kuvvet şarkılara verilmeliydi, yalnızca şarkılara." O sesin söylediği o şarkılar, 60'lı yıllar Fransa'sının vazgeçilmez sembollerinden oldu. "Öğrenci evlerinde, Che Guevara posterlerinin altında bir joint tüttürürken, pikapta mutlaka bir Barbara 33'lüğü dönerdi" diye hatırlıyor o yılları Guy Konopnicki.

Paris provası

Barbara, ya da gerçek adı soyadıyla Monique Serf, 9 Haziran 1930'da Paris'te doğdu. Ailesiyle birlikte ordan oraya, şehirden şehire, otelden otele geçen çocukluk yıllarının ardından kapağı Paris konservatuarına attı. Orada piyano ve şan öğreneyim, Debbussy'ler, Ravel'ler, Schumann'lar temrin edeyim derken, içine kabare şarkıcılığı düştü. Kalbinde Edith Piaf, Fréhel, Marie Dubas ateşi yanıyordu. Okuldan yakayı sıyırdığı gibi, Paris gecelerini keşfe koyuldu. Jacques Prévert'in kardeşi Pierre'in işlettiği Fontaine des Quatre-Saisons'da iş buldu. Boris Vian sahnede papaz kıyafetinde anarşist şarkılar söylerken, alagarson saçlı bu cılız kız, kulaklarını sahneye dikmiş, içerde bulaşık yıkıyordu. O tozu yuttuktan sonra bir daha geri adım atmadı. Bir operette koroda şarkı söyledi, kabarelerde, müzikhollerde devrin en iyilerini seyretti... Jacques Brel'in memleketine (henüz adı sanı bilinmeyen Brel'in birkaç sene sonra arkasına bile bakmadan kaçacağı) Brüksel'e gitti, bu taşra başkentinin küçük bohem alemine daldı, yazarlardan, ressamlardan ahbap edindi, önce eş-dost arasında, sonra kabarelerde piyano çalıp eski şansonlar söylemeye başladı. Bir sihirbazla klasik bir piyanist arasında sahne alıyordu. Hiç çaktırmadan Paris provası yapıyordu.

Geceyarısı şantözü

Paris'teki ününün temelleri, 1952'de çalmaya başladığı Quartier Latin'de, L'Ecluse isimli kabarede atıldı. Bir vakitler günübirlik denizcilerin mekanı olan, duvarı balıkçı ağlarıyla, şamandırayla donanmış, Seine kıyısındaki bu küçük kabare, dört müzisyen tarafından işletiliyordu. Bir akşam bu uzunlamasına daracık salonlu mekana gelenler, çıplak sesle Léo Ferré, Pierre Mac Orlan, Georges Brassens şarkıları söyleyen yeni bir piyanist kızla karşılaştılar, ertesi gece, daha ertesi gece gene geldiler. Kızın adı kısaca Barbara'ydı (Adını biraz da Rus asıllı büyükannesi Varvara'dan almıştı, ama daha çok da Jacques Prévert'in ünlü şiirinden: *Hatırla Barbara / Durmadan yağmur yağıyordu Brest'te o gün / Sen dudağında bir tebessüm yürüyordun...*) Gözlerine kalemle sürme çekmiş, tepeden tırnağa siyahlar giyinmişti. Lakabı hemen kondu: "geceyarısı şantözü".

Barbara ismi L'Ecluse'le özdeşleşti. Ama başka kabarelerde de çaldı, izleyicilerinin sayısı katlandı, Aznavour'dan, Moustaki'den, Brel'den ve tabii ki her zaman Georges Brassens'ten

şarkılar arasında geziniyordu. Ama, henüz insanların önünde okumaya korksa da, gizli gizli kendi şarkılarını yazıyordu. İlk olarak "Dis, quand reviendras-tu" çıktı (*Bak kaç gün, bak kaç gece, bak kaç zaman geçti sen gideli / söyle ne zaman döneceksin / söyle, hiç değilse, biliyor musun / giden zaman geri gelmez*). Brassens şarkılarından oluşan bir plakla aldığı ödülün ardından, Brassens'in uvertürü olarak Bobino sahnesine çıktığı sene, 1964'de, baştan aşağı kendine ait ilk albümünü çıkardı: "Barbara, Barbara şarkıları söylüyor" (Barbara chante Barbara). Fransız şansonunda ilk defa bir kadın şarkıcı "icracı" kimliğini reddediyor, kendi şarkılarına soyunuyordu.

Juliette Gréco'yu, Jean Paul Sartre bile "bu gırtlakta daha yazılmamış binlerce şiir var" diyerek kutsamıştı, "bir aktör için bir piyes yazılır da, bir ses için şiir yazılmaz mı?" Ama Barbara kendi sesinin şiirlerini kendi yazacaktı.

Kendi sesinin şiirleri

Piaf'ın sokaklardan, kaldırımlardan, fahişelerden bahseden şarkılarının ardından, Paris artık yeni kuşak şarkılarını arıyordu. 60'ların bağımsız kadınının şarkıcıları farklı olacaktı. Bunlardan birini, belki de Barbara kadar önemli olan Juliette Gréco'yu, Jean Paul Sartre bile "bu gırtlakta daha yazılmamış binlerce şiir var" diyerek kutsamıştı, "bir aktör için bir piyes yazılır da, bir ses için şiir yazılmaz mı?" Ama Barbara kendi sesinin şiirlerini kendi yazacaktı.

Babasının ölümünü ("Nantes"), gördüğü rüyayı ("L'Aigle Noir") başka kim yazabilirdi? Kabare şansonlarından, Brassens tipi halk türküleri geleneğinden rock yıllarına geçişte, tam orta noktada Barbara şarkılarını diline doladı Fransa. İnsanlar, onun orkestra istemeyen piyano şarkılarıyla, onun yağmur sesiyle, onun noktalı virgüllü lirikleriyle oturup kalktılar. 60'ların sonunda, yanında bir yol arkadaşı bitiverdi Barbara'nın: Koca sakallarıyla, mukavva vokaliyle, büyük göçebe Georges Moustaki. İkisi birlikte "La Lounge dame brune"ü, "La Ligne droite"ı yazdılar, çaldılar, söylediler. Başka bir telden, başka bir coğrafyanın Woodstock şarkılarını yazan Moustaki, Maxime Le Forestier, Yves Simon gibilerinin kalben çok yakınındaydı Barbara.

Benim en güzel aşk hikayem...

"Şarkı yazmak" değil, "topyekün şarkı söylemek" diye adlandırıyordu yaptığı işi Barbara. Sözü, müziği, şanı nehrin suları gibi beraber yol katediyor ve aynı denize akıyordu: Konser salonlarına. Siyahlı kadın, orda, uluorta, "bin kollu sevgilisi"yle sevişiyordu her gece. Seyircisine "Ma plus belle histoire d'amour, c'est vous" şarkısını yazmıştı: Benim en güzel aşk hikayem sizsiniz. Bunda ciddiydi. Müzik sanayiinin bu çok tüketilmiş klişesi, sadece Barbara'ya gelince ete kemiğe bürünüyordu. Sevgili, aşık, eş olarak hiçbir kadın ve erkeğin adının anılmadığı Barbara tarihinde, sadece havada uçuşan şarkılar ve koltukları dolduran seyirciler vardı. Bu gizemli kadın, kendini bir şarkı manastırına kapatmış, sahneye çıkmak için geceyi kolluyordu en üretken yıllarında. Ayna karşısına geçip jest, mimik çalışan Yves Montand gibilerine gülüp geçiyor, aynı şarkıyı her gece aynı bir biçimde sahneye koyuyordu. 70'lerin başında yayınladığı "L'aigle noir", "Amours incestueuses" ve "La Louve" gibi stüdyo albümlerinin yanında, asıl değerlileri konser kayıtlarıydı.

Nereye gidiyor bu tren?

Jacques Brel, müzikten soğuyup dilini, sözcüklerini kameranın arkasında aradığı 70'lerin başında, Barbara'ya da bir filminde rol verdi: "Franz"daki imkansız aşkın kahramanları Léon ve Léonie, Brel ve Barbara'ydı... Jean-Claude Brialy'nin "L'oiseau rare" filminde, bir kez daha sinemayı denedi Barbara, ama sonra devam etmedi. Şarkılarıyla olan irtibatı da artık eskisi kadar değildi. 1973 yılında çeşitli zamanlarda Brassens'in, Férre'nin, Brel'in yaptığını yaptı o da. Çekildi. Tabiata çekildi. Küskün değildi, orda mutluydu. Ölene kadar kayın ağaçlarının, ıhlamurların arasında bir siyah lale olarak yaşadı. Précy-sur-Marne'da satın aldığı eski bir çiftlikte kedileriyle, köpekleriyle ve piyanosuyla yalnızlığını paylaştı. Seneler süren uzun molaların ardından tekrar konserler veriyor, ama çıkışta çiftliğine geri dönüyordu...

1981 konserlerinde, seçimi kazanan sosyalistlere adanmış "Regarde" şarkısını söylüyordu, elinde bir kırmızı gülle... 1986'da bu kez tiyatro sahnesine çıktı, Gerard Depardieu'yle "Lily Passion" isimli oyunda rol aldı. 87'de, 90'da ve 93'te konserler dizisi için gene birkaç kez Paris yaptı. AIDS hastaları için "Sid'amour à mort"u yazdı. Jacques Brel'e ithaf ettiği "Gaugain" isimli şarkının da yer aldığı 1990 konser kayıtlarından oluşan albümde ("Gaugain") artık hastalığın yiyip bitirdiği bir Barbara vardı. Sesi zayıflamış, kırılmış ama azmi kırılmamıştı. 90'larda Cezayir'de, Bosna'da acı çeken kadınlar için yardım kampanyalarında etkinlik gösterdi. AIDS'liler için, mahkumlar için, hastanelerde, hapishanelerde gazetelerden, televizyonlardan gizli konserler verdi. (Öyle ki, Act Up örgütü, ölümünden sonra, "mahkumlar, azınlıklar, eşcinseller, fahişeler, uyuşturucu müptelaları için bizimle birlikte savaş veriyordu. AIDS'e karşı savaşta çıkar gözetmeden yanımızda yer almasının yanısıra, gay-lezbiyen kültürünün bir simasıydı" şeklinde bir bildiri yayınladı.) Hastanelerin, hapishanelerin koridorlarında ayak sesi duyulan "Le Couloir"ın, 1986'daki öğrenci hareketine ve polis dayağından ölen Malik Oussékine'e adadığı "Les Enfants des Novembre"ın da yer aldığı yeni stüdyo albümü "Barbara" daha geçen sene yayınlanmıştı. Aralarında Fransızların eski punk grupu Téléphone'dan Jean Louis Aubert'in de bulunduğu kalburüstü müzisyenlerin eşliğinde son bir harika plak çıkarmıştı ortaya. Sesi bu sefer hasta değil, sadece biraz yaşlanmış hissi veriyordu.

Barbara sadece biraz yorgundu. *"Yorgunluk başımı döndürüyor / Ve düşüyorum / Yorgunluk beni serserice alıp götürüyor / Nereye gidiyor bu tren?"* diyordu son albümündeki "Fatigue" şarkısında.

Öldüğünde, bir Fransız dergisi onun en güzel şarkısının sözlerini ters çevirip kapağına astı: "Barbara, bizim en güzel aşk hikayemiz, sizsiniz."

Derya Bengi

virgül

Virgül, 3. sayısıyla, kitapların sayfalarını aralamaya, piyasadaki kitap çeşitliliğini aktarmaya devam ediyor. • Türkiye'de beklenmedik bir popülerliğe ulaşan *Ulysses* ve **Joyce**'la ilgili bir okuma kılavuzu da **Orhan Koçak**'tan • **Sevin Okyay**'ın kalemiyle **J.R.R Tolkien**'in fantastik dünyasına yelken açın! • *Politik Kamera* kitabına dair: Hollywood'tan Yeşilçam'a uzanan çizgiyi **Metin Çulhaoğlu** çekiyor • **E. Emine**'nin kitaplarını **Fatih Özgüven** değerlendiriyor • **Sırma Köksal, Ümit Kıvanç** üzerine yazdı • Reklamcılık kitapları arasında bir gezinti • **Edward Said, Eric Hobsbawm**'ın tezlerini tartışıyor. • Polemik yazıları ve denemeleriyle **Oruç Aruoba, Enis Batur, Tanıl Bora, Nurdan Gürbilek, Orhan Pamuk, Bülent Somay, Levent Yılmaz** • Dahası... *Virgül*'de!

Pusula Yayıncılık
Tel-faks: 0.212. 252 42 80

3. SAYI ÇIKTI

Bedri Noyan

"Kemanımla ona bir ses verebilseydim eğer"i herkes gibi biz de bilir ve severdik. Bedri Noyan'ın ise ismini duymuştuk sadece, "Bektaşilerin dedebabası" diye... O ünlü tangonun güftekarı ile "dedebaba"nın aynı can olduğunu, maalesef Bedri Noyan'ın ölüm haberini okuduğumuzda öğrendik. Roll usulü bir gülbenk ile Bedri Noyan'ın anısı önünde saygıyla eğiliyoruz...

Yas tutulmaya, gülbenk çekile

Sana Bir Ses Verebilseydim Eğer"in güftekarı dedebabamız Bedri Noyan can, 7 Kasım günü, emaneti teslim etti.

Baba erenler için koyun tığlana, lokma döküle, helva karıla, fakire fukaraya bölüştürüle, yas tutulmaya, türkü söylene, saz çalına, semah dönüle, gülbenk çekile, naz ehli nazına, aşk ehli aşkına devam eyleye...

Zira canlar devran dönmeye devam eyleye...

Hakikat sancağını muhipler devrala
Aşk yolunu dervişler süre

Yüzümüz yerde, özümüz darda, erenlerin dar-ı mansurunda canımız kurban, tenimiz tercüman...

Bu fakirden ağrınmış, incinmiş can var ise dile gelsin, bile gelsin, hakkını talep eylesin.

Öz gönül birliği ile cümlemiz hakkımızı helal edelim.

Gök tanrı ol canı affeyleye

Hakka yürüyen can kardeşimiz, dedebaba erenler Bedri Noyan'ın ruhu revanı şad ve hurrem ola.

Ve ışıklı yolumuzdan gelip geçen:

Hallac-ı Mansur, pir-i sani Balım Sultan, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Şah Hatayi, Pir Sultan Abdal, Baba İlyas, Baba İshak, Şeyh Bedreddin, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Yunus Emre, Taptuk Emre...

Ve dahi:

Köroğlu, Dadaloğlu, Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah, Kul Himmet, Derviş Harabi, Virani

Ve dahi:

Aşık Veysel, Aşık Seyrani, Aşık Daimi, Büryani, Feyzullah Çınar

Ve dahi:

Aşık Nesimi, Muhlis Akarsu, Hasret Gültekin

Ve dahi: Bekri Mustafa

Ve dahi:

Tevfik Fikret, Neyzen Tevfik, Nâzım Hikmet, Orhan Veli, Cahit Irgat

Ve dahi:

Woody Guthrie, Nusret Fatih, Georges Brassens, Jeff Buckley, Muddy Waters, Jimi Hendrix, Jacques Brel, Léo Ferré...

Ve dahi şu anda adları aklımıza gelmeyen nice "pir"ler

Bedri Noyan dedebaba'dan razı ola.

Ve adını sayamadığımız dedebabalar, babalar, dervişler, abdallar, muhipler, musahipler, bacılar, aşıklar, sadıklar, analar, kardeşler, kızlar, evlatlar ve doğudan batıya, kuzeyden güneye, bütün dini hüsn-ü beşer ıssı olanların ruhu revanları şad ve handan ola. Günahları marifet bula.

Demler daim, Cem'ler kaim, dostlar mesrur, aklımız münevver ola. Üstad Bedri Noyan'ın ruhu şad ola.

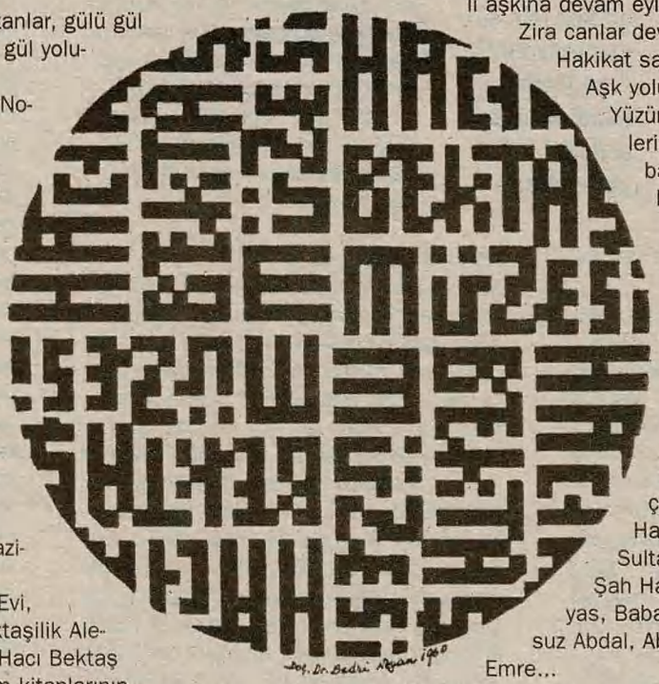

Gül alanlar, gül verenler, gülden terazi tutanlar, gülü gül ile tartanlar, gül selamlılar, gül bakışlılar, gül yolunun yolcuları...

Demler daim, Cem'ler kaim, üstad Bedri Noyan'ın ruhu şad ola.

Gülbenk-i Roll'a buyur ola:

Hastalara şifa, dertlilere deva, borçlulara eda, yetimlere şefkat, kimsesizlere merhamet ola.

Vakitler aşk, aşklar cemal ola, cemaller nur ola... Akşamlar hayrola, şerler def ola, ocaklarımız ferah, çerağlarımız aydınlık, aklımız münevver ola.

Dostlar:

Ali Naci dedebabadan nasip alan, 1912 Serez doğumlu, İsmail Hakkı oğlu Bedri Noyan, aşk yolunun piri, gerçekler evi, hadim-i fukara, serdar-ı fakiran, mürşid-i gariban, naz yolunun ehli, şair, ressam, hattat, neyzen, zakir, saz ehli, fazilet meyinin sakisi...

Pınar Yolu ve Enel Aşk, Aşk Risalesi, Pir Evi, Türkçe İnsan Adları, Bütün Yönleriyle Bektaşilik Alevilik, Asım Kerimi Baba Şiirleri, Manzum Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi, Manzum Kuran-ı Kerim kitaplarının yazarı,

Ve nice gönüllerde aşk ateşini tutuşturan "Kemanımla

Sevdim bir genç kadını

Sevdim bir genç kadını
Ansam onun adını
Her şey beni ona bağlar
Kalbim durmadan ağlar

Aşkım hiç sönmeyecek
Gitti o dönmeyecek
Uzun yıllar geçse bile
Yaşarım hayaliyle

Kemanımla ona bir ses verebilseydim eğer
Bu sesimle ona ersem bana dünyaya değer
Ne yazık ki deniz engin şu ufuklar ölgün
Bin elemle doğuyor her yeni gün

Yarın olsun yarın olsun diye renkler soluyor
Neye baksam ne işitsem bana bin dert oluyor
Bu karanlık günün elbet gelecektir sonu
Kalbim özlüyor onu

Söz: Bedri Noyan **Müzik:** Necip Celal Antel

Dört temel konu, dört temel kitap...

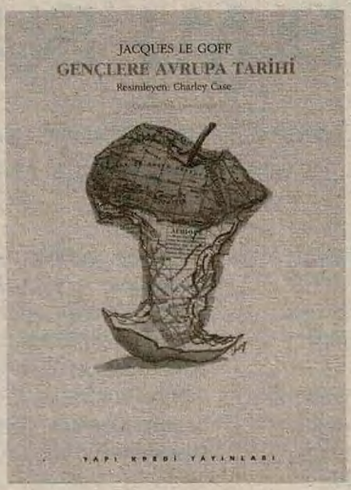

Kültürün abc'si / Bozkurt Güvenç
Cogito, 120 sayfa, 2.hamur, ISBN 975-363-799-3

Demokrasi Nedir? / Alain Touraine
Çeviren: Olcay Kunal, Cogito, 303 sayfa, 2.hamur, ISBN 975-363-773-X

Televizyon Üzerine / Pierre Bourdieu
Çeviren: Turhan Ilgaz, İletişim, 105 sayfa, 2.hamur, ISBN 975-363-743-8

Gençlere Avrupa Tarihi / Jacques Le Goff
Çeviren: Alp Tümertekin, Doğan Kardeş/ İlkgençlik Kitaplığı, 91 sayfa, 1.hamur, ISBN 975-363-711-X

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

ATR

Bektaşi nefeslerinden Aztek "büyü"süne

İkinci Uluslararası İstanbul Mistik Festivali dergahların mistisizmini yakalamaktan -"normal olarak"- uzak kalsa da, semahtan "şamanist kökler"e, ilahilerden Azteklerin "büyü dansı"na uzanan bir "tayf"a sahne oldu.

Âsmândır kubbesi hep ihtirâk kandilleri,
En ziyâ' bahşa kandili güneşle mâhdır!
Kapatılmakla tekâya kaldırılmaz zikr-i Hak,
Cümle mevcûdat zâkir kâinat dergâhtır!

Yani: *Gök kubbenin kandilleri hep yanar / En çok ışık veren güneşle aydır / Tekkeleri kapatmakla Hakk'ı zikretmek kaldırılmaz / Zikir eden bütün varlıkların evreni, dergâhtır.*

Devrimin "vazifelendirilmiş" memurları, Osmanlı mimarisinin eşsiz örneği tekkelerin kilitlenen kapılarına "satılık" levhalarını asmaya geldiklerinde, tasavvuf ehlinin tek direniş yolu, yukarıdaki dörtlüğün ifade ettiği espri içinde hareket etmekti. Zikrin yasaklanması, "ilâhî aşk"ı gönüllerinde hissederek, orada burada (gizli gizli) "devrân" etmeye engel değildi... Hem, Osmanlı Devleti'nin her tekkeye getirdiği "haftada bir zorunlu zikir"e oranla daha "özgür"ce bir davranış değil miydi bu? Üstelik, zorluklar içinde çile çekmek, dervişliğin olgunluğunu arttırıp "insan-ı kâmil"e ulaşmayı kolaylaştırmaz mıydı?
Fakat, "modern zamanlar" gelip çatmıştı. Tekkelerin kapatılmasının nasıl turnusol kâğıdı etkisi yaptığını, gönülden bağlananlarla menfaatperestleri ayrıştırdığını bugün için bütün boyutlarıyla bilmek pek mümkün değil. Çoğunun, en başta bizzat şeyhleri tarafından bütünüyle terkedildiği, kısa sürede ya çürüyerek tamamen göçtüğü ya da yıktırılarak yerini yollara ve büyük apartmanlara bıraktığı tahmin edilebilir. Geçmişin dervişi, sakallarını keserek, önce esnaf sonra da işadamı veya milletvekili olmuştur artık. Devir, para kazanma, her şeyi paraya dönüştürme, yeniliklere ayak uydurma devridir. Tasavvufun "iç yolculuğu", mistisizmi, dışarıya açılma oranında, geriye-geçmişe ait bir unsur olarak hakir görülmelidir...
Sanat örnekleri ile bezenmiş mekânların yok olması, kültürel devamlılık ve felsefî disiplinin onarılmaz zararlar görmesine yol açarken, merkezî kontrolün bireyler üzerindeki etkisini kolaylaştırır. Kısa vadede kültürü yok etmekle suçlanmak istemeyen merkezî otorite, tasavvufî temaları bile en azından müzede korumak zorunluluğunu hisseder. Böylece kültürel devamlılık, kaçınılmaz olarak bu tornadan çıkma, tek tip elbiseli, "devlet halk dansları topluluğu" mantalitesindeki folklorik unsurlara yüklenir, sosyal hayatın şifreleri, istenilen yönde değiştirilmiş olur.
Kültürel kopmanın üzerine kurulmuş servet birikimi "tarihî kök" arayışına girdiğinde, artık tiyatro sahnesi disiplini almış tasavvuf müziği ve ritüelleri, talebi doyuracak noktada bulunmalıdır. Ama böyle de olsa, sınırlı sayıda meraklıya hitap eden gösteriler, sahne düzenlemesi içinde tekkelerin kendilerine has mistik havalarını yakalayamasa da, yine de kültürel kimlik arayışının bir parçası olarak yorumlanabilir ve bunlar, gerçekten de özünde iyi niyetli çabalardır.
İkinci Uluslararası İstanbul Mistik Müzik Festivali, her ne kadar Süryanî Kadîm (Ortodoks) Kilise Korosu'nun "Yakarış"ı; Unija Erkekler Oda Korosu'nun "Eski Çağlardan Günümüze Hıristiyan İlâhileri"; The Shirley Wahls Singers'ın "Mistik Esintiler"i; Tloke Nahuake Aztek Dansçıları'nın "Büyünün Dansı" ve İsrailli David Dudu Fisher'ın "Sevgiye Dair"ini içerse de, tasavvuf müziği ağırlıklıydı: Ahmet Özhan'ın yönettiği Kültür Bakanlığı İstanbul Tarihî Türk Müziği Topluluğu'nun "Türk Tasavvuf Müziği'nden Renkler"i; Qawwali ve Sûfî Müziği'nin Pakistanlı icracıları Sabri Brothers'ın "Sevgiliye"si; Taşkın Savaş Mistik Folklor Topluluğu'nun "Nefes ve Semah"ı; Ahmet Hatipoğlu'nun yönettiği TRT Ankara Radyosu Türk Tasavvuf Musikîsi Topluluğu'nun "Yâ Rahman, Yâ Rahîm"i ve Tuğrul İnançer yönetimindeki "Mevlevî Âyini", bu ağırlığı yeteri kadar hissettirdi.
Bütün bu tasavvuf örnekleri arasında, Taşkın Savaş Topluluğu'nun CRR'de üçüncü kez sahnelediği "Bektaşî Nefesleri", tarihî açıdan bazı özelliklere sahipti. Bir kere topluluk, Anadolu'daki Alevi-Bektaşîlik'ten farklı bir yorumlamaya sahip İstanbul Bektaşî tekkelerinin "nefes"lerini seslendiriyordu. Geçmişte, biraz da elit tabakanın rağbet ettiği ve bu yüzden bugün tamamen yok olmuş bulunan İstanbul Bektaşî tekkelerinde icrâ edilen nefesler, tıpkı o zamanlardaki gibi klâsik müzik enstrümanları ve makamları eşliğinde yorumlandı ve unutulmuş bir kültür yeniden canlandı. Yine de, tasavvuf korosunun enstrümanları arasında bendir, zil, ut, ney, kanun, kemençe, kabak kemanî ve tamburun yanısıra iki de saz ile viyolonselin bulunması, Anadolu'daki icraatlar ve Batı etkilerinden bütünüyle kopulmak istenmediğini gösteriyordu.
Ama yine de asıl ilginç olan, bu gösteriyi 1826'da İkinci Mahmud'un Bektaşî dergâhlarını kapatma kararında hayli etkili olan Bektaşî düşmanı Halvetî ekolünden gelen bir grubun sunması idi. Demek ki, "Ehl–i Beyt Kardeşliği", (tıpkı kapatılan Bektaşî dergâhlarının Nakşibendî tekkesi adı altında yeniden açılmasına yardım eden 19. yüzyıl Nakşibendîlerinin yaptığı gibi) bütün post kavgalarının üstüne çıkabiliyordu.
Topluluk şefi Taşkın Savaş, amaçlarının "Devr-i Pîr'deki, Hacı Bektaş Veli zamanındaki semahları sergilemek" olduğunu söylüyordu. Savaş, Bektaşîliğin Mevlevîlik ve Halvetiyye gibi başlıbaşına bir tarikat olduğunu ve Türk Musikisi'nde de, "Bektaşî Raksı" diye bir usûlün meydana geldiğini belirtiyordu.
Ayrıca, topluluğun sunduğu ve Anadolu'da da yaygın olan "semâh", şamanist kökenlerini kapatıldığı torbadan çıkartarak, –tıpkı tâ Meksika'daki Tloke Nahuake Aztek dansçılarının modernizmin bütün kirliliğinden uzak, naif ve tabiat-perest yorumlarında yaptıkları gibi– dünyayı, güneşi, ayı ve gezegenleri, kısaca "kâinat"ı anlatırcasına döne döne icrâ edilirken, "zikir eden bütün varlıkların evreninin dergâh olduğu", yeniden ve yeniden ispat ediliyordu.

Levent Elpen

Tloke Nahuake Aztek Dansçıları'nın naturalist gösterisinden bir enstantane.

ARTIK ANKARA'DA YEPYENİ BİR ROCK SHOP VAR!!!

HAZY HILL

MUSIC SHOP

ÇELİKLER İŞ MERKEZİ (AYNALI ÇARŞI YANI)
TUNALI HİLMİ CAD. 91/70
KAVAKLIDERE - ANKARA
TEL# (0-312) 467-0950 • FAX# (0-312) 468-1276
hazy_hill@rocketmail.com

POSTAYLA ALIŞVERİŞ İMKANI!!!

Türkiye'nin neresinde olursanız olun istediğiniz CD, kaset ve t-shirt'leri posta veya kargoyla evinize ulaştırıyoruz.

Ayrıntılı bilgi ve katalog için:

(0-312) 467-0950

Hafta içi ve Cumartesi 10:30 - 19:30 arası

veya

PK 44 • 06542 A.AYRANCI • ANKARA

HAZY HILL ve HAZY HILL MUSIC SHOP ile ilgili tüm yazışmalarınız için yukarıdaki adresi kullanabilirsiniz.

NANA BGARA HEYAMO DİDOU NANA

Birol Topaloğlu

"Lazuri Birabape - Heyamo" adlı Lazca albümle müzik dünyasına merhaba dedi Birol Topaloğlu. Yıllar önce üniversitede okurken bağlamayla söylediği Lazca türküleri bu albümde kendi halk çalgılarıyla söylüyor. Erkan Oğur, İsmail Demircioğlu, Murat Köseoğlu, Grup Yorum, Kardeş Türküler gibi pek çok müzisyen ve grubun eşlik ettiği albümü, Laz kültürünü, "nana"yı, kaybolan kardeşini ve daha birçok şeyi anlattı Topaloğlu...

Lazım deyince, insanlar hemen "celeyrum, cideyrum" diye konuşan Temel, Dursun tiplemelerini akıllarına getiriyorlar. Bizim ayrı bir dilimiz, kültürümüz var diyordum, bir türlü anlatamıyordum.

İsterseniz kısa bir Laz tarihiyle başlayalım...

Esasen Lazlar, Güney Kafkasya halklarından Megrellerle birlikte anılır. Türkiye'de şu anda yaşayan Lazlar, tarihin belli dönemlerinde savaşlar dolayısıyla biraz daha Türkiye sınırına kayan halklardır. Savaşlardan sonra, Gürcistan'da yaşayan Megreller ile Lazlar arasında Gurya-Acara diye bir tampon bölge oluştu. Orayı dolduran halklar oldu. Dolayısıyla Megreller ile Lazlar coğrafi nedenlerden dolayı ayrı düştüler. Dilde biraz farklılaşma oldu. Kültürler de, burada Anadolu halkları etkisiyle, orada Kafkas halkları etkisiyle farklılaşmaya başladı. Megreller hıristiyan, buradaki Lazlar müslümandır. Rize, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Arhavi, Batum, Çamlıhemşin, Yalova, Düzce, Bursa ve İstanbul'un bazı yerlerinde Lazlar yaşamaktadır. Lazların dili Karadeniz şivesinden farklıdır. Kendilerine öz dilleri var. Türkiye'deki Lazlar Latin alfabesini kullanıyor, Gürcistan'dakiler Kiril alfabesini kullanıyor.

Megrellerin müziğiyle Lazların müziği arasında ne tür farklar var?

Kültürleri hemen hemen aynı olsa da, Megreller Kafkasya'da Sovyetler'le birlikte yaşadıkları için, müziklerinde asimilasyon daha az olmuştur bana göre. Sistemden kaynaklanıyor. Orada sistem korumuştur halkları. Her ne kadar Gürcistan'da da asimilasyon olduysa da, Türkiye'deki kadar olmamıştır. Müziklerinin çok daha sağlam karakteristik yapısı var. Teknik üzerine daha çok çalışıyorlar. Özellikle bizi müslümanlığa döndürdükten sonra, bir takım din adamları tulumun filan günah olduğunu söyleyip insanları hızla kendi kültüründen uzaklaştırdılar. Bu sadece Lazlar için değil, Türkiye'de yaşayan tüm halklar için geçerli. Lazlar bundan nasibini fazlasıyla aldı. Bana göre müslümanlıktan sonra bu tür kültürel uzaklaştırmalarla birlikte, müzik de tek sesliliğe gitti. Çünkü bakıyoruz, Megrellerde, Sarp'ta yaşayanlarda çokseslilik var. Mesela "Heyamo", oralarda çoksesli söyleniyor. Bizde de söylenir ama teksesli. Bizim insanlara, tanıdıklara dinlettim çoksesli olanını, hepsi de "tamam, bu bizim" diyor. Yadırgamıyorlar.

Albümdeki "Heyamo" hangi versiyonu?

İkisini de koydum aslında. Önce teksesli, sonra çoksesli. İkisini bir harmanladım.

Megrellerin de mi halk çalgısı kemençe, tulum?

Kemençe de, tulum da kullanılıyor. Bunların dışında çonguri, panduri var. Albümde Erkan Oğur ve Grup Yorum'un çaldığı panduri, daha çok Kafkas halklarında kullanılıyor. Çonguri ise Megrellere özgü. Elimizde çonguri olmadığı için panduri kullandık. Aynı karakteristik yapıda ikisi de. O tını hakikaten Laz müziğine çok uydu. "Çuta Nasa"da (Küçük Gelin) kemençeyle panduriyi özellikle birleştirdim. Çok güzel uydu.

Laz kültürünü araştırmak, derlemeler yapmak fikri nasıl doğdu?

Rize'nin Pazar ilçesine bağlı Apso köyünde doğdum. Abim kemençeyle destanlar okurdu. Annem sürekli ağıtlar, destanlar okurdu. Okul çağına geldiğinizde egemen kültürün etkisine giriyorsun. Egemen kültürde Lazca geçerli değil. Okulda Lazca konuştuğun zaman ikaz ediliyorsun. Zaten ilkokul çağında bilinç oluşmamış, dolayısıyla Türkçeleşmeyi kabullenmeye doğru gidiyorsun. Ona girdiğinde müziğini de küçümsüyorsun. Destanları, tulumu aşağıladık. Her ne kadar egemen kültüre yaslanıyorsan da, öz kültürün seni sürekli çekiyor. Beni hep çekmiştir. Çünkü kendini öz kültüründe buluyorsun. Yemeğinden fıkrasına, düğününden türkülerine kadar her şeyde... Gaziantep'te üniversitede okurken, bağlama çalıp türkü söylüyordum. Alevi deyişleri üzerine çalışıyordum. Zaman zaman konser veriyordum. Ben Lazım deyince, insanlar hemen "celeyrum, cideyrum" diye konuşan Temel, Dursun tiplemelerini akıllarına getiriyorlar. Bizim ayrı bir dilimiz, kültürümüz var diyordum, bir türlü anlatamıyordum. Artık toplantılarda Lazca türküler de söylemeye başladım. O zaman öyle bir ihtiyaç doğdu. Yoksa bir türlü kendimizi kabul ettiremiyoruz, insanlar kabullenmek istemiyorlar. Konserlerde bir daha Lazca, bir daha Lazca, bir daha Lazca derken, kendi kültürüme ısındım açıkçası. Bir de kendi kültürümü tekrar keşfettim gibi oldu. O alanda daha başarılı olduğumu düşünmeye başladım. İnsanların da hoşuna gitmesi beni yüreklendirdi. 1992 yılına geldiğimizde, kafamda bir albüm yapma fikri şekillendi. Bir kaset yapalım da insanlar en azından Laz kültürünü tanısınlar, farklılığımızı anlatalım dedim.

Öz kültürün seni hep çekiyor. Çünkü kendini öz kültüründe buluyorsun. Yemeğinden fıkrasına, düğününden, türkülerine... Konserlerde bir daha Lazca, bir daha Lazca derken, kendi kültürüme ısındım açıkçası. Kendi kültürümü tekrar keşfettim...

O yıllarda Lazca türküleri bağlamayla söylüyordunuz, değil mi?

Mecburen. Üniversite yıllarında kemençe çalmasını bilmiyordum. Albümün kayıtlarına başladığımızda kemençe kullanmak istedik, ama bir türlü tavrı veren kemençeci bulamadık. Başkalarıyla bu kadar uğraşacağıma kendimle uğraşırım dedim. Oturdum, dört ay kemençe çalıştım. Daha çok albümdeki türkülere çalıştım ve albümde ben çaldım.

Tekrar 1992'ye dönersek...

Aslında kaset fikri çok da net değildi kafamda. Ama Laz müziği konusunda Türkiye'de bir boşluk olduğunu, türkülerin derlenmesi gerektiğini, buna birilerinin emek vermesi gerektiğini hep düşünüyordum kendi kendime. Diyordum ki, biri çıksa da şu işi yapsa... Bir gün, "bu işi niye başkasına atayım, bu işi niye ben yapmayayım" diye bir "ışık" doğdu. O şekilde başladım araştırmaya. Anneme sorular sorup eski bilgilerini hatırlatmaya çalışıyordum. Annem söyledi, ben yazdım. Eski plakları dinledim. Derken epey bir materyal oluştu. Bu işe girdiğimde, bu işle ilgili insanlar benimle görüşmeye başladılar. "Böyle bir şeyi mutlaka yap, kültürümüz hızla yok oluyor" demeye başladılar.

Derleme için başka yörelere gittiniz mi?

Tabii. Arhavi'de kemençe ustası Yaşar Turna ile görüştüm. Çamlıhemşin, Ardeşen, bir taradım oraları. Ama çok derine gidemedim.

Yanlarına gittiğiniz yaşlılar nasıl tepki veriyorlardı?

ÇUTA NASA HELESA YALESA

Lazlarda atma türkü var. Otuz-kırk kişi tulumla horon oynuyorsa, içlerinden şair ruhlu biri mutlaka çıkar, doğaçlama bir şeyler söyler, öbürleri de tekrar eder. Bu atma türküdür. Bir de kız-erkek atışma türküler var. Sevda, aşk üzerine birbirlerine laf atarlar. Son zamanlarda bu gelenekler gittikçe yok oluyor. Düğünlerde artık kızlar ayrı, erkekler ayrı duruyor. Böyle bir yozlaşmaya doğru gidiyoruz maalesef. Eskiden kız-erkek birbirlerini orada tanırdı. O ortamlarda pişerdi aşklar.

"Ah ne günlerdi... Eski günler artık yok. Eski neşemiz kalmadı. Türkülerimiz hep gitti" diyorlardı. İnsanlarda hep eskiye özlem vardı. Bu çalışmalardan sonra artık kaset aşamasına gelindi. Bu arada, epey uzattığım üniversiteyi bitirdim. Yaşamak için para kazanmam gerekiyordu. Kafamdaki planı gerçekleştirmek ve kısa bir süre içinde para kazanmak için yurtdışına gittim. Döndüğümde İsmail Demircioğlu ve Erkan Oğur ile tanıştım. İsmail'le aynı ilçedeniz. Erkan çalışmalarımı dinledi, çok hoşuna gitti. Yüreklendim tabii. Böyle bir çalışmanın altından kalkabilirim herhalde dedim. Müzik eğitimi almadığın için biraz korkuyorsun. Teknik olarak eksikliğimi sürekli hissediyordum. Ama işin içine girdiğimde, bu işin tekniğini çok çok iyi bilen insanların o yönlerini çok da iyi kullanmadıklarını gördüm. Teknik eğitimini almış, tamam, ama kullanmadıktan sonra hiçbir işe yaramıyor. Esas olan anlayıştı. Anlayışın nasıl olduğunu kafamda tasarlıyordum. Erkanlara anlatıyordum. Eksiklerimi o şekilde tamamlıyordum. Baktım ki o kadar da eksik değilmişim, bana yetiyormuş. Bu işi gerçekten yapan insanların yanında bulununca cesaret aldım, kendimi daha iyi görmeye başladım. Bir demo kaydettim, bağlamayla. Ama bağlamayla Laz müziği olmuyor. İnsanlar dedi ki, "Unkapanı'na gidersen kimse dinlemez, orası kurtkapanıdır". Hiç kimse olumlu konuşmadı. Bu arada Kalan Müzik'in, Hasan Saltık'ın yaptığı işleri takip ediyordum. Bir gün Erkan Oğur, Hasan'a gitmemi, etnik müziklere hevesli olduğunu, bu işi yaparsa onun yapacağını söyledi. Bağlamayla yaptığım demoyu Hasan'a götürdüm, Erkan'ı da referans gösterdim. Hasan çok beğendi, kısıtlı da olsa beklediğimden fazla olanaklarını sundu. Bu olanaklarla bu işi bitiririm dedim. Ama çalışmaları gördükçe sınırı aşacağımı biliyordum. Gün geldi, sınır mınır kalmadı. O bir kemençeyle işi bitireceğimi sanıyordu, ama işin içine Kardeş Türküler, Grup Yorum, Erkan Oğur, Murat Köseoğlu girdi.

Kardeş Türküler'le ne zaman çalışmaya başladınız?

Albüm çalışmaları sırasında benimle bağlantıları olmuştu. Lazca türküde yardımcı oldum. Daha sonra benim çalışmama davet ettim. Seve seve kabul ettiler. Zaten onların amaçları o. Kayıtlar sırasında dayanışma keyfini çok yaşadım. Yani birilerinin karşılık beklemeden zevkle sana yardım etmeleri çok güzel bir duygu. Hatta, keşke bitmese filan dedik.

Annenizin de albüme katkısı büyük değil mi?

Annem benim gözümde çok büyük sanatçı. Köyde aklına bir şey geldiği zaman, okur-yazar olmadığından hemen birilerini çağırıp kağıda yazdırır. Her köye gidişimde, "bak bunu da yazdım, şunu beğendin mi?" deyip kağıtları çıkarırdı. Eskiden de teyple kayıtlar yapmış annem. Kimse duymasın diye ahırda, evin gizli bir yerinde üç kaset doldurmuş. Komşular bir şey der diye saklanıyor. Bu kayıtları unutmuştum uzun zaman. Bir gün o üç kaseti çıkardı, verdi. İstanbul'a getirdim kasetleri, içlerindeki türküleri ayıkladım. Daha çok destan vardı. Arada, kaybolan abim içim yaktığı ağıtı dinledim. Çok hoşuma gitti. Bunu bir şekilde kullanmak istedim. Hasan'a dinlettim, o da albüme koymamı söyledi. Koyacağız ama nasıl ikna edeceğiz? Anneme telefonda anlatmaya çalıştım. Derken tam razı etmeden albüme koydum. Aslında bir yandan sesi-

nin kalıcılığı açısından seviniyor, bir yandan da "çevreden komşular ne der, günahtır..." gibi şeyler düşünüyordu. İkna edebilmek için duygu sömürüsü yaptım: "Anne, belki Ali abim sağdır, dinler bir yerde, çıkar gelir ya da köyde ona bir şey yaptılarsa vicdan azabı çeker yapan" dedim. Böyle deyince içi rahatladı ve kabul etti. Aslında ben de rahat değildim. İlk zamanlar ben hiç dinleyemiyordum. Hep aklıma abim geliyordu. Ailece çok üzülüyorduk. Ama acılara alışıyor insan. Her şeye alıştığımız gibi, ona da alıştık.

Kardeşiniz nasıl kayboldu?

O yıllarda altı yaşlarındaydım. Ali abimi hayal meyal hatırlıyorum. 16 yaşlarındaydı. Yapılı, cesur bir çocuktu. Kendinden büyük arkadaşları vardı. Dışarıda gezmeyi seven, atak biriydi. Pek ele avuca sığan biri değildi. Okula gitmek istemiyordu. Babamla da problemleri vardı. O yüzden abim eve soğukluk gösteriyordu. Amcamın kızları filan buna laf atarlardı, ufak tefek münakaşalar yaşanırdı. Köyde hep yaşından büyük davrandığından, namus içerikli dedikodular, laf atmalar duyuluyordu abim hakkında. Ramazan ayının bir akşamı, evden camiye doğru giderken ablalarım tarafından son olarak görüldü. Gidiş o gidiş. Ondan sonra abimden haber alınamadı. O gün iki kişiyle bizim köyün dağından aşağıya doğru giderken görülmüş. O iki kişi kim bilmiyoruz, kimse söylemiyor.

Dediğim dedikodulardan dolayı öldürüldüğünden şüpheleniyoruz, şüphelendiğimiz insanlar da var, ama elde bir kanıt olmadığından bir şey yapamıyoruz. Çünkü o insanların davranışları bize hissettiriyor bunu. Bir türlü yanımıza gelemiyor, içlerini rahatça dökemiyorlar. Hep bir eziklikleri var. Onların bu duygularını diğer kardeşlerim de hissetmişler. Öyle 25 yıl geçti. Bizim köyde ineklere yem yapmak için hep dağa gidilirdi. Annemle bir gün beraber gittiğimizde bir kestane ağacının altında şunları anlatmıştı: "Bir gün dağa gidiyordum, Ali'yi evde bırakacaktım, ağladı, bırakamadım. Sırtıma aldım, dağa götürdüm. Yine durmadı. Oyun istiyor. Bu ağaca salıncak yaptım. Bir yandan sallıyordum, bir yandan da ot topluyordum. Bu şekilde büyüttüğüm çocuğumu...". Bu olay, bir filmin bir karesi gibi hep hayatımda var. Annem abime sürekli ağıtlar söylerdi. Albümdeki kayıt sekiz yıl önce yapıldı. Belki bu albümdeki kayıttan sonra bir şeyler ortaya çıkar.

Anneniz türküleri söyleme biçiminize ne diyordu?

Kayıtlardan önce yanında çok çalıp söyledim. İlk başlarda sesini çıkarmıyordu. Hissediyordum onaylamadığını. Şöyle söyle, gırtlağını şöyle kullan gibi şeyler söylüyordu. "Tamam oğlum, güzel olmuş" demesi üç sene aldı. Çünkü o havayı hakikaten vermek gerekiyor. Yoksa ben duyduğum bir ezgiyi, "benim yorumum budur" deyip hemen okuyabilirim, ki Türk halk müziğinde çok yapıldı bu. Çok yanlış. Hayır, yorum o değil. Beste yaparsan yap, onu nasıl yorumlarsan yorumla. Ama bir halk müziğiyse, otantik, özgün bir yapısı varsa, onun ruhunu yakalaman lazım. Eğer ağır bir havaysa, onu oynak hale dönüştüremezsin. Bunu yapmaya hiç kimsenin hakkı yok. Bunu yaptıkları için insanları halk müziğinden soğuttular. O hataya düşmemek için bir türküye üç yılımı veririm ben. Verdim de.

Bir olay olurdu köyde, hep anneme gelirler, "hala, buna bir destan yaz" derlerdi. Konuyu anlatırlardı, annem "bir hafta sonra gel" derdi. O hafta iş yaparken hep o destanı düşünür, aklına bir şey geldikçe kağıda yazdırırdı. O şekilde birçok destan yazmıştır.

Anneniz albümün son hali konusunda ne diyor?

"Ya, çok güzel bir çalışma oldu. Patronun kim, seni kazıklamasın" diyor. Albümde bir Megrel türküsü var, "Didou Nana". "Biz anlamıyoruz ama böylesi de lazım" diyor. "Gürcistan'da da insanlar var. Türkülerin farklı farklı olması güzel, bir parça öbür parçaya benzemiyor" diyor. Bunu diyen eğitim almamış, 65 yaşında bir Laz kadını, annem. Bu benim için çok önemli bir eleştiri. Beni yüreklendiriyor.

Anneniz kimden öğrenmiş tüm bunları?

Anneme bildiği herşeyi anneannem öğretmiş. Anneannem yatalak hastaydı. Ben küçükken hatırlıyorum, bazen türkü söyleme isteği geliyordu. "Beni biraz kaldırın" diyordu, kaldırıyorduk, arkasına da bir minder koyuyorduk, türkü söylüyordu. Türkü bitince tekrar yatırıyorduk. Yıllar sonra Sümeyra Çakır'dan, "O vay beni ağlarım, aman Alim/ Ağlarım yana yana, hayde hayde/ Derdumi diyeceğum, aman Alim/ Hiç derdi olmayana, hayde hayde" türküsünü dinlediğimde aklıma hemen anneannem geldi. Küçükken anneannem de aynı türküyü söylüyordu. Albümdeki "Nana Bgara" (Ana Ağıtı) türküsünün sözü, müziği de anneanneme ait. Onun hikayesi de şöyle: Anneannemin oğlu, yani dayım Mevlüt Ali, askerdeyken komutanlara hep karşı geliyormuş. Onlar bir şey deyince, o da hemen cevabını veriyormuş. Ona epey işkence yapmışlar bu yüzden. Yine adam olmayınca Van'a sürmüşler. Anneannem de bu olayı öğrenince o ağıtı yakmış.

Anneannem yatalak hastaydı. Bazen türkü söyleme isteği geliyordu. "Beni biraz kaldırın" diyordu, kaldırıyorduk, arkasına da bir minder koyuyorduk, türkü söylüyordu. Türkü bitince tekrar yatırıyorduk.

Albümdeki hemen hemen bütün sözlerde "nana" kelimesi geçiyor. Bildiğimiz kadarıyla "ana" demek. Lazlarda özel bir yeri mi var "nana"nın?

Ana zaten çok kutsal bir varlık. Ama nana ayrıdır. Laz halkları, Megreller de dahil hep nanayı, anayı biliriz. Çünkü babalar hep gurbetteydiler. Doğdukları, yaşadıkları yerlerde kalmıyorlardı. Eskiden gurbetçilik çoktu Lazlar'da. İnşaatçılık, ormancılık, balıkçılık hep gurbettedir. Türkülerde çok geçer gurbet. Nana, evin direğidir. Orijindir. Hatta Lazlarda bir aile, annenin adıyla geçer. Anaerkil gibi. Bir problemimiz olsa hep annemize söyleriz, babamız bize uzaktır.

Albümde yerel kayıtları da kullanmışsınız...

Grup Yorum ve Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü'yle albüm sırasında yerel kayıtlara gittik. "Helesa Yalesa" adlı türküyü bir köyde kaydettik. Arkasına eklediğimiz düğün türküsünü de Ardeşen'de Ozanlar Kıraathanesi'nde kaydettik. Bizim köyde dağa çıktık. Orada bize otantik bir ortam yapmışlar. Ateş yaktık, balık aldık, mısır patlattık filan... "Destani"nin girişini köyden bir abimiz okudu. Orada kaydettik, çatur çutur ateş sesleri arasında. Ondan sonra abim bir türkü okudu. Onu da orada kaydettik, pek iyi olmadı. Sonradan stüdyoda okuttuk. Geldiğinde burada heyecanlandı. Onu doğasından koparttığınızda mutlaka bir şeyler eksiliyor. Köydeki kayıtta bir atmosfer var, bir ortam var. Ama stüdyoya soktuğun zaman heyecanlanıyor. Bundan sonraki çalışmalarda da mümkün olduğunca orayla bağlantılı kayıtlar kullanacağım. Kökünden uzak olmamak lazım.

Vokallerde bir kadınlar, bir erkekler söylüyor. Bu bir gelenek mi Lazlarda?

Tabii. Bizde karşılama, atma türkü var. Diyelim ki otuz-kırk kişi tulumla horon oynuyor. İçlerinden şair ruhlu biri mutlaka çıkar, doğaçlama bir şeyler söyler, öbürleri de tekrar eder. Bir de kız-erkek atışma türküler var. Son zamanlarda bu gelenekler gittikçe yok oluyor. Düğünlerde artık kızlar ayrı, erkekler ayrı duruyor. Kızlar orada da atma türkü söylüyorlar ama, erkeklerin söylediğini de kendileri söylüyor. Böyle bir yozlaşmaya doğru gidiyoruz maalesef. Eskiden daha içiçeydik. Hatta kız-erkek birbirlerini orada tanırdı. Sevda, aşk üzerine birbirlerine laf atarlardı. O ortamlarda pişerdi aşklar.

Destan söylemek de önemli bir gelenek sanırım...

Destan geleneği sadece Lazlarda yok. Karadeniz'de pek çok yerde söylenir. Hemşinliler de söyler, Rize'de de söylenir. Ama Lazlarda çok daha yerleşik. Çocukluğumda hep destanlarla büyüdük. Bir olay olurdu köyde, hep anneme gelirler, "hala, buna bir destan yaz" derlerdi. Konuyu anlatırlardı, annem "bir hafta sonra gel" derdi. Annem o hafta iş yaparken hep o destanı düşünür, ona konsantre olurdu. Aklına geldikçe kağıda yazdırırdı. O şekilde birçok destan yazmıştır. Köyden köye destan okuyuşları

değişir. Lazların her köyünün kendisine has bir destan okuyuşunun olduğunu düşünüyorum. Kendilerini destanlarla ifade ediyorlar çünkü.

Sizin köyünüzdekiler çalışmaya ne diyor?

Çok sempatiyle baktılar. Kayıtlarda çok yardımcı oldular. Bir amca, "Kültürümüz yok oluyor, bu tür çalışmalar daha çok yapılmalı. Mesela eskiden biz Lazca piyesler oynardık" diyor. Bu işler ekonomik olduğundan dolayı, insanlar iyiniyetlerini gösterip "hep Lazca olmasın, Türkçe de koy, daha çok insana hitap edersin, daha çok satarsın" dediler. Ama ben işin ticari yönünde değildim. Lazca türkülerden oluşan bir çalışma gerekliydi. Eğer Türkçe yapacaksam, bir dahaki çalışmamı Türkçe yaparım. Ama niye hem Türkçe, hem de Lazca yapayım ki? Niye oyuna getirelim insanları? Karadeniz türkülerini Türkçe söyleyeceğim bir projem de var ayrıca. Albümü dinledikten sonra öyle eleştiriler gelmemeye başladı.

Şu anda Laz kültürü, Lazca ne halde?

Genç kesim Lazca konuşmuyor. Bu gidişle Türkiye'de yaşayan Lazlardan, kırk-elli sene sonra Lazca konuşacak olanların sayısı çok az olacak. Belki Gürcistan'da yaşayanlarda böyle bir şey olmayabilir, ama bana göre Türkiye'de yaşanacak. Bu çok acı bir şey.

Niye?

Ablalarım burada. Okula giden çocukları var. Hep Türkçe konuşuyorlar. Okula gidiyorlar Türkçe, televizyona bakıyorlar Türkçe. Aile de otomatikmen öyle konuşuyor. Öyle bir gelenek oluşuyor, Lazca konuşma ihtiyacı hissetmiyorlar. Bazen konuşuyorlar ama çocukları bilmiyor. Çocuklar köye gittiklerinde kulakları aşina oluyor tabii. Şu anda ortaokulda, lisede okuyan Laz çocukları Lazcayı duyduklarında anlıyorlar, ama konuşamıyorlar. Ne o çocuklar büyüyüp evlendiklerinde Lazca konuşabilecekler, ne de çocukları Lazca konuşabilecek. Şu anki gençler duyduklarını anlayabiliyorlar. Ama onların çocukları duyduklarını da anlamayacaklar. Bu tür çalışmalardan sonra insanların biraz daha duyarlı hale geldiğini görüyorum. Kendi çevremden gözlüyorum. O da bir aynadır toplumun diğer üyelerine. Böyle nitelikli çalışmalar olmadığı için, Lazların kendilerini ifade edebileceği, ispatlayabileceği, kendilerini avutabileceği bir çalışma gerçekten de yoktu. Böyle etkinlikler asimilasyonu belki biraz geciktirir. Bence devletin bu tür yok olmakta olan kültürleri yaşatması için bir an önce harekete geçmesi gerek. Bu bir zenginlik. Bu tür zenginlikleri yok ederek, yok sayarak bir yere varamazsın. Avrupa'da Lazcayı yok olmak üzere olan diller arasına almışlar. Almanya'da Laz kürsüsü var. Maalesef Türkiye'de böyle bir çalışma yok. Bir gün olacağına inanıyorum, ama ne zaman? Renklilik güzelliktir aslında. Göremiyorlar ama bunu.

Bağlamayla Laz müziği olmuyor. Albümün kayıtlarına başladığımızda kemençe kullanmak istedik, ama bir türlü tavrı veren kemençeci bulamadık. Başkalarıyla bu kadar uğraşacağıma kendimle uğraşırım dedim. Oturdum, dört ay kemençe çalıştım.

Zugaşi Berepe'nin Lazca rock albümü, Fuat Saka'nın "Lazutlar"ı gibi çalışmalar hakkında neler düşünüyorsunuz?

Zugaşi Berepe o albümü 1993 yılında yaptı. O dönem de Lazlarla ilgili çalışmaların yoğun olduğu bir dönemdi. Lazca "Ogni" dergisinin de çıktığı dönem. Onun yanında Lazlarla ilgili kitaplar çıktı. Derken Zugaşi Berepe, Laz-rock topluluğu olarak ortaya çıktı. O sıralar Antep'teydim. Oradan takip etmeye çalıştım. Bir gün dinledim, müziklerini hiç beğenmedim açıkçası. Laz kültürünü kesinlikle yansıtmıyordu. Tulumla filan bir-iki geleneksel türkü okumuşlar, güzel çabaları olmuştur, ama albümün geneline baktığında bir uzaklık var kültürden. O derinliğe inemediler. Bu belki de onların tercihiydi. Kapasiteleri belki ona yetmiyor olabilirdi. Müzik olarak eksik olduklarını kendileri de söylüyorlar. Belki bir dahaki çalışmaları daha iyi olur. Olayın müzik kısmı bu. Bunu pek de değerlendirmek istemiyorum. Ama "Laz diliyle rock" denmesi önemli. Birçok insana Lazcanın ayrı bir dil olduğunu anlatabildiler. Bu anlamda başarılılar. Fuat Saka'nın "Lazutlar"ı ise teknik olarak hoş bir çalışma. Ama Lazca türküleri okurkenki diksiyonu, kelimelere vurgusu iyi değil. Bir koku eksikliği var orada. Bir tulum eksikliği, kemençenin daha tavırlı çalınmasının eksikliği var. Daha çok deneysel bir çalışma. Koku eksikliğini de coğrafyasından uzak oluşuna, Almanya'da yapılmış bir çalışma olmasına bağlıyorum. Bu tür çalışmalar biraz da duygu işidir. Duygusunu yok etmemek gerekiyor. Ama güzel bir çalışma.

Abim onaltı yaşındayken, ortadan kayboldu. Onu bir daha gören olmadı. Annem sürekli abim için ağıtlar yakıyordu. Bu ağıtlardan birisine albümde yer vermek istiyorduk. Fakat annemi bir türlü razı edemiyorduk. "Komşular ne der, günahtır" filan diyordu. Sonunda, "abim belki duyar, gelir ya da onun hakkında bir şeyler bilen birisi haber verir" diyerek razı ettik.

Lazlar deyince akla hemen fıkralar geliyor. Son olarak bir fıkra anlatır mısınız?

Bir fıkra değil de bizim köyde yaşanmış bir olayı anlatayım: Teravih gecelerinde namaza gitmez, hep toplaşır, birbirimize fıkralar, hikayeler anlatırdık. Mustafa abi diye bir abimiz vardı, lokantacı. Lokantası mezarlığın yanındaydı. Osman amca da cesur, mezarlıktan korkmayan bir tip. Bir gün diyorlar ki, Mustafa'ya biraz gaz verelim, Osman'ı da ayarlarız, Mustafa'ya bir oyun yapalım. "Mustafa, sen bu kabristanda gece ateş yakıp çorba pişirebilir misin?" diyorlar. Mustafa da pişirebileceğini söylüyor. Ertesi akşam bu işi yapmak üzere anlaşıyorlar. O arada Osman amcaya da, Mustafa pişirmeye başlamadan mezarlığa yatmasını ve Mustafa'yı korkutmasını söylüyorlar. Ertesi gün Osman amca yatıyor mezarlığa. Mustafa da yemeği pişiriyor. Çorbayı karıştırırken, Osman amca yattığı yerden elini uzatıp "ya biraz da bana ver" diyor. Mustafa da kepçeyle eline vuruyor, "sus daha pişmedi, acele etme" diyor.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Kaybedenler Kulübü
yayında

KENT FM 101.1

PAZAR/SALI/PERŞEMBE 23:00

www.kentfm.com.tr Tel: (0 212) 249 50 76

Gökalp Baykal

Gökalp Baykal, müzisyenliğiyle değil, müzik yazarlığıyla tanınan bir isim. Roll dahil pek çok dergiye yazı yazdı, iki de Bob Dylan kitabı çıkardı. Derken, geçenlerde ilk albümü "Ağustos 1996" elimize geçti. Bunun üzerine oturduk, Baykal'la müzisyenliği, albümü, yazarlığı üzerinden "kişisel müzik tarihi"ni konuştuk...

Türk tangosu gibi...

"Ağustos 1996" albümüyle ilgili gazetelerde, dergilerde çıkan yazılar, müziğini hep geçmişe dönük bir yerlere oturtmaya çalışıyor...

Gazetelerde Ağustos 1996 için "Eski sound rock-'n'roll" diyorlar, çok garibime gidiyor. Sound'un yeni olmadığını ben de biliyorum ama, 'eski'den kastın ne olduğunu çok merak ediyorum.

Sound'un eskiliğinden çok, blues tavrı ve alçakgönüllülüğüyle dikkat çeken bir albüm "Ağustos 1996".

Bunun farkedilmesi de hoşuma gidiyor. İlla show business olarak yapılması gerekmiyor işin; müziğin sırf müzikten zevk almak için de yapılabildiğinin bir göstergesi. "Ağustos 1996", boş zamanlarda, rehavet içinde yapılmış bir albüm değil oysa, belli dönemlerde üstünde çok yoğunlaşılan bir çalışmaydı bu. Ama diğer yandan, ben kendimi profesyonel bir müzisyen olarak da görmüyorum. Müziğin illa profesyonel olarak yapılması gerektiğine inanmıyorum. Herkes tarafından yapılabilmeli müzik, en azından ben öyle düşünüyorum.

Albümdeki tek adam tavrı çok bilinçli bir seçim miydi, biraz şartların zorlamasıyla mı böyle oldu?

Hayır, asla değil. "Ağustos 1996"nın tek adam albümü olarak ortaya çıkmasının altında, çevre yetersizliği ve finansman sorunu vardı. Fazla davulcu tanıdığım yoktu, bas gitarcı yoktu... Hayal ettiğim, arzu ettiğim, her aletin erbabı tarafından çalınması aslında. Bu boşlukları doldurmak için bilgisayardan destek aldım. Ama sonuçta her yönüyle analog bir albüm bu. Elektronik, gerçek enstrümanları ikâme etmek için kullanıldı.

Müzikle yakından ilgilenenler seni daha çok müzik yazarı olarak tanıyor. Müzisyen ve şarkı yazarı yönün pek kimse tarafından bilinmiyor. Kısa bir özet geçsene...

Bir alet çalmaya başlamam üniversitenin ilk yıllarında, yakın zaman önce oldu. Daha doğrusu bana yakın geliyor; yirmi yıl kadar önce... Ona buna sorarak gitar çalmaya başladım. Bir süre sonra şarkı yazmaya başlayınca, enstrümantal virtüoziteden çok, şarkı yazarlığına ağırlık vermeye başlıyorsun ister istemez. '80 ya da '81 civarında bir grup kurduk. O zaman yaptığımız müzik çok daha sertti. Punk etkisinde bir müzikti. Blues'un üç temel akorunu punk'a yakın bir tarzda çalıyorduk. O zamanlar ortalıkta bize benzeyen başka gruplar vardı. Hareketli bir dönemdi. Farklı alt türler çalan Ra, Aqua, Hardal gibi gruplar vardı. Konserler falan verildi, sonra bıçak gibi kesildi. Askerlik ve hayat şartları ile çizgi bir kesintiye uğradı.

Müzik kesintiye uğrarken de müzik yazarlığı başladı galiba...

Evet, biri biterken diğeri başladı. İlk Bob Dylan kitabı "Bir Şarkı Irmağı" çıktı ortaya. Tarih yazma iddiasında olmayan kitaplarımdan biri. Dergilerde yazılar falan başladı, ama o sırada besteler de devam ediyordu. 1986'da ilk demoyu kaydettik. Niyetimiz bu demoyu bastırmaktı, ama herhangi bir ilgi görmedi. O zamanlardaki endüstrinin çok dışındaydı bizim demo. 4 kanallı bir kayıttı. O zamanlar yeni aletlerdi bunlar. Galata Kulesi'nin sanatçı soyunma odasında kaydedilmişti. Özkan Turgay, Şükrü Yüksel, Alper Karamahmutoğlu ile birlikte... Sonra yine kitaplar, yazılar... '90'da diğer Bob Dylan kitabı "Sonsuza Dek Genç" de çıkmıştı. Bu arada yeni yaptığım bir sürü beste, evde yaptığım demo kayıtlar birikmişti. Alper, ben ve Kramp'ın basçısı Nezih, bizim evdeki salonda kayıtlar yaptık. Daha önceden birikmiş diğer kasetlerle birlikte bunları götürüp dinlettik. Herkesin başına gelenler bizim de başımıza geldi: Suratına bakmama, bekletme, falan filan... Ama bu sefer bu tavır beni daha da hırslandırdı galiba. Klavye çalmayı öğrendim. Kramp'ın "Püf Püf" albümünde klavye çaldım. Gerçek anlamda elektronik çalışmaları da oldu. Deniz'in dükkânında Dylan Thomas'ın 45'liklerini bulmuştum. Onların üzerine melodiler, ses efektleri yaptım. Charles de Gaulle'ün söylevleri üzerine bilgisayar destekli müzikler yaptım. Bu çalışmalara devam etmek istedim ama bir köşede kaldılar. Hal böyleyken '96'ya kadar geldik. Bir sene önce sahnede de bilgisayar kullanmaya başlamıştım. Gerçi sahneye çıktığım az oluyordu ama, bir yaz boyunca Kayhan Yavuz'la birlikte Üsküdar'da çaldık. Grup olarak bir midi sürücüsü ve bir klavye kullanarak... Ben şarkılarıma güveniyordum, Kayhan sesine. Sonunda "Ağustos 1996"yı oluşturacak kayıtları yaptık. Bunları sağa sola götürdük. İnsanlar müziği tek bir bakış açısıyla değerlendiriyorlar. Kendimi onlarla kıyasladığım için değil ama bu, Leonard Cohen'le Michael Jackson'ı yan yana değerlendirmek gibi bir şey. Müzik şirketlerinin başındaki bir takım adamların, halk adına, dinleyici adına kıstaslar koymaları, "bu dinlenir", "bu dinlenmez" demeleri kadar saçma bir şey olamaz.. "Ağustos 1996"nin kayıtlarıyla müzik şirketlerini dolaşmaya başladığımda, bu sefer belki de yaşımdan dolayı biraz daha iyi karşılandım ama, yine bir sonuç çıkmadı. Sonra Kod Müzik ortaya çıktı ve albüm gerçekleşti.

80'lerde Ra, Aqua, Hardal gibi gruplar gerçekten iyi müzikler yapıyorlardı, ama o zamanlar hiç kimse çıkıp bu grupları doğru dürüst eleştirmedi. Bülent Ortaçgil'in bile on yıl ortalarda gözükmemesini nasıl açıklarsınız?

Albüm yayınlama şansını bu kadar zor yakaladığına ve elinde birçok kayıt olduğuna göre, albüme niye eski şarkılardan yaptığın bir derlemeyi değil de, bu şarkıları koydun?

O dönemde daha haşır neşir olduğum, kendimi yakın hissettiğim şarkıları koydum. Yeni bir albüm olsun, o dönemki kafamı yansıtsın istedim. Mesela "Sevgililer Günü"nü en son yazdım, çünkü albüm 46 dakikayı doldurmuyordu. Üç dakikalık bir boşluk vardı. Bir şeyler tıngırdatırken bu şarkı çıktı. Hızla kaydettik ve albüme koyduk. Diğer şarkıların üstünde çok uğraşıldı, "Sevgililer Günü" ise böyle çıktı, ama en sevdiğim şarkılardan biri. Bunlar tümüyle kurgusal öyküler. Gerçek olay ve kişilerle ilgisi yok.

Elinde bir grupla kotarılmış yeni kayıtlar olduğunu söylemiştin...

Daimi bir grup değil tabii bu. Toplam iki davulcu, iki basçı, üç gitarist, saksofoncu ve geri vokalistin olduğu, bana göre çok kalabalık bir kadroyla bu yaz yaptığım kayıtlar bunlar. Her şeyin canlı çalındığı şarkılar. Yarı yarıya akustik, yarı yarıya grup müziği olacak. Bu kayıtlarda eski şarkılardan da kullandıklarım oldu.

'80'lerin başında müzik yapan gruplarla bugünün standart müziği arasında sence ne gibi farklar var?

Ra, Aqua, Hardal gibi gruplar gerçekten iyi müzikler yapıyorlardı, ama o zamanlar hiç kimse çıkıp bu grupları doğru dürüst eleştirmedi. Bülent Ortaçgil'in bile on yıl ortalarda gözükmemesini nasıl açıklarsınız? Belki o zamanlar bir tartışma ortamı yaratılabilseydi durum çok farklı olabilir, bu gruplar dağılıp gitmezlerdi. Bütün bu gruplar, bu coğrafyaya ait bir müzik yaratmayı başarmışlardı. Şimdi deniyor ki, "bilmem hangi müzik patladı". Ortada patlayan bir şey yok ki... Bu müzik her zaman yapılıyordu, bazen su altına giriyor, bazen çıkıyordu. Önemli olan, buraya ait bir tarz yaratabilmek. Benim asıl dikkatimi çeken, yeniden su üstüne çıkan bir doğallık tavrı. Cake'in müziği ile Scorpions'ın prodüksiyon kokan sound'unu karşılaştırdığımda, Cake'in müziği daha çok hoşuma gidiyor, daha çok şey ifade ediyor. Görmediğin, yaşamadığın bir coğrafyanın müziğini aynen yapmanın alemi yok. Ancak geçenlerde dinlediğim İstanbul Blues Kumpanyası bir istisna. Onların albümü 'neredeyse gerçek gibi'. Her yönüyle... Sadece müzik değil, ruh açısından da... Benim sürekli kullandığım bir örnek var: Türk tangosu. Türk tangosu nasıl sözleriyle ve müziğiyle Arjantin tangosundan farklıysa, buraya ait bir müzikse, bizim yaptığımız rock'n'roll da böyle olmalı. Bob Dylan kitabını hazırlarken de aynı şeyi düşünüyordum. Adamı ben bir kere, İstanbul'a geldiğinde seyretmişim. Oturup onunla ilgili bir tarih yazmak benim işim değil. Tek yapabileceğimiz, elimizdeki belgeleri, kitapları derleyip buradaki okuyucuya aktarmak. Bu arada, yakında Bob Dylan kitabını güncelleyeceğimi de söyleyeyim. İkinci kitap 1987 yılı gibi sona eriyordu. Aradaki on yılda neler olup bittiğini anlatmak lazım.

Söyleşi: ***Ogan Güner***

Fotoğraf: Bilge Öztürk

Prozac Toplumu

İletişim Yayınları, birkaç yıl önce Amerika'da çıkar çıkmaz patlayan "Prozac Nation"ı Mefkure Bayatlı çevirisiyle yayınladı: "Prozac Toplumu". Elizabeth Wurtzel'in romanını okuduk, üstüne az biraz kafa yorduk. Kitabın içinden geçen grup ve şarkıcıları ilerleyen sayfalarımıza misafir ettik... Ama önce "Prozac Toplumu"nun sayfalarında kısaca gezinelim ve bir kitabevinde düzenlenen okuma-imza gününde Elizabeth Wurtzel'in okuyucularla yaptığı söyleşiye bağlanalım.

Üç kiloluk ölümcül bir ur

Blur'e, "yutarken habire Procac/okurdu Balzac" diye neşeli kafiyeler düzdürüyor... Her gün yüzlerce reçeteye ismi yazılıyor, milyonlarca evde ecza dolaplarının başköşesinde duruyor. Son moda bir ilaç... İlaçların "best-seller"ı... Mutluluk hapı... Öyle bir "mut" veriyor olmalı ki, The New Yorker dergisindeki bir karikatürde, günlük dozunu yutmuş Karl Marx saadetle gülümsüyor: "Elbette! Kapitalizm sorunlarını aşabilir!.." Michael Hutchance'ın intihar ettiği otel odasında da bulunan, beher kapsülü 20 mg. fluoksetine eşdeğer fluoksetin hidroklorür ihtiva eden 16 kapsüllük, blister ambalajlı bir kutu. Prozac. Depresyonla mücadelede şimdilik son mucize. Elizabeth Wurtzel, "Prozac Toplumu" kitabında depresyonu, kanserin başka türlüsü gibi görüyor: *"Depresyon ani bir felaket değildir. Daha çok kansere benzer. Başlangıçta oluşan uru dikkatli bir göz bile göremez ve bir gün –baam!– beyninizde veya midenizde veya omzunuzda üç kiloluk ölümcül bir ur vardır ve kendi bedeninizin ürettiği bu şey, sizi gerçekten öldürmeye çalışmaktadır..."* "Prozac Toplumu", Wurtzel'in bütün gençlik yıllarını kemirip duran bu urla olan ilişkisini, boğuşmasını, insana hafakanlar bastıran bir yoğunlukla, ama çoğunlukla da dipten derinden süzme bir mizahla anlattığı bir "savaş romanı". Ayrıntılı bir "akıl yitirme" günlüğü: *"Güneş de Doğar'da klasik bir an vardır, biri Mike Campbell'e nasıl iflas ettiğini sorar, o ise yalnızca şu cevabı verebilir: 'Yavaş yavaş ve sonra birdenbire'. Biri aklımı nasıl yitirdiğimi sorduğu zaman ben de ancak bunu söyleyebilirim."*

Elizabeth, 1967 doğumlu bir New Yorklu. Kendi tabiriyle *"dövme yaptırıp burnuna halka taktırarak bedenine ihanet eden bir rock kızı"*. Anne ve baba, 60'lı yılların muhalif gençlik atmosferinden nasibini almamış, *"cinsellik-uyuşturucu-rock kültürünün yaygın bir güç haline gelmesinden birkaç yıl önce üniversiteyi bitirip iş hayatına atılmış"* orta sınıf memurlar. Birbirlerine karşı –ne de Elizabeth'e aktarabilecekleri– yoğun bir sevgileri yok. Sonunda ayrılıyorlar. Elizabeth anneyle kalıyor. Her sene iki ay dayanılmaz yaz kampı eziyetleri başlıyor. Yaşıtlarına uyumsuz, mutsuz, annesi ve babası tarafından terk edildiğine inanan bir çocuk. Herkesin güle oynaya voleybol, futbol, kurbağalama yüzme, gemici düğümleri faaliyetlerinde bulunduğu yaz kamplarında depresyonunun ciddi temelleri atılıyor. Arkası da kolayca geliyor. Yıllarca süren bir hastalık ve para etmeyen tedaviler dönemi başlıyor: *"Fazla değil, belki on yıl önce, kişilik denemeleri yapan, bir punk rock sloganı gibi kasvetli bir depresyon rolü yapan küçük bir kızdım ve şimdi gerçekten öyle oldum çıktım..."*

Roman boyunca Elizabeth'in hastalığıyla olan gel-gitli ilişkisi (ondan bir an evvel kurtulmak, ona sahip çıkmak, onunla yüzleşmek, onu öylece kabul etmek, öylece kabul görmek istemek, ona aşık olmak...), çevresiyle, ailesiyle, arkadaşlarıyla ilişkisinin önüne geçiyor. Depresyonun bu kertede baskın olan varlığı da zaten "yokluklardan" kuvvet alıyor: *"Depresyon tam anlamıyla yoklukla ilgilidir: etkileşim yokluğu, duygu yokluğu, tepki yokluğu, ilgi yokluğu..."*

Sonunda Elizabeth, imdadına yetişecek bazı şeylere rastlayabiliyor: iyi bir terapist, annenin anlayışlı davranmaya başlaması ve laboratuarlarda Prozac adlı yeni bir ilacın "keşfi". Ama öbür yanda da beyninde yankılanan keskin bir soru var: "Depresyonun ardında güzel ve intihardan kurtulmaya değecek bir hayat var mı?"

1994 yılında yayınlandığında X kuşağının en önemli romanı addedilen ve yayınlandığı her ülkede çok satan "Prozac Toplumu", Prozac hakkında yazılan dünya kadar şeyden sadece bir tanesi. Mesela bizim kulağımıza son günlerde sık sık Joseph Arthur'un bir şarkısı çalınıyor: "Nekahat evresindeyim şimdi / Prozac'layın benim pederi / Ha kızılcık sopası, ha taş, ne fark eder ki / Oyunun adı şu: kemiklerimi kırdı birisi / Prozac'layın benim pederi / Hiç sanmam onu geri isteyeceğimi / Elimden bir kaza çıkar belki... / İyi bir aile çocuğuyum ben / Mesele de o zaten / Kıskıvrak bağlanınca / Mümkün müdür hürriyet?"

Elizabeth Wurtzel

Çıldırmak "şık" bir laf

Elizabeth Wurtzel: Şunu söylemeliyim ki, bu kitabın Prozac'la bir ilgisi yok. Prozac, yalnızca öykünün sonunda, kendimi iyileştirebilmem için yardımıma yetişen bir deus-ex-machina* olarak karşımıza çıkıyor. Kitabın çoğu, çok uzun vadeli bir depresyondan geçerken yaşanılanlardan ibaret. Benim okumaktan en çok hoşlandığım bölüm; kültürümüzde depresyona ilişkin yanlış algılamalarla ilgili bölüm: *Durumumu anlatırken "çıldırmak" sözcüğünü kullanmamaya özen gösterdim.*

Zaman zaman bu sözcük kendiliğinden ortaya dökülüyor, ama ondan nefret ediyorum. Çıldırmak, aklını yitiren insanların çektiklerini anlatmak için kullanılamayacak kadar şık bir deyim. Bu deyim, depresyonun can sıkıcılığını, yavaşlığını, kasvetini ve ıslaklığını ifade edemeyecek kadar heyecan verici, fazla edebi, fazla ilginç.

Çıldırmak sözünü, beyin rahatsızlığı çeken o zengin ve şık Zelda Fitzgerald için kullanabilirsiniz veya Aureliano Buendia ailesinin üyelerinin, "Yüzyıllık Yalnızlık" ensestle sonuçlandığı zaman içine düştükleri bir şey olarak düşünebilirsiniz. Çıldırmak, Latin Amerika'ya veya Birleşik Devletler'in en güney bölümüne, Borges'e, Cortazar'a, William Faulkner'a ve Tennessee Williams'a özgü sıcak ve ateşli bir kişiliğe aittir. Çıldırmak, Chateau Marmont'taki dairesinin 15. katından cazip bir şekilde sallanan Jim Morrison'dır; (...) bütün o Nirvana kliplerinde feci halde hasta ve yardıma gereksinimi olan bir adama benzeyen, ama çaresizliğini bir madalya gibi taşıyan Kurt Cobain'dir; "Avcının Gecesi"nde vaaz verip bağırıp çağıran, parmakları dövmeli Robert Mitchum'dur; güzel gitarını paramparça eden Pete Townshend'dir; rock'n'roll'un ve belki de bütün popüler kültürün her önemli anıdır.

Fakat "depresyon", yoğun bir donukluk, basbayağı can sıkıntısıdır. Depresyon, özellikle de günümüzde fazlaca kullanılan bir sözcüktür ama, asla çılgınlıkla ilgisi yoktur; başınızda bir abajurla bütün gece dansettikten sonra, eve gidip kendinizi öldürmekle ilgili

bir şey değildir. (...) Depresyon, herkesin çılgınlık sandığı o canlılığın tam tersi, hiçbir çekici yanı olmayan bir hastalıktır. Slyvia Plath'ın kısa yaşamında Ariel'deki eserlerini yazabildiği birkaç kısa saati bir yana bırakın. O kısacık zaman dilimini bir yana bırakın ve hareket edemediği, doğru dürüst düşünemediği, yalnızca bir hastane yatağında yatıp elektroşok tedavisinin yararlı olmasını umduğu günleri, yılları anımsayın. Hayalinizin sinema ekranında yarattığınız şok tedavi için sedyede götürülen güzel kadın görüntüsünü ve o kadının elektrik cereyanı verildiği andaki olumsuz ve heyecan verici halini de unutun. Yalnızca onu düşünün, tam o anda neler hissettiğini; o anda çektiği acının hiçbir büyük şiir, ilgi ve şöhrete değmeyeceğini hissettiğini düşünün. Başınızı bir fırının içine sokacak, bu kadar acı ve feci bir şey yapacak kadar çaresiz kaldınızsa, bunun nedeni önceki yaşamınızın, o andan daha da çekilmez olmasıdır. Bir andan diğerine depresyon içinde nasıl yaşandığını bir düşünün ve bu acının, yan ürünü olan hiçbir büyük sanat eserine değemeyeceğini anlayın.

Bu çıkarımlara hangi deneyimler yol açtı?

Elizabeth Wurtzel: Bence bu pop kültürle ilgili bir şey. Eğer insanlar, o ya da bu biçimde çıldırmasalardı, pop kültür varolmazdı. Birçok şey varolmazdı. Beni en çok etkileyen şeyin kendi tedavimle bir ilgisi yok ama, Kurt Cobain kendini öldürdüğünde, aklıma şu korkunç düşünce gelmişti; bu o güne dek yaptığı her şeyi gerçek kıldı. "Kendimden nefret ediyorum ve ölmek istiyorum" türünden konuşmaların gerçek olduğunu göstermişti... Depresyonda olmayanların bile böyle duygusal anları vardır ve bence bu, şamanlık gibi bir şey, yani herkesin adına tamamen çıldırmak gibi... Bu bizim kültürümüz mü, yoksa genelde Batı kültürü mü bilmiyorum ama, sahip olduğumuz tek derin duygu keder. Neşe pek çoğumuz için derin bir duygu değil. Neşe güzel bir duygu, herkesin çoğu zaman hissetmek istediği türden bir duygu ama, değerli olduğunun düşünüldüğünü sanmıyorum... Bunun neden böyle olduğuyla ilgili çeşitli teorilerim var. Sanırım, Tanrı ya da ruhani bir şeyin yaşamınızın büyük bir parçasını oluşturmadığını düşündüğünüz bir noktaya geldiğinizde, neşenin keder kadar zorlayıcı olması zorlaşıyor. Çünkü keder sizi sarıp sarmalıyor ve isteseniz de istemeseniz de alıp götürüyor...

Prozac'ın sizi iyileştirmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Prozac'ı depresyon geçiren kişilere tavsiye eder misiniz?

Söyleyeceğim tek şey, eğer birisi gelip de "depresyondayım, ne yapmalıyım?" derse, yardım almasını söylerim, terapi veya ilaç... Ben özel bir noktadaydım, ipin ucundaydım yani. Prozac olmasaydı, bana başka bir antidepresan ilaç vereceklerdi. Tuhaf bir rastlantıdır ki, tam bunu yapmak üzerelerken ortaya bir anda Prozac çıktı ve bana çok yardımı dokundu.

Tetiği çeken bu mu oldu?

Evet. Harika bir terapistim vardı. Bu da, tüm sürecin bir parçasıydı, terapistim beni bu aşamadan geçirdi. Prozac benim kendimi daha iyi hissetmemi sağladıktan sonra bile, tüm kişiliğimi yeniden oluşturmak zorundaydım. Bence korkutucu olan, kişilerin bana Prozac'ı sormasıdır. Bu kişilerin, bunu doktorlarına sormaktan korktuklarını gösterir. Prozac herkes için doğru ilaç değildir, esas olan kişilerin iyi terapistlere danışmalarıdır. Her zaman şunu söylerim, depresyona girecekseniz, bunu bir üniversite ortamında yap.

Wurtzel, söyleşide bahsi geçen "Kancık" kitabını yazmış da yayınlamış bile. Kapağı da aynen böyle.

Kaç yıldır Prozac kullanıyorsunuz?

Yedi yıldır, şimdi Zoloft kullanıyorum. Prozac'a çok benziyor. İşin üzücü yanı da bu, bunu sonsuza dek kullanabilirsiniz ama, baştan kimse böyle bir şey söylemiyor.

Hâlâ her gün kullanıyor musunuz?

Bu ilaçlar mutluluk ilacı değildir. Mutluluk ilaçları vardır ama bunlar Prozac değildir. Öğrendiğim bir şey var, bunu da geçen sene kitap çıktığı zaman öğrendim ve öğrendiğim için de memnunum, neden bu kadar zaman aldığını da bilmiyorum. Aslında her gün depresyonla boğuşmak diye bir şey yok. Çoğumuz insanları asırlardır ayakta tutan destek sistemlerinden vazgeçmiş bulunuyoruz. Çoğumuz düzenli ve günlük bir biçimde dini inanç sahibi değiliz. Bir şeylerle başa çıkamadığımızda başvuracağımız, bize ne yapacağımızı söyleyen bir şeyler yok.

Her gün yaşamınızla ne yapacağınızı, gününüzü anlamlı kılmak için ne yapmanız gerektiğini düşünürsünüz. Günü haklı çıkarıp kendinizi iyi hissetmelisiniz. Eğer düzenli bir ritüel şeklinde sürdürdüğünüz bir yaşamınız yoksa, zamanınızı ve yaşamınızı ne yaptığınız konusunda gerçekten dikkatli olmanız gerekir. Her gün düşünmeniz gereken pek çok şey var. Yıllarca sihirli bir formülün çıkıp da mutluluğu doğal bir şey gibi göstermesini umut ettim, ama bu doğru değil. Yüzyıllar önce Aristo mutluluğun bir etkinlik olduğunu söylemişti, bence bu çok doğru. Bu Prozac kadar kolay değil, hatta Prozac ve terapi kadar kolay değil. Pek çoğumuz kendi yaşamlarımızı kendi başımıza kurmaya zorlanırız. Bu çok çalışmayı gerektirir.

Bu bizim kültürümüz mü, yoksa genelde Batı kültürü mü bilmiyorum ama, sahip olduğumuz tek derin duygu keder. Neşe pek çoğumuz için derin bir duygu değil. Neşe güzel bir duygu, herkesin çoğu zaman hissetmek istediği türden bir duygu ama, değerli olduğunun düşünüldüğünü sanmıyorum...

Depresyonun geçtiğini nasıl anlıyorsunuz?

Bunu kendinize soruyorsanız, bu muhtemelen iyi olduğunuzu gösterir. Prozac kullanmalıyım diye düşünüyorsanız, muhtemelen iyisinizdir.

Siz neden ilacı değiştirdiniz?

Prozac yedi yıldan sonra işe yaramaz hale geldi. Yeniden depresyona girmiştim. Değiştirmek yaradı.

İnsanları ilaç kullandıkları için eleştiren arkadaşlarım var. Bunun boş olduğunu düşünüyorlar.

Bence tüm bu sorular ve Prozac'ın seks dürtünüzü öldürüp öldürmediği gibi soruların hepsi lüks. Eğer, "ya bunu kullanıp sahte bir mutluluğa kapılabilirim ama hayatta olurum ya da bunu kullanmayacağım ve bir ölü olacağım" diye düşündüğünüz bir noktadaysanız, böyle bir tartışmaya gerek yoktur. Bu ilaçları uzun süredir kullanıyorsanız, dengenizi ancak böyle bulursunuz, bu ilaçlar artık sizin kişiliğinizi oluşturur. Depresyonda olmanın bir boşluk olduğunu düşünmüyorum. Sürekli bir arayış içindesiniz, "Prozac benliği"ni değil, "gerçek benliğinizi" arıyorsunuz. Bunların düşünmesi ilginç şeyler olduğundan emin değilim ancak, beyninizin ruhani ve tanrısal bir varlık değil de, bir kimyasal reaksiyonlar bütünü olduğunu keşfetmek korkutucu bir şey.

Ailenizle aranız şimdi nasıl?

Babamla yıllardır konuşmuyorum. Kitabım çıktıktan sonra benimle temas kuracağını sanmıştım ama yapmadı. Annemi her zaman görüyorum. Cumartesi günü New York'a dönüyorum. Tele-sekreterimdeki mesajları dinliyordum ve "seni havaalanından almamı ister misin?" diye soruyordu. Birlikte bu tür şeyleri yapıyoruz, ama hiçbir şey hakkında konuşmuyoruz. Gariptir, yazdığım hiçbir şeyi okumadı, yalnızca kitapları değil, hiçbir şeyi; benim neden söz ettiğimi anlamadığını söylüyor.

Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Başka bir kitap yazmaya başlayacağım. Bir bakıma, bu yazacağım yeni kitapla ilgili fikir bu kitaptan doğdu denebilir. Adı Kancık olacak. Sorun çıkaran kadınlarla ilgili tarihi bir doküman olacak... Aslında, depresyona girmiş güzellerle ilgili bir makale yazmamla başladı. Ve o kadar çok var ki... Marilyn Monroe, Frances Farmer, Anne Sexton, liste daha da uzuyor. Bu kadınların hepsi "femme fatale"dı, ama başka yönleri de vardı. Benim de ilgimi çeken bu oldu.

* Buhranlı bir anda beklenilmeyen şekilde yetişen yardım

Çeviren: ***Esra Birkan***

Nirvana Öldükten sonra bile bütün yaşıtlarının, bütün bir kuşağın derdini, tasasını çekiyor, nefeslerini ensesinde hissediyor Kurt Cobain. 90'lar gençliğine ait her toplumsal vaka onun adı anılarak açıklanmaya, çözümlenmeye çalışılıyor. Her bunalıma, her isyana adı karıştırılıyor... Grubu Nirvana'yla yaptığı müzik mükemmelliğinin yanısıra, 90'larda, müzik endüstrisi denen şeyin yeniden tartışılmasına önayak olmuş, ortalık bir güzel silkelenmişti. Oysa bugün bu müzik sadece 94 nisanındaki o tüfek sesine indirgeniyor. Cobain'in ölümünden sekiz ay önce yapılmış bir söyleşide üyeler teker teker söz alıyor, kendi bildikleri Nirvana'yı anlatıyorlar. Les Inrockuptibles'den...

50-60 kişi

Kurt Cobain: Radikal hayranlarımız bunu bir türlü kabul etmek istemiyor ama, artık kabullenseler iyi olur: Ben bir Beatles hayranıyım. Onların şarkılarından daha iyi şarkı görmedim, duymadım. Birkaç yıl önce mükemmel pop şarkısı yazma fikrine kafayı takmıştım. O zamanlar, bütün gün yatağımın üstünde gitar çalıyordum. Sekiz saat, on saat boyunca durmadan... Akşamları, koynumda gitarımla, perişan bir vaziyette uyuyordum. Her şey başımıza gökten zembille indiğinden beri, gitarımı daha az doğal bir şekilde elime alıyorum. Daha tutumluyum ya da belki daha iyi organize oluyorum. O dönemde, gitar bütün zamanımı, bütün enerjimi yiyip bitiriyordu. Bedensel olarak da, zihinsel olarak da her şey müziğin içinde oluyordu, gözle görülür bir şekilde yaşlanıyordum... *(gülümsüyor)* Yaratmak, yaratmak, yaratmak istiyordum... Dışarı çıkacak, insanlarla görüşecek zamanım kalmamıştı. Toplumsal hayatım tam bir felaket haline gelmişti. Şimdi, beste yapmaya oturmak için uygun zamanın gelmesini bekliyorum. Bu iki-üç ay sürebiliyor, tamamen boşluk, hiçbir şey yok... Ama sabretmeyi öğreniyorum. Bilincinde olmadan, farkına varmadan, şarkılar kafamda oluşuyor. Anında siliniveren, kayboluveren melodiler duyuyorum, ama günün birinde tekrar ortaya çıkacaklardır. Hafızada, zihnimin bir kenarında duruyorlar. Beynimin duyguları, sezgileri depolayabilme kabiliyetinin bilincine vardığımdan beri çok daha rahatım, gerginliğim azaldı. Her gün yazmak zorunda değilim. Nihayet başka şeyler de yapabilirim.

Bugüne kadar yazmakta zorlandığın hiç oldu mu?

Kurt: Hiçbir zaman hakiki anlamda bir tıkanma yaşamadım. Buna karşılık, başıma korkunç bir terslik geldi. Yine turnelerden birine çıkıyorduk. On küsur şarkı yazmıştım ve bunları bir kasete kaydetmiştim. Yola çıkacağımız gün, bu kaseti en sevdiğim gitarlarımdan birinin kutusuna koydum ve duşa sakladım. Eve hırsız girse bile, nasıl olsa buraya bakmaz diye düşünüyordum. Eve döndüğümde kapımın üstünde bir not buldum: Üst kattaki komşum, banyosundaki su taşmasının yol açtığı hasardan dolayı özür diliyordu. İşte o anda, hakikaten dehşete kapıldım. Üç ay sonra kayıtlara başlayacaktık ve elimde hiçbir şey kalmamıştı, kaset sünger gibi olmuştu... Psikolojik açıdan yaşadığım en sefil dönem, Vanity Fair dergisinin eşim Courtney aleyhine giriştiği saldırı kampanyası zamanıdır. O zamanlar, gitarı elime alacak takatim kalmamıştı. Başımda çok fazla dert vardı, nasıl başa çıkacağımı bilemediğim bir sürü duygu, benimkiler, Courtney'ninkiler. Daha yeni bir bebeğimiz olmuştu ve insanlar bu deli saçması suçlamalar *(Courtney Love hamileliği sırasında uyuşturucu kullanmakla suçlanıyordu)* yüzünden onu bizim elimizden almak istiyorlardı. Birkaç ay boyunca, müzik aklımın kenarından bile geçmedi.

Courtney ile aranda müzikal açıdan bir rekabet var mı?

Kurt: Evde her an müzik var. Daha dün Courtney'nin ve Hole'un yeni kayıtlarını dinliyordum, bazı şarkılar hakikaten müthiş, onları ben yazmış olmayı isterdim. Courtney'le yaşamak benim gibi miskin bir adam için bir motivasyon oluyor, şevke getiriyor. O sürekli, durmadan yazıyor. Ben eski hırsımı kaybettim. Artık her gün yazmak, bütün hayatımı buna hasretmek istemiyorum. Bir sürü başka şey buldum. Ailemle, bebeğimle meşgul oluyorum. Resim yapıyorum, yazıyorum, ve asıl önemlisi, müthiş okuyorum. Ama bu arada, bir sürü ipe sapa gelmez şey de okuyorum, belki de Burroughs'da durmam gerekirdi.

Nirvana'nın geleceğini nasıl görüyorsun?

Kurt: Bir yıldan daha ilerisini göremiyorum. Geleceği planladığımızı iddia etmek, angajmanlara girmek çok saçma olur. Hep Nirvana'nın en iyi, en doğru zamanda bırakacağını düşündüm. İnancımızı kaybettiğimiz anda, gruba son verebilmek için hiçbir angajmana girmiyoruz. Hiçbir zaman Nirvana'nın kötü bir albümü olmayacak. Böyle bir şeyden önce grubu öldürürüz... Belki çoğunluğa biraz uzak gelecek deneysel bir şeyler yaparız, ama sadece bu müzik bizim gözümüzde hakikaten önemli bir değer taşırsa...

"In Utero" daha yeni bitti, bir sonraki albüm için şimdiden istekli misin?

Kurt: Mümkün olan en kısa zamanda dönmeyi düşünüyorum, birkaç tane beklemede şarkım var zaten. Ama Nirvana'da, sound'umuzda bazı değişiklikler yapmak, başka bir şey denemek istiyoruz. Öyle sanıyorum ki, önümüzdeki sefer, stüdyoda daha fazla zaman geçireceğiz, teknolojiyi daha farklı bir tarzda kullanacağız. On küsur farklı sesi, gitar tonlarını, sample'ları üst üste döşemeyi istiyorum. Elimin altındaki bütün malzemeyi kullanmak, farklı sesler bulmak, bütün bu unsurlarla yeni bir şey yaratmak istiyorum.

Niçin daha önce yapmadınız bunu?

Kurt: Böyle bir ihtiyacı hiç duymadık. Punk rock'u mümkün olduğunca ileri götürmek, bu yolun sonuna gitmek istiyorduk. Şimdi, kendimi tekrarlamaktan çok korkuyorum. Bu sound'lardan, bu hırçınlıktan, huysuzluktan yoruldum. "In Utero"dakiler kadar güzel şarkıların olduğu bir grunge albüm daha yapabiliriz, ama bu artık o kadar samimi olmaz. Bu formül bizi eskisi kadar heyecanlandırmıyor. Başka bir şeye geçmenin tam zamanı. On yıl sonra, kendimi karımla ve çocuklarımla evde tahayyül ediyorum. Mutlu olmam için onlar haydi haydi yetiyor. Ama müzik hep olacaktır, belki sırf eğlence olarak ya da dinlenmek için... Hiç kuşkusuz, Nirvana'ya 180 derece zıt bir grup da olacaktır. Kim bilir, belki Krist ve Dave de bu grubun içinde yer alacaklardır. Ne bileyim... Ya da belki de tek başıma müzik yaparım. Neil Young'a sonsuz bir hayranlık duyuyorum. Onun müzisyenliği benzersiz. Her şeyi yaptı, her şeyi denedi. Hiçbir zaman insanların ondan beklediklerini vermedi. Onun gibi yaşlanmayı o kadar çok isterim ki... Nirvana'nın lideri olarak değil de, şarkı yazarı olarak anılmak isterim. İnsanlar hemen, işin kolayına kaçarak, bizim grunge'a gömül-

On yıl sonra, kendimi karımla ve çocuklarımla evde tahayyül ediyorum. Mutlu olmam için onlar haydi haydi yetiyor. Ama müzik hep olacaktır. Neil Young'a sonsuz bir hayranlık duyuyorum. Her şeyi yaptı, her şeyi denedi. Hiçbir zaman insanların ondan beklediklerini vermedi. Onun gibi yaşlanmayı o kadar çok isterim ki...

32→

müş sersem ve kötü adamlar olduğumuzu düşünebilirler. Ama bilmiyorlar. Bende o kadar çok başka şey de var ki... İnsanlar bizim gelişimimizi görmeye hazırlar mı? Bilmiyorum, zaman gösterecek. Bir ay önce, New York'ta şovumuzu viyolonsel eşliğinde birkaç akustik parçayla tamamladık. Ve insanlar hiçbir şey anlamadılar. Kendi aralarında konuşmaya başladılar. Onlardaki bu saygısızlık bende kırgınlık yarattı.

Nirvana'nın hikayesini yeni baştan yazacak olsaydın hangi kısmını değiştirirdin?

Kurt: Rock star'lar okuluna giderdim sanıyorum. Şarkıcı diplomamı başarıyla alırdım, bu dünyanın gerçeklerini öğrenmek, alışmak için... Aberdeen'de yaşarken tahayyül ettiğimden o kadar farklı ki... Sonra, yavaş yavaş, zamanla giderek ilerlemek için "In Utero"yu "Nevermind"dan önce yapardım. Böylece önümüzde daha fazla zaman olurdu, üstelik şok daha az sarsıcı olurdu. Herkes için.

Yani "In Utero"nun "Nevermind"dan daha az satacağını düşünüyorsun...

Kurt: Bu kaçınılmaz.

Peki bu ihtimale karşı kendini hazır hissediyor musun?

Kurt: *(gülümsüyor)* Bunun olması için dua ediyorum, Nirvana'nın gerçek yerini bulması için... İki yıldır bunun için Tanrı'ya yalvarıyorum. Bu albümün "Nevermind"dan daha az satacağına eminim. Başka nasıl olabilir ki? Kimileri bunu bir başarısızlık olarak görebilir, ama biz bundan sıkıntı duymayacağız. Tam tersine, bu bizim için başarının bir göstergesi olacak. Belki de daha öncekilerin hepsinden daha büyük bir başarı...

Nirvana'nın yaratıcısı kim?

Krist Novoselic: Aberdeen'de, Kurt, Melvins'in bateristi Dale'le çalıyordu. Beraber, inanılmaz iki şarkı kaydetmişlerdi, bunun üzerine ben de onlara katılma konusunda bir an bile tereddüt etmedim. O anda Kurt'ün çok tuhaf, çok 'cool' bir herif olduğunu düşündüm. En iyi underground grupları seviyordu, punk rock delisiydi. Bütün zamanını plaklarının ve resim tahtasının arasında geçiriyordu. Fantastik çizgi romanlar yapıyordu. Onun kaderinin desinatörlük, ressamlık olduğuna inanıyordum, onu bir rock star olarak tahayyül edemiyordum. Aslında, bizi birbirimize yakınlaştıran alkol oldu. O da en az benim kadar şarap ve bira içmeyi seviyordu. Barda oturup sabahlara kadar müzik hakkında muhabbet ediyorduk. Aberdeen, Seattle'a aşağı yukarı 100 kilometre uzaklıkta, Pasifik kıyısında kaybolmuş, allahın cezası, sıkıcı küçük bir şehirdir. Fare deliği gibi bir yer, sadece şişko uçkuru düşüklerle, oduncularla, sanayi balıkçılarıyla dolu barlar vardır. Sefil bir yerdir, Laura Palmer'ın olmadığı bir "İkiz Tepeler" gibi... En başta, şehir kerhaneden başka bir şey değilmiş. Alaska'ya giden gemicilere vücutlarını satan on-onbeş orospu varmış. Sonra bu orospuların bazıları hamile kalmış ve çekip gidecek cesareti bulamamışlar. Ve Aberdeen doğmuş. Bir sürü saçma sapan ismimiz oldu: Ted & Fred, Fecal Matter... Ama daha o zamandan grubu çok ciddiye alıyorduk. Turneye çıkmak, bütün kıyıda çalmak istiyorduk. O feci sınai boyacılık işinden ayrılıp da rock yapmaya başladığım gün sevinçten deli gibiydim. Yola koyuluyorduk! Ben eski hayalimi gerçekleştiriyordum: İnsanlarla tanışacak, muhabbet edecek, dalgamızı geçecek, sabahın köründe yatacak, bira içecektik, beni alakadar eden sadece bunlardı. Fabrikaya gitmek için sabahın altısında uyanmak durumunda değildim artık. Boyacılık geride kalmıştı. Ciğerlerimi mahveden o kokular geride kalmıştı. İşim ağırdı, ama iyi para kazanıyordum. Külüstür bir arabam, külüstür bir televizyonum, külüstür bir müzik setim vardı. Halimden, hayatımdan şikayetçi değildim. Sonra, asıl önemlisi, bir grubum olmuştu. Her akşam, şantiyeden ayrıldıktan sonra, müthiş heyecanlı bir vaziyette Kurt'ü görmeye gidiyordum. İşteyken bütün gün, "My day will come" diye şarkı söylüyordum.

Bana devam etme gücünü veren müzik aşkı, başka hiçbir şey değil. Ama her an kaçabilirim. Hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmaya yetecek kadar param var. Bye-bye, hikaye sona erdi. Eğer kalıyorsam, punk rock içindir.

Grubun geleceğine güveniyor muydunuz, inanıyor muydunuz?

Krist: Kesinlikle hayır, ama bunu iplemiyordum da. Kendimi bir serseri gibi hissediyordum. Birisi yanımdan arabayla geçerken kapıyı açmıştı, ben de ülkeyi görmek, şansımı denemek için binmiştim. Kendimizi akıl almaz derecede özgür hissediyorduk. Sadece ve sadece çalıyor olmaktan bile o kadar hoşnuttuk ki, maddi koşullar bizi etkilemiyordu. Kurt'le ben Seattle'da konser vermek istiyorduk, orası bizim için mutlak şehir demekti. Bunun için cebimizden para vermeye, sokaklarda uyumaya razıydık. Ama başarı fikri bize tamamen uzaktı. Albüm çıkarmak mı? Umurumda değildi. Ama Kurt uzun zamandır bunun hayalini kuruyordu.

Kurt: Benim özellikle kendimi güvende hissetmeye ihtiyacım vardı. Bütün istediğim bir 45'likti. Bu küçük şeyi elime almak, müziğimizi bir çift hoparlörden dinlemek için can atıyordum. Kısa bir süre sonra, Aberdeen'de ya da Olympia'da insanlar bizi görmeye, dinlemeye geldiler. Salonda 60 kişi ya var ya yoktu, ama benim için bu mükemmeldi. İçim rahatlamıştı. Hep, ilk 60 hayranı edinmenin, listelerin başına yükselmekten daha zor olduğunu düşünmüşümdür. Şu anki satış rakamlarımız beni çok alakadar etmiyor, beni hakikaten anlayan o zamanki 60 hayranımızla ben çok rahat yetinirdim. Grubumuz hayatımızda ilk defa, en ön sırada oturan beş arkadaşımız tarafından alkışlandığında, en zor olanı gerçekleştirmiştim. Şu tuhaf, artık bir müzisyen olduğum fikrini kabul etmiştim.

Seattle'daki insanların size karşı tavrı nasıl? Sizinle gurur duyuyorlar mı?

Dave Grohl: Daha ziyade bize elleşmediklerini söyleyebiliriz, ama esasında Seattle'lıların gruptan utandığına inanıyorum. Bizi yerel bir anıt gibi değil, buradaki toplumun bir firesi gibi görüyorlar. Biz ünlendiğimizden beri, gazetelerde Seattle'dan ve grunge hareketinden başka bir şey yok. Bütün dünyada şehir bu tuhaf, karanlık imgeyle özdeşleşti. Bu da, burada kimsenin hoşuna gitmiyor. Rock şehri efsanesi, "'grunge'ı bulmak" için burada bir hafta kalan gazetecilerin zırvalığından başka bir şey değil. Seattle'ı gördün, sevimli bir şehir, tek bir gecekondu yok... *(gülümsüyor)* Bu aşırı medyatikleşmenin en bunaltıcı yanı, buradaki müzik dünyasının Nirvana'nın çektiği dikkatten yararlanmayı becerememiş olması. Eskiden buradaki on yerli gruptan üçü hakikaten çok berbat olurdu, gerisi genellikle iyiydi. Şimdi onda dokuzunun dünya umurunda değil. Doğu kıyısında, kenarda köşede kalmış, bir bok yapamamış ne kadar adam varsa, hepsi keşfedilme umuduyla gelip Seattle'a yerleşti. Şimdi, burası yeni Los Angeles olacak diye, şehrin yaşlılarının ödü kopuyor. Müzikteki patlamanın insanların buraya hücum etmesine yol açacağından korkuyorlar. Birkaç sene önce, Money Magazine dergisi Seattle'ı "ülkenin en hoş şehri" seçti: Trafik sorunu yok, kirlilik sorunu yok, hâlâ makul sayıda insan yaşıyor, harika bir bölge, Boeing ve Microsoft gibi dev firmalar sayesinde mükemmel bir sanayileşme... Küçük bir hakiki Amerikan cenneti. Bunun üzerine, insanlar buraya yerleşmeye başladı. Kolayca iş bulunabiliyordu ve çok ucuza ev alınabiliyordu. Sonra rock geldi...

Sizin başarınızın şehrin üzerindeki etkisi ne oldu? Daha çok kulüp, daha çok plak şirketi açıldı mı mesela?

Dave: Hissedilir tek değişiklik, kulüplerdeki insan sayısı ve plak şirketlerinin çıkardığı albümlerdeki artış. 90'da, ben Seattle'a taşındığımda, birkaç saat içinde herkesi tanır hale gelmiştim. İki akşamda, Kurt ve Krist bana Sub Pop şirketinin "çevre"sini tanıtmışlardı, topu topu on-onbeş kişiydi hepsi. Seattle denen şey bundan ibaretti, bir barda, masanın etrafında pinekleyen üç-beş ahbap... Buradaki hava çok dostaneydi, üniversite kantini gibiydi... Bugün artık hiç kimseyi tanı-

8 Nisan 1994'te, ben bu kitabı bitirmek üzereyken, Kurt Cobain Seattle'daki evinde başına bir kurşun sıkarak intihar etti. İntiharı, medyanın büyük bölümü tarafından bir kuşak hastalığının tezahürü olarak yorumlandı ve "bir kuşağı vuran kurşun"dan söz edildi. Nirvana'nın keşfettiği, yaygınlaştırdığı bir müzik stili olan Grunge, Newsweek'te "boşanmış ailelerin çocukları ellerine bir gitar geçirince ortaya çıkan müzik" olarak tanımlandı. Tek başına bir odaya kapanıp beynini dağıtması ona özgü, kişisel bir tavır olmasına rağmen, Cobain'in intiharı derhal bir sembol olarak görüldü.

(...) Kurt Cobain'in ölümünün niçin sembolik bulunduğunu anlıyorum. Yaşamını ve o kısa sürede yarattığı müziği de bir sembolik bulabilirler. Nirvana'nın şöhreti çok önemli kültürel anları yarattı ya da onlarla örtüştü. Kimse bunu ondan ve onun anısından ayırmaya kalkışmamalı. Ama elinde bir tabancayla, kendini öldürmek niyetiyle garajına kapandığında bu tavrı, zamanımızın herhangi bir kültürel hareketinin çok ötesindeydi. Sylvia Plath 1963 yılında kendini öldürdüğü zaman, aylaklar, hatta hippiler bile ortada yoktu. Ernest Hemingway, Vince Foster ve bir sürü başka insanlar gibi o da depresyonda olduğu için kendini öldürdü. Hiç kimse kötü geçen bir balık avı mevsimi yüzünden veya Wall Street Journal hakkında kötü şeyler yazdı diye kendini vurmaz. Depresyon insanı derinden vurur.

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 349-353

mıyorum. Her gün "aileden" olduğunu söyleyen, ama daha önce suratlarını bir kere bile görmediğim bir sürü herife rastlıyorum. Kazandığımız üne katlanmak Kurt açısından daha da zor. Onun için her şey tamamen değişti. Bir kulübe, bara gitmek için dışarı çıkmak bile hakiki bir sorun haline geliyor. Benim keyfim yerinde, hayatım kolay ve hoş: Birkaç gün sonra evleniyorum, yeni bir evim ve huzur içinde ölmeme yetecek kadar param var. Ama bütün bunlar benim için çok yeni şeyler. Geçen seneye kadar hayatımda en ufak bir konfor yüzü görmemiştim. "Nevermind" patladığında, ben dolap kadar, hücre gibi tek odalı bir yerde oturuyordum. Bir yatağım ve bir lambam vardı, hepsi o kadar.

Seattle'a ilk geldiğinde, grupla buluşmazdan önce, onlar hakkında ne düşünüyordun?

Dave: Onları oldukça iyi buluyordum, ama dahiyane olduklarını da düşünmüyordum doğrusu... *(gülümsüyor)* En iyi arkadaşlarımı, dört yıl beraber çaldığımız Scream grubunu bırakıp gelmiştim. Birdenbire, kıtanın öbür ucunda yaşayacak ve beni telefonla arayan bu iki yabancıyla çalışacaktım. Sonuna kadar gitmeye karar verdim. Onları etkilemek, bütün gücümle çalmak istiyordum. Hemen birbirimize ısındık. 15 yaşındayken de buna benzer bir grupla, yani gitarist solisti olan ve üç müzisyenden oluşan bir toplulukla çalmıştım. Yaptığımız müzik Nirvana'nınkine benziyordu, derinliği olan bir poptu. O dönemde, her provamız uzun bir curcunayla başlardı, feci bir gürültü patırtı, herkes kendi köşesinde aletini neredeyse pataklardı. Sonra hakikaten çalmaya koyulurduk. Nirvana'yla yaptığımız ilk provada aynı alıştırmayla başladık, yarım saat gürültü patırtı, kıyamet koptu. Ondan sonra da bu yöntemi bırakmadık, bize çok uyuyor. Vuruyoruz, kırıyoruz, şakalaşıyoruz, kuduruyoruz, öfkenin, isteğin yerinde olup olmadığını görüyoruz. Üçümüzün de gürültüye ve sadeliğe, basitliğe anormal derecede hassas olduğumuza inanıyorum. Dakikalarca basit, dümdüz bir sese asılı kalabiliyoruz. Nirvana'nın güçlü yanlarından biri de bu, basit ve güçlü kalmayı biliyoruz. Grubun en güzel silahı doğallığı, kendiliğindenliği. Eğer bağırıp çağırmaya, haykırmaya, bir şeyler denemeye ihtiyaç duyuyorsak, bizi hiçbir şey tutamaz. Konserler çoğu zaman, tam manasıyla gürültüyle sona eriyor. Bir gün belki bu patırtının hiç bir anlamı olmuyor, ama anlamlıymış gibi üstüne gidiyoruz. Ertesi gün her şey anlamını buluyor. Gürültü bizi içine çekiyor, enstrümanlar özgür, herkes kendi köşesinde patlıyor. Mühim olan, o an. İşte o an için, bu sarhoşluk için mümkün olduğunca kuvvetli çalıyoruz.

Krist: Hiçbir şey, hesaplanmış, tasarlanmış değil, bu grup içgüdüsel olandan hareket ediyor. Beste yapmak için prova yapmıyoruz, beraber bir deney yaşamak için birlikte çalıyoruz. Klasik, "dörtlük-nakarat-dörtlük" bizi hiç ırgalamıyor. Bu çok matrak bir şey. Aslında pop çorbasına tükürmek için yeni albümümüzün adını "Mısra-koro-mısra" koymak istiyorduk. Böyle eski reçetelere ihtiyacımız yok.

Dave: Punk rock bir parçanın yapısı dinamik meselesidir, yazma meselesi değil. Değişimleri şarkı kendisi emreder, köşesine çekilmiş müzisyen değil. Ve özellikle bu dinamiklik meselesinde benim Nirvana'ya çok katkım oldu. Daha önceleri, grup dümdüz gitmekle yetiniyordu. Kurt'le Krist'e, daha iyi sıçrayabilmek için, şarkıları ehlileştirmeyi, üstlerindeki fazlalıkları kazımayı öğrettim. Şimdi, iki yönde de, gürültüde olduğu gibi yumuşaklıkta da uç noktalara gitmeyi biliyoruz.

Grup içinde işler nasıl paylaşılıyor? Maddi kararları kim alıyor?

Gündelik küçük kararlar bizden kaçıyor, onları bizim yerimize başkaları alıyor. Nerede prova yapacağız, turnede hangi teknisyenlerle çalışacağız, gazetecileri nerede kabul edeceğiz, bu tür seçimler artık bize ait değil. Menejerimiz hakiki bir dost, tam bir punk rock hayranı. Güvendiğim diğer insanların sayısı bir elin parmaklarını geçmez: nişanlım, iki eski arkadaş, annem. Plak şirketimiz Geffen'daki insanlarla bir alıp veremediğim yok. Bazıları çok 'cool'. Birlikte iki tek atabiliriz, ama hepsi bu... Kurt grupla ilgili her şeyi kontrolü altında tutabilmeyi isterdi, ama bu artık imkansız. Şimdi, albümlerin kapakları, afişler, görsel şeylerle uğraşıyor, bunlar zaten onun kendi ilgi alanı. Konser tarihleri için herkes fikrini söylüyor. Çoğunlukla şöyle özetlenebilir: "Eh, pekala, neden olmasın?" Hepimiz o kadar miskiniz ki, ne zaman bir karar alsak, ardından derin bir iç çekeriz. "–Çocuklar, New Music Seminar için New York'ta çalmak ister misiniz? –Eğer Krist'le Kurt'e uyuyorsa, benim için bir sorun yok!" *(gülüşmeler)* Ama buna karşılık, bizimle dalga geçilirse, cevabımız çok şiddetli olabilir. Birkaç hafta önce, plak şirketimiz, showbusiness'den 200 götoş için özel bir konser vermemizi istedi. Bu tür durumlarda grup olarak karşı çıkıyoruz: "Siktir olun gidin!"

Bu kadar popüler olmadan önceki özgürlüklerinizi kaybettiğiniz için pişmanlık duyduğunuz, o günleri aradığınız olmuyor mu?

Krist: Daha iki sene öncesine kadar her şey çok basitti. Malzememizi arabaya yüklüyorduk, saatlerce yol yapıyorduk. Kulübe ya da konser yerine geldiğimizde, geceyi sıradan bir otelde, çadırda, hatta bazen açıkhavada geçiriyorduk. Fiziki açıdan belki zordu, ama o günleri arıyorum, bugünkünden çok daha fazla eğleniyorduk. Gecenin ortasında, Tennessee'de bir tarlada kamp ateşinin çevresinde don paça yakalanmak umurumuzda değildi, çünkü kimse bizi tanımıyordu. Şimdi bu tür bir eğlence gazete sayfalarında biter.

Resim yapıyorum, yazıyorum, asıl önemlisi, müthiş okuyorum. Bu arada, bir sürü ipe sapa gelmez şey de okuyorum, belki de Burroughs'da durmam gerekirdi.

Kurt: Bu kaygısızlık, tasasızlık halini geçen hafta Seattle'daki gizli bir konserde tekrar yakaladık. Afişte "Özel Konuklar İle Tad" deniyordu. Konuklar bizdik. Bağırıp çağıran, zırlayan insanların karşısında stadda konser vermekten çok daha güzeldi...

Nirvana'yla ilgili kararlarda sakınma ile paranoya arasındaki sınır nereden geçiyor?

Dave: Grubun etrafında o kadar çok şey dönüyor ki! Ben bunları takip etmekte zorlanıyorum, ve gönüllü olarak çekiliyorum. Bütün bu pisliği başkalarına bırakıyorum. Evimde faks olmasını asla istemem. Bu benim özgürlüğümün sonu olur. Ben bu hikayelere bulaşmak için fazla hassas, fazla kırılgan kaçıyorum... Krist her şeyden haberdar olmak ister. Kurt'ün ise buna fiziki olarak ihtiyacı var. Faksı bozulduğunda deliye dönüyor.

Bu sürekli baskılardan en çok kim sıkıntı çekiyor?

Dave: Hiç tereddütsüz, Kurt. Plak sanayiyle girdiği her ilişki onun için ıstırap kaynağı. Ama herkes bundan acı çekiyor, bedelini ödüyor. Hepimiz sırasında grubu bırakmayı aklımızdan geçirmişizdir. Üçümüz de rock star olmaya hazırlıklı ya da hevesli değildik. Hakiki rock star'lar bokun üzerinde sörf yapıyorlar. Hakiki rock star'lar, memelerini gösteren karılarla klipler çekiyorlar. Ben hiçbir zaman bu dünyaya girmenin hayalini kurmadım.

İçinde bulunduğunuz durumla ilgili sıkıntılarınız, kendi aranızdaki özel ilişkileri de etkiledi mi?

Dave: Bugüne kadar hiç Krist'ten ya da Kurt'den bıktığım ya da soğuduğum olmadı... *(gülümsüyor)* Ama Nirvana'dan, bu hayvandan, bize rağmen, bizim grubumuz haline gelen bu makinadan soğuduğum, tiksindiğim oluyor. Grup üç arkadaştan çok daha fazla bir şey haline geldi; şimdi artık lanet olasıca bir olay. Ve bir türlü bunu anlayamıyorum. Alışacak, kendimizi uyduracak zaman bulamadan işler delice bir hale geldi. Turneye çıkıyoruz, ve bam!, her şey üstümüze yağıyor. Herkes bizimle tanışmak, kim olduğumuzu, en sevdiğimiz yemeğin hangisi olduğunu öğrenmek istiyor, radyolar durmadan bizim müziğimizi kusuyor. Sekiz ay bu kabusa katlandıktan sonra, artık dayanamıyordum. Artık grubun adını bile ağzıma almak, allahın cezası "Smells Like Teen Spirit"den söz etmek istemiyordum. En ağırı da, bütün bunları kabullenmek zorunda olmamdı. Benim hayatım... 50 yaşına geldiğimde, benden hâlâ Nirvana'nın bateristi diye bahsedilecek. Ama ben, yemin ederim, hayatım boyunca Nirvana'nın bateristi olarak kalmaya hevesli değilim.

Geleceğini nasıl görüyorsun?

Dave: Fakülteye dönmeyi istiyorum. İyi bir koca olmak, çocuklarımın olması... İyi bir baba olmak.

Peki ya grup?

Dave: Hiçbir şey planlamıyoruz. Kuşkusuz bir Nirvana albümü daha olacak, sonra göreceğiz. Üçümüz Seattle'da yaşadığımız sürece grup varolacaktır. Belki artık sözleşmemiz olmaz, bütün dünyanın tanıdığı bir mega grup olmayız, ama kendi zevkimiz için çalmaya devam ederiz, çünkü biz müzikal açıdan çok iyi anlaşan üç dostuz. Çalmak üzere bir araya geldiğimizde, başka her şeyi unutuveriyoruz. Bütün bokluklar stüdyonun kapısında kalıyor. Eğer yarın bütün bunlar sona ererse, Krist, Kurt ve benim için Nirvana biterse, kendimi bugünkünden çok daha özgür hissederim. Hayat çok daha kolaylaşır. Köşe başındaki küçük kulüpte gidip çalabiliriz. Bizi dinleyen elli kişi olur, bundan iyisi can sağlığı.

Grup mevzuları, aranızda gündelik bir tartışma konusu mu?

Krist: Bundan kaçmak imkansız. Etrafımızda olup bitenleri, bugün dinleyicinin bizi nasıl algıladığını anlamaya çalışıyoruz. Niçin biz? Çok özel bir şansa mı sahiptik? "Nevermind" iyi bir albümdü, o devirde piyasaya çıkanlardan çok daha iyiydi. Ama on mil-

Seattle olayı

Altıkırkbeş Yayınları tarafından yeni yayınlanan "Kurt Cobain ve Seattle Olayı" adlı bir kitap var. Neil Young'dan Sub-Pop şirketine, Courtney Love'dan Pearl Jam'e, bir nevi "grunge deyince ilk akla gelenler" toparlaması. 128 sayfada 90'ların bu mühim müzikal hareketi hakkında özet görüntüler yakalamanız mümkün.

yon satmak başka bir şey. Ayrıca plak sanayii hakkında konuşuyoruz, "Nevermind"ın bu sektör üzerindeki etkilerinden... Bizler suç ortağı mıyız, yoksa içerden direnen, muhalefet eden insanlar mıyız?

Kurt: Dünyadan kopuk yaşayan Afrikalı kabileler gibiyiz biz. Afrika'da hâlâ, savaşın ne demek olduğunu bilmeyen bazı kabileler var. Hatta özellikle bir kabile var, cinsiyetin hiçbir değeri, anlamı yok. Erkekler ve kadınlar aynı görevleri yerine getiriyorlar, sezgileriyle davranıyorlar. Erkekler de kadınlar da balık tutuyor, erkekler de kadınlar da çocuklarla meşgul oluyor. Her şey paylaşılıyor, her şey tartışılıyor. Eğer Nirvana da bir kabile olsaydı, kesin bu insanlar gibi olurduk, beraber, eşit, özgür... Kendi aramızda hiçbir zaman ego problemleri olmadı. Her şey tartışmaya açık.

"Nevermind"dan sonra grubu öldürmeyi, "hızlı yaşa, genç öl" rock fantezisini hayata geçirmeyi hiç aklınızdan geçirmediniz mi?

Kurt: Bana devam etme gücünü veren müzik aşkı, başka hiçbir şey değil. Ama her an kaçabilirim. Hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmaya yetecek kadar param var. Bye-bye, hikaye sona erdi... Eğer kalıyorsam, punk rock içindir.

Dave: Ayrılırken, esas olanı, müziği korumuş oluruz. Etrafımızda dolanan bütün bu bokluklar uçar gider, insanların aklında sadece şarkılar kalır. Grubu öldürerek, büyük ihtimalle bir efsane yaratmış oluruz. Kimileri "Nevermind"ın rock'un çehresini değiştirdiğini söylüyor. Biz üç lanet olası tutunamamış insan, bu büyük işi nasıl başarmışız? Biz elbiselerimizi zar zor değiştiriyoruz. Dünyanın çehresini nasıl değiştirebiliriz? Her neyse, "Nevermind" daha çıkar çıkmaz, biz bir sonraki albümü düşünüyorduk.

Krist: "In Utero" çok doğal olarak geldi. O bir tepki albümü değil. Parçalar kendiliklerinden çıkıverdiler. O istek orada, Kurt'te vardı, onun içinde çakılıydı, tek yapacağı şey bunu dışarı akıtmaktı. İlk başlarda, bizim de dev bir rock albümü yapma hayalimiz vardı. Varolan bütün albümleri ezecek bir şey... "Nevermind"ı aşmak, geçmek, bütün dünyayı geçmek istiyorduk. Sonra, stüdyoda, her şey basitleşti. Albüm kendiliğinden çıktı, inanılmaz şekilde rahattık.

Peki niçin albümün adını iki kere değiştirdiniz? İlk isim "I Hate Myself And I Wanna Die"dı (Kendimden nefret ediyorum ve ölmek istiyorum)...

Krist: Ben bu cümleyi sevmiyordum ve Kurt'e de söyledim: "Kurt, 12 yaşında bir velet, bizim albümü dinledikten sonra kafasına bir kurşun sıkarsa, ne yaparız biz?" Judas Priest, Ozzy Osbourne bunları yaşadı. Bütün bu koca, aptal, sorumsuz gruplar, geri zekalı şarkıları yüzünden akla hayale gelmez şeyler yaşadılar. Bu şekilde faka basacak kadar aptal değiliz. Bu ismi çok olumsuz, ayrıca çok fazla açık buluyordum. Basında zaten bir sürü hıyarlık okuyorduk: "Nirvana intihar etmek istiyor! Nirvana intiharsı bir albüm hazırlıyor! Courtney Love olmasa Kurt Cobain intihar eder!" Bir de üstüne biz tuz biber ekmeyelim diye düşünüyordum.

Dave: Ünün, başarının gruba yaptıklarına baksana: Konserlerden, baskılardan yıpranmış, tükenmiş durumdayız. Şimdi hazır zirvedeyken, her şeyi denemek, bize bu kadar çektiren bu pozisyondan yararlanmak istiyoruz. İlk şoku atlattık, direndik. Herkes Kurt'ün üstüne hücum etti, salaklar, kıskançlar, tatminsizler, kifayetsizler... Şimdi artık bizi rahat bırakırlar sanıyorum. İnsani bakımdan, her zamankinden daha güçlüyüz. İki yıl boyunca yoğun olarak kas geliştirmiş üç herif gibiyiz. Kurt'e baksana: Çok daha iyi görünüyor, kilo bile aldı.

Kurt: Bugün, iki sene öncesinden çok daha mutluyum. Sıkıntılı, buhranlı günlerde her şeyi bırakmayı istiyordum. Grup ucube bir canavar haline gelmişti, kontrolümüzden çıkmıştı. Birdenbire, hiç hoşlanmadığımız, nefret ettiğimiz, hatta grubu kendilerine karşı kurduğumuz insanlar albümümüzü satın almaya başlamışlardı: Açgözlü zenginler, maçolar, uzun yol şoförleri Nirvana'yı seviyordu. Tamamen pusulamı şaşırmıştım... Neyse ki, Krist'le Dave benimle konuşmayı beceriyorlardı. Sonra, Courtney'e rastladım. Çok derinden sevdiğim bir kadın buldum, birkaç sene öncesine kadar böyle bir şeyin olması bana imkansız gelirdi.

Courtney'e ve sana karşı ardı arkası gelmeyen saldırılar seni şaşırttı mı?

Kurt: Bu tür saçmalıkları beklemiyordum. En ağırı, tabii ki, Vanity Fair'deki yazı oldu, doğru dürüst düzülmemiş gazeteci bozuntusunun Courtney'e karşı açtığı hakiki bir saldırı kampanyasıydı. Bebeğimiz uyuşturucu kurbanı olarak doğacakmış, insanlardan nasıl bu kadar nefret edilir? Bu kız hayatında bir kere bile bizi görmemişti, ileri sürdüğü şeylerle ilgili en ufak bir kanıtı yoktu. Bu kaltağa gidip haddini bildirmeyi hakikaten çok istiyordum. Şansı varmış, aile hayatı bana sükunet ve serinkanlılık getirdi. Bu sükunet, bizimle uğraşan sersemlerin kafasını ezmekten beni caydırıyor. Eğer hayatta yalnız olsaydım, Courtney'e ve bebeğime karşı sorumluluklarım olmasaydı, çok daha farklı davranırdım. Ve bugün nerede, ne halde olurdum bilmiyorum.

Vanity Fair'de ve başka yerlerde uyuşturucuların grubun geleceğini tehlikeye attığı yazıldı...

Dave: Ne uyuşturucusu? Dört yıldan beri elimi sürmedim, ufacık bir esrar parçasına bile...

Krist: Dört yıldan beri elini sürmedin mi? Kafa mı buluyorsun benimle oğlum?

Dave: Sana yemin ederim. Eskiden sürekli ot içerdim. Ama sonunda beni aptallaştırmaya başladı, serseme çevirdi ve paranoyak yaptı, ben de hepsini bıraktım. Sonra da başka hiçbir şey denemedim. Basının, Kurt'ün sözümona bağımlılığı konusundaki saldırılarının ona uyuşturucudan çok daha fazla zarar verdiğini düşünüyorum.

Kurt: Bize bu konularda sorular sorulmasını anlıyorum, uyuşturucu da sirkin, rock tavrının bir parçası. Ama bu özel, mahrem bir sorun. Bu konuda hakikati bir tek ben bilirim, kendi kendimden, yaptıklarımdan ben sorumluyum. Basta!

Hayatınızın bu aşaması, bilanço yapmak için fazla mı erken?

Kurt: Ben çok müthiş şeyler gerçekleştirdiğim hissini duyuyorum, çocukluk hayallerimden çok daha güzellerini... Evlendim, bir çocuğum var. Bunun mümkün olacağına asla inanamazdım. Küçükken, tek başıma, zavallı bir aptal gibi yaşlanacağımı düşünürdüm... Şimdi kendimi ciddi olarak resme vermeyi düşünüyorum. Punk rock'tan başka şeyler denemeyi arzu ediyorum.

Krist: Hiçbir şeyi dert etmek zorunda olmama fikri benim çok hoşuma gidiyor. İnsanlar para konusunda konuşmakta zorlanıyorlar, ama ben bu konuda 'cool' olmak istiyorum. Niçin saklıyayım ki? Seattle'daki evimi aldığım zaman, eski bir arkadaşım, bana kredileri nasıl ödeyeceğimi sordu. Ona "Ne kredisi? Nakit ödedim!" dedim... *(güllüyor)* Ayrıca, Washington eyaletinin güneyinde, 12 yıldan beri oturulmayan, berbat durumda bir çiftlik satın aldım. Bütün boş zamanlarımı karımla birlikte orada geçiriyorum. Ufak tefek marangozluk işleri, tamirat falan yapıyoruz, ömür boyu uğraşacak kadar iş var... Orada kendimi çok iyi hissediyorum. Hiçbir şeye ihtiyacım yok, bütün hayallerimi gerçekleştirdim: 71 model, taş gibi bir Volkswagen'ım var. Rolls Royce'a ihtiyacım yok. Benim eski kaportam bana rahat rahat yetiyor. Bir müzik kutusuyla bir tilt makinası aldım, ikisi de çocukluk hayalimdi. Böyle çok mutluyum.

Dünyadan kopuk yaşayan Afrikalı kabileler gibiyiz. Hâlâ, savaşın ne demek olduğunu bilmeyen kabileler var. Hatta özellikle bir kabile var, cinsiyetin hiçbir değeri, anlamı yok. Her şey paylaşılıyor, her şey tartışılıyor. Eğer Nirvana da bir kabile olsaydı, kesin bu insanlar gibi olurduk, beraber, eşit, özgür...

Zaman zaman duygularınızın körelmesinden, sinikleşmekten korktuğunuz olmuyor mu?

Kurt: Beş yıl önce, bütün bu delilikten önce çok daha fazla öyleydim. Çok negatif bir hale gelmiştim. O dönemde tamamen punk rock'a gömülmüştüm. Bu marjinal idealin içinde yaşıyordum: ticaretin inkar edilmesi, isyan... Punk rock'la ünlü olmanın imkansızlığı, Seattle'ın sınırlarını aşmanın imkansızlığı... Hiçbir şeye istek duymuyordum, öylece, olduğum gibi kendimi çok iyi hissediyordum.

Bütün dünyada tanınmak senin kişiliğini, benliğini nasıl etkiledi?

Kurt: "Bleach"den bu yana, kendime oldukça güveniyordum. Onun nispi başarısı, Amerika'da çeşitli barlardaki küçük konserler şüphelerimi, sıkıntılarımı biraz gidermişti. İmkansız bir şeyi başarmış gibi hissediyordum kendimi: Şarkılarımı çalmam için bana para veriyorlardı ve bu, insanların hoşuna gidiyordu; benim gibi birisi için bu büyük bir başarıydı. Yoksul şehirlere gidiyorduk ve radyo istasyonları hemen bizim single'ımızı çalıyordu. Daha iyisini hayal bile edemezdim... Bugün her şeyin beni aştığı hissine kapılıyorum. Bizi görmek için para veren bütün bu insanlar... Anlayamıyorum.

Sık sık hayranlarının kim olduklarını bilememekten, onları tanıyamamaktan korktuğunu söylerdin...

Kurt: Bu benim en büyük sıkıntım. Ama artık kimseye bir şey borçlu olmadığımı anladım, arkama bakmadan kendi yolumu izlemem gerek. Eğer kimileri yarı yolda bırakıldıklarını hissediyorlarsa, sevdikleri bir grubu paylaşamıyorlarsa, çekip gitsinler, kendi işlerine baksınlar. Bencillere ve tatminsiz muhterislere karşı en ufak bir sempati beslemiyorum... Bütün o kalabalığa, "Nevermind"ı satın alan büyük dinleyiciye gelince, kim olduklarını, kime oy verdiklerini, neye benzediklerini bilmiyorum. İçlerinde bazıları karılarını dövüyordur, kimileri taşındıkları zaman köpeklerini bırakıyordur... Bütün bu insanlarla tek bir ortak noktamız var mı? İçlerinden o kadar büyük bir çoğunluğu tamamen "Smells Like Teen Spirit" tarafına geçti ki... Şarkıları bir olay haline getiren, MTV'de gösterilen müzikleri satın alan bu insanlar, ciddi, çalışkan öğrenciler, kolejliler, üniversiteliler, mesajın onlara yönelik olduğunu, şarkıların gençliğin zihniyetinin göklere çıkarılması değil, ona bir saldırı olduğunu anlamadılar. Bu aşikar durumu kabul etmem lazım: Büyük dinleyici kitlesi Nirvana'dan pek bir şey anlamadı.

Çeviren: **S.İ.**

Robbie Robertson

Dünyaya karşı koymak zorunda kalmak

Dylan'a da bir zamanlar orkestra servisi veren Kanadalı The Band, Scorsese'nin filme çektiği "son bir vals"le dağılmıştı. Beyin Robbie Robertson, sonradan güzel solo albümler yaptı, Scorcese'nin birkaç filmine imza çaktı... 95 tarihli dokümanter "The Native Americans", Robertson'un müzikledi̇ği bir başka film. Aşağıdaki söyleşiyi 95'in temmuz ayına ait bir Libération gazetesinden aldık. Robertson "The Native Americans"dan bu yana albüm yapmıyor, ama bu yıl içinde Howie B.'nin albümündeki (Turn The Dark Off) bir parçaya vokaliyle destek verdiğini söylemeden geçmeyelim...

"The Native Americans"ı bize biraz anlatabilir misiniz?

Robbie Robertson: "The Native Americans", Kızılderililer tarafından hazırlanmış olan altı saatlik dökümanter bir film. Müziğini yapmam için benimle irtibata geçildiğinde projeyi o kadar çok beğendim ki, hiç düşünmeden kabul ettim. Bugüne kadar yapılmış olan bu tarzda herhangi bir işe benzemiyordu. İlk defa Kızılderilileri bir dökümanterde anlatan Kızılderililerin bizzat kendileri olacaktı. Tabii, böyle bir işe girişmeden önce şeflerin onayını almam gerekiyordu, ben de birkaç saygıdeğer büyüğümle görüşüp destek aldım. Bana çok tutucu olmayan, daha güncel bir yaklaşımda bulunmamı tavsiye ettiler. Bu tavsiye beni çok rahatlattı, çünkü benim de en çok tartışılacağını düşündüğüm konu buydu. Hafızamı zorlayıp başkalarıyla paylaşabileceğim anılarımı insanlara sunma vakti gelmişti. "Ghost Dance" ya da "Good Day To Die" gibi parçalarla bu amacıma erişebilirsem tamamdır diye düşündüm.

Kızılderili müziği camiasıyla irtibatınız var mı?

Tabii, hem o çevrede çok arkadaşım var, hem de çok geniş bir çevre değil sonuçta. ABD'de 300 milyondan fazla insan var, ama bunların sadece 2,5 milyonu Kızılderili. Bu sayı kesin Fransız asıllı Amerikalılardan bile azdır.

Kızılderililiğinizi ön plana çıkarmak için neden yalnız çalışmayı beklediniz?

The Band zamanında köklerimi ortaya koyan bir müzik yapmak beni huzursuz ederdi. İlk solo albümümle bu his anında değişti ve yavaş yavaş açıldım.

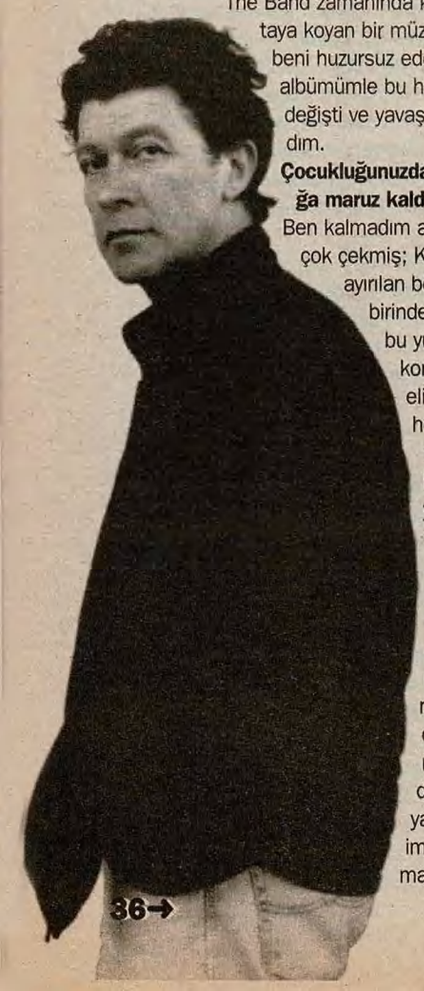

Çocukluğunuzda hiç ırkçılığa maruz kaldınız mı?

Ben kalmadım ama annem çok çekmiş; Kızılderililere ayırılan bölgelerden birinde doğmuş, bu yüzden beni korumak için elinden gelen her şeyi yapardı. Ben o bölgede büyümedim ama sık giderdim, iki ayrı dünyada bağlarım vardı. Annem de benim hem geldiğim yeri tanımamı hem de "dış dünyada" yaşama imkanımın olmasını isterdi. Bugün artık Kızılderili kültürünü korumak için çok girişim var, ama annemin annesi ve anneannesi okulda ana dillerini konuşamazlarmış. Ben bir-iki hoş olmayan laf duydum ama, daha fazlasına hiç tanık olmadım. Kesin fiziğimle bir ilgisi vardır, çünkü herhangi bir tabiyete sahip olabilirmişim gibi görünüyor, Fransız olduğum bile düşünülebilir.

Toronto'da yaşarken ABD'nin hayalini kurmuşsunuz galiba...

ABD'nin değil, müziğinin. Rock'n'roll Toronto'dan çıkmadı, Montreal'den de çıkmadı, hatta New York'tan bile çıkmadı, Mississipi'den çıktı. Beni büyülüyen bu oldu. Bir de isimler var tabii: Elvis, Little Richard, Buddy Holly! Yani böyle isimlerle dünyaya gelmek bambaşka bir şey gibi geliyordu bana, ilgimi çekti. Müziği Kızılderili rezervinde keşfettim, atalarımın müziğini de, country'yi de. Köyde yaşayanlar hep country dinlerler. Bu müziği duyunca ben de bir müzik aleti çalmak istedim. Ellerim daha enstrümanı tutamayacak kadar minikken, amcalarım ve kuzenlerim bana gitar çalmasını öğrettiler. Rock ortaya çıktığında ben işi çoktan ilerletmiştim ve 16 yaşımda Ronnie Hawkins and The Hawks grubuyla profesyonel anlamda çalmaya başladım. Memphis'i, Clarksdale'i ve şarkılarda duymuş olduğum bütün o yerleri böyle keşfettim. Havada esen blues rüzgarını içime çektim ve yıllardır daha iyi gitar çalabilmek için parmaklarımı Mississipi'nin çamuruna batırmayı niye hayal ettiğimi anladım.

16 yaşımda Memphis'i, Clarksdale'i ve şarkılarda duymuş olduğum bütün o yerleri keşfettim. Havada esen blues rüzgarını içime çektim ve yıllardır daha iyi gitar çalabilmek için parmaklarımı Mississipi'nin çamuruna batırmayı niye hayal ettiğimi anladım.

Ronnie Hawkins'de rock'n'roll yıldızı olmasını engelleyen ne vardı?

Ben ona katıldığım zamanlarda her işi tıkırında gidiyordu. Tutulan bir sürü parçası vardı, durmadan Allan Freed'in programlarına çıkıyordu ve hayatını çok iyi kazanıyordu, ama sonra ayak uyduramadı. Ronnie harika bir kişiliğe sahiptir ama hayal gücü kısıtlı. Biz de grubu olarak onu bu yüzden terkettik. Bizim hayallerimiz vardı, o ise olduğu yerde kalmaktan memnundu.

Bob Dylan'ın tutarsız davranışlarından hiç bıktığınız olmuyor muydu?

Biz birlikte çok iyi vakit geçirdik. Yani bir şeyler yaratıyorduk. Söylenildiği kadar zor bir insan değil. Bütün sorunu rock'n'roll konusundaki cehaletiydi, çünkü o bir halk müziği sanatçısıydı. Biz ne zaman bir parça üzerinde çalışmak istesek, ona göre parça zaten tamamlanmıştı, anlaşamadığımız tek konu buydu. Bir grupta herkes öbür elemanların ne yönde gitmek istediğini bilmelidir, bu yüzden onu biraz eğitmemiz gerekmişti. Gerçi o da bize spontane olmayı öğretti ve beni, bu dediğim konunun dışında, hiç sıkmadı.

"The Weight"i Bunuel filmlerinden esinlenerek bestelediğiniz doğru mu?

O şarkıyı yazdığımda Bunuel'den etkilenmiştim. Filmleri insanoğlunun yapısına bir pencere açıyor sanki. Özellikle "iyi niyet adına dünyaya karşı gelmek zorunda kalma" temasını "Viridiana", "Nazarin" ve "Çölün Simon'u"nda çok iyi işlemiş. "The Weight"te ben de bu konuyu açmak istedim.

Yıllarca The Band'den dünyanın en iyi grubu olarak söz edildi, sizce niye?

Galiba The Band'in en büyük avantajı grup elemanlarının birbirlerini tamamlamasıydı, hepimizin kendine has bir yeteneği vardı. Kimsenin çok bariz şahsi bir zayıf yanı yoktu. "Music For Big Pink"i yaptığımızda beraberliğimizin sekizinci yılındaydık. Öyle yılbaşı hediyesi olarak aldığımız bir gitarla baharda plak çıkaran dangalaklardan değildik. Bir de tabii, o zamanlarda moda olan psikedelik akımının aksine, yumuşak yumuşak ve saygılı çalıyorduk. Kılığımızı kıyafetimizi hiç önemsemiyorduk. İşte böylece The Band birdenbire olay oldu. İşin komiği, bizi yüceltmiş olan yanımız bizi batırdı da. Başarının getirdiği hasarlara karşı insanı hazırlayan bir şey yok. Muhteşem ama tehlikeli dönemlerdi o yıllar, kurtulamayan çok oldu.

1980'de Robert Kaylor'un "Carny" filmine des-

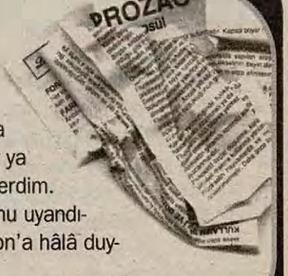

Annem, toplumsal bilinç ve istikrar aşılar umuduyla beni bir sinagogun anaokuluna gönderiyordu, bu arada, haftada bir beni görmeye gelen babam da bana ateizmi anlatıyor ve dinen yasak olan ıstakoz, domuz eti ve bu gibi yiyecekleri yedirmeye çalışıyordu. Her gün Valium alan babam, cumartesi akşamüstü buluşmalarımızda çoğunlukla uyurdu, ben de televizyon seyreder, suluboya resim yapar ya da "babam kıpırdamıyor, galiba öldü" demek için anneme telefon ederdim. (Bir keresinde "Son Vals"i seyretmeye gittik ve babam uyuyakaldı. Onu uyandıramadığım için filmi üç kez izlemek zorunda kaldım; Robbie Robertson'a hâlâ duyduğum hayranlığın nedeni belki de budur.

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 36

tek vermek nereden aklınıza geldi?
15 yaşındayken bir karnavalda çalışmıştım ve o gün bugündür, sirkte çalışan insanlar beni çok etkilemiştir. Projeye giriştiğimde, bazı kişilerin söylediğinin aksine, oyunculuk aklımın ucundan bile geçmiyordu, müzik her zaman için ilk ve tek gözağrımdır. Gene de, filmin iyi sonuç verebilmesi için her şeye açıktım ve bu yüzden senaryoyu yeniden yazıp Jodie Foster'ı isteme konusunda ısrarcı oldum. Ondan sonra çok teklif geldi ama "Crossing Guard"a kadar hepsini red ettim. Sean Penn'in bu filminde Anjelica Houston'un ikinci eşi rolünü kabul ettim, çünkü Sean'a bayılırım ve yıllardır tanıdığım Jack Nicholson da filmde oynuyordu. Jack'e onunla aynı filmde oynamanın Django Reinhardt ile müzik yapmaya eşdeğer olduğunu söyledim ve galiba çok hoşuna gitti.

Martin Scorsese sizin içinizde bir sinemacının olduğunu söylemiş...
Bence de onun içinde bir müzisyen var ve ikimiz de haklıyız. Tanıştığımız zaman sinema bilgimden çok etkilenmişti. Rossellini'nin bütün eserlerini bilmem onu çok şaşırtmıştı mesela. "The Last Waltz" (Son Vals) filminden iki yıl sonrasına kadar Martin'le çok yakın irtibat içindeydik. Her akşam bir-iki film seyreder, birlikte listeler çıkarırdık. Benim listemde hep Avrupa filmleri ve kısa-metrajları olurdu; bu konu aramızda espri olmuştu artık.

Sizin rock yıldızı etiketinizden etkilendi mi sizce?
Sanırım etkilendi, çünkü rock dünyası hiç tanımadığı bir alandı. Arkadaşlığımızın ilginç yanı, birbirimize karakterlerimizden özellikler vermiş olmamızdır; birlikte yarattığımız bazı durumlardan sağ kurtulmuş olmamız bile mucize, ama deneyim adına ilginçti.

"Easy Rider"ın müziğini bestelemeyi niçin istemediniz? ***(Filmde sadece "The Weight" kullanıldı)***
Her şeyden önce, ikinci albüm üzerinde çalışıyorduk. Ondan sonra, Dennis Hopper ile Peter Fonda bize filmin bir kısmını gösterince, Güney'in çok klişe bir şekilde sunulduğunu düşündük. Bu konuda çok hassastık; hele Arkansas'tan olan ve oraları çok iyi bilen Levon Helm, bu şekliyle filmi kabul edemezdi.

Penderecki'nin ilham kaynağı olduğu projenize ne oldu?
Yazmaya başladığım bir opera projesi vardı, ama sonra The Band ve Bob Dylan'ın yeniden kurulması, turneye çıkması ve plak çıkarmasıyla operadan vazgeçtim. O zamanlar modern kompozitörler arasında en çok beğendiğim Penderecki'ydi. Hiroşima kurbanları için yazmış olduğu "Threnodie" çok güçlü ve acılı bir bestedir, çok severim. Zaten o besteyi duyduğum gün, ben de Kızılderililer için müzik yapmaya karar verdim. Oldu işte.

Çeviren: **Çilek Ünsal**

Bruce Springsteen

Haberi duymuşsunuzdur; Springsteen'e bir tribute albüm yapıldı geçenlerde. Adı da, "One Step Up, Two Steps Back: The Songs Of Bruce Springsteen". Büyük patronu sorarsanız, gayet iyi. Kendisiyle bu yıl içinde Les Inrockuptibles dergisinin yaptığı kapsamlı bir söyleşiden ufak bir alıntı yapıyoruz. Yedi ay aradan sonra Roll'da bir kez daha Springsteen...

Herkes birer birer eşikten geçiyordu John Wayne hariç

Bir Amerikan ikonusunuz. Bu statünün bilincinde misiniz? Sizin için önem taşıyor mu?
Statümün, imajımın, dışardan nasıl göründüğümün tam olarak farkında değilim. Çok fazla plak satmaya başladığınızda popüler oluyorsunuz ama, bunun dışında.. pek bilmiyorum. Olağandışı bir şey yaratmışlığım yok, işimi sürdürebildiğim için mutluyum, o kadar. Kendimi tipik bir Amerikalı olarak görüyorum. Pek çok yurttaşım gibi kırsal bir kasabada büyüdüm, herkes gibi çok değişik kökenlere sahibim –İrlandalı, İtalyan, Hollandalı... Ortalama bir Amerikalının bakış açısıyla yazdım her zaman. Şarkılarımda tarif edilen hayatlar ve duygular sıradandır. Eğer hayatın bu ortak tecrübelerini ifade edersem, çoğu insanın şarkılarımda kendini bulacağını düşündüm. Şansım yaver gitti, şarkılarım onların hayatını ışıttı, çünkü bir tür haysiyet hissine, çoğunlukla görmezden gelinen gündelik kahramanlık biçimlerine hak tanıdım. Ekmeğini kazanmak için, başını sokacak bir ev sahibi olmak, sevmediği bir işte iflahı kesilene kadar çalışmak, çocuklarını yetiştirmek, astronomik ilaç faturaları ödemek için sıradan insanların verdiği sürekli bir kavga var: Bütün bunlar kahramanlık değil de ne? Benim ailemin, arkadaşlarımın ailelerinin yaşamı da böyleydi. Ben bu tecrübeleri aktardım, popüler müziğin yeterince yer vermediği şeyleri.

Daha önce içinde hiç kitap olmayan bir evde, kültürle alakasız bir ortamda büyüdüğünüzü, radyodan dinlediğiniz şarkıların size dünyanın kapılarını araladığını söylemiştiniz. Sizin ilk kahramanlarınız Dylan, Presley ve Roy Orbison olmuş. Bu isimler sizin için hâlâ bu kadar önemli mi?
Bu sanatçılar sizi bu biçimde etkilediğinde, sonsuza dek içinizde kalırlar. Artık genlerinizin bir parçasıdırlar. Bu insanlara kendinizi hep borçlu hissedersiniz, çünkü önünüzde, kim olduğunuzu bilmenize, kendinizi tanımanıza yardım eden kapılar açmışlardır. Bu kahramanlar sizi hiç terketmezler. Kaç zamandır bir Dylan ya da Elvis plağı dinlemiyorum ama, biliyorum ki her an bana ilham veriyorlar. Hemen herkes, her kuşak, hayatını allak bullak eden birkaç plak sayabilir: Belki Sex Pistols'dır, belki Nirvana'dır, belki de bir rap plağı...

Vaclav Havel'in Çekoslovakya hakkında, totaliter bir toplum hakkında yazdığı bir denemesini okudum: Kitabın çok büyük bir kısmını alın, Amerika Birleşik Devletleri'ne aynen uyarlayabilirsiniz. İnsanın temel değerleri üzerine bina edilmiş bir kitap, her döneme, her ülkeye uygun düşebilir.

Peki, son yıllarda sizi Dylan ya da Presley kadar etkileyen başka sanatçılar oldu mu?
Hayır, ama bu ilkgençlikle ilgili bir şey... Keşif dönemlerine, duygularınızın ilk uyandığı, kimliğinizin oluştuğu yıllara ait bir olgu. Bu dönemi atlattıktan sonra, sanıyorum ki her ne olursa olsun, bir müzik insanı bu denli yoğun etkileyemiyor. Hayatının geri kalan kısmında da lise yıllarında takıldığı müzikleri dinleyen birçok insan tanıyorum. Ben yaşlandıkça, nerden gelirse gelsin, hangi tür olursa olsun, kulaklarımı bütün iyi müziklere açık tutmaya çalıştım. Mesela Kurt Cobain olağanüstü geniş çapta bir sanatçıydı. Mesela Coolio'nun "Gangsta's Paradise" single'ını çok sevdim, çağın ruhunu yakalayan çok iyi bir örnekti. Ama doğal olarak artık gençliğimdeki gibi plakçı dükkanlarına dadandığım falan yok. Artık müzik dışında etki kaynaklarım var, filmler, romanlar, gazeteler... Bugün müzikal olarak dahi çok farklı kaynaklardan besleniyorum. Biraz deneysel bir plak kaydı yaptım –asla yayınlanmayacak bir şey–, içinde bir sürü küçük beat'ler, ses denemeleri filan var. Fena olmadı ama daha bitmedi. Sürekli antenlerimi açık tutuyorum, güzellikleri kolluyorum. Geçenlerde hayatımda ilk defa bir "Don Giovanni" gösterisine gittim, rüyada gibiydim. Klasik müzik hakkında pek bir şey bilmem ama, Viyana'daydık ve bu şehrin atmosferi bana bunu yaptırttı. Hemen hızlandırılmış kurslara yazılmayı istedim... *(gülüyor)*

"The Ghost Of Tom Joad" albümü, açıkça Steinbeck'in romanından ve John Ford'un filminden, "Gazap Üzümleri"nden esinleniyor. Gençliğinizde filmlerden ve edebiyattan bu derece etkileniyor muydunuz, yoksa bu tutkular sonraları mı başladı?
Küçük bir çocukken, cumartesi öğleden sonra seanslarına giderdim, çoğunlukla 35 cent'e canavar filmleri, ejderha filmleri izlerdim. 25-30 yaşlarımda, "Born To Run" ve "The River" dönemlerinde acayip yoğunlukla country, folk ve kırsal blues'lar dinlemeye, ayrıca filmler seyretmeye başladım, az roman da okumadım:

→37

Flannery O'Connor, James Cain, Amerikan kara-romanları... Bu etkiler "Nebraska" albümünde hissedilir. Sevdiğim filmler, Terence Malick'in "Badlands"i, Ulu Grosbard'ın De Niro'lu "True Confessions"ı gibi şeylerdi. Daha eskilerden, klasiklerden "Avcının Gecesi"ni, ya da bütün zamanların en iyi kara filmlerinden biri olan "Out Of The Path"i ("Maziden Gelen", Jacques Tourneur) sayabilirim. Bu filmlerin ortak noktası yavaş, neredeyse hipnotik bir anlatım ritmine sahip olmaları. O dönemde o atmosfer, o tempo ve aynı zamanda bu filmlerde sık sık gözüken o tipler beni cezbediyordu. Onlarda tepeden tırnağa Amerikalı bir şeyler buluyordum; belki yalnızlıklarına, hürriyetlerine olan bağlılıkları, umutlarla, vaadlerle ve başarısızlıklarla dolu yazgıları beni çekiyordu –"Out Of The Path"deki Robert Mitchum bunun tipik örneği.

Birçok şarkınız küçük birer film gibi... Bilinçli olarak mı sinema diline bu denli yakın duruyorsunuz?

Benim şarkılarımı dinleyen biri, anlattığım hikayeye dair pek çok yan unsura rastlar: coğrafi özellikler, manzaralar, iklimin kişiliğe etkileri, jestler, mimikler, buna benzer bir sürü detay... "The Line"da üniformasını ütüleyen bir aynasızdan bahsediyorum mesela. Bütün bu detaylar bir kişiliği oluşturuyor. Benim yarattığım karakterler az lafla çok şey anlatıyorlar, fazla lakırdı etmiyorlar, benim tersime kendilerini analiz etmeye kalkışmıyorlar. Birkaç kelime, sonra stop, sessizlik...

Sizin için önemli filmlerden biri de, John Ford'un "Searcher" (Çöl Aslanı). Bu filmde hoşunuza giden ne?

İçinde yaşadığı topluluğu değiştirebilen, dönüştürebilen bir adamın hikayesi. John Wayne'in oynadığı karakter, küçük bir kız çocuğunun Kızılderililer tarafından kaçırılması sonucunda dağılan, parçalanan bir aileyi yeniden kurmayı deniyor. John Wayne aileyi yeniden bir araya getirecek, ama kendisi onların içinde yer almayacak. Ailesi üzerinde büyük bir etkisi var, ama içlerine dahil olamıyor. Filmin son sahnesi bir masal gibi olağanüstü: John Wayne kapının önünde ayakta duruyor, herkes eve giriyor, ailenin fertleri birer birer eşikten geçiyorlar, John Wayne hariç! O bu kapıdan geçmeyecek ve bozkıra geri dönecek. Bu film acayip çarptı beni. Bu son, bütün varoluşuma ve ürettiklerime kıyasla, asıl hissettiğim şeyleri simgeliyordu. Sanıyorum benim de insanların hayatına dokunan, onları etkileyen bir meşgalem vardı ama, kendim için yaşamayı başaramıyordum –bağlarım yok, eşim, ailem yok, sürekli yollardayım vesaire... Bu duygu beni filmle özdeşleştirdi. Ve hâlâ düzenli olarak bu filmi seyrediyorum. Normal Hollywood kahramanlarına göre John Wayne karakteri karmaşık ve muğlak: ırkçı, hınçla ve acıyla dolu –daha ziyade bir anti-kahraman. Hiç sevimli değil, ama otantik. Mitten çok, gerçeğe yakın.

Bir tür haysiyet hissine, gündelik kahramanlık biçimlerine hak tanıdım. Yarattığım karakterler az lafla çok şey anlatırlar, fazla lakırdı etmezler, kendilerini analiz etmeye falan kalkışmazlar. Birkaç kelime, sonra stop, sessizlik...

50'li yıllarda, Amerikan rüyası inancının geçer akçe olduğu bir dönemde büyüdünüz. Bu rüya fikrinin tersine, düşkırıklıklarıyla ilgili şarkılar yazdınız. Bugün neye inanıyorsunuz?

Bu Amerikan rüyası fikri çok basitleştiriliyor, İncil'e has imajlarla bir slogana indirgeniyor: "Vaad edilmiş topraklar, imkanlar ülkesi vs." Bu inançlar birçok insan için hâlâ gerçek. Her yıl iyi bir hayat arayışında sınırları aşmaya çalışan binlerce insan var, burası her zaman bir fırsatlar ülkesi. Ben şarkılarımda, bu Amerikan rüyasıyla ilgili kendi kişisel görüşümü aktarmaya çalışıyorum. Bu rüyanın olması gerektiği gibi olması için ben de bir şekilde payıma düşeni yapmaya hakkım olduğunu ileri sürüyorum. Ve bu toprakları yaşanır kılmak için katkıda bulunmaya gayret ediyorum. Amerikan rüyasının tek taraflı yorumuna zıt düşüyorum; para, bireysel başarı ve şovenizm temelli, tekboyutlu Amerika fikrine her zaman muhalif oldum. Lanetli taraflarıyla, başarısızlıklarıyla Amerika'nın değişik yüzlerini gösterdim. İlla da marjinal ol-

Bazen kendi yatağımda yatıp saatlerce müzik dinliyorum. Hep Bruce Springsteen'i dinlemem çok garip, çünkü itiraf etmeliyim ki ben çılgın bir şehir çocuğuyum, o ise varoşların yoksul işçi kesiminin bir çeşit sözcüsü. Fakat onunla öylesine özdeşleşiyorum ki, New Jersey'li bir erkek çocuk olabilmeyi arzu ediyorum. Oraya taşınmamız ve onun bir fabrikada bir işe girmesi, yol kenarındaki bir lokantada garsonluk veya bir sigorta şirketinde sekreterlik yapması için annemi ikna etmeye uğraşıyorum. İç dünyamdaki baskının hayat koşullarıma da yansımasını o kadar çok istiyorum ki! Her şey çok saçma görünmeye başlıyor: Ne de olsa Springsteen'in şarkılarının tümü New Jersey batağından kurtulmak üzerinedir, ben ise o batağa girmemiz için annemi kandırmaya çalışıyorum. Şöyle düşünüyorum, yoksul beyazlara katılabilir ve işçi sınıfının hüznünü yakalayabilirsem, o zaman kendimi böyle kötü hissetmem için bir nedenim olacak. Emeğinin ürününe yabancılaşmış, hakkı yenmiş Marksist bir işçi olacağım. Istırabımın bir anlamı olmaya başlayacak.

Hayatta tek isteğim bu: Çektiğim bu acının bir nedeni varmış gibi görünmesi.

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 58

MAHALLEN
AZ ROCK
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

ması gerekmeyen bir dizi karakter yarattım: Yaşanabilir bir toplum bulmaya çalışan, kendini ait hissedeceği bir yuvaya dahil olmak için kavga veren, bazı değerleri paylaşabileceği insanları, ruhkardeşlerini arayan basit, sıradan insanlar. Aşılamaz engellerle savaşıyorlar, hayatın tuzaklarına takılıyorlar, hoşgörüsüzlüklerle karşılaşıyorlar, ekonomik koşullarla boğuşuyorlar... Her iki boyutu da gösterdim: Arayışın güzelliği ve zorluğu. "Born In The USA" şarkısı bunu iyi özetliyor: Gururla ve düşkırıklıklarıyla yüklü bir şarkı, kendi yuvasında kabul görmeyen, toplumda artık kendine ait bir yer bulamayan bir adamın hikayesi...

Bu şarkı çok tartışma yaratmıştı, yanlış anlamalara neden olmuştu...

Epey uzun bir gelenek bu: Anlaşılamamış şarkılar geleneği. Mesela Woody Guthrie'nin "This Land Is Your Land"ini alın, izci kamplarında ateşin etrafında milliyetçi bir marş gibi söylenir durur. Aslında Guthrie –ki doğrudan doğruya işçi sınıfına sesleniyordu– yalın bir şekilde, bu ülkenin meyvalarının küçük bir azınlığa değil, herkese ait olduğunu söylüyordu. İşte size bir şarkının nasıl çarpıtılabildiğinin klasik bir örneği. Ama yanlış yorumlamalar, şarkının özündeki değeri ve güzelliği çekip alamıyor. Bu yüzden bir dönem konserlerimde bu şarkıyı söyledim. Woddy Guthrie'nin asıl niyetiyle insanların kafalarını yeniden buluşturmaya gayret ettim. Benim şarkılarım da böylesi hakaretlere maruz kalabiliyor. Galiba son turnemde "Born In The USA"yi akustik olarak yorumlayınca –şarkının hâlâ buna ihtiyacı vardı madem– her şey iyice açığa çıktı.

Şarkılarınız Amerikan gerçeğine sıkı sıkı yaslanıyor ama yine de evrensel.

Çünkü benim yarattığım karakterlerin boğuştuğu sorunlar evrensel. İşsizlik, yoksulluk, yolunun tıkandığı hissi, daha iyi bir hayat arayışı... Dünyanın bütün ülkelerinde bunlar var. Prag'a gittiğimde Vaclav Havel'in Çekoslovakya hakkında, totaliter bir toplum hakkında yazdığı bir denemesini okudum: Kitabın çok büyük bir kısmını alın, Amerika Birleşik Devletleri'ne aynen uyarlayabilirsiniz. İnsanın temel değerleri üzerine bina edilmiş bir kitap, her döneme, her ülkeye uygun düşebilir. Bütün isteğim, benim müziğimin de aynı nitelikte bir evrenselliğe sahip olması.

Çeviren: **D.B.**

Joni Mitchell

Joni Mitchell'den iyi haberler gelmiyor kaç zamandır. Boğazında, parmaklarında rahatsızlıklar olduğunu, müzikten uzaklaştığını okuyup üzülüyoruz... Geçen sene "Hits" ve "Misses" isimlerinde iki toplama albümü yayınlandığı sıralarda, nispeten keyfi yerindeyken kendisiyle söyleşilmiş. Joni Mitchell tarihinden birkaç yaprak...

Ben hippilerin kraliçesiydim ama...

"Hits" ve "Misses" albümlerinin fikri nasıl oluştu?

Yıllardır insanlar bana bir "Hits" albümü yapmam için ısrar edip duruyordu. Ben de "Asla. Cesedimi çiğnemeniz lazım" diyordum. Ama bir gün arabayla yolda giderken kafamda bir ampul çaktı. Neredeyse kaza yapıyordum. Birden "Hits" albümünün iyi bir fikir olduğuna karar verdim. Ama ancak bir "Misses" (Iskalar) albümüyle beraber olursa. Dinleyicilerin şu ya da bu nedenle kaçırdığı, ıskaladığı bazı eserleri yeniden, tek bir çatı altında sunmak için bir fırsattı. Bir "Misses" albümü hazırlamama izin verdikleri takdirde bir de "Hits" albümü çıkarmaya karar verdim. Ama işin doğrusu şarkılarımdan çoğu "Misses" kategorisine daha uygun düşüyordu. 17 albümden ancak ikisi ("Blue" ve "Court and Spark") hit olmuştu. Dolayısıyla "Hits" albümündeki parçaların çoğu da bu albümden geliyordu. Diğer albümlerden de elbette bir iki hit çıkmıştı. "Help Me" ya da yaz kamplarında bir ara "Ali Babanın Çiftliği" şarkısının yerine geçen "Circle Game" gibi... Ama yaptıklarımın çoğu "Misses" albümünde yer almaya hak kazanan şarkılar.

Albümlerde daha önce yayınlanmayan şarkı var mı hiç?

İlk albüm için kaydedilen "Urge For Going". O zaman albüme giremedi, çünkü elimde çok fazla malzeme vardı. İlk şarkım olmasa da, en azından ilk yazdığım on şarkıdan biridir bu. İlk olarak bu şarkıyı Tom Rush kaydetmişti. Birçok konserimin açılış parçasıydı.

"Hits" albümünde böyle bir parça var mı?

İlk şarkılarımdan bir diğeri de "Both Sides Now" idi. Bu şarkıyı yazdığımda 21 yaşımdaydım, Chuck Mitchell bana "hayat hakkında ne biliyorsun ki, her iki taraftan birden konuşabiliyorsun" demişti. 21 yaşında dahi ying-yang'la ilgili yeteri kadar görmüş geçirmişliğim olduğunu düşünüyorum.

Eğer bir şarkı yazarı olmak istiyorsan ve kendine standart seçeceksen, Dylan'a ve bana bakman gerekir. Dylan, içerik bakımından Amerikan pop şarkısını çok yükseklere taşıdı. Ben müzikal olarak Dylan'dan daha ilerideyim, bunun sonucu olarak da daha az popülerim.

Bu belki de benim en popüler şarkım. Bir aralar en çok yorumlanan şarkı konumundaydı bu şarkı. "Yesterday"le el ele gidiyordu. Benim kafamdaki hit fikri, "Court and Spark"ı kaydederken başıma gelen bir olayla ilgili. Aynı stüdyoda John Lennon da kayıt yapmaktaydı. Bir akşam o ve Harry Nilsson geldiler, içtiler ve onlara birkaç parçamı çaldım. John bana dedi ki, "Gereğinden fazla eğitimli bir ürün olmuş. Sen hit istiyorsun, di mi? Niye şarkılara biraz yaylı koymuyorsun? Niye şarkılarını hep başkalarının hit yapmasına izin veriyorsun?'" Haklıydı. "Urge For Going", George Hamilton IV'ün, "Woodstock" Crosby, Stills and Nash'in ellerinde hit olmuştu. "Both Sides Now" ve "Chealsea Morning" ise Judy Collins'in elinde... "Court and Spark" albümüne kadar müziğimde bas ve davul yoktu. AM radyolarının pazarına girebilmek için bu zorunluydu oysa. Kendime bir grup bulmam altı albüm aldı, bulduğumda ise bir caz grubu buldum. "Court and Sparks" ticari bir albüm olarak görülür, oysa öncesine ya da sonrasına benzemeyen bir albümdür.

"Misses"daki favori şarkıların hangileri?

"The Reoccuring Dream"i bu albüme kattım, niye anlatayım. Üç-dört yıl önce biri radyodan çektiği bir kaset vermişti bana. Benden etkilendiklerini söyleyen genç kadınlarla yapılan bir söyleşinin bandıydı. Birçok kadın tarafından yazılmış şarkıların yanısıra benden de "Reoccuring Dream"i çaldılar. Sunucu şarkıyı şöyle anons etti: "Joni'nin bakış açısını nasıl yitirdiğini göstermek için bir parça seçtik size. Artık melodinin ne olduğundan bile bihaber kendisi." Ve benim gurur duyduğum bu parçayı çaldılar, bakış açımı nasıl kaybettiğimin bir ispatı olarak... Dolayısıyla bu şarkı "Misses"ta yer almayı fazlasıyla hak ediyordu.

"Woodstock" ve "You Turn Me On", "I'm A Radio" senin en çok bilinen şarkıların. Bunlar nasıl ortaya çıkmıştı?

Woodstock festivali Kuzey Amerika'daki her hippiyi heyecanlandırmıştı, muhtemelen Avrupa'dakileri

→39

de... Herkes oraya gitmek istiyordu, gidebilen herkes de gitti zaten. Crosby, Stills & Nash ve ben bir turnenin başlangıcındaydık ve pazar gecesi Woodstock'ta çalacaktık. Ancak havaalanına geldiğimde bölgenin felaket bölgesi ilan edildiğini gördük. Her yer çamur içindeydi. Ulaşım çok zordu. CSN ve bana (yanımızda menejerimiz Elliot Roberts ve David Geffen vardı) ulaşımın imkansız olduğunu söylediler. David Geffen de beni alıp New York'a, evine götürdü. Oysa çocuklar bir helikopter kiralayıp festivale ulaşmayı başarmışlar. Benim olup bitenlerden haberim yoktu. Ertesi gün The Dick Cavett Show'a katılacaktım. Bu şovun Woodstock'tan daha önemli olduğu düşünülüyordu. Bütün bu karışıklıklardan dolayı Woodstock'u David'in evinde televizyon haberlerinde izlemek zorunda kaldım. Şarkının çoğu o gece içinde çıktı. Sonra film yapıldı ve CSN bu şarkıyı soundtrack için çalmak istedi. Bir kere daha benim şarkımı başkası ünlü yaptı. "You Turn Me On", "I'm A Radio" ise David Geffen'in, "Bir hit yaz" isteği üzerine yapıldı. "Peki" dedim, "diskcokeyler nelerden hoşlanır?" Onlara hitap eden bir şarkıydı, radyo kulelerinin imgeleriyle doluydu.

Sence 90'lı yıllar nasıl?

Yuppie'ler bile iyi şeylerin insanı mutlu ettiğini kabul ediyorlar artık. Bütün insan ilişkileri, özellikle heteroseksüel ilişkiler hastalıklı bir noktaya geldi artık. Her kadın hayatında tecavüze uğruyor. Bir kere tecavüze uğradı mı, bu sürekliliğe dönüşüyor. Baba, ağabey ya da rahipler tarafından kadınlara tecavüz ediliyor. Erkekleri, kadınları dövmeye ya da onlara tecavüz etmeye itecek kadar hastalıklı yapan nedir, bilmiyorum. Şu anki müzik kadınlara karşı nefret dolu. Rap de eski pezevenk geleneğini canlandırmış durumda.

John Martyn diyor ki, "folkun sorunu, insanları kıpırdanmaya sevk etmemesi"... Folk günlerini düşündüğünde, bu yoruma katılıyor musun?

Evet, ama ben hep oynak müzikler içinde büyüdüm. Rock'n'roll'la dans ettim. İçinde davul olmasa da, benim müziğim ritmik bir müziktir. Ama ilk şarkı yazmaya başladığım dönemde, yalın ve klasik müzik eğilimim baskın çıktı. Beni parti bebeği olarak tanıyanlar, yaptığım şarkıları duydukça şaşırıyorlardı. Sonra işin içine Kelt etkileri, piyanoyla birlikte de Germen etkileri girdi. Ancak ondan sonradır ki, müziğim oynaklaşmaya başladı. Bazen üzerindeki etkilerin ortaya çıkması uzun yıllar alabiliyor.

Şöhret ve "kalabalık korkusu", 70'lerde seni çok fazla meşgul eden konulardı. Bunları dert edinmekten ne zaman kurtuldun?

"For The Roses" döneminde şov dünyasından nefret ediyordum. Şimdi ise, bu endüstrinin içine yanlış bir kanıyla girmiş olduğumu düşünüyorum. Ben berbat durumdayken eleştirmenler beni övüyor, yaratıcılığımın doruğundayken ise sövüyorlardı. Albüm yapmayı ve şarkı yazmayı her zaman sevdim. Bu işin resim yapma kısmıydı. Ama kendimi lanse etmeye çalışmak bana hep zor geldi. Şimdi ise eğleniyorum. Yaşlanmanın fazileti olsa gerek.

Şov dünyasından nefret ediyordum. Ben berbat durumdayken eleştirmenler beni övüyor, yaratıcılığımın doruğundayken ise sövüyorlardı. Albüm yapmayı ve şarkı yazmayı her zaman sevdim. Bu işin resim yapma kısmıydı. Ama kendimi lanse etmeye çalışmak bana hep zor geldi. Şimdi ise eğleniyorum. Yaşlanmanın fazileti olsa gerek.

Hiçbir zaman gerçek bir hippi olmadın, değil mi?

Ben hippilerin kraliçesiydim, ama her zaman duruma iki yönden bakmaya çalıştım. Bu işin güzelliği bu, abartısı şu, aptallığı da şu diyerek. Yani hiçbir zaman kendimi ortodoks bir hippi olarak adanmış hissetmedim.

Cohen, Neil Young, The Band ve tabii senin gibi Kanadalıların Amerika'da böylesi büyük bir müzik yaratmalarına ne diyorsun? Tesadüf mü?

Taze gözler... Hockney Los Angeles'a gelip mükemmel resimler yapmıştı. İsviçreli fotoğrafçı Frank 50'lerde Amerika'nın belgesel fotoğraflarını çektiğinde kimse yapılan işin önemini fark edememişti. Çoğu zaman insanlar burunlarının dibinde olup bitenleri görmüyor.

Aynı dönemde müziğe başladığın meslektaşlarının bugün Hollywood tanrılarına dönüştüğünü gördüğünde ne düşünüyorsun?

Sana bir olay anlatayım: Sting'in konserine gittim, çünkü Vinnie (Colutia) grupta davul çalıyordu ve kendini yalnız hissediyordu. Konserden sonra bir parti vardı. İlk giden ben oldum. Henley'i orada bir köşede otururken gördüm. Yanına oturmak niyetiyle yaklaştım "n'aber Henley" dedim. Sağa sola huzursuz bakışlar atmaya başladı. Anladım ki, yanındaki yeri Sting için saklıyor. Havadan sudan bir-iki laf edip uzaklaştım ve Vinnie, Bruce Springsteen ve karısıyla bir masada muhabbete daldık. Nihayet Sting geldi ve Henley'in yanına oturdu. Ortalık birden kalabalıklaştı. İnsanlar salona doluştu. O sırada Henley yanıma bir kadın gönderdi. Kadın bana "şimdi gelip Sting ve Henley'le oturabilirsiniz" dedi. Ben de arkama dönüp Henley'e seslendim: "Asla". Bu politik tavırlar beni çıldırtıyor. Bence bu tavır sanatın düşmanıdır. Ben starlara inanmam. Küçükken de inanmazdım. Ben yüreğe, eğlenceye ve daha birçok şeye inanırım ama, şöhrete değil.

Şu anda ortalıkta olan kadın şarkıcılarla ilgili ne düşünüyorsun?

Eğer bir şarkı yazarı olmak istiyorsan ve kendine standart seçeceksen, Dylan'a ve bana bakman gerekir. Dylan, içerik bakımından Amerikan pop şarkısını çok yükseklere taşıdı. Ben müzikal olarak Dylan'dan daha ilerideyim, bunun sonucu olarak da daha az popülerim. Ama müzikal bir kaşifim ben. Diğer kadınlar gibi arada sırada şarkı sözü yazan, bir şarkının yarısını besteleyen biri değilim. Alanis Morrisette sözleri yazıyor, biri müziğinde ona yardım ediyor ve ortaya stilize bir tavırla çıkıyor. Bence Sheryl Crow bir üslup yeniliğidir. Birçok kadının müziği başkaları tarafından mamul edilmiş vaziyette. Laura Nyro öyle değildi ama. O ve ben besteci ve şairdik. Yıllardır beni heyecanlandıracak bir kadınla karşılaşmadım. Benim standartlarıma göre iyi bir konser, bana sigara içmeyi unutturacak konserdir, ki bu başıma uzun süredir gelmedi.

David Crosby bir zamanlar senin için şöyle demişti: "Joni, Mussolini kadar alçakgönüllüdür". Söylediklerin birden bu lafı hatırlattı bana.

Evet, saldırgan bir sanatçıyım, çünkü bu endüstrideki suni alçakgönüllülüklerden sıkıldım. Crosby'nin bunu söylemeye hakkı yok. Kendisini severim, hatta hastalandığında onun için dua bile etmiştim. Ama Billboard ödül töreninde yanıma gelip "Ne büyük şarkı yazarı ya!.. Woodstock'tan döndüğümüzde aramızda muhabbet ediyorduk, o muhabbeti alıp şarkı yaptı" diye zırvalamıştı. O şarkı, onlar dönmeden önce bitmişti bile. Ama bu iş böyle, yanıma biraz yaklaşan her adam benim üzerimden kredi kazanmaya çalışır.

Bob Dylan'la birlikte Japonya'da üç konser vermiştin. Nasıl bir tecrübeydi?

Dylan benim suratıma karşı pek iltifat etmez. Hiçbir erkek bunu yapmaz zaten. Konserler sırasında benim mikrofondaki yerimi sürekli değiştirip duruyorlardı. Son gece Dylan'la aynı mikrofona düştük. Suratımın dibindeydi, o asla dişlerini fırçalamaz, nefesi suratımın ortasındaydı. Beni sürekli mikrofonun dışına itip duruyordu. Basın bu halini yakaladı ve "Bobby gülüyor" diye manşet attı. Tabii gülecekti, içime düşmüş olmaktan gayet memnundu.

David Geffen, etrafında sıradan bir hayat sürmek isteyen tek kişinin sen olduğunu söylemişti...

New York'ta yabancılar yanıma yaklaşıp "Joni ne zaman konser vereceksin" diye sorarlardı. Sıradan bir soruydu bu. Beni gördüklerinde nefesleri tutulmazdı. Folk kulüplerinde, çalmayı bitirdikten sonra sahneden inip insanlarla bir şeyler içmek, hatta evlerine gidip müzik dinlemek mümkün. Sıradan lafından anladığım, hayata erişim hakkını kaybetmemek. Otel odana takılıp kaldığında iş bitmiştir.

Yıllar boyunca ilişkilerinle ilgili şarkılar yazdın, ama seninle ilgili şarkı yazılmadı. Pek kolay bir kadın değilsin herhalde.

Yazılamaz. Ben normal bir kadın değilim.

Pop dünyasındaki en büyük seslerden birisin ve tam bir sigara müptelasısın. Seni sigarayı bırakmaya ikna edecek bir şey var mı?

Galiba yok. Dahası, eskisinden daha iyi çıkıyor sesim.

Çeviren: **O.G.**

Manhattan'da özel okula giden bir kızın bu gibi dertlere yol açacak sorunları olabileceği bana olanaksız görünürdü. Beyaz, orta sınıftan kültürlü kişilerin acı çekebileceği hiç aklıma gelmemişti, bütün gün rock and roll dinlemek de bunu keşfetmek için pek iyi bir yol sayılmazdı. Henüz Joni Mitchell, Djuna Barnes, Virginia Woolf veya Frida Kahlo hakkında bir şey bilmiyordum. Dayanılmaz depresyonlarını harikulade sanat eserlerine dönüştüren bu kadınların bıraktığı büyük mirastan haberim yoktu. Bütün bildiğim Bruce, Clash, Who, Jam, Sex Pistols ve İngiltere'deki sistemi devirmekten söz eden bütün o punk'çı gruplardı; onların da Amerika'da yalnızlıktan ölecek halde olmakla pek ilgisi yoktu.

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 59

İnsanın kendisiyle teması

Leonard Cohen

Robertson ve Mitchell'dan sonra sayfalarımızın son Kanadalısı Cohen, bilindiği gibi, dört-beş yıldır Los Angeles yakınlarındaki "Mount Baldy Zen Merkezi"nde ikamet ediyor, Zen düşüncesini inceliyor ve şiir yazıyor. Rolling Stone dergisiyle yaptığı söyleşide Prozac bahsine girdiğini görünce, derhal -bu kaçıncı?- buyur ettik kendisini...

Çeviren: **Yücel Göktürk**

Otuz yıldır bu işin içinde olmak nasıl bir duygu?
Çok uzun bir zaman yavrum... Oyunun en başında koyduğum prensibi uyguladım: Yaptığım işin ücretini istedim, ama ücret kazanmak için iş yapmadım.
Sizden etkilendiklerini söyleyen genç müzisyenlerin albümlerini dinliyor musunuz?
Son zamanlarda pek müzik dinleyemiyorum. Pikabım yok burada. Fakat, şarkılarımın çalındığını ya da herhangi bir şekilde kullanıldığını duymak beni mest ediyor. Şarkılarımı seven insanların olması şaşırtıcı gelmiştir hep. Nutkum tutuluyor. Şarkılarımın işe yarar bir değere sahip olmasından ötürü müteşekkirim ve onur duyuyorum.
Cobain'in "Bana Leonard Cohen dinletin öteki tarafta / Ki iç çekebileyim ebediyen..." dizeleri sizde ne gibi duygular uyandırıyor?
Nirvana'nın bazı üyeleri 1993'teki Seattle konserime gelmişlerdi. Kurt Cobain kendisini öldürdüğünde... Keşke o da gelseydi konsere, keşke onunla konuşabilseydim. Bizim manastırda onun gibi uçurumun kenarına gelmiş gençler var. Onlara hitap etmenin çeşitli yolları var –psikolojik yollar değil, "öz"sel yollar. Pek bir şeyi değiştirebileceğimi sanmıyorum. Bütün bunlar, o bitip tükenmez "keşke"lerden biri sadece.
Yani siz Bob Dylan gibi "müziğimi seviyorsunuz diye size borçlu değilim" demiyorsunuz...
Ben tam aksini düşünüyorum. Bu insanlar benim hayatımı yarattılar. Mütevazı bir hayat ama, yaşamımı idame ettirebildim, çocuklarımı okula gönderebildim ve bu tehlikeden uzak, talihli varoluşa sahip olabildim. En azından kapak hikayesi böyle –içimdeki hır-gür şu anda konu dışı. Ben hiçbir zaman punk olmadım, biliyorsunuz... Plaklarımı alan, konserlerime gelen insanlara müteşekkir olmamak benim stilim değil.

Prozac, yeri yükseltiyor. Düşünce dibe vurmuyor insan. Ama, bir tavan da oluşturuyor, "uçuş"u sınırlıyor. Prozac menzilimi daraltıyor gibi geldi bana... Arada bir speed alıyorum, hoşuma gidiyor. Ama, en etkilisi Zen meditasyonu.

"Mohikan" traşı olup "stage-diving" yapmaya heveslenmediniz mi hiç?
Hayır, ama öyle yapan harika biriyle ahbap oldum: Iggy Pop'la... Birlikte çok güzel vakit geçirdik. Birisi bana, bir San Francisco gazetesinin "yalnız kalpler" sütununda çıkan bir ilanı kesip göndermişti: "Aranıyor... Leonard Cohen gibi sağlam ahlaklı, Iggy Pop gibi taşaklı bir erkek aranıyor"... Don Was da Iggy'le benim bir fotoğrafımı çekti ve ilandaki adrese gönderdi. O bayan da bize çok hoş bir cevabi mektup yazdı.
Yunanistan ve California'da uzun yıllar yaşadınız. Güneşi çok mu seviyorsunuz?
Montreal'de büyüdüm, senenin yedi ayı kar yağardı. Dolayısıyla güneşi çok seviyorum. Sokağa çıktığınızda hava sıcak, güneşli değilse, kainatın müşfik bir veçhesi olduğuna nasıl inanabilirsiniz ki? Ayrıca, bronz tenle yakışıklı görünme ihtimali bile var!
Ama güneşte fazla kalmak iyi bir şey değil...
Biliyorum. Fakat belli bir yaşa gelince böyle şeylere omuz silkiyorsunuz. Tıpkı, dört-beş yıl önce Prozac kullandığımda olduğu gibi. Bir gün radyoda bir farma-psikologun depresyona karşı amfetamin önerdiğini duydum. Ve doktoruma dedim ki, "biraz speed'e ne dersin?" O da dedi ki, "alışkanlık yapar". Ben de "alışkanlık yapsa n'olur ki" dedim, "gidip benzin istasyonu soyacak halimiz yok ya..."
Prozac hoşunuza gitti mi?
Prozac, yeri yükseltiyor. Düşünce dibe vurmuyor insan. Ama, bir tavan da oluşturuyor, "uçuş"u sınırlıyor. Prozac menzilimi daraltıyor gibi geldi bana... Arada bir speed alıyorum, hoşuma gidiyor. Ama, en etkilisi Zen meditasyonu. İnsanın kendisiyle kurduğu temas...

Babam, beni ne kadar çok sevdiğini bana milyonlarca kez söylemiştir ama bu duygu –gerçek olduğunu kabul etsek bile– onun bana karşı işlediği suçların tekini bile giderecek güçte değildi. Aşk romanlarına, boşanmış ailelerin çocuklarının –babadan görme bir alışkanlıkla– hâlâ inandırıldığı, sevgi her sorunu halleder masalına rağmen, sevgi sadece koşulların bir ürünü ve kurbanıdır. Çabuk incinebilir ve küçüktür. Leonard Cohen'in dediği gibi, "Sevgi bir zafer marşı değildir / Kırık dökük anlamsız bir ilahidir."

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 247

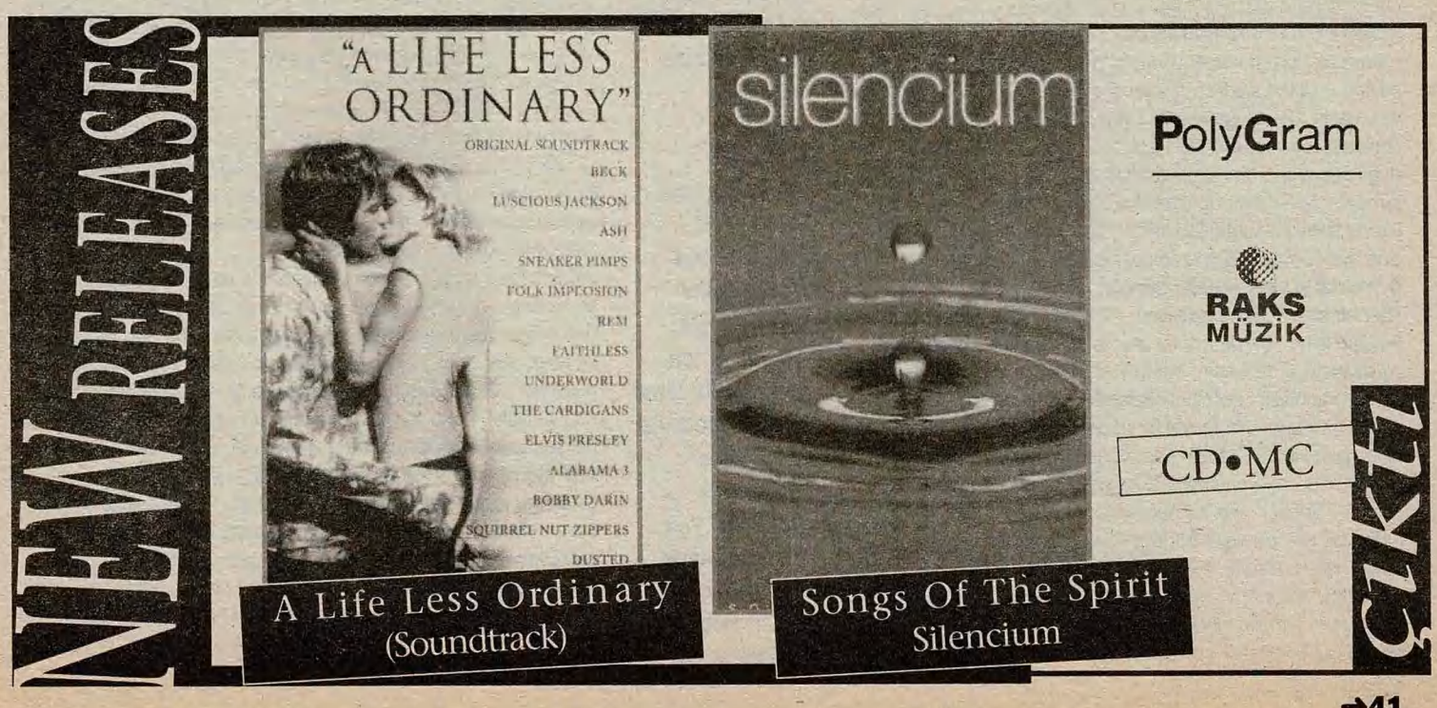

Fatih Altınöz

Fotoğrafa aldanmayın. Prozac kullanmıyor. Ayrıca hayli karamsar bir tablo çiziyor. Dahası, "geleceğe dair karamsarım, iyimser olmak için hiçbir ipucu yok" diyor. Yine de neşesini muhafaza edebiliyor. Şizofrengi dergisinden aşina olduğumuz neşeli bir karamsarlık onunki: Perşembenin gelişi misali, bugünden yarını görmenin getirdiği karamsarlık ve bir şeyleri biraz olsun iyileştirmek için harekete geçiren neşe. Şizofrengi dergisinin yanısıra Şizofreni Dostları Derneği'nin kurucularından ve Beyoğlu Hastanesi psikiyatri hekimlerinden yazar Fatih Altınöz'e "Prozac toplumu" hakkındaki düşüncelerini sorduk...

Prozac bireyi: Çökelip çökelip şişen bir varlık

Bir kampanya var bugünlerde. Her yerde "Depresyon hastalıktır" sloganlı bez afişler göze çarpıyor. Bu duruma bakılırsa, depresyon yaygın bir "şey"...

Depresyon bugün artık aslında bu çağa uyum sağlamanın mekanizmalarından bir tanesi. Depresif olmamak patolojik bir durum olarak da görülebilir. Bu yaşanan dünyada, bu şehirde, halinden vaktinden memnun, huzurlu olmak çok sıradışı, çok lüks, çok istisnai bir şey. O yüzden depresyon sanki insanoğlunun, artık teknolojiye batmış dünyaya uyumuyla ilişkili bir şey.

Nasıl bir şey depresyon?

Depresyonun bir klinik tablosu var, içe kapanma, konsantrasyon eksikliği, halsizlik, güçsüzlük, yorgunluk, istek kaybı, uyku bozukluğu, sabah güne kötü başlama, kendini değersiz hissetme, giderek karamsarlaşma, benzeri bir takım belirtilerin devamlılık arzediyor olması bunun klinik çerçevede depresyon olarak tanımlanmasına yeterli kabul edilir. Hastalık olarak tanımlandığı andan itibaren de tıbbın ve psikiyatri alanının sınırları içine girer. Psikiyatri içine girdiği andan itibaren de, o anda egemen paradigma neyse, onun nüfuz alanına giriyor. 50 sene önce depresyon varoluşsal, toplumsal durumla ilişkilendiriliyordu, çünkü psikiyatride egemen olan Freudyen anlatılardı. Artık psikiyatrinin ana paradigması biyolojik açıklamalar. Şimdi depresyon, çeşitli anomaliler sonucu ortaya çıkan bir insanlık durumu, bir hastalık olarak tanımlanıyor.

Peki, bu "durum" nasıl tedavi ediliyor?

Hastalık artık toplumsal bir kavram olmaktan çıkarılmış halde. Beden denen makinanın içindeki bir takım arızaların ortaya çıkardığı bir durum olarak yorumlanıyor sadece. Tedavi de o arızaların ortadan kaldırılmasına yönelik oluyor. Onun da en basit yolu ilaçtır. Cinsel isteksizlik, uyku bozukluğu, iştah bozukluğu, konsantrasyon problemleri gibi belirtilerin biyolojik kökenleri olduğu net. Böyle bir durumda, ilaç, yere bükülen, çömelen, güçsüzleşen makinayı doğrultabiliyor. Çökme de artık insanın hayatıyla ilişkisini sorgulamasından kaynaklanmıyor, hayatın hızına ayak uyduramamak noktasında ortaya çıkıyor?

O "nokta"yı biraz açabilir misiniz?

Eğer bir adam uyku bozukluğu, güçsüzlük, halsizlik nedeniyle o ırmağın içine atlayamıyorsa, artık eskisi kadar güçlü hissetmiyorsa kendini, herkesin, bütün yakınlarının bir yarışma halinde son gaz kendisini geçtiğini hissediyorsa, karamsarlığı temel olarak ontolojik, varoluşsal bir karamsarlık değildir. Dünya, kainat, "ben kimim" gibi bir karamsarlık yok artık bu çağda. Bu çağda, "ben niye onun gibi olamıyorum, geri düşüyorum, herkes beni geçiyor" gibi bir mesele var. Dolayısıyla, dikilen organizma bir şekilde adım atmaya başladığı anda, o karamsarlık da bir nebze azalıyor. İşin aslı, psikiyatrideki depresyon tedavisi artık giderek bir benzin istasyonuna arabanın yanaşması biçimine, yakıt ikmaline indirgenmiş durumunda. Zaten insanlar bizden daha fazla bir şey beklemiyorlar. Derinlikli sorulara ayıracak zamanı yok ki insanın. Bu devirde revaçta olan soru "ben kimim" sorusu değil. Zaten "o" da herkes gibi birisi olmak niyetinde. Hiçbir şekilde bu soruyla ilgilenecek zamanları yok, onun ağırlığını taşıyabilecek durumda değil insanlar. Dolayısıyla, ilaç organizmayı ayağa diktiği zaman, ruh da, kaldığı kadarıyla, peşinden gidiyor.

Depresyon tedavisi bir benzin istasyonuna arabanın yanaşmasına, yakıt ikmaline indirgenmiş durumda. Zaten insanlar bizden daha fazlasını beklemiyorlar. Derinlikli sorulara ayıracak zamanları yok. Bu devirde revaçta olan "ben kimim" sorusu değil. Zaten "o" da herkes gibi birisi olmak niyetinde. Bu soruyla ilgilenecek zamanları yok, onun ağırlığını taşıyabilecek durumda değil insanlar.

Peki, terapinin yararı olmuyor mu?

İşin terapi yanı da hız çağına uyum sağladı. Çünkü en hızlı tedavi ilaç. Her şey hız dönemine entegre edilmiş durumda, biyolojik paradigma da buna uyuyor. Bir insanı anlamak için saatlerce onunla görüşmek, onu anlamaya çalışmak gibi bir gayret yok. Akciğer röntgeni gibi, idrar tahlili gibi, beyin röntgenine bakıyorsun, durum netse, ilaç veriyorsun. Bu ilaç da, anti-depresan denen ilaçlardan biri oluyor. Bunların da en meşhuru Prozac.

Prozac'ı diğer anti-depresanlardan ayıran özellik ne?

Prozac'ın diğer anti-depresanlardan etken madde açısından farkı var ama, etki mekanizması açısından büyük bir farkı yok. Aynı etki mekanizmasıyla etki eden birçok farklı anti-depresan var. Prozac'ın ünlü olmasını, bu ilacın sihrinden öte, pazarlama tekniklerinde, bunun çokuluslu bir şekilde bütün dünyaya yaygınlaştırma imkanında aramak lazım. Durum şu: inanılmaz bir kitlesel depresif durum var benim gördüğüm. İlaç firmaları açısından bunun nedenlerini tartışmanın alemi yok, çünkü bu, dehşetli bir pazar demektir. Arzulanan, talep edilen nesneyi yaratacaksın, bu pazara boca edeceksin. Depresyonun niye bu çağa özgü, bu kadar kitleselleşmiş bir şey olduğunu niye sorgulayacaksın ki!..

"Mutluluk hapı" deniyor Prozac için...

Prozac, "mutluluk hapı" olarak lanse edildiği için de kitleselleşiyor. Anti-depresan olarak söylense, herkes bunu depresyonu olan kişinin kullandığı bir ilaç olarak bilecek. "Mutluluk hapı" dendiği anda, mutsuzluğun gidericisi... Bu kadar kitleselleşmesi de gösteriyor ki, bu kadar kitlesel mutsuzluk var. Bu depresyonun sınırlarını aşıyor ve bunu bir firma hangi etik kaygıyla engellesin ki, çok satan bir ilacı niye sınırlasın? Bu noktada Prozac, legal bir takım "sıkıntı giderici"lerin sembolü oldu. Bir ilacın eczaneden alınması gayet makul bir şeydir. Doktor yazar, eczacı verir. Bu ilaç bir anti-depresandır. Keyif verici falan değildir. Mesele Prozac'ın kullanılması değil, asıl mesele Prozac toplumu. Prozac toplumu bu çağın en önemli göstergelerinden. Bu durum, insan varlığının çözülme süreciyle ilişkili bence.

Nasıl bir "çözülme" süreci bu?

İnsanlar sıkıntı yaşar, insan varlığı acı çeker. Ama, şimdi artık acıya dayanıksızlık diye bir şey var. Bu biraz benliğin kendini koyduğu bütünlüğün içerisinde üstesinden gelebileceği bir şey. Mesela ayrılık acısı, aşk acısı, kayıplar, hastalıklar... Sabır, metanet, ölümlülük duygusu... Ölümlülüğün daha idrakinde olunduğu dönemlerde, insan varlığının daha toplumsal olduğu dönemlerde, acı birçok insanın yaşadığı ve içinden geçip gidebileceği, insana dair şeylerden biriydi. Şimdi artık çözülme öyle bir noktaya geldi ki, insan kendi parçalanmış varlığı dışında hiçbir varlıkla ilişki kuramadığı için –genel olarak söylüyorum– acı da, yaşandığı andan itibaren, bir an önce geçilmesi gereken bir şey olarak görülüyor. Zamanın insanın içinden geçerek söküp de götüreceği bir şey olarak algılanmıyor artık. "Ayağıma bağlanıyor benim. Bunu hemen hallet" diyor adam. "Benim bu meselemi hallet, kardeşim ben acı çekiyorum, bitir bunu.

42→

En kestirme yolu, yöntemi neyse, onu yap." Bu acı bugün geçmeli, bilemedin, yarın akşamüstü iyileşmeliyim... Depresyonuyla içiçe geçmiş, sallanan, yuvarlanan, toparlanmaya çalışan, bunun bir şekilde kişiliğinde yer ettiği insan kalmayacak artık... İnsan duygularının da devamlılıkları yok. Devamlılığın bilgisi yok. Duyguların devamlılığına dayanacak bir insan bütünlüğü yok. Bütünlük olmayınca da bu iş zamana bırakılamaz bir hale geliyor. Bir an önce bitirilmesi gerek. Çünkü ırmak akıyor, o orada kenara çıkıyor, bir bakıyor ki herkes geçmiş gidiyor... Bir hasta, iş yerinde herkesin çekmecesinde Passiflora var diyordu. Passiflora yatıştırıcı, bitkisel özlü bir şurup... Bir televizyon şirketinde çalışıyordu bunu anlatan.

Prozac toplumu nasıl bir toplum?

Şimdi küçük toplumsal grup olarak parçalanmış aile var. Bir yandan ulus devletlerin çözülmesi var, sınırlar-üstü, sınırlar-ötesi oluşumlar var. Giderek, iki "global sınıf" oluşacak: Bir yanda yurttaşlar, diğer yanda da "geriye kalanlar". Bir bilgisayar firmasının 2050 yılı için dünya tasavvuru 5 milyar kişiyi kapsıyor. O tarihte dünya belki 20 milyar olacak. Ama o önemli değil, 15 milyarı "safra" sayılıyor. Artık sermaye için de kol emeğine dayalı insan gücüne gereksinme yok. Bu elektronikleşme, o noktaya geldikten sonra iki tür işçi olacak, bir makinalar, iki aristokratlar: Sabancı'yla kol kola girip Brisa'ya kalite ödülü aldırmaya çalışanlar... Proletarya kim olacak? Bence gençler, uyuşturucu kullanan gençler. Yeni çağın proletaryası onlar olacak...

Özel sigorta şirketlerinde psikiyatri kalemi yoktur. Sen psikiyatrik bir rahatsızlık geçiriyorsan, daha baştan iş verimini düşüreceksin demektir... Bütün tıp araştırmalarının temelinde, iş gücü kaybı, iş verimi kaybı vardır... "Şu hastalığın yarattığı yıllık iş gücü kaybı bu kadardır..." Araştırmalara oradan girişilir. Ama gidiş şu: zaten bir kısım insan zombi olacak, öteki kısım da yurttaş.

Psikiyatri bilimi ne diyor bu duruma?

Psikiyatri biliminin, tıp biliminin nesnesi olan insan total varlığı içinde bir canlı değildir, bütün çevresiyle, toplumsallığıyla ele alınmaz. Halbuki insanın en önemli özelliği toplumsallığıdır, insanı bugüne getiren de bu. Bütün bu sürecin arka planı kapitalist gelişim evrelerine yaslanıyor. Ama, bilim nesnesini soyutlar toplumdan. Özellikle insan bilimleri, biyolojik temelli çalışanlar. Öyle olduğu zamanda insan laboratuarda bir varlık oluyor.

Bilim, artık çokuluslu, sınırları aşmış değişik sermaye şirketlerinin yaptığı işlerden bir tanesi. Sabun üreten, Nepal'de, Tanzanya'da, İsviçre'de sabun üretip satanla, bilim üreten arasında çok büyük bir fark yok aslında. Aynı teknikler uygulanıyor, aynı maaşlı insanlar çalışıyor, aynı şekilde pazarlama yapılmaya çalışılıyor. Dolayısıyla, biyo-kimyasal araştırmalar şunu gösteriyor dediğimiz anda, onun arkasında devasa şirketler var.

"Prozac bireyi" nasıl bir insan?

Şu anki dönem, ben-merkezci, narsistik çağ, trajik çağ olarak adlandırılan şey. Ödipal karmaşa vb. daha gelişmiş bir dönemdir. Şimdi daha iki yaş arası bir dönemdeyiz. Dolayısıyla burada kendi içinde çökelip çökelip şişen bir varlık var. Şişen, ben-merkezci hali, şiştiği zaman varlığını hisseden ve etrafı algılayan, ama etrafını onun için var olarak algılayan bir varlık var. Bunun iki yüzü vardır: bir de çökelir. Çökeldiği zamanda da buraya birçok şey boca halinde giriyor: Prozac ya da benzeri anti-depresanlar giriyor, cinsellik, günübirlik cinsellik giriyor, eroin ve diğer uyuşturucular giriyor... Bunlar maddi şeyler, arabaya benzin doldurmak gibi bir şey. Aslında o çökelen insan varlığının hâlâ o şiştiği döneme özlemine ilişkin... Tekrar o noktaya çıkmaya çalışıyor insan... Bu çağın anahtar kelimeleri koşturmaca, tempo, hız... Bu tempo her yerde var, yemekte var: fast-food, evvelden oturarak yerdik; ulaşımda var: uçağa biniyor artık herkes; sağlıkta var: ilaç, her şey ilaç artık, film çektireceksin, 20 dakikada her şey görünecek, eski hasta-hekim ilişkisi yok. Ivan Illich'in bir lafı var: "Eskiden hekim hastasının gözünden onun kederinin yansımalarını alan insandı. Şimdi hekim, biyolojik veri-sonuç hesabına düşmüş bir muhasebecidir" diyor. İlişkilere bakarsan, aynı hız orada da var: tek atımlık ilişki, sabah kalktığında tanımıyorsun birbirini... Haber: haber görüntü oldu, yazılı haber yok... Müzik: popüler müzik, üç dakika, televizyonda klip... Hepsi bu hız çağına uyum sağlıyor. Bugün, insanlar bu tempoya ayak uyduramıyor, temposunu kuvvetlendirecek, ama sağlığını bozmayacak şeye ihtiyaç duyuyor. 20 sene sonra ise bu tempo zaten bir sürü insanı atıl bırakacak. Bir yanda yurttaşlar ve kölelerin yerine makinalar var... Öbür yanda, artık köleliği bile istenmeyen insanlar...

Durum şu: inanılmaz bir kitlesel depresif durum var. İlaç firmaları açısından, bu, dehşetli bir pazar demektir. Arzulanan, talep edilen nesneyi yaratacaksın, bu pazara boca edeceksin. Depresyonun niye bu çağa özgü, bu kadar kitleselleşmiş bir şey olduğunu niye sorgulayacaksın ki!..

Eylemle irade arasında bir mesafe kalmadı artık. Bu, iki tık tık mesafesinde. Eğer sen bilgisayarın tuşuna basarak her yere ulaşabiliyorsan, makina senin bir organın olmuş ya da sen makinanın uzantısı olmuşsun demektir. Bütün veriler ona gitmiyor mu? Sanal bebekler... İnternet balıkları... Prozac da ancak, bu yüzyılın sonunun ibaresi olabilir. 25-30 sene sonra Prozac'ın tarihe karışacağından hiç kuşkum yok. Çünkü o zaman zaten insanın herhangi bir tempoya uyum sağlamaya çalışması gibi, kendini dışarda görüp de kıyaslama yapacağı bir şey kalmayacak. Tam bir gerileme olacak. Toplumsallıktan hiç nasibini almamış birincil bir arzu dönemi.

Yani Prozac toplumunu daha kötü günler mi bekliyor?

Depresyon artacak, artacak, 20 sene sonra şizoid bir hayata vuracak... Bugünkü durum geçiş durumu... İnsanın bedeni sömürülüyordu, artık ruhu sömürülüyor. Uyuşturucunun da oturduğu bağlam bu. Bunu o kadar marjinal görmüyorum. Türkiye'deki kara para 52 milyar dolarmış, dış borcun dörtte üçü... İnsanın bedeni bitti, ruh sömürülüyor, ruh da bitince ne kalacak geriye? O zaman hakikaten zombiler olacak... 20 yaş proletaryası milyonlarca çocuk...Birey olma söylemi 80'den sonra çıktı. Toplum çözelti olmuş, sen ne bireyi olacaksın? Şimdi herkes sözde dışardaymış, marjdaymış gibi konuşuyor, halbuki herkes dibine kadar içine batmış. Söz, hayattan ayrıldı gitti... Ahmet Altan'ın "Tehlikeli Masallar"ının 37 baskı mı, 45 baskı mı ne yapmasının bir izahı varsa eğer, bu izah kesinlikle sosyolojiktir.

HOLE

YENİ

My Body
The Hand Grenade

(Single ve B-Side'lar)

AYRICA

Pretty On The Inside,
Live Through This

KODMÜZİK
İstiklal Cad.
Atlas Pasajı, No:16
Beyoğlu/İstanbul
Tel:
0212 244 2422
0212 292 0465
Faks:
0212 292 0473

[konser]

Boğaziçi Gösteri Sanatlar Topluluğu üyelerinden oluşan **Kardeş Türküler**, 19 Aralık'ta, saat 20:00'de Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü'ndeki Büyük Toplantı Salonu'nda bir konser verecek. Konseri izlemeniz için okul öğrencisi olmanız gerekmiyor. Kardeş Türküler, albümlerinde yer alan Türkçe, Lazca, Kürtçe, Gürcüce, Ermenice halk şarkılarından örnekler sunacaklar. Piyasada kolay kolay dinleyemeyeceğiniz şarkılar, türküler hepsi de. Bizden söylemesi.

CRR'de bu ay

16 Aralık, 19:30
Ahmet Kanneci
17 Aralık, 19:30
"Şeb-i Aruz"
18 Aralık, 19:30
Susan Waterbury/Kamran İnce
30 Aralık, 19:30
"Lalezar Konseri"
(Rebab, lavta, nekkare ve kaba zurna ile "köçekçeler")

AKSANAT'ta bu ay

17 Aralık, 12:30 - 17:30
Juarez
Y: W. Dieterle
O: Paul Muni, Bette Davis
18 Aralık, 12:30
Laser-disc'ten konser: **Paul Simon**
24 Aralık, 12:30
Breakfast At Tiffany's
Y: B. Edwards
O: A. Hepburn, G. Peppard
25 Aralık, 12:30
Dizzy Gillespie,
"A Night In Tunisia"
31 Aralık, 12:30 - 17:30
I Vitelloni
Y: Federico Fellini
O: F. Interlenghi, A. Sordi

[bar]

The James Joyce - Irish Pub
Manastır binası, Tarlabaşı Bulvarı
tel: 224 20 13 - 234 18 92
cuma - cumartesi:
21:00 - 22:00 **The Irish Group**
23:30 - 02:00 **Five Men** (r&b, r&r)
02:00 - 04:00 r&r, latin, disco, soul
pazar - pazartesi - salı
21:30 - 24:00 **The Irish Group**
çarşamba
21:30 - 24:00 **Invictus**
perşembe
21:30 - 24:00 **Grup 'Zig-Zag'**
18 Aralık Perşembe
'Tango Gösterisi Gecesi'
Çetin Cengiz & Ayşegül Betil,

giriş 1.5 milyon TL.
25 Aralık Perşembe
Christmas Party
(15:30 Sıcak şarap servisi,
16:00 - 20:00 Yılbaşı yemeği,
21:00 - 23:00 The Irish Group,
23:00 - 02:00 Grup 'Zig Zag'.
Bütün gece için $50,
21:00'den sonra 1 milyon TL).
30 Aralık Salı
"Eski Yılı Uğurlama Partisi"
giriş 3 milyon TL.
31 Aralık Çarşamba
"Yeni Yıl Partisi"
(sürpriz gruplar, hediyeler, 24:00'de şampanya, sabah Irish Soup...)

Naturel Sam
414 77 66
Serasker Cad.
Pavlonya Sok.
no: 40 Kadıköy
(Antikacılar sokağı) pazartesi: **Bülent Ortaçgil, Erkan Oğur, Gürol Ağırbaş, Cem Aksel, Hakan Beşer** cuma: **Grup Arka Bahçe** cumartesi: **Murat Köseoğlu & Zeynep.**

Roxy
249 48 39 Aslanyatağı Sok. Taksim
İstanbul Caz Festivali'nde de Roxy'de çalan **Groove Collective**, tekrar Roxy'de. Enerjik caz funk'larıyla Türkiye'de de seveni artan topluluk, dünya turnesine Roxy'den başlıyor. 16-17-18 Aralık'ta grubu izlemek istiyorsanız, 234 32 36 ve 230 29 06 no'lu telefonlardan biletlerinizi ayırtabilirsiniz.

Saklıkent
417 26 14
Akay Cad.
no. 25/A
Küçükesat Ankara
12 Aralık
Asia Minor
13-14 Aralık
Drei Vom Rhein

Haydar
Sıraselviler Cad. no:64 Taksim
tel: 243 46 01
İstanbul underground'unun mühim barlarından Haydar, misafirlerini hususi Tekirdağ rakısıyla ağırlamaya başladı. Ara sıra canlı müzik de var. Roll'un bir alt katı...

•**Shebeen** 292 18 10 Terkos Çıkmazı Karaaslan Apt. Bodrum Kat. Tünel •**Guitar Cafe Bar** 251 98 32 Ayhan Işık Sok., no:21 Beyoğlu •**Kaktüs** 249 59 79 İmam Adnan Sok., no:4. Beyoğlu •**Gramofon** 293 07 86 Tünel Meydanı, no:3. •**Gitanes** Sadri Alışık Sok. no:20 Beyoğlu •**Club So** 491 12 50 Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu Ankara •**Kemancı** Sıraselviler Cad. no:69. •**Pandora** 309 32 80 Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yanı Kale Ankara •**Meis 1** 293 99 73 Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Beyoğlu •**Meis 2** 293 05 98 Mis sok. No 20 Beyoğlu •**Andon** 244 40 90 Sıraselviler Cad., no:89 Taksim •**Caravan Rock Bar** 243 42 47 Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. •**Bilsak** 293 37 74 Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir •**Mavi** 463 01 94 Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Alsancak İzmir •**Hayal Kahvesi** 244 25 58 Büyükparmakkapı sok. No:19 Beyoğlu •**Mojo** 243 29 27 İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Beyoğlu •**Vivache** 293 04 15 Meşelik Sok. No:26 Taksim •**Eylül** 257 11 09 1. Cadde No: 23 Arnavutköy •**North Shield** 466 12 66 Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı Ankara •**Dulcinea** 245 10 71 Meşelik Sok. Taksim

[muhabbet]

Müzük dergisindeki Anadolu pop tarihi yazılarından tanıdığımız Murat Meriç, bu işi bilenlerdendir, konuya vakıftır. 19 Aralık'ta, saat 19:00'da, Mimarlar Odası'nın Ankara şubesinde **"45'liklerle Türkiye'de Pop Müziğin İlk On Yılı - 1961 / 1971"** başlıklı bir dinleti-söyleşisi var. Sahaf sahaf dolaşsanız da kolay kolay bulamayacağınız bir takım plakları "tarihsel platformlarına oturtarak" dinlemeniz, çeşitli düşünceler üretmeniz mümkün. Barış Manço'nun, Erkin Koray'ın, Alpay'ın, Tülay German'ın, Cem Karaca'nın piyasada kaydını bulamayacağınız plaklarını dinlemek zevkli olacaktır. İnşallah Berkant, Ertan Anapa, Ajda Pekkan da takılır. Özel isteğimiz: Mavi Çocuklar'dan "Bilir misin Seni Sevdiğimi"...

[fanzin]

Yüzde Otuz (%30)
"Fanzinlerin kralı", İkitelli tabiriyle "kült" dergi Yüzde Otuz'un muhteşem dönüşü!.. Özellikle "Gerekirse tek başına..." kapaklı sayısıyla ilk yerli "politik fanzin" olma özelliğini kazanan %30'un, en son üç yıl önce çıkan beşinci sayısından sonra, altıncı sayısı da nihayet çıktı. Derginin bu sayısı, son 1 Mayıs İşçi Bayramı ile ilgili çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış haber ve makalelere ayrılmış. Bu arada, "mezhebi fevzacı" olarak bildiğimiz %30'un, aksine, "mezhepçi"leri karşısına alarak hafiften "Marx nazariyyesi"ne giriş yaptığını dergide yer alan "1 Mayıs ve Mezhebi Fevzacı Gençler!" yazısından anlıyoruz (en azından öyle çağrıştırıyor). Diğer sayılardan içerik ve sayfa düzeni olarak oldukça farklı (dergi yapımında ilk kez bilgisayardan yararlanmışlar), ciddi, "düzgün" bir sayı olmasına rağmen, adının, geçmişinin, konumumun ve krallığının "gül hatırına", mutlaka yastık altında saklanması gereken bir neşriyat.
Yüzde Otuz'un teyze kızı Eblek Hardcore, yakında periyodik bir döneme girerek sistematik "düzen tokatlama" olayına hazırlanıyor. Yüzde Otuz çıktı, Eblek yolda. Darısı, yıllardır mahalle fotokopicisine uğramayan Disguast, Güzel, Mondo Trasho ve Yavşak'ın başına. Tokat yetmez bu düzene, kafakol girişmek lazım!
Yüzde Otuz'a ve akrabalarına, PK. 67 Bakırköy 34711 İstanbul adresinden ulaşabilir, yenge, teyze, hala, amca ile tanışabilirsiniz. (P.K. 67, fanzin çıkartanlara ve fanzin okuyanlara açık bir adres. Bu adres vasıtasıyla, fanzin çıkartan ve okuyan insanlara ulaşabilirsiniz.)
Mao-Tse

Unity Of Black Anarres
Türkiye'de kimisi can sıkıntısından, kimisi de yurtdışından değiş tokuş yoluyla kaset, dergi, EP edinmek amacıyla (D.I.Y. denilen ve hardcore, punk'ın temelini oluşturan "kendi çabalarınla üret, kendi çabalarınla dağıt" sistemi, genelde para yerine "trade" yani takas yoluyla çalışır) fanzin çıkartıyor. Fakat nedense, çıkardıkları fanzinleri sadece yurtdışına gönderiyorlar. Durum böyle olunca, siz de ya eş, dost ya da yurtdışı kanalıyla ülkemizde birilerinin fanzin çıkardığından habersiz oluyorsunuz (!). Bu dergilerden biri de, İngilizce yayınlanan ve şu ana kadar üç sayı çıkmış olan Unity Of Black Anarres dergisi. Derginin ilk sayısında, Türkiye'nin sosyal ve siyasal yapısıyla ilgili, Türk hardcore, punk gruplarıyla fanzinleri tanıtan yazılar ve D.I.Y. punk hardcore "kaset üretim çiftliği" sahibi Amerikalı birisiyle yapılmış bir röportaj yer alıyor. İkinci sayıda Kanadalı ünlü politik-hardcore grubu Propagandhi, üçüncü sayıda da yine ünlü euro-politik-punk grubu Active Minds ve Kaos Yayınları ile yapılmış röportajları okuyabilirsiniz. Derginin tüm sayılarını "beş kuruşa beş köfte hesabı" olmayan bir değer karşılığında şu adresten edinebilirsiniz: Y. Çelik, Cennet Mah. Tevfik Fikret Sok. no:9/1 K. Çekmece - İstanbul.

Prometius
Ocak 98'den itibaren Prometius adında bir fanzin yayınlanacak. "Edebiyat ve rock" fanzini... Öykü, deneme, röportaj, şiir, illüstrasyon, duyuru... Her nevi işinizi Prometius'da yayınlamanız, dergiyi hep beraber kotarmanız mümkün. Türk rock ve heavy metal gruplarından ayrıca tanıtım yazıları ve fotoğraf bekleniyor. İrtibat: Cengiz Aydın, P.K. 18, Bahariye, Kadıköy - İstanbul.

Düzeltme: Roll 12'de "etkinlik" bölümünde tanıtılan Dış Mihrak dergisinin yazışma adresindeki "no:3", "no:13" olacaktı.

[radyo] ↓

Radyovizyon 93.1
(Ankara)
Trip
Cumartesi 23.00-02.00
Hazırlayan: Utku
Sunan: Oğuz
Dub, hip-hop, drum'n'bass, trance...

Radyo C 106.5 (Ankara)
Radyo C Blues
Her gün 21.00-22.00

Doğuş FM 106.5 (İstanbul)
Katiller de Ağlar
Utku Uluer, Alper Yamak
Alternatif, indie vs.
Salı-Perşembe 22:00 - 24:00

Açık Radyo 94.9 (İstanbul)
PAZARTESİ
Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00
Yıllar Boyunca Tango
Fehmi Akgün
21:00 - 22:00
Kanatlar ve Sözcükler
Akgün Akova
22:00 - 23:00
Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
23:00 - 23:55

SALI
Aksi Nota
Kod Müzik
22:00 - 23:00
Hayalet Gemi
M. Gülsoy/E. Kocabıyık/N. Ökten
00:05 - 01:00

ÇARŞAMBA
Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:30 - 14:00
Erkekler Kadınlar ve R&R
İ. Gözaydın/C. Sorguç/C. Cebenoyan
[Şehirlerarası rock seferi]
20:00 - 21:00

PERŞEMBE
Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Fotosentez
Roll
21:00 - 22:00

Elektirik
Murat Ertel
22:00 - 23:00
Cem - Session
Cem Çınlar
01:00 - 02:00
CUMA
Kapalı Devre
Müge Bütüner Uluğ
[Parti müzikleri]
21:00 - 22:00
Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
[Reggae, hip-hop, dub, rai, funk...]
22:00 - 23:00

CUMARTESİ
Sandıktaki Sesler
Ariana Ferentinou
[Anadolu'da Rum müziği]
15:00 - 16:00
High Times
O. Osman/Ras Memo/Ras Mehmet
[Reggae] 19:00 - 20:00
Gilles Peterson "World Wide"
Gilles Peterson
[Caz, acid caz, drum&bass, latin]
22:00 - 00:00
Satmayan Plaklar
Cemal Mutlu
[Başta Zappa olmak üzere tüm uçlar]
00:00 - 03:00
Dansöz
Altuğ Dilli
[Techno, drum&bass ve ötesi]
01:00 - 04:00

PAZAR
Dünya Müziği Coğrafyası
Feza Tansuğ
17:00 - 18:00
Murat Belge'nin Gizli Müzikli Tarihi
Murat Belge
19:00 - 20:00

Kent FM 101.1 (İstanbul)
1. **Natalie Imbruglia** Torn
2. **The Seahorses** Love Me Or Leave Me
3. **The Corrs** Only When I Sleep
4. **Night Ranger** Forever All Over Again
5. **Boyzone** Baby Can I Hold You Tonight
6. **The Brand New Heavies** You've Got A Friend
7. **Edwyn Collins** Dream Lover
8. **Rolling Stones** Saint Of Me
9. **Joe Cocker** N'Oubliez Jamais
10. **Kylie Minogue** Some Kind Of Bliss

Henüz ismini öğrenebilmiş değiliz ama, Kent FM'de yeni başlayan **Eser Kayar**'ın programını dinlemenizde fayda var. Kendisi, kısaca, rock çalıyor. Pazartesi, salı, çarşamba, perşembe akşamları, 20:00 - 23:00 arası...

Radyo Anadolu
103.3 (İstanbul)
103.7 (Ankara)
Jazz Günlüğü
Olcayto Şiriner
Salı, 21:05 - 22:00
Nota Sehpası
Olcayto Şiriner
Pazar, 23:00 - 24:00
Müzik Penceresi
Hakan Arslan
Perşembe, 21:05 - 22:00

[sanat] ↓

Cengiz Uğur, rock'sever bir genç ressam arkadaş. 1991'den beri çeşitli yarışmalara ve sergilere katılıyor. 12 Aralık'tan 25 Ocak'a kadar izlenebilecek sergisi, İzmir'de, Unique Art galerisinde. Adres şöyle: 1709 Sk. 6/A PTT Karşısı Karşıyaka - İzmir. Tel: 364 17 99. İzmirliler bir şekilde yollarını düşürürler herhalde...

[mecmua] ↓

Müzikalite

Ankara'dan yayın yapan mevsimlik müzik-haber dergisi Müzikalite, azimle yuvarlanan dergilerden biri. Dördüncü sayısı yeni piyasaya çıktı. Hüseyin Ayhan önderliğinde her türlü özveriyi gösterip yoluna devam eden derginin bu sayısında, geniş bir arabesk dosyası var: Kadir Cangızbay ve Orhan Gencebay ile söyleşiler ve arabesk üzerine yazılar yer alıyor bu dosyada. Bunun dışında Ali Ekber Çiçek, Türev Berki ve Nurhan Karadağ, Elif Başman, Julian Byzantine söyleşileri; Pink Floyd, "Anadoluya Müzik Penceresinden Selam" ve "Fikir Sanat Eserleri Üzerine..." yazıları yer alıyor. Murat Meriç'in Moğollar söyleşisi ve tarihçesi de bu sayıda yer alıyor. Ayrıca her sayıda yer alan "Dr. Sound" ve "Bizim Penceremizden" yazıları bu sayıda da var. Arka kapakta, bir zikir töreninde tef çalan amcaların bulunduğu fotoğraf da çok güzel.

[kitap] ↓

Alevi-Bektaşi Müziğinde Deyişler
Melih Duygulu, 257 sayfa.

OKUMA PARÇASI → Deyiş: öğretici, eğitici, öğüt verici konuların yanında, daha çok Alevi-Bektaşi müziği ve edebiyatında, dini, tasavvufi inancı ve tarikatın ilkelerini anlatan şiirlerin genel adıdır. Deyiş, yukarıda adı geçen toplulukların bazı şiirlerine ad olmakla birlikte, bir ezgiyi ve/veya bir ezgi stilini de ifade eden müzik terimlerinden biridir. Deyiş terimi, Anadolu Aleviliği ve Anadolu köy Bektaşiliğinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık, şehir Bektaşiliği ile Batı Anadolu ve Trakya Bektaşiliğinde bestelenmiş manzumelere "nefes" adı verilmektedir. Demek oluyor ki, Anadolu Alevilerinin ve bir kısım Bektaşilerin kendi inanç ve geleneklerini anlatan deyişler ise, yalnız bir bölgede, hatta yalnızca bazı ocaklar tarafından kullanılmaktadır. Buradaki bölge, geniş Anadolu coğrafyası için kullanılmıştır. (...) Deyiş okumada asıl amaç, sözün vermek istediği mesajı en etkili dille ifade etmektir. Müzik buna aracılık yapan bir unsurdur. Bu bakımdan, melodinin, sözü (yani şiiri) ritmik bir kalıp içerisinde takip eden bir yapısı vardır.

[gezi] ↓

Abelya Turizm
Günübirlik doğa yürüyüşü
21 Aralık - 3 Ocak: Abant
28 Aralık: Aytepe
4 Ocak: Güzelköy
Haftasonu konaklamalı
27-28 Aralık: Assos
3-4 Ocak: Abant, Gölcük
Yılbaşı turları
30 Aralık - 4 Ocak:
Uludağ / Akdeniz
İstiklal Cad. Zambak Sok. 21/4 Beyoğlu
Tel: 292 39 86 - 87

Amika
Günübirlik yürüyüşler
21 Aralık: Köseler Köyü - Adapazarı Kapıorman D.
28 Aralık: Menekşe Yaylası - İzmit Samanlı D.
Haftasonu gezileri
6-7/20-21 Aralık: Safranbolu
13-14/27-28 Aralık: Bolu-Gölcük-Abant
Mis Sokak, 6/5, Beyoğlu
Tel: 245 15 93 - 249 06 46

Alternatif Gezi Merkezi
Yılbaşı gezisi
31 Aralık - 3 Ocak
Bolu Aladağ Ormanevi Şöminebaşı'nda yılbaşı yemeği. Gölcük - Abant Kartalkaya doğa yürüyüşleri.
Rüştiye Sk. 32/2 Kızıltoprak
Tel: 0 - 216 - 418 04 72

Fotoğrafevi
Günübirlik yürüyüşler
21 Aralık: Kefken
28 Aralık: İnönü Yaylası
Haftasonu gezileri
20-21 Aralık: Fotoğrafköyevi Konaklamalı Temel Fotoğraf Semineri, Serindere - İzmit
Yılbaşı gezisi
31 Aralık - 1 Ocak: Samanlıdağ
31 Aralık - 4 Oc: Kapadokya

Gezievi
Günübirlik geziler
20 Aralık: Eskiyayla
21 Aralık: Sülüklügöl/Abant
27 Aralık: Serindere
28 Aralık: Karagöl Yaylası
Haftasonu gezileri
19-21 / 26-28 Aralık: Safranbolu-Yörükköy-Gölcük
26-28 Aralık: Bolu-Yedigöller-Abant-Aladağ
Yılbaşı gezisi
30 Aralık - 1 Ocak:
•Bolu-Yedigöller-Abant-Aladağ
•Safranbolu-Yörükköy-Gölcük
•Pamukkale-Afrodisyas
30 Aralık - 4 Ocak:
•Yedigöller-Safranbolu-Amasra-Aladağ-Gölcük-Ilgaz D.
•Eğirdir-Yazılı Kanyon
•Bodrum-Bafa Gölü-Fethiye-Kelebekler Vadisi
•Kapadokya-Ihlara Vadisi
İstiklal Cad. 95/2 Beyoğlu
Tel: 245 50 86 - 245 34 98

Charles Aznavour

Yeni Dalga'nın acaip bir dalga olduğunun idrakindeydik ama, Bob Dylan'ın Charles Aznavour'a duyduğu hayranlığın sebebinin Truffaut'nun "Piyaniste Ateş Edin"i olduğunu öğrenince hayretimiz şaştı. Üçgene dikiz: Aşık Dylanî, "hemşeri"miz Aznavuryan ve Yeni Dalga'cı Truffaut... Derhal Sungu Çapan'a ve Anette Insdorf'un "François Truffaut" kitabına müracaat ettik... Ve galiba "esrarengiz üçgen"in sırrını çözdük...

"Ondan önce umutsuzluk hiç böylesine popüler olmamıştı"

50'li, 60'lı yıllarda, yani "68'liler" namıyla maruf "47'liler"in çocukluk ve gençlik çağlarında, şarkıları Türkiye radyolarında sık sık çalınan, esmer, kara kuru, ufak tefek, ezgin ve mahzun bakışlarıyla bir dönemi damgalamış, özellikle Anglosaksonlar için neredeyse Fransızlıkla özdeşleşmiş, o günlerin Türkiye'sinin ise "hemşeri", "akraba", "kan kardeşi" sayıp sempatiyle bağrına bastığı Aznavuryan Charles, 1950'lerin sonlarından itibaren Franju, Truffaut, Chabrol, Schloendorff vb. gibi yönetmenlerin filmlerindeki performanslarıyla, kalburüstü şarkıcılığının yanısıra, "has"ından bir oyuncu olduğunu da göstermişti.

"Aznavour'un şarkılarını dinlediğimde, mutsuzluk, elle tutulur, somut bir hale geliyor sanki"
Jean Cocteau

Babası Mişa, balolarda filan zaman zaman aşka gelip şarkılar söylemiş bir Gürcü aşçıymış, annesiyse oyunculuk hayalleri kuran Osmanlı Ermenisi Kınar hanım...

Mişa'yla Kınar, Ermeni 'tehcir'inde can derdiyle evi, barkı, malı, mülkü satıp savıp Fransa'ya atmışlar kapağı. Oradan da Yeni Dünya'ya geçmeye niyetliymişler ama, takvimler 1924 yılını gösterir iken, bir bebek çıkagelmiş. Adını Şahnur Varunak koymuşlar, Amerika işini boşlayıp Paris'i mesken tutmuşlar.

Bir çocuk tiyatrosundaki komedide rol alıp sahne tozunu henüz 10 yaşlarındayken yutarak kariyerine başlayan Aznavour –ansiklopedilerdeki adıyla Shahnour Varenagh Aznavourian–, II. Dünya Savaşı'nın kararttığı, Nazi çizmesi altında çiğnenen, Gestapo korkusuna boğulmuş delikanlılık yıllarında, Charles Trenet'ye rastlayacağı kabarelerde çalışmış; izbe barlarda, piyanist-şarkıcı-besteci Pierre Roche'la oluşturduğu ikiliyle adını duyurmuş; bahtsızlıklarla, acılarla dolu geçmişleri ve kökenlerinin benzeştiği Edith Piaf'ın kanatları altına gireceği 1940 sonları ve 1950'li yıllar boyunca "kaldırım serçesi"nin yanı sıra Juliette Gréco, Gilbert Bécaud, Maurice Chevalier, vb. gibi dev isimlere eser veren, dünyanın dört bucağına sesiyle, müziğiyle ulaşan, ünlü bir güfteci, besteci ve yorumcu olarak Fransız şansonunun doruğuna yerleşmişti kısık, kadife sesi, koca burnu, mahzun duruşuyla.

Türkiyeli hayranlarından biri de, Zeki Müren'di.

"Sanat Güneşi"miz, Nimet Arzık'ın 1972'de basılan "Uç Beyleri" adlı kitabında, "Şarkıcılardan kimi seviyorsunuz?" sorusuna şu cevabı veriyor: "Edith Piaf'ı severim... Bir de Aznavour'u çünkü o çirkinlikle üne ulaşmış"...

Jean Cocteau ise şöyle diyordu Aznavour için: "onun şarkılarını dinlediğimde, mutsuzluk, elle tutulur, somut bir hale geliyor sanki"...

Piaf'la, tabiri caizse, bir "ying ile yang" oluşturan Aznavour, "kaldırım serçesi"nin açtığı kapıdan yürüyüp Şarlo'nun küçük adamını andıran siluetiyle Olympia sahnesine çıktığında, giderek Fransız müziğinin evrensele kanatlanan çok ünlü bir sesi olacağına kimse pek ihtimal vermemişti ama, "Sur ma Vie", "Il faut savoir", "Je voyais déja", "La Mama", "Que c'est triste Venise", "Toi et moi", "La Boheme", "Elle", vb. gibi şarkılarıyla bir efsane haline gelmeyi başarmıştı

1957'den itibaren şarkıcılığı, besteciliğiyle atbaşı giden sinema kariyeri, "Paris Music Hall" adlı belgeselde oynamasıyla başlamış, genellikle ezik, sıradan, "küçük adam" karakterlerini canlandırdığı filmleri arasında, Georges Franju'nun "La Tete contre les Murs"ü (Duvara çarpan Kafalar - 1958), Andre Cayatte'ın "Le Passage du Rhin"i (Ren Geçidi - 1960) ve Bob Dylan'ın defalarca seyrettiğini söylediği, François Truffaut imzalı "Tirez sur le Pianiste"i (Piyaniste Ateş Edin - 1960) en kayda değer olanlarıydı yedinci sanat alemindeki yaygın kanıya göre.

Yeni Dalga'nın ABD'de en tanınmış filmlerinden biri olan "Piyaniste Ateş Edin"deki piyanist rolündeki performansı, Charles Aznavour'a Amerika'nın yolunu açmış, Amerika'da Carnegie Hall'daki konserlerle ününü "yeni dünya"ya da taşımıştı.

"400 Darbe"nin başarısıyla Yeni Dalga akımının gümbür gümbür gelmesinde en çok payı olan yeni yönetmenlerden, genç, coşkulu, taşkın Truffaut'nun Amerikalı "serie noir- kara dizi" yazarı David Goodis'in bir romanından uyarladığı "Piyaniste Ateş Edin", üstadın kendi ifadesiyle, "1940'ların Hollywood'unun küçük bütçeli, 'B' kategorili filmlerine bir saygı duruşu"ydu.

Charlie'nin kadınlarla ilişkisindeki tutukluğunun sebebi, "çekingenlik"ten ziyade bir "tayming" meselesidir.

Daha ilk saniyelerde, seyirciyi bambaşka bir "dalga"yla karşı karşıya bırakıyordu Truffaut: Karanlık bir sokakta koşmakta olan piyanist Charles, bir elektrik direğine toslayıp yere yuvarlanıyor, oradan geçmekte olan bir "yabancı" hemen seğirtip yardım elini uzatıyor ve başlıyordu "hikaye"sini anlatmaya: Karısını, çocuklarını, Paris'teki bakire oranının yüksekliğini... "Hikaye" bitince, Charles koşusuna kaldığı yerden devam ediyor, "Yabancı" da, tahmin edilebileceği gibi, filmde bir daha hiç görünmüyordu.

"Piyaniste Ateş Edin", görsel açıdan tipik bir "film noir - kara film"di : Karanlık, dar sokaklar, gölgeler, siluetler ve koşturan-koşuşturan şehir insanları... Ve gangsterler... Ne var ki, gangsterlerin hallleri, tavırları tehditkar, ürkütücü filan değil, basbayağı "komik"ti. Diyalogların "kara mizah"la örüldüğü film, trajediyle komedi arasında gidip geliyor, neşeyle efkarın, gülmeceyle ağlamacanın arasındaki ince sınırda seyrediyordu.

Zaten Truffaut da, 1956'da yayınlanan ve Renoir'ı konu alan makalesinde, "neşeli anların hüznü ve üzüntülü anların maskaralığını dile getiren yönetmen" diye şapka çıkarıyordu "usta"sına... Aynı makalede, bir başka Renoir "çırağı"nın, Jacques Becker'ın "Casque d'or" adlı çalışması-

Aznavour'lu filmler

Dennys de La Patelliere'in "Un Taxi pour Tobrouk" (1961), Pierre Granier Deferre'in "La Metamorphose des cloportes" (1965), yine Pierre Granier Deferre'in "Paris au mois d'aout" (1966), Claude Bernard Aubert'in "Le Facteur s'en va-t-en guerre" (1966), Claude Chabrol'ün "Les Folies Bourgeoises" (1976), Volker Schloendorff'un "Teneke Trampet", Elie Chouraqui'nin "Qu'est-ce qui fait courir David?" (1982), Claude Lelouch'un "Vive la Vie" (1985)...

na da dikkat çekiyor, Renoir'ın asistanlığını yaparak yetişen Becker'in filmlerinde karakterleri öne çıkardığını söylüyor ve bu yaklaşımın Jonn Ford'la yakın akraba olduğunu vurguluyordu.
Kovboylar Kralı John Wayne'le Bob Dylan'ın hayran kaldığı "küçük adam" Charlie arasında, fersah fersah mesafeler var gibi görünse de, Bruce Springsteen'in çizdiği John Wayne portresiyle (bakınız 37-38) piyanist Charlie'nin aslında birbirlerinden pek o kadar da uzak olmadığı söylenebilir rahatlıkla.
Sinema yazarı Anette Insdorf'a* göre, Charlie, "Truffaut erkeği"nin çarpıcı bir örneğiydi: "Soundtrack'te Charlie'nin iç monoloğu duyulur, ancak davranışlarıyla bu iç monolog tezat içindedir. Bu durum, abayı yaktığı Lena'yla birlikte yürürken fazlasıyla müessir bir hal alır. Charlie, Lena'nın elini tutmak için yanıp tutuşmaktadır, ama yakın planda görünen eli, sımsıkı sıkılmış bir yumruktur. Sonunda bütün cesaretini toplayıp Lena'yı bir yerde içki içmeye davet eder. Ne var ki, ağzını açtığında Lena'nın sırra kadem bastığını görür..."
Ancak, Charlie'nin tutukluğu, "çekingenlik"ten ziyade bir "tayming" meselesidir. Lena'ya söylemesi gerekeni söylemekte sadece gecikmiştir ama, Theresa'ya söylemesi gerekeni söylemesi için iş içten geçmiştir. İçindeki ses "sarıl ona ve affettiğini söyle" der, ama Charlie çekip gider. Birkaç dakika sonra pişmanlık içinde geri döner, ancak çok geçtir artık: Theresa kendisini pencereden aşağı atmıştır bile.

"Piyaniste Ateş Edin'in arkasındaki fikir, konusuz bir film yaparak başarı, başarısızlık, kadınlar ve aşk üzerine düşündüklerimi bir dedektif öyküsü içinde ifade etmekti..."
François Truffaut

"Piyaniste Ateş Edin"in kahramanı adının Charlie olmasını, kendisini canlandıran Aznavour'a değil, Truffaut'un "pir" saydığı Charlie Chaplin'e borçluydu. Gelgelelim, "çift kişilik"li Charlie iki isimliydi. Ne var ki, filmin başında kardeşi ona "Edouard" diye hitap edince, Charlie fena bozulmuştu: "Bana herkes gibi Charlie de!.."
Charlie, Annette Insdorf'un ifadesiyle, "Truffaut'nun başka bazı karakterleri gibi, 'avare gezgin aşık' (piyanist şantör Charlie) ile 'dünyanın en şöhretli adamı' (piyano sanatçısı Edouard) kimlikleri arasında gidip gelir..." Bu vaziyetin Şahnur Varunak Aznavuryan / Charles Aznavour ve Robert Zimmerman / Bob Dylan "çift"lerine ziyadesiyle "uyduğu"nu söylemek mübalağa sayılmaz herhalde.
"Peki ne anlatıyor bu film?" derseniz, sözü Truffaut'ya bırakmakta fayda var: "Piyaniste Ateş Edin'in arkasındaki fikir, konusuz bir film yaparak başarı, başarısızlık, yükselmek, düşmek, kadınlar ve aşk üzerine düşündüklerimi bir dedektif öyküsü içinde ifade etmekti..."
Annette Insdorf, "Piyaniste Ateş Edin"i "serbest vezin bir şiir" olarak tanımlıyor. Bize de öyle geliyor, zaten başka türlü olsa, Bob Dylan'ı bu kadar sarmazdı herhalde.
Peki, bunca yıl sonra şimdi 73 yaşındaki, yaşı yetmiş ama işi bitmemiş Charles Aznavour'un akıllara düşmesine, hatta son birkaç ay içinde biri "best of", diğeri ise taptaze ("Plus bleu") iki albümle bir kez daha vitrinlere çıkmasına ne demeli?
Galiba tam da Jean Cocteau'nun dediği gibi: "Aznavour'un şarkılarından önce umutsuzluk hiç böylesine popüler olmamıştı..."

* "François Truffaut", Annette Insdorf, Simon and Schuster, 1989 New York

Woody Guthrie

Aşık Veysel, Mustafa Keser, Nazım... Kentli ve politize bir Aşık Veysel, saz şairi bir Nazım ve söylediği şarkıları kendi yazan bir Mustafa Keser. Bu isimlere ney yerine gitar çalan bir Neyzen Tevfik ve "DJ" bir Eşref Şefik ekleyelim: Ve karşınızda, başta Dylan olmak üzere Bruce Springsteen, Billy Bragg gibi isimlerin selefi Woody Guthrie...

Do Re Mi, Gazap Üzümleri

New York, Ocak 1961
11 yaşında bir kız çocuğu oturma odasında TV seyretmekte. Ekranda "Dick Clark's American Band"... Derken, zırr kapı. Nora Guthrie, "Dick Clark's American Band"i bölen zile söylene söylene kapıya seğirtir.
Saçları tarumar, omuzunda gitar bir genç çıkar karşısına.
- Woody Guthrie'yi görmek istiyorum.
- Evde yok!
Nora, kapıyı gitarlı gencin suratına çarpar, TV'nin başına döner. Kapı tekrar çalınır. Nora yine söylene söylene açar.
- Ben Bob Dylan, Woody Guthrie'yi görmeye geldim.
Nora, abisinin odasına gider, "serserinin teki babamı görmek istiyor" der. Ve "Dick Clark's American Band"i kaldığı yerden seyretmeye devam eder. Arlo, omuzunda gitarla gezen "tuhaf" tiplere alışkındır; kapıdaki gence babasının üç yıldır hastanede yattığını söyler.

Guthrie'nin halefleri: Springsteen ve Bragg

Bir sonraki sahne şöyledir: Bob Dylan, Guthrie'lerin oturma odasında şarkılar söylemekte, Arlo'ya ağız mızıkasını değişik biçimlerde çalmanın yollarını göstermektedir...
O günden yaklaşık 35 yıl sonra, Bob Dylan, Woody'nin kapısını niçin çaldığını şöyle anlatır: "Woody'nin şarkıları bir hayat dersiydi, onun şarkıları insana nasıl yaşaması gerektiğini öğretiyordu. Bir kılavuzdu o... Onunla tanıştığımda, maksadım ona hizmet etmekti: ona kendi şarkılarını söylemekti. O günlerde bütün yaptığım da buydu zaten. Ben bir Woody Guthrie müzik dolabıydım, bir Woody Guthrie juke-box. Benim gözümde o, zincirin bir halkasıydı, tıpkı şimdi benim başkaları için olduğum gibi..."
Ocak 1961'de, Bob Dylan New York'a ayak basalı henüz daha bir ay olmuştu. Guthrie'nin bütün şarkılarını ezberine almış, hatta bir de "usta"sı için bir şarkı bile yazmıştı: "Song To Woody"...
Guthrie, o tarihte New York'un "Greystone Park" hastanesinde, yakalandığı amansız hastalığın pençesindeki üçüncü yılını doldurmuştu. "Amansız hastalığın pençesi", lafın gelişi bir "klişe" değil. Ecel aniden değil, yavaş yavaş gelmiş; "Huntington's hastalığı" önce yürüyüşünü sarsaklaştırmış, ardından konuşma –ve şarkı söyleme– yetisini elinden almış ve tam 15 yıl bir hastane odasında süründürmüş, cehennem azabı çektire çektire hayatına son vermişti.
Azabın en katmerlisi, tabii ki yüzlerce –lafın gelişi değil, 1000 küsur– beste yapan, kendisini bildiğinden beri gitar çalıp şarkı söyleyen bir ozanın onu var eden bu hayati faaliyetini yitirmiş olmasıydı.
Dostları bu katmerli ızdırabı biraz olsun hafifletebilmek için, yıllar boyu Woody'nin başucunda onun şarkılarını çalıp söylemişlerdi: Pete Seeger, Bob Gleason, Sid Gleason, Rambling Jack Elliott, Cisco Houston, Sonny

→47

Terry... Ve 61'den itibaren de Bob Dylan katılmıştı kadroya.
Woody, Dylan'ı birkaç kez dinledikten sonra, dönemin tanıklarının ifadesiyle, "halefi"nin o olduğuna hükmetmişti. Bu, daha sonra hemen herkesin hemfikir olduğu bir öngörüydü. Dylan, kendisinin de dediği gibi, "zincir"in Woody'den sonraki halkasıydı. Ama, sonuncusu değildi.

Cleveland - Ohio, 27 Eylül 1996

Woody'nin yoldaşı Pete Seeger'ın "This Land Is Your Land"le açılışını yaptığı Woody Guthrie'yi anma konseri... Sahnede Bruce Springsteen... Woody hakkındaki düşüncelerini anlatıyor, "Car Car"ı söylüyor... Birazdan Ani Di Franco sahne alacak, "Do Re Mi"nin radikal bir versiyonuyla salonu ayağa kaldıracak. Billy Bragg, kuliste Arlo Guthrie'yle "Hard Travelling"in akorları üzerine sohbet ediyor. Sahneye çıktığında şöyle bir "espri" yapıyor: "Bana Woody'nin ruhunu aksettiren bir şey yapmamı söylediler. Onun için birazdan balkona çıkıp sokağa işiycem. Sonra da mutfaktaki çatal-bıçak takımlarını araklıycam..."
Ön sıradaki ufak tefek, 40'lı yaşlarda bir kadın şen bir kahkahayla katılıyor salondaki gülüşmeye. 35 yıl önce Bob Dylan'a kapıyı açan küçük kız bu kadın: Nora Guthrie...
Ve Nora Guthrie'ye göre, "bayrak" şimdi Billy Bragg'de: "Woody'nin 90'lardaki sesi..."
Genel kabul gören bu yorumun "niçin"ini Woody'nin varisi Nora Guthrie şöyle açıklıyor: "Billy'yi ilk dinlediğimde, 'işte' dedim, 'o'... Biraz münakaşa yaratmadı değil, 'bir İngilizin Woody'nin şarkılarını söylemesi'... Ama, o şarkıların öyle bir ruhu var ki, ülke, dil, din tanımıyor, hepsini aşıp geçiyor. Woody'nin mirası da bu zaten. Sözlere baktığınızda, onların bütün zamanlar için yazıldığını görüyorsunuz. Mesajı ulaştırmak için hangi vasıtaları, enstrümanları kullandığınız o kadar mühim değil. Billy ve Woody aynı şeyleri söylüyorlar. Mizah duyguları aynı. Billy de çok ciddi meselelerle iştigal ederken bile mizah yapabiliyor. Daha'sı var. Mesela, kalkıp 'bu gece sendikalar üzerine konuşacağım' diyor. Ben de, 'oh be' diyorum, 'kariyerim zedelenecek diye korkmuyor, düşündüklerini söylüyor'..."

"Woody'nin şarkıları zamana meydan okuyor, çünkü hâlâ yoksulluk var, hâlâ insanlar eziliyor,hâlâ evsizler var, hâlâ ırkçılık var"

Washington, 1990

Billy Bragg, Smithsonian Enstitüsü'nde Woody Guthrie'nin bir karakalem çalışmasını görür. Resimdeki geniş kalçalı kadına ve –galiba daha çok da- "resimaltı"nâ– "takılır": "You woke up my neighbourhood - Bütün mahalleyi uykudan kaldırdın"...
Birkaç gün sonra, R.E.M.'in memleketi Athens-Georgia'da Peter Buck'la gitar tımbırdatırken, o "Fahriye abla"vari resimaltı gelir aklına ve o anda bir şarkı "düşer".

New York, 1990

Central Park'ı tıklım tıklım dolduran kalabalık, "You Woke Up My Neighbourhood"la şenlenir. Açılış konuşmasını Jesse Jackson'ın yaptığı "be-

İki Amerika: Woody ve dönemin ünlü talkshow'cusu Burl Ives.

leş" konserin sebeb-i hikmeti, Woody'nin 80. yaşgünüdür.

Woody'nin vizyonu...

Woody'nin ölümsüzlüğünün sebebini Bob Dylan tek bir sözcükle özetliyor: Masumiyet...
Yazar Colin Irwin, o "masumiyet"in ne olduğunu şöyle anlatıyor: "Woody'nin şarkıları sıradan Amerikalının hayatını sadelik ve sevgiyle dile getiriyor..."
Peki, nasıl oluyor da 30'ların, 40'ların sıradan Amerikalısının hayatını dile getiren şarkılar 90'ların sıradan Amerikalısının hissiyatına tercüman olabiliyor?
Woody'nin yoldaşı, menejer Harold Leventhall'in sözleri bu soruyu kısmen cevaplandırıyor: "Woody'nin şarkıları zamana meydan okuyor, çünkü hâlâ yoksulluk var, hâlâ insanlar eziliyor, hâlâ evsizler var, hâlâ ırkçılık var"...
Billy Bragg ise Woody'nin "ahlaki vizyonu"nu vurguluyor: "Woody öyle sorular soruyordu ki, Amerikalılar o soruların cevabını hâlâ veremiyor... Woody'nin lugatında taviz diye bir sözcük yoktu. Woody hakikiydi. 'Sendika' diyordu, 'örgütlenmek' diyordu. 'İncil zenginliğin paylaşılmasını söyler' diyordu. Woody'nin ahlaki vizyonu kolay kolay es geçilemez. Bu Amerikalıları rahatsız eden bir şey. Onun için de Woody'yi "This Land Is Your Land - Bu Memleket Bizim"e indirgemeyi yeğliyorlar..."
Billy Bragg'in, Woody'nin 90'lardaki halefi olması kimileri için tartışmalı olsa da, Billy Bragg'in Woody'yi selefi olarak benimsediği apaçık:
"Onun hakkında daha çok bilgilendikçe, ona daha çok bağlanıyorum. Daha çok etkileniyorum. Bundan on yıl önce aynı şeyi hissedebilir miydim, orası çok şüpheli. Bugüne kadar bize sunulan Woody, folklorik ve çocuksu bir Woody'ydi. Ama, şimdi keşfettiğim Woody beni aydınlatıyor: Bir şarkı yazarı olarak, politik bir müzisyen olarak... Eskiden en güçlü referansım The Clash'di..."
Billy Bragg, Woody'yi bir resimle keşfetmişti, Springsteen ise tesadüfen eline geçen bir kitapla: "Bound For Glory" adını taşıyan Woody Guthrie otobiyografisiyle...

Nassau Coliseum, 1980

Springsteen "Bu Memleket Bizim"i rock'luyor.
Birkaç yıl sonra da, Woody'nin mevsimlik işçilerin çilesini dile getirdiği "Tom Joad" ve "Deportees" (Kovulanlar) gibi efsane şarkıların rock versiyonlarıyla "Tom Joad'un Hayaleti" adını verdiği turneyle Amerika'yı arşınlıyor.
John Steinbeck'in ölümsüz romanı "Gazap Üzümleri"nin kahramanı Tom Joad'un Woody marifetiyle yarım asırdır söylenen bir şarkı haline gelişinin öyküsünü, Pete Seeger şöyle anlatıyor: "Woody, filme çekilen 'Gazap Üzümleri'ne bir şarkı yazması için teklif aldığını müjdeleyerek geldi bizim eve. Onu daktilonun başında bir şişe viskiyle bırakıp gidip yattım. Sabah kalktığımda Woody yerde baygın yatıyordu, etrafındaki kağıtlar ise 'The Ballad Of Tom Joad'du..."

Okemah, 14 Temmuz

"Okemah küçük bir kasaba. Woody orada yaşayan insanlara ters geliyor. Onun bir komünist, bir berduş olduğunu söylüyorlar, Okemah'ın adının Woody ile birlikte anılmasından hoşlanmıyorlar. Yine de, aradan geçen zaman içinde epey mesafe alındı..." Woody'nin yoldaşlarından Lois Tanner'in sözünü ettiği "epey mesafe", otuz yıllık mücadele sonunda, 14 Temmuz'un ülke çapında "Woody Guthrie Günü" olarak kutlanması. Lois Tanner ve arkadaşlarının yeni hedefi, Okemah'a Woody'nin heykelinin dikilmesi...
Woody, Okemah'ta, varlıklı bir emlakçının çocuğu olarak gelmişti dünyaya. Babası Charley Gut-

Woody'nin resim tarafı da vardı... Billy Bragg'in Woody'yi keşfi de bir karakalem çalışması sayesinde olmuştu. Ölümünden kısa bir süre sonra Sing Out dergisinde yayınlanan deseni...

hrie halinden vaktinden öylesine memnundu ki, oğluna o zamanki ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın adını vermişti.
Ne var ki, emlakçılıktan edinilen zenginlikten midir nedir, ateş tanrısının laneti çökmüştü Guthrie'lerin üzerine. Önce esrarengiz bir biçimde evleri yanmış, daha sonra Woody'nin altı yaşındaki kız kardeşi Clara kazaen çıkan bir yangında vefat etmişti. Clara'nın ölümünden birkaç yıl sonra da Baba Guthrie bir başka esrarengiz yangında hayatını yitirmişti. Anne Nora da akıl hastanesine düşmüş, orada tıpkı Woody gibi ağır ağır yaklaşan bir ölüme mahkum olmuştu. Lanet bu kadarla da yetinmemiş, Woody'nin kızı Cathy Ann, aşağı yukarı Clara'nın yaşındayken alevlere kurban olmuş, bir başka yangında da Woody'nin kolu, bir daha eline gitar alamayacak şekilde yanmıştı.

Woody Guthrie, elinde üzerindee "bu alet faşistleri gebertir" yazan gitarıyla bir çocuk korosuna "Bu Memleket Bizim"i söylerken...

Kum fırtınaları...

30'lu yılların başında, Woody 20'li yaşlara daha yeni girdiğinde, meşhur "1929 iktisadi krizi"nin etkileri devam ediyor, dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi ABD'nin güney eyaletlerinde de korkunç bir yoksulluk hüküm sürüyordu. Buna bir de 1930'ların ortasında evleri, işyerlerini yerle bir eden kum fırtınaları eklenince, güney eyaletlerinin yoksulluktan kırılan halkı yerlerini, yurtlarını terkedip Batı'ya, California'ya kitleler halinde göç etmeye başlamışlardı. Woody, işte o kitlelerin sesi, sözü, gözü, kulağı, dili, tek kelimeyle "ruh"uydu. Şarkılar ardarda sökün ediyordu: "Dust Storm Disaster", "Dust Pneumonia Blues", "Talking Dust Bowl Blues", "Dust Can't Kill Me", "Do Re Mi", "Dust Bowl Refugees"...
Ama, "Do Re Mi"nin apayrı bir yeri vardı. Güneyden Batı'ya göçen çaresiz insanlar Los Angeles'ta polis barikatlarıyla karşılanmıştı. Woody de oradaydı: "O kum çölüne geri dönemezdik, 'bakın beyler' dedik, 'geri dönmektense sizin mahpushanelerinizde yatmayı tercih ederiz'..." Ve orada, o anda "Do Re Mi" doğmuştu.
Woody'nin kum fırtınaları günlerinde çekilen çileleri konu alan şarkıları Amerikan halk müziği tarihinde "Dust Bowl Ballads" namıyla müstesna bir yer kazanmış, 1940'ta "Dust Bowl"un kimi parçalarından oluşan iki albümün piyasaya çıkmasıyla birlikte de, Woody de şöhretli bir "halk ozanı" haline gelmişti.
O günler Woody için sadece başlangıçtı, ama bugün onu "milli" bir kahramana dönüştürme gayretindeki "establishment", bu halk ozanının dünyasını "Dust Bowl"a indirgiyor; "Dust Bowl Ballads"ı, "zirve", dolayısıyla da "Woody yolu"nun vardığı "son nokta" imiş gibi sunuyor, Springsteen ve Bragg gibi sanatçıların bile Woody'yi tesadüfler neticesinde keşfetmelerine bakılırsa, bunda epey de başarılı oluyor.

"Radyo günleri"nin Mustafa Keser'i

Aslında, Woody'yi bugünlere getiren, Dylan, Springsteen, Bragg, U2, Eddie Vedder, Bob Geldoff, Ani Di Franco gibi isimleri cezbeden, "Dust Bowl" sonrasının Woody'si. Özellikle ve öncelikle de, 40'lardan 50'lerin başına kadarki "radyo günleri"nin Woody'si... Oklahoma'dan "ayağının tozu"yla geldiği California'da, KFVD radyosunda bir program yapmaya başlayınca, bir anda "Mustafa Keser gibi patlamıştı". Fakat Woody sadece şarkı ardına şarkı söylemiyor, hayat hakkında konuşuyor, başından geçenleri anlatıyor, tanık olduğu adaletsizlikleri, eşitsizlikleri, etrafında gördüğü, kafasında evirip çevirdiği ne varsa hepsini dile getiriyordu. Woody'nin yaylım ateşinden programın sponsorları da muaf değildi. Zaman zaman doğrudan siyasi konuşmalar yaptığı da oluyordu. Colin Irwin'in ifadesiyle, Woody bu dönemde "müzikal ve politik olarak kendisini bulmuştu".

"Billy Bragg ve Woody aynı şeyleri söylüyorlar. Mizah duyguları aynı. Bragg de çok ciddi meselelerle iştigal ederken bile mizah yapabiliyor. Dahası var. Mesela, kalkıp 'bu gece sendikalar üzerine konuşacağım' diyor. Ben de, 'oh be' diyorum, 'kariyerim zedelenecek diye korkmuyor, düşündüklerini söylüyor'..."

Working Class Hero

Tom Mooney vakası, "kendisini bulan" Woody'nin tarifi gibiydi: San Fransisco'da bir bombalı eylemden sorumlu tutularak şaibeli bir yargılamadan sonra yirmi yıl hapse mahkum olan işçi lideri Tom Mooney'nin özgürlüğüne kavuşmasını, radyodaki programında Tom Mooney için yazdığı şarkıyı okuyarak kutlamıştı. Tom Mooney'nin onuruna düzenlenen "anma gecesi"nde kürsüden yapılan ajitasyon-propaganda konuşmalarını dinlerken uyuyakalmış, sahneye çıkıp Tom Mooney için bestelediği şarkıyı söyleyince ise ortalığı ayağa kaldırmıştı. O günden sonra Amerikan Komünist Partisi ile hep yakın ilişki içinde olmuş, iki sol gazetede, Daily Worker ve People's Daily'de düzenli olarak köşe yazıları yazmış, ama partiye üye olmamıştı.
"Dust Bowl" sonrasının Woody'si, aynı zamanda "Almanac Singers"ın Woody'siydi. Pete Seeger, Lee Hayes ve Millard Campbell tarafından 1941'de kurulan Almanac Singers, New York'ta barışa ve sendikal örgütlenmeye dair radikal şarkılar yazıp söyleyen, komünal bir düzen içinde yaşayan bir "müzik kollektifi"ydi. Üç üyesi de Woody hayranı olan grup kurulduğunda, Woody ikinci eşi dansçı Marjorie'yle birlikte yollardaydı. Ama, kısa bir süre sonra Almanac Singers'a katılmıştı, onlarla birlikte kent kent dolaşıp sendika mitinglerinde, işçi toplantılarında çalıp söylüyordu, grup sol çevrelerde ünleniyor, kök salıyor ve düzenin bekçilerinin hışmına hedef oluyordu. II. Dünya Savaşı'nın arifesinde yükselen anti-sol dalga, Almanac Singers'ın Amerikan Komünist Partisi'nin dogmatik, Stalinist çizgisine sürüklenmelerine sebep olmuş, bu da Woody'nin özellikle güney eyaletlerinde "persona non grata" ilan edilmesine yol açmıştı. Ancak, Pearl Harbour'ın bombalanmasıyla birlikte, "vatan haini" Woody gönüllü olarak Deniz Kuvvetleri'ne yazılmış, donanma eri olarak görev yapmış, ayrıca üzerinde "bu alet faşistleri gebertir" yazan gitarıyla söylediği şarkılarla silah arkadaşlarının moral hocalığını üstlenmişti. Savaştan sonra, "soğuk savaş" döneminde ise şarkıları, köşe yazıları ve radyo konuşmalarında dile getirdiği görüşleri nedeniyle FBI tarafından kovuşturulmuş, kaynatılan "cadı kazanı"ndan nasibini almıştı. Bu arada, yakalandığı amansız Huntington's hastalığı iyice ilerlemiş, 1952'den itibaren de hasta yatağına çivilemişti. Tam 15 yıl süren azabı 1967'de sona ermiş, geride 1000 küsur şarkı ve biri "Bound For Glory" adlı otobiyografisi, diğeri köşe yazılarının derlemesi olan "Woody Sez" adlı iki kitap bırakarak vefat etmişti.

"O şimdi..."

O şimdi bir "milli kahraman". Ama tabii içi boşaltılmış olarak, tıpkı "Hikmet"siz Nâzım misali, Woody'siz Guthrie olarak. Irwing Berlin'in milli marş niyetine bestelediği "Tanrı Amerika'yı Korusun"a öfkelenerek, Amerika'nın emekçilerine, sıradan insanlarına hitaben yazdığı "Bu Memleket Bizim"i bugün okul koroları tarafından "okunuyor". Ne var ki, "Tanrı Amerika'yı Korusun"a mümkün olduğunca yaklaştırılarak. Tıpkı Nâzım'ın "Sarışın bir kurda benziyordu"su ya da "Uzatıp başını Uzak Asya'dan"ının milliyetçi-şoven asimilasyona tabi tutulması gibi...
Gelgelelim, ne kadar gayret edilirse edilsin, Nâzım gibi Woody de birkaç dizeye indirgenemiyor. Robert Wyatt'ın dediği gibi, Woody geçmişle gelecek arasında öyle bir köprü kurdu ki, Dylan, Springsteen, Bragg gibi isimler, Woody'nin temsil ettiği geleneği o köprüden bugünlere taşıyor: Gitarının üzerine "bu alet faşistleri gebertir" yazdıran, "benim evim kainat, Los Angeles ise oturma odamdaki vazo" dedirten, "gazap üzümleri"ni şarkıya dönüştüren geleneği...

Derleyen: **Kazım Hapavko**

Alnımızda bilgilerden bir çelenk / Nura doğru can atan Türk gençiyiz / Yer yüzünde yoktur, olmaz Türk'e denk / Korku bilmiz soyumuz // Şanlı yurdum her bucağın şanla dolsun / Yurdum, seni yüceltmeye antlar olsun İSMAİL HİKMET ERTAYLAN

Uzun boynu, yüksek omuzları ve arka ayaklarını hafif bükülmüş olması, zürafanın ön ayaklarının olduğundan uzun görünmesi neticesini verir.

Gerilen ve büzülen adale dokuları olmadığı cihetle bitkiler bir kere kök saldıktan sonra yer değiştiremezler.

25 Aralık, Günler uzamaya başlıyor

Ayşe cadı Ayşe cadı / Ay daha bir yaş kocadı
YAHYA KEMAL

Foklar, sadece kadınlar üzerinde başarılı olan avcılara kendilerini avlatırlar. Bunu biliyor muydun?
Alaska, *Erkekler Ülkesi*

Galore
THE CURE
(PolyGram/Raks)

Yüzyılımızın en güçlü pop ikonlarından biri, Robert Smith. İmgesi üzerine oturttuğu görüntüsünde ilk günden bu yana milim kayma olmadı. Çizgi romancılara dahi ilham veren "imaj"ı çok şey çağrıştırdı. Yalnızca kendisi değil, bunca yıl içinde bolca değiş-tokuş yaşayan, sayıları üçle altı arasında dönemsel değişiklikler geçiren grup arkadaşları da bu görüntüye her zaman sadık kaldılar. Albert Camus'nün "Yabancı"sından yola çıkan "Killing An Arab" ile başlayan The Cure serüveninin ilk bölümü, 1995'deki "Head On The Door" albümüyle kapanmış, noktayı da, yapılmış en iyi "best of"lardan biri sayılan "Standing On The Beach" koymuştu. (Albüm, plak olarak yayınlandığında, ismi "Killing An Arab"ın ilk cümlesi olan "Standing On The Beach"ti. Bir süre sonra piyasaya sürülen ve dört fazla parça içeren CD versiyonuysa, aynı parçanın ikinci cümlesi "Staring At The Sea" adını taşıyor. Ortalıkta plak kalmadığından, artık daha çok ikinci ismiyle anılıyor.) Sonra maceranın ikinci bölümü başladı. "Galore"u kaynaklık eden bu dönem, içinde dört stüdyo, bir remiks, üç de konser albümü taşıyor. Aslında, ilk dönem gibi bir bütünlük taşımayan bir onyıl, bu dönem... İlk dönemdeki o dışa dönük, "mutsuzum ama içime gömdüm" hali, 87 albümü "Kiss Me, Kiss Me, Kiss Me" ile yerini kabuğuna çekilmiş, "ben sanki ben değilim" tarzı bir melankoliye bırakır. Aynı zamanda, müzikal değişim de başgösterir. Artık vokalin parçaya girmesi için, ilk dönemlerindeki şarkıların süresi kadar bir zaman geçmesi gerekmektedir. "Kiss Me..."de çoğu parçada kendini hissettiren bu psiko-atmosferik hava, 89'daki "Disintegration"un tamamına hakimdir. "Disintegration", sağlam bir cam tabağın havadan yere bırakılmasıdır, bir anlamda. "Bütün" parçalanır, geride her biri "aynı ama hiç benzemeyen" parçalar kalır. Dikkat edilmediği takdirde, cam kırıkları içinize işler, sizi kendisi kılar. The Cure diskografisinin en ayrıksı albümü olan "Disintegration", bu müzikal yetkinliğinin yanısıra, grubun şöhretini tüm dünyada arttırdı. "Disintegration"dan yedi parçanın çok farklı olmayan 'live' kayıtlarından oluşan "Entreat", 'limited edition' olarak yayınlandı. Çok güzellerinin yanında, sıradan remikslerin de yer aldığı "Mixed Up"dan sonra, 1992'ye kadar süren suskunluk da o yıl "Wish" ile sona erdi. Artık o kült topluluğun yerinde, herkesin bir şeyler beklediği bir grup duruyordu. Yayınlandığında, bu farklı yönden esen rüzgarlar doğrultusunda arada kalmış bir albüm izlenimi yarattı "Wish". Kimi çevrelerden kucak dolusu övgü alırken, kimilerince "kendine ihanetin belgesi" olarak değerlendirildi. "Wish", gerçekten de bu iki karşıt görüşün denge noktasında bulunuyordu. "Apart" ve "Trust" gibi geçmişin izlerini taşıyan parçaların yanısıra, "Friday, I'm In Love" tarzı, geleceğin habercisi, neşeli ve 'light' single'ları da içeren "Wish"den sonra, biri vasat ("Show"), diğeri iyi ("Paris") sayılabilecek iki konser kaydı çıktı. Son olarak da, geçen yılın baharında, büyübozucu "Wild Mood Swings"... Albüm ne Cure hayranlarına, ne de eleştirmenlere yaranabildi, çok az bir satışla yetinmek zorunda kaldı. Kariyeri boyunca o kılıkta görülmese de, Robert Smith imajının insanlardaki izdüşümü bir palyaçoya denk düşüyordu. Her palyaço gibi, abartılı makyajın ardında üzgün bir çift göz, sığıntı bir kalp barındırmaktaydı. Bu albüm, kapağına yerleşen palyaço ile işte bu büyüyü bozdu. Artık ortada ne gizem, ne de sır kalmıştı. Herkesin bildiği bir şey deşifre edilmiş, insanlar da "demek ki buymuş" diyerek yollarına koyulmuşlardı. Palyaço da, anlaşılan, pılısını pırtısını bir

Extreme Honey
ELVIS COSTELLO
(WEA / Balet)

Birkaç sene evvel, atlamışız arabaya, Gemlik tarafında bir yerlere yollanıyoruz, teypte Elvis Costello–"Brutal Youth" dönüyor, hanım arkadaşımız yumurtluyor: "Kim bu adam? Bon Jovi taklidi..." Müziğe de ufaktan bulaşmışlığı vardır ama, –zaman meselesini geçelim, "müzikal açıdan" bakalım– böyle bir şeyi değil dile getirmek, tahayyül etmek dahi nasıl mümkün olabilir?.. Derdimiz şu: Costello, onca şanına rağmen, memlekette maalesef tanınmıyor, üstelik, iki albümü kaset formatında yayınlanmış, ikisi de CD formatında ithal edilmiş durumda. İkisi de Costello'ya hakkını vermeye yetmedi demek ki... Halbuki Costello'nun hakkı, hakkın hası... Fransızlar, kendisine "rock'un Godard'ı" payesini biçiyorlar. Yakışırsa, ona yakışır. Rock'un tarihini, geleneğini, yapısını en iyi bilenlerden, rock'da en büyük "yeni dalga"ları açanlardan, müziğini en temiz icra edenlerden biri Costello. Entellektüel bir rock'çu, bir nevi, popüler kültür tarihçisi... Asıl adı Declan Patrick MacManus. "Elvis" Elvis Presley'den, "Costello" babaannesinden mülhem. Babası Ross MacManus, kendi grubunu oluşturmuş bir müzisyen. 1969'dan beri müzik yapıyor, sahne adını almazdan evvel, Flip City diye bir toplulukla pub'larda bol bol çalmışlığı var. Görkemli geçmişine, saygınlığına, satış grafiğinin yüksekliğine rağmen, stadyumların, çok büyük salonların değil, hâlâ pub'ların adamı aslında. 1977'de yaptığı "My Aim Is True" punk cangılının orta yerine düştü, Costello de yıllarca punk'çı sıfatını gururla taşıdı ama, teknik kalitesi yüksek, ölçülmüş biçilmiş, kontrollü, her halükârda delici ve "zehirli" müziğiyle, hünerli sözleriyle diğerlerinden derhal ayrıldı. İlk single'ı "Less Than Zero"da "meşhur İngiliz faşisti" Oswald Mosley'e, şahane "Alison"da eski sevgilisine verip veriştirdi. Ömrü böyle geçti: Bir ideolojiye bağlı olmadığının ısrarla altını çizdi ama, 80'ler boyunca Billy Bragg'lerle, Paul Weller'larla Thatcher rezaletine, Yeni Sağ cehennemine kafa tuttu; kafasını bozan kadının ardından ağzını

Ürdünlü ünlü üfürükçü Üryani, Ünye, Üsküdar, Ürgüp üzerinden ülküdeşlerine üstüpü, üstübeç, üvez, üzüm, üzengitaşı, üzünç götürürken, Üveyik'ten ürüyerek, üvendirelerini sürüyerek yürüyen üçkağıtçı ülkücülerin ürküntü üreten ünü batasıca ünlemleriyle ürküverdi.

İneklerin asap bozukluğu her yıl milyonlarca litre sütün ziyan olmasına yol açmaktadır.

Bilmek gerektir ki derili insanlar arasında Karalardan daha zifiri, daha parlağı yoktur. Onların hamuru yürek yarası, sabır, yiğitlik, mesir macunu, ata dede görgüsü, babahindi guluklaması, sinirsiz yaprak otu, Cim Londos gücü ve çeşmibülbülle dökülmüştür ki çıtır-pıtır Beyazlar onlardan kağış kağış kaçmayı yeğ tutmuşlardır. **SALAH BİRSEL**, Şişedeki Zenci

Akşam, yine akşam, yine akşam... Bir sırma kemerdir suya baksam! **AHMET HAŞİM**

Yazıyorsun: mürekkep azalıyor, deniz yükseliyor. **SEFERİS**

bavulâ toplayıp terk-i diyar eylemiş. Bavulu da, o günlerin anısına, bize postalamış. İşte "Galore" bu! Muhakkak ki, edinilmesi gereken bir belge bu albüm. Ama, ne yazık ki, on yıl önceki benzerinin öneminde bir toplama değil. Çünkü ilk döneminde The Cure, gerçekten de bir single topluluğu olarak varoldu. O dönemdeki hemen her single'ın ayrı bir önemi vardı hayranlarının gözünde. Bu nedenle, o zamanları iyi özetleyen, bire bir aktaran bir "best of"tu "Standing...". Oysa The Cure, son on yılda bir bütünün parçalarından oluşan albümlere yöneldi. Gerek 80'lerdeki son iki albümü olsun, gerek "Wish" olsun, sonuçta, başlayan, gelişen, genişleyen ve biten albümlerdi. Single seçilen "Lullaby", "Why Can't I Be You" ve "Love Song", kendi başlarına yeterince güçlü de olsalar, sonuçta, yer aldıkları albümlerin birer parçasıydılar. Alındıkları albümlerde onları tamamlayan, onların işaret ettiği suların derinliğine inen şarkılarla tamamlanıyordu çember. Tüm bunlardan dolayı, "Galore"un bize aktardığı, yalnızca "Resmi Cure Tarihi"nden ibaret kalıyor. Oysa, yaşama tahammül etmemizi sağlayan, hayatı güzel kılan şeyler, resmi tarihin sözünü bile etmedikleri değil midir? The Cure'ün bu on yıl içerisinde derdi neymiş, bize neyi anlatmış sorularının cevabı bu toplamada değil, "Kiss Me...", "Disintegration" ve kısmen "Wish"de barınıyor. Eğer şimdiye dek dinlememişseniz, bir şekilde bulup buluşturun. Size sunulan bavulu o zaman gönül rahatlığıyla merdiven altında muhafaza edebilirsiniz. ***A.A.***

The Best Of
SINEAD O'CONNOR
(EMI/Kent)

Sinead O'Connor adını hepimizin beynine mıhlayan, "Nothing Compares 2 U" oldu. Döneminin alamet-i farikası Prince'in yazdığı bu şarkı, geçen ay çıkan toplama albümüne dek neredeyse yedi takvim yılını devirmiş ve o günlerde, O'Connor sayesinde, bir yeryüzü hitine dönüşmüştü. Bu yüzden olsa gerek, onu hâlâ aynı şarkıyla hatırlayan bir kitle var bugün. Sinead O'Connor'a ilişkin hatırlanan diğer meziyetler de, muhtemelen, anti-sırma saçları, sivri dili ve "ayrımcılık yapıyor" dediği Papa'nın resmini ortadan ikiye böldüğü fotoğrafı olsa gerek. Sinead O'Connor, bugüne dek hayli farklı görüntülerle karşımıza çıkmış bir müzisyen. Bir yandan kendi ıssızlığını yaydığı besteler yapıyor, diğer yandan, dipsiz sesiyle, başkalarının şarkılarını kendisiyle özdeş yorumlara dönüştürüyor. Ama, özünde "problemli" bir müzisyen. Kimi zaman narin, çocuksu, kimi zaman da hırçın ve hiddetli bir edayla ifade ediyor kendini. Yakından bakıldığındaysa, hep "aynı" arızalı ruhun yansımalarına işaret ediyor. Ona keskin bir biçim veren ve yalnızca yüzüyle görünen ruh hali, ailesinin reddettiği bir kızın tüm olabilirliklerini anlatıyor... Şu an onuncu müzik yılına ulaşmış ve biraz da suskunlaşmış durumda Sinead O'Connor. Fakat şu anki sükûnetine ve aldığı yaralara rağmen, hâlâ söyleyecek bir şeyleri olduğundan da, kimse kuşku duymuyor. Geçmişine baktığımızda, ilk albüm "The Lion And The Cobra"da, bir kadın ozan görüntüsü ve U2'yu andıran müziğinin pek ilgiye mazhar olmadığını biliyoruz. "I Do Not Want..." çıktığındaysa, bütün manalarıyla bir patlamayı biz de hatırlıyoruz. "Nothing Compares 2 U" ve "I'm Stretched On Your Grave" gibi şarkılar ardı ardına gelmiş, nurlu yüzü, en ilgisiz insanları bile kendine çekmişti. Bu arada, IRA'yı haklı bulan beyanatları, feministliği ve aksi tavrı da iyice ön plana çıkmasına vesileydi. Söyledikleri, onu döneminin alternatif-pop kültü haline getirdi. Ta ki cover furyasında yaptığı "Am I Not Your Girl?" albümüne dek. Sırf canı istediği için yapmış olması yeterli bir sebepti belki ama, pek muhabbetle karşılanmadı bu albüm. O dönemleri, aynı zamanda, hastalıklı ruhiyatıyla intihar eşiklerine sürüklendiği günlerdi (potansiyel "dişi" Kurt Cobain olmasında, umutsuz Peter Gabriel aşkının da payı olduğu söylenir hep). Yine durgunlaştığı o günlerin sonunda, –umursamasa da– kendi tarihinin başyapıtı "Universal Mother" çıktı. Albümde, dub illüzyonisti Tim Simenon destekli "Fire On Babylon" ve Kurt ile 'ruh özdeşliği'ni yansıtan minimal "All Apologies" yorumu, unutulacak gibi değildi. Muhtelif zamanlarda da, "In The Name Of The Father" filmindeki "You Made Me The Thief Of Your Heart" ya da Bomb The Bass ile yaptığı "Empire" gibi birkaç görkemli şarkısını daha duyduk Sinead O'Connor'ın. Son olarak da, yine analık içgüdülerinin uzantısı "Gospel Oak" EP'sini... Başa dönecek olursak, tüm bu olup bitenlerin ardından bir toplama albüm kaçınılmaz olmuştu. Bu da, onuncu yıla tekabül etti. İnsan "best of" çıkarmaya değecek bir yolu aşmışsa, bu süre içinde birçok şeyi de 'koyu mürekkep'le yazmışsa, biraz özenle, harikalar yaratmak mümkün olabiliyor. İşte bu da böyle bir albüm. Üstelik alışıldık hilelerden, remiks, yeni yorum vb. dalaverelerden uzak. İster " 'Fire On Babylon' 90'ların en iyi on şarkısından biridir" deyin, isterseniz "evet, Sinead'ın sesi güzeldir, severim" deyin, bir uçtan diğerine adım adım izlenecek bir başucu toplaması "The Best Of Sinead O'Connor". Aynı zamanda hem bir otobiyografi, hem de uçurumun kenarına seyahatlerin seyir defteri... Meraksızlarına da... ***G.P.***

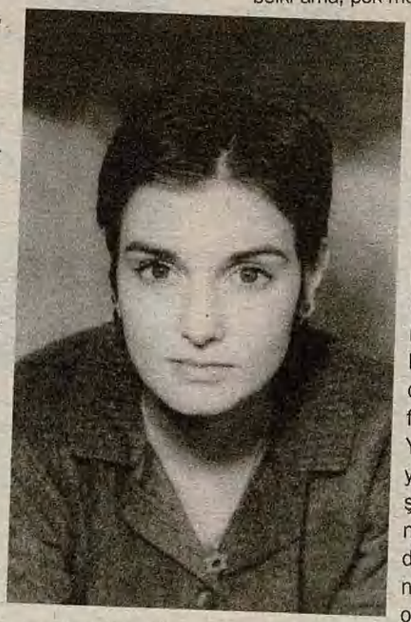

bozdu... Halbuki görseniz, zeki gözleri, Buddy Holly gözlükleri, sakin duruşuyla efendiden bir adam... Fransızlar "Godard" diyorlar ya, biz de birilerine benzetmeden geçmeyelim: Costello, "İngiliz rock'unun Özdemir Erdoğan'ı"... Tamam, bize de başta komik geldi ama, düşününce birçok benzerlik bulduk. Bir defa, sima olarak benziyorlar. İkincisi, mainstream'e mesafeleri aynı sayılır. Özdemir Erdoğan da Türkiye'de müziğin tarihini oluşturmuşlardan biri. İkisi de kendi alanlarına –belli düzey oynamalarıyla– vakıf. Müziklerinin tarihini oluşturdukları gibi, "kökler"i araştırmaları ve yorumlamalarıyla da benzeşiyorlar. Costello, "salon cazı" denebilecek popüler baladları, 50'lerin rhythm&blues, country ve rock&roll klasiklerini kendince yorumladı; Erdoğan, Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği klasiklerine el attı, üstelik, aranjman döneminden, "salon cazı" baladlarına da hakim. İkisinin de caza bulaşmışlığı var: Costello, Count Basie'yle, Jazz Passengers'la çalıştı; Erdoğan, "Özgün Caz Denemeleri"ni yaptı. İkisi de cazcı değil. Costello, oda müziğine ve klasik müziğe merak saldı ("Juliette Letters" vs.); Erdoğan'ın "Türk Müziği Yorumları"nı da bu diyarların klasik müziği sayalım... İkisi de siyasete meraklı: Costello, varlığıyla siyasi bir figür, söyledikleriyle, şarkılarıyla mutemet bir şahsiyet; Erdoğan'ın, kendisine her zaman güven olmasa da, söyleyecek lafı, artık söylemediği "Beyoğlu" gibi çok güzel şarkıları var. Farkları şurada: Özdemir Erdoğan'ın kendi adını taşıyan bir plak şirketi var; Elvis Costello'nun plak şirketiyle sorunları var. Yılların Costello'su, yıllardır bağlı bulunduğu Warner Bros'tan –şu Allah'ın işine bakın– "albümlerin promosyonunu yapmıyorlar" gibi sudan bir sebepten ayrılıyor. "Extreme Honey", işte bu ayrılık kararı sırasında piyasaya verildi. Albümün altbaşlığı, "Warner Bros Yıllarının En İyileri". "Extreme Honey", Costello'nun Warner Bros'tan çıkardığı beş albümün, "Spike", "Mighty Like A Rose", "The Juliette Letters", "Brutal Youth" ve "All This Useless Beauty"nin "en iyiler" derlemesi; cover albümü "Kojak Variety" hariç bırakılmış. Naif punk zamanlarının değil, iyiden iyiye oturmuş, profesyonelleşmiş zamanlarının "güldeste"si yani. Brian Eno'yla işbirliğinin ürünü "My Dark Life", eski albümlerinde yer almayan iki şarkıdan biri. Albümün açılış şarkısı "The Bridge I Burned", hip-hop ritmleriyle şahane bir intro statüsünde yeni bir kayıt. "Extreme Honey", Warner Bros ilerleyen yıllarda yeni Costello derlemeleri yapmazsa, şirketten çıkan son albüm... Warner'ın son albümü ama, Costello'yu hiç tanımayanlar –öncelikle yukarıda bahsi geçen hanım arkadaşımız gibiler– için salık verilecek bir "ilk albüm" pekalâ. Tanıyanlar, bir zahmet "bütün eserleri"ni edinirler herhalde. Hem, Costello'yu sevmemek ne mümkün, Chet Baker'dan Roy Orbison'a, Johnny Cash'den Linda Ronstadt'a bir sürü isim onun şarkılarını okumuşken, T Bone Burnett, Bob Dylan, Neil Young, Paul McCartney, Brian Eno, Tom Petty, Tom Waits, Tony Bennett vs. onunla çalışmış ve aynı sahneyi paylaşmışken... Bruce Springsteen şunları söylemişken: "Herkes Elvis Costello değildir ve herkes onun kadar güzel aşk şarkıları yazamaz..." ***M.E.***

Sorumluluğu üzerime alıyorum. Bizi gitmeye bırakmazsan ormanın bütün hayvanlarıyla başına iş açarım. **ZEMBLA**

27 Aralık, Gündönümü fırtınası

Ben ne mabut ne de mabet bilirim, kendimi hilkate abid bilirim. **TEVFİK FİKRET**

İçinden okul geçen en güzel 20 şarkı listesi yaparız da, nasıl Renaud'dan "C'est quand qu'on va où"yu almayız! Yuh! "Beşyüz kere yazma cezası verdi hoca: Bir daha derste konuşmıycam / Bıktım disiplinden tak etti canıma / Üstelik ben değildim ki konuşan / cevap veriyordum arkadaşıma / Sormuştu bana Arthur / İngilizce nasıl yazılır No Future? // Bunun için ceza verilirse insana / 'Hop bir dakka' derim ben de / Anlatsana baba / Ne zaman gidiyoruz, nereye? // Bir kaz gibi doldurmak istiyorlar içimi / Hazmı zor binbir maddeyle / Zaten unutucam bütün bu öğrendiklerimi / Esas bilmem gerekenleri öğrendiğim zaman / Şu çantayı bir kaldır da bak / At ölüsü gibi ağır / İçinde on kilo işe yaramaz / Pisagor teoremi var" **RENAUD**

I'm Not Following You
EDWYN COLLINS
(Sony Türkiye)

Sokakta görseniz, uzanıp yanağından bir makas almak isteyeceğiniz ölçüde sempatik bir görünüşe sahip olsa da, Edwyn Collins'in ortaya koyduğu eserler, dalgalı bir kişiliğe işaret etmekte. 80'li yıllarda Orange Juice adındaki grubuyla İngiltere çapında bir nebze ünlü olan Collins'in yeni albümü, solo olarak çıkardığı dördüncü, benim dinlediğim ikinci, ülkemizde yayınlanan ilk albümü. Elbette biz de Collins'le "A Girl Like You" ile tanışanlardanız. Bazı TV kanallarında jenerik olarak kullanılacak kadar yaygınlaşan bu "sessiz hit" (ismi bilinmeden tanınan parçalara bu ad verilsin), yalnızca buralarda değil, tüm Avrupa'da da Edwyn Collins adının duyulmasına vesile oldu. O parçanın da yer aldığı "Gorgeus George", daldan dala konsa da, üç-dört sıkı parçanın gücünü taşıyordu içinde. Bu albüme gelince, gecikmeden belirtelim ki, en az onun kadar sağlam bir yapıtla karşı karşıyayız. Bu kez parçalar havada uçuşmuyor. Birbirleriyle alakaları daha fazla. Ancak, önceki albümdeki o üç-dört parça yüksekliğinde bir şarkı yok. "I'm Not Following You"da bu güç daha adaletli bölüştürülmüş sanki. Albümde bazen yaylılar, bazen de Collins alıp başını gidiyor. "Downer" ve "Superficial Cat", insanın içini cızlatan nitelikte. Single olarak yayınlanan "Adidas World"ün klibi ise, ironinin ironisi bir müsamere havasında geçiyor. Sahnede, yüzünde koyun maskesi olan birçok insan dolaşıyor. Klibi ilk izlediğim gün, ayakkabılıktaki Adidas'ımı kontrol etme ihtiyacı hissettim. Allahtan yerindeydiler de, rahat rahat uyumayı sürdürdüm... Alın, beğenirsiniz... ***A.A.***

Work And Non Work
BROADCAST
(Warp / KodMüzik)

Broadcast, genç bir topluluk. Elemanları gibi, müzikleri de genç. Çok üzgün değiller ama, çarpıyorlar. Dokunaklı bir atmosferden damıttıklarını yansıtmışlar müziklerine. Etkileniyorsunuz. Kendileriyle ilgili İngiliz basınında yer alan yazılarda isimleri, sürekli olarak Stereolab ile birlikte anılıyor. Hakikaten, Stereolab onları bir hayli etkilemişe benziyor. Ama yalnızca etkilenmişler. Stereolab gibi, Broadcast'da da, 70'li yılların yağmurlu Fransız filmlerinin kokusu mevcut. Aynı mekanlarda farklı oyuncular ve farklı senaryoyla çekilmiş filmlerin benzerliği gibi... Ne var ki Broadcast, Portishead'in, Cranes'in, hatta Mazzy Star'ın mekanlarına da yaymış yapıtını. Albümleri dokuz parçadan oluşuyor. Dikiş makinesi kumaşın farklı yerlerini nasıl aynı tempoyla işlerse, onlar da öyle çıkarmışlar parçaları. Hemen hepsi ortak bir ince ayara sahip. Gelip gelip sizi içine çekiyor. Bu tarzda deneyimli değilseniz, orada boğulup kalmanız da mümkün. Albümün "işler ve işten sayılmayanlar" ismini taşımasına sebep, vokalsiz parçaların vokalli parçalarla neredeyse eşit ağırlığa sahip olması olabilir. Başka bir ipucu bulamadık. "Accidentals", "Message From Home" ve yayını sona erdiren "Lights Out", daha etkin titreşime sahip işlerden... Tam dört yıldızlık bir albüm. Ruhumuzu deşebiliyorlar. Kanatmayı becerdiklerinde, beşinci yıldızı hak edecekler. Kalıcı olabilecek potansiyele sahipler, kalıcı olabilecek kadar dayanıklılar mı, göreceğiz. Her ne olursa olsun, bu albüm bile bir hoş seda sayılır... ***A.A.***

Reload
METALLICA
(Polygram / Raks)

"Metallica" albümünden sonra uzun yıllar sessizliğe oynayıp albüm yayınlamayan, "Load"la tekrar rekorlarına rekor katan ve "beş-altı yıl yine albüm yayınlamazlar herhalde" dedirten Metallica, beklenenin aksine, "Load" kadar baştansavma olmayan "Reload" albümüyle yine karşımızda. "Load" sonrasında herkesin Metallica'dan beklentisi farklıydı: Kimi Prodigy hattından teknoya, kimi daha yumuşak baladlara yönelecekler derken, bu kez "sert" bir albüm yapmışlar. Ortaya çıkan "sertlik", "...And Justice For All"unki gibi değil. Çalma yine sert, distorsiyonlar yine zıpkın, ama tonlar her kulağa hoş gelecek türden. Belli ki, yaşlarının verdiği "ermişliği" de albüme yansıtmak istemişler. Albümün, Metallica'dan kolay kolay beklenemeyecek bir güzelliği var: "The Memory Reains" adlı şarkıda 60 ve 70'lerin soluğunu "la la la"larıyla albüme katan Marianne Faithfull. Bu şarkıyı, Metallica diskografisinin tek "soslu" şarkısı olarak gösterebiliriz (iyi bir "sos"un yemeğe ne kadar lezzet kattığını bilen bilir...). "Metallica" albümünün en meşhur şarkısı "Unforgiven"ın yepyeni versiyonu da bu albümde yerini almış: Ana tema korunmuş, nakarata eklemeler yapılmış, gitarlara daha çok vurulmuş, ortaya güzel bir şarkı çıkmış. Diğer şarkılar, ilk kez dinlendiğinde "bak Metallica çalıyor" dedirtecek kadar "karakteristik" yapıda. Metallica'nın "Load"a kadar hemen her albümünde bolca rastladığımız ve üzerinde epey kafa patlatıldığına inandığımız güzelim "intro"larına yine rastlayamadık. Ama düzenlemelerin "Load"dan çok çok iyi olduğunu söyleyebiliriz. Glam yolundaki "Slither", tipik Metallica şarkılarının sınırlarını zorlayan ""Fixxxer" gayet başarılı şarkılar. Lars Ulrich her şarkıda davuluna patlatırcasına vuruyor yine. Metallica'yı Metallica eden adam olarak onu göstermek gerekmez mi acaba? Sonuç olarak ilk baskısında elli bin tane piyasaya sürülen, yine rekorlara gebe bir Metallica albümü "Reload". "Load"tan kat kat iyi bir albüm olduğu kesin. "Yok, ben '...And Justice For All'dan, 'Metallica'dan şaşmam" derseniz, çok bir şey de kaybetmezsiniz. ***U.Ö.***

Düzeltme

Geçen sayıda Atilla Aydoğdu'nun Sixteen Horsepower albümü hakkındaki yazısının sondan bir önceki cümlesinde yer alan "yosun tutan tüfek" tamlaması, "yosun tutan yürek" olacaktı. Lale Müldür'ün aynı adlı şiirinden alıntıdır... Hata bizim. Aydoğdu ve Müldür'den özür dileriz.

nazan song

gel benim kararsızım/kalbe ziyan amansızım/ karda kışta bo-
ranlarda/bana inat havalarda gel/gün geceyle bansırken/zor
günlere alışırken/bulutlanırım dağlanırım/tam güneşe kavu-
şurken/bir kaldı bin gittı/bin yalnızlığı seçtı/bu masal da bur-
da bıttı/vay gönlüm vay/bir şarkı tut senin olsun/bir şarkı tut
benim olsun/yalnızlık yalnızlıktır/ zor dayanıyorum

29 Aralık, Şiddetli rüzgarlar

Ama, Büyükada derken sakın bugünkü cazbantlı gazinoları ve Twist'çi gençleri göz önüne getirmeyiniz **YAKUP KADRİ**

İbrişim örmüyorlar/Sevmişim vermiyorlar/ Tanrının zalımları/Münasip görmüyorlar

Daima tel üzerinde geze geze, kendilerini süratle harekete getiren cambazlar yüksek bir yerden düştükleri zaman hep ayakları üzerine düşerler. Çünkü devamlı suretle çalışmaktan tıpkı bir kediye benzemişlerdir.

Bize Allah'ın bahşettiği bu hayatı yaşamayı bilmek de zor iş. **NİLÜFER**

Bülbüller yaşlandıkça ötüşleri güzelleşir.

Live At Carnegie Hall

STEVIE RAY VAUGHAN & DOUBLE TROUBLE

(Sony Türkiye)

Sene 1984. Müziğin mainstream'inde önemli değişimlerin ve depresyonun yaşandığı yılların tam ortasına denk gelen bir sonbahar ayı. Tuhaf bir hazan mevsimi. Hadi tam tarihi verelim: 1984 yılı ekim ayının dördü. Yer, gelmiş geçmiş tüm büyük müzisyenlerin tozunu yuttuğu, New York'un en mümtaz müzikhollerinden biri, Carnegie Hall. Olay son derece mühim. 1980'lerde üzerimize düşen müzikal karanlığı dağıtan, son kuşak bir blues volkanının patladığı bir tarih ve yer bu. Teksas'ın Austin kırsalından gelen Stevie Ray Vaughan, aynı yıl çıkan ikinci albümü "Couldn't Stand The Weather"ın ardından, Carnegie Hall'da hayatının en önemli sınavlarından birine giriyor. Ve tabii, yanında tehlikeli grubu Double Trouble. Hepsi bu kadar değil. Stevie, beraberinde kardeşi Jimmie, koca sakallı gremlin Dr. John ve beş kişilik Meksika asıllı Teksaslı üflemeli grubu The Roomful of Blues'u da getirmiş. Konser gününün bir gün öncesi de SRV'nin doğum günü. Konser aynı zamanda lösemi ve kanser araştırmalarıyla uğraşan bir vakıf yararına yapılıyor. Kardeş Vaughan, konser öncesi Stevie'nin havasını şöyle anlatıyor: "Stevie bana, kahramanlarının, hiçbir zaman Carnegie Hall'da çalamamış adamların müziklerini çalacağını söyledi. Ama seyirciye isimlerini anons etmedi." Sahneye önce 74'lük koca kurt John Hammond çıkıyor. Hammond, "tüm zamanların en iyi gitaristlerinden biri" sıfatıyla Stevie'yi takdim ediyor. Ve SRV, sonraları simgesi haline gelen kenarları demirli kovboy şapkası ve üzerinde mariachi stilinde yakut kırmızısı takımıyla fırtına gibi esmeye başlıyor sahnede. İşte 26 Ağustos 1990'da elim bir helikopter kazasına kurban giden SRV'ın 43. doğum gününde piyasaya sürülen konserin dramatize edilmiş hikayesi böyle. Bu yıl başında da Bonnie Raitt'den, Eric Clapton'dan B.B. King'e uzanan bir yıldızlar topluluğunun katılımıyla "A Tribute To Stevie Ray Vaughan" adlı albüm çıkmıştı. Bu albümün tadı henüz silinmemişken, üzerine gelen "Live At Carnegie Hall" tam bir SRV ziyafeti yaşattı. İki bölümden oluşan konserin ilk bölümünde parça etkili bomba nevinde "Scuttle Buttin'" ve "Testifyin"in ardından ancak soluk alıp "merhaba" diyebilen Stevie, klasikleşmiş "Love Struck Baby", "Honey Bee" ve "Cold Shot" yorumlarını müthiş bir enerjiyle sergiliyor. "Letter To My Girlfriend" ile başlayan ikinci bölümde işin içine yukarıda saydığımız isimler giriyor. Salya sümük gözyaşlarına boğan "Dirty Pool"un ardından "Pride And Joy"la tekrar kendimize geliyoruz. Guitar Slim bestesi "The Thing That I Used To Do"da ise, Bad Boy dediği kardeş Vaughan'la düet yapıyor. Karısı Lenny Bailey de dahil tüm Vaughan ailesinin de salonda olduğu o gecede, nefis "Lenny"i çalmamak olur mu? Jimmie Vaughan anlatıyor: "Vaughan ailesi için büyük bir geceydi. Annem ve babam konser için gelmişlerdi, daha önce New York'da hiç bulunmamışlardı. Babam o zaman çok hastaydı (ki iki yıl sonra kalp yetmezliğinden öldü) ama konser için orada hazırdı." Sesindeki titremeden heyecanını beraber yaşadığımız Angela Strehli'nin vokal yaptığı Albert King şarkısı "C.O.D."... Ve albüm "Rude Mood"un ardından Stevie'nin "yaşadığım en güzel doğum günü... sonsuza dek" sözleriyle nihayete eriyor. Geride sadece beş solo stüdyo ve sayısız konser kaydı bırakan ve yedi yıl önce toprak olan SRV'yi düşündüğümüzde hüzünlendiğimiz ve fakat bu kadar güzel bir konser kaydını dinlediğimizde keyiflendiğimiz bir albüm "Live At Carnegie Hall". Bu kadar lafın ardından "mutlaka alın" demeye gerek var mı? ***K.D.***

Pieces Of You

JEWEL

(WEA / Balet)

Hani öyle kızlar vardır, boyu kısa ama rahatsız etmiyor, vücudu gayet muntazam, saçları buğday sarısı, bakışları biraz içli, epey neşeli ve yumuşak, teni taze ve parlak... Kısa ve tatlı sarışınlar yani... 20 yaşındaki Jewel onlardan. Neredeyse her Kanadalı gibi şarkı yazarı ve şair. Albümün bukletinin içinde de şarkı sözleri değil, hai-ku sadeliğinde, hayatının basit anlarını, duygularını aktardığı kısa şiirleri var. Folk şarkıcısı babası Atz Kilcher'le şehir şehir dolaşıp şarkı söylemiş. Michigan Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olduktan sonra üniversiteye gitmeyi içi kaldırmamış, "yolcu" olmakta ya da "aylaklık"ta da huzur bulamamış, "9-5 mesaisi" yapmayı düşünmemiş bile, San Diego'da bir karavanda parasız pulsuz yaşamaya başlamış. Bir yandan şiir yazıyor, bir yandan baba mesleğini sürdürüyormuş. Birkaç sene evvel kaydettiği "Pieces Of You"yla da şöhrete kavuştu işte. "Pieces Of You", yumuşak, tatlı nağmelerden oluşan bir folk-blues albümü. Hit şarkılar değil, ara şarkılar, B-Side'lar daha güzel geldi bize. Sözler çok derin değil ama, bomboş da değil. Jewel neyse, sözlerin yansıttığı da o, yalan dolan yok. Tanısak severiz, iyi arkadaş oluruz, öyle bir kız. Hem, zaten tavrını koymuş durumda: "Bir radyo kızı değilim, akustik bir kahve müziği yapıyorum ve bu da bu aralar çok geçerli bir şey değil. Green Day ya da Morissette'den daha yukarıdayım ama. İlk zamanlar, radyo istasyonları beni 'dinlenemez' bulmuşlardı." Yoo, gayet de güzel dinlenebiliyor. "His dünyası" gözyaşlı mektuplar yazan yatılı okul kızları gibi sulu sepken olmayan, karavanında kitap okuyan, takıldığı kahvelerde iki çift güzel muhabbet eden, konformizmi reddeden ama radikal fikirlere de sahip olmayan bir kızın içinden geçenler... ***M.E.***

KELEPİR

Ucuz değil!
Çok ucuz
kitap ve kaset

Yerli kaset → ~~650.000~~ 275.000
Yabancı kaset → ~~1.200.000~~ 450.000

Bayilik için telefon : 0 212 249 08 21

KELEPİR

Fahri önsöz için fena söz söyledi. Büyük fıkra yazarı Oner Kefe dün öldü. Bir efe ölse bile şanı kalır. Fatma bugün ölüm, felek, çöl ve af isimli çok güzel dört şiir yazdı. Ölüm asude bahar ülkesi dizesi önsöz için çok güzel.

İnsan göreceli olarak, en bozuk yapılı hayvan, en hastalıklı hayvandır, içgüdülerinden en tehlikeli biçimde sapıp uzaklaşmış olan hayvan. **FRIEDRICH NIETZSCHE**

6 Ocak, Siddetli firtına

Şen şarkıların durduğu bir lâhza, kenarda / Yad et ki, sevistikti ilahi Adalarda

Özel halk otobüslerinde biletinizin biletçi tarafından yatay olarak yırtılarak iptal edilmesine dikkat ediniz.

- Ne var?
- Ne varsa sende var.
- Ne varmış bende?
(96 kışı, K.Maraş, Trabzon Cad., Yaşar Pastanesi)

Kadının erkeğinin ayağını yıkaması bir yetenek değil; içten gelmeli. **ÖZCAN DENİZ**

Shaken And Stirred - The David Arnold James Bond Project

(WEA / Balet)

Saçları ıssız çöl sarısı, ayna yansımalı gözleri firuze yeşili ömre bedel bir kadın, uzun kemikli parmaklarıyla sigarasını ağzından çekiyor, ağzından dumanı salarken ekrana bakıyor: "Nobody does it better"... Kimse daha iyisini yapamaz... Sen de erkek misin, git kendini öldür... "Türkiye'nin erotik kralı" payesini hakkıyla taşıyan Aydemir Akbaş'ın "bu yapıyorsa biz hayli hayli..." diyen izleyicisinin aksine James Bond izleyicisi, "bu herif tabii yapar, helal-i hoş olsun" diyen bir izleyici tipiydi. İnsanî vasıflara haiz Superman'in tahlilini yapmak burada uzun iş ama, Timothy Dalton'lı, Pierce Brosnan'lı son dönem Bond filmlerinin haricinde kalan –özellikle Connery'li– filmlerin "popüler kültür kültü" pozisyonunu çoktan kazandıklarını belirtmeden geçmeyelim. Aydemir abiye selamımızı çakmış olalım, kendisiyle gönül bağımızın altını çizelim. Çizelim ama, Bond filmlerini seyretmekten de kendimizi alıkoymayalım. Bu insanî Superman'in her türlü klişeyi içinde barındıran, "her kadının ve her kötü adamın hakkından gelen" serüvenleri, –sosyoloji yapalım– Soğuk Savaş klasikleri olmalarının, erkek egemen bir maço tipini başarıyla yansıtmalarının yanısıra, şahane görsellikleriyle, bulunmaz diyaloglarıyla zihnimizde nadide bir yere sahipler ne de olsa... Filmleri bir yana, müzikleriyle, özellikle, Roll özel sayısında ağırladığımız John Barry'e ait notalarla da bambaşka bir alanda da "kültleşmiş" durumdalar. Her Bond filmi için özel olarak hazırlanan, en popüler şarkıcılara okutulan, genellikle filmle aynı adı taşıyan şarkılarıyla, Bond ana temasıyla o külliyat altın değerinde bugün. "Shaken And Stirred", galiba tekrar Pierce Brosnan'ın oynayacağı yeni Bond filmi için tasarlanmış bir albüm. Eski Bond'lardan farkı, içinde yeni şarkı barındırmaması, eski şarkıların yeni isimlerce yeni yorumlarından oluşması. David Arnold önderliğindeki projeye dahil isimlere bakalım: David McAlmont, Aimee Mann, Leftfield, Pulp, Shara Nelson, LTJ Bukem, Chrissie Hynde, Martin Fry, Natacha Atlas, Propellerheads ve Iggy Pop. Kadro, kulağa hoş geliyor. Tüm şarkıcılar ve gruplar, David Arnold'un aranjman gereklerine uymuşlar, kendi imzalarını da çakmışlar. Leftfield biraz fazla kaçmış. Biz, birinciliği Natacha Atlas'a veriyoruz. Bir Üçüncü Dünya şarkıcısı olarak "From Russia With Love"ı okuması her ne kadar abes kaçsa da, o gözlüklerimizi takmayalım, Atlas'ın gırtlak nağmelerinin tadına varalım. (Eskiden bu şarkıyı, bizde Ajda Pekkan'ın "Boş Sokak" diye meşhur ettiği "The Music Played"le de anılan Matt Monro okumuştu. Natacha, en az onun kadar iyi.) Zamanında Paul McCartney & Wings'in okuduğu "Live And Let Die"ın Chrissie Hynde yorumu hiç fena değil. "All Time High"la Pulp da geçer not alıyor. Ama asıl hikaye, "gerçek hayat"ta "Aydemirci" olduğunu zannettiğimiz –John Barry'nin deyişiyle "ilginç beyefendi"– Iggy Pop'ta. Barry haklı, Iggy, Louis Armstrong'la aynı hissiyatı aynen koruyor. Koruyor ama, bu bütün albüm için geçerli, gönül "esas" Bond'ları istiyor. Nasıl Brosnan'ın Bond'u, pastel renkleriyle müstehzi gülümseyen Sean'ın Bond'unun yerini tutmuyorsa, Iggy'nin "We Have All The Time In The World"ü Armstrong'unkinin, Shara Nelson'ın "Moonraker"ı Shirley Bassey'ninkinin yerine geçemiyor. Martin Fry'ın "Thunderball"u da güzel ama, nerede Tom Jones... Natacha Atlas da dahil buna. Piyasada bir "30. Yıl" Bond derlemesi var, evvela onu alın, caniniz çekerse, bu albümü de ihmal etmeyin. Bond'dan –ama evvela Aydemir Akbaş'tan– elbette vazgeçmeyin. ***M.E.***

Dreams Of Freedom - Ambient Translations Of Bob Marley In Dub

(Polygram / Raks)

Müzisyen ve prodüktör Bill Laswell, Bob Marley'in şarkılarının ambient ve hip-hop mix'lerinden hazırlamış "Dreams Of Freedom"u. Marley'in baba şarkılarını alıp uzun intro'lara bulamış ve bunları new age kapısına dayamış, daha sonra hip-hop ritmlerle altyapıları çalmış Laswell. Reggae'nin her şeyi olan "aksak" ritmler belli ki epey kolaya alınmış. Bunun yerine perküsyonlara kafa yorulmuş, güzel nağmeler ortaya çıkmış. Ritmlerin tonlarının gayet başarılı olduğuna eyvallah, ama reggae için bu kadar uzun girişlere gerek olmadığı, havaya zaten şarkının kendisiyle çok rahat girildiği bir gerçek. Ayrıca, şarkıların melodileri yerine, aynı akortlar üzerine yazılmış uyduruk sesler ne işe yarar bilinmez. Ara ara kadın vokaller duyulsa da, sözlerin olmaması şarkılardan her şeyi silip götürmüş. En azından "No Woman No Cry" gibi bir şarkının vokalsiz çalınması çok acı! Albümün ambient müzisyenlerce hazırlandığını gözardı etmeden ortaya çıkan müziği değerlendirmek gerektiği söylenebilir. O zaman da, "reggae ve Marley ruhu"nu bu kadar öldürmek yerine, niye başkalarının şarkılarını yorumlamamışlar diye sorulabilir. Eğer ambient severim derseniz, kaçırmamanız gereken bir albüm. Eğer Marley severim derseniz, her yanından kuşkuyla yaklaşın. ***U.Ö.***

54→

The More Best Of LEONARD COHEN

(Polygram / Raks)

Leo amcamızın kimbilir kaçıncı baharını yaşadığı 80'li yılların sonundan bugüne yayınladığı üç albümünden, "I'm Your Man", "The Future" ve "Cohen Live"dan seçilmiş çeşitli şarkılarının bir araya getirildiği güzel bir eser. İki de yeni şarkı var. Orkestra mükemmelen en sakil teneke tonlarında çalıyor. Ve adeta papyon kravatlı bir takdimci ekolu mikrofonda "bayanlar ve baylar, karşınızda yılların eskitemediği sanatçı, Leonard Cohen..." diyor. Yani sanılanın aksine bir hanımlar matinesi söz konusu değil. Alsanız da almasanız da siz kaybedersiniz...

The Best Of BOB DYLAN

(Polygram / Raks)

"Blowin' in The Wind" de var, "Times They Are-A-Changin" de... "All Along The Watchtower" da var, "Jokermen" de... Ama siz 35 seneyi bir kasete sığdırabilir misiniz? Olduğu kadar...

Trainspotting #2 Soundtrack

(Polygram / Raks)

Filmde kullanılmak istenip de kulanılamamış şarkılardan meydana gelen bir nevi soundtrack. Kadro aynıya yakın: Iggy Pop, Underworld, Sleeper, David Bowie, Ice MC, Leftfield, Heaven 17, Primal Scream, Joy Division, Goldie... Filmi geçenlerde televizyonda bir daha izledik, o tadı yakalayamadık. Beyoğlu sinemasına gene gelecek dediler ama, bakalım...

Kürt halk müziğinin en önemli isimlerinden **Mihemed Arif** ve **Hesen Cizrawî**'nin eski kayıtlarından hazırlanan "Stranen Bijarti"adlı arşivlik albüm Kom Müzik Yapım tarafından yayınlandı. Cizre'de doğan, yıllarca Kürtçe türküler söyleyerek sayısı bilinmeyen onlarca albüm yayınlayan, yine de ölene dek fakirlik çeken iki müzisyenin bugün hâlâ pek çok türküsü söylenir.

Yaşama bir türkü olmasaydı sözcüklerin sesine kim kulak verirdi? **NERMİ UYGUR**

Melâli anlamayan nesle âşina değiliz **AHMET HASİM**

Özel Sayıdaki en mühim özürlerimiz şöylece sıralanıyor: **1.** "Apocalypse Now"ın müzikleri asla Ennio Morricone'nin değil, FF Coppola ve Carmine Coppola'ya ait. (Ayrıca hatırlayabildiğimiz; Doors'tan "The End" ve dahi Wagner nağmeleri de filmde kullanıldı) **2.** "Easy Rider"ın sonunda "The Ballad of Easy Rider"ı söyleyen Robert McGuinn değil, tabii ki Roger McGuinn (Byrds) **3.** Nikiforos Metaxas söylesisindeki Afrikalı lider Numumba değil, Lumumba.

10 Ocak, Zemheri fırtınası | Her şey bir şarkıyla biter **fransız atasözü**

The Songs Of Jimmie Rodgers
A Tribute
(Sony Türkiye)

Daha kimse yollara düşmeden önce, o hep yollardan söz etmişti. Tüm çocukluğu yollarda, hatta demiryollarında geçtiği için, baladlarının çoğunda demiryolu öykülerini dile getirmişti. 1920'lerde Elsie McWilliams ile birlikte, Amerikan halkının dilinden düşmeyen şarkılara imza atmıştı. Şarkıları folk, blues ve balad karışımı bir yapıdaydı. Yazdığı sözler sıradan insanların günlük yaşamından söz eden, son derece kolay anlaşılır biçimde ifade edilmekteydi ve melodiler kolayca akılda kalabilir türdendi. Jimmie Rodgers, 1933 yılında vereme yenik düşerek göçtü gitti. O artık country müziğin babası olarak anılarda ve sayısız cover'larda yaşamını sürdürecekti. Yıllarca onun şarkılarını, adını bile anmaksızın çok sayıda sanatçıdan dinledik; onun armonilerinden esinlenerek besteler yaptık; ilk akorlarımızı kara düzen vuruşlarla onun gibi çaldık; evet, hiç adını bile anmadan... Yıl 1997, Pepo'nun dükkanında üzerime üzerime yıkılmakta olan CD kutuları arasında eşinirken, yeni gelmiş ama henüz açılmamış bir kutunun dibinde "A Tribute" yazısı gördüm, ne yalan söyleyeyim ben Tribute albüm takıntısı olan bir kişiyim, üzerine atladım. Yakından bakınca da önünde saygıyla eğilinen kişinin koca Jimmie Rodgers olduğunu fark ettim. Kafasında melon şapkası, elinde Martin gitarı ile gülümseyen sepya bir fotoğraf (içerde de Panama şapkalı harika bir fotoğrafı var). Kitapçığın üçüncü sayfasında Bob Dylan'ın giriş yazısı; özetle ve yorumla: "Onun şarkılarından ilham alarak yolundan giden bizler için Jimmie Rodgers, yirminci yüzyılın önemli deniz fenerlerinden biridir, kuşkusuz. O 'her şeyi başlatan' kişidir. Bu toplama albümde sanatçılar birbirlerinden çok farklı biçemlere sahipler, ancak bir tek ortak noktaları var ki, o da tümünün Jimmie'den, kimseden etkilenmedikleri kadar etkilenmiş olmaları. Nedenini sorarsanız, Jimmie'nin kimsenin olmadığı kadar canlı olduğunu söylerim. İletmek istediklerini satır aralarına gömer ve onları balözü gibi size sunar." Fazla söze ne hacet, işte albümün özü. Şimdi de bu Tribute toplamaya katılan sanatçılara ve şarkılara bir göz atalım: U2'nin Bono'su ("Dreaming With Tears In My Eyes"); Alison Kraus And Union Station ("Any Old Time"); Dickey Betts ("Waiting For A Train"); Mary Chapin Carpenter ("Somewhere Down Below The Mason Dixon Line"); David Ball ("Miss The Missisippi And You"); Bob Dylan ("My Blue Eyed Jane"); Willie Nelson ("Peach Pickin' Time Down In Georgia"); Steve Earle & The V-Roys ("In The Jailhouse Now"); Jerry Garcia, David Grisman & John Kahn ("Blue Yodel #9"); Iris DeMent ("Hobo Bill's Last Ride"); John Mellencamp ("Gambling Bar Room Blues"); Van Morrison ("Mule Skinner Blues"); Aaron Neville ("Why Should I Be Lonely"); Dwight Yoakham ("T For Texas").

Dikkat ettiyseniz, bazı şarkıları hemen hatırladınız değil mi? "T For Texas"ı Lynyrd Skynyrd'ın harika yorumundan hatırlamayan var mıdır? Ya "Mule Skinner Blues"u kaç kişinin sesinden dinlemiştik? "Waiting For A Train..." Albümün en can alıcı ve alıp götüren şarkısı bence John Mellencamp'in "Gambling Bar Room Blues" yorumu. Marry Chapin Carpenter, her zamanki gibi bir harika. Bob Dylan köklerini inkar edemeyecek kadar kaptırmış ve Doc Pomus Tribute'undan bu yana son yıllardaki en güçlü yorumu yapıyor. Steve Earle'ün adını bile unutmuştuk ki, masaya yumruğu indiriyor. Willie Nelson için söylenecek söz zaten yok. Van Morrison, şarkısını eritip kendi sesörgüsüne katıştırmış ve mızıkası ile katma değer eklemiş. Tribute'ların vazgeçilmez sesi Aaron Neville yine aynı. Bono bile açılışta bir harika, (Leonard Cohen Tribute'undaki yorumu hakkındaki görüşlerim saklı kalmak koşuluyla) işi ne kadar iyi bildiğini kanıtlıyor. "The Songs Of Jimmie Rodgers - A Tribute" keyifle dinlenen bir albüm. Boş yok; "güzelim şarkıyı ne hale getirmiş" yok; saygıyla yaklaşılmış ve deforme edilmemiş şarkılar. Benim gibi biraz eski kafalıysanız (müziğin kaynaklarını merak edenlere öyle diyorlar ya), sakın kaçırmayın. Yodeleiooo! ***G.B.***

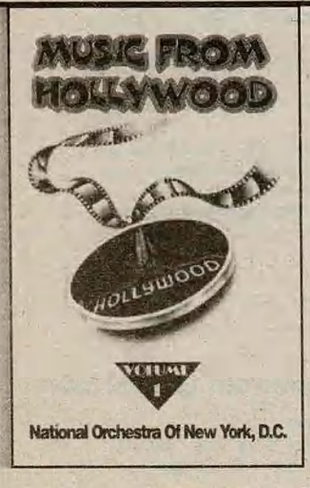

Music From Hollywood

Ennio Morricone
Roy Webb
Nino Rota
Bert Kaempert
Bill Conti
Dimitri Tiomkin
Maurice Jarre
Mikis Theodorakis
Francis Lai
Elmer Bernstein
John Barry
Henry Mancini
Manos Hadjidakis
Malcolm Arnold
John Williams

Türk Sineması'nda Film Müzikleri

Attila Özdemiroğlu
Selim Atakan
Mehmet Soyarslan
Cahit Berkay
Özkan Turgay
Hasan Cihat Örter

Yayınlanan Diğer Film Müzikleri

•Işıklar Sönmesin
Mazlum Çimen
•Yol
Zülfü Livaneli
•Kiss
Marilyn Monroe
•Compositions & Songs
Charlie Chaplin

trikont

TRİKONT LTD. • İ.M.Ç. 6. BLOK NO: 6511 UNKAPANI / İSTANBUL • **TELEFON:** 0212-528 50 10 - 11 • **FAX:** 0212-512 35 45

→55

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER
1. **Celine Dion** Let's Talk About Love
2. **Spice Girls** Spiceworld
3. **The Verve** Urban Hymns
4. **Wham** The Best Of...
5. **Natalie Imbruglia** Left Of The Middle
6. **Eternal** Greatest Hits
7. **Lightning Seeds** Like You Do
8. **Enya** Paint The Sky With Stars
9. **Backstreet Boys** Backstreet's Back
10. **Hot Chocolate** Their Greatest Hits

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER
1. **Backstreet Boys** Backstreet's Back
2. **Oasis** Be Here Now
3. **2Pac** R U Still Down? (Remember Me)
4. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
5. **Billy Ocean** Love Is Forever
6. **Charlatans** Tellin' Stories
7. **Björk** Homogenic
8. **Oasis** Definitely Maybe
9. **Peter Andre** Time
10. **Stereophonics** Word Gets Around

AMERİKA ALBÜMLER
1. **Metallica** Reload
2. **Celine Dion** Let's Talk About Love
3. **Barbra Streisand** Higher Ground
4. **Erykah Badu** Live
5. **Shanie Twain** Come On Over
6. **LeeAnn Rimes** You Light Up My Life
7. **Hanson** Snowed In
8. **Chumbawamba** Tubthumper
9. **Mase** Harlem World
10. **LSG** Levert Sweat Gill

ROLL DİSKO
The Band The Weight
Barbara Chante Barbara
Bob Dylan Time Out Of Mind
Birol Topaloğlu Lazuri Birabape - Heyamo
Bruce Sprinsteen Nebraska
Chumbawamba Tubthumper
Davut Sulari Üç Telli Turnam
Dream Syndicate Medicine Show
Elvis Costello Spike
Göksel Baktagir Okyanustaki Sesler
INXS Eleganty Wasted
Joni Mitchell Court And Spark
Leonard Cohen I'm Your Man
Nazan Öncel Göç
Nilüfer Akbal Miro
Nirvana Nevermind
Özdemir Erdoğan Düşünceli Şarkılar
Patti Smith Peace And Noise
Robert Wyatt Shleep
Rolling Stones Bridges To Babylon

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Autechse** Amber
2. **Pixies** Death To Pixies
3. **Portishead** Portishead
4. **Gus Gus** Polydistortion
5. **"Spawn"** Soundtrack

ZİHNİ / Akmar
1. **David Homes** Let's Killed Killed
2. **UFO** Third Perspective
3. **Mouse On Mars** Autoditacker
4. **DJ Shadow** High Noon
5. **Gökalp Baykal** Ağustos 96

ÇALINTI
1. **Portishead** Portishead
2. **Björk** Homogenic
3. **Courtney Pine** Underground
4. **Jeff Buckley** Grace
5. **Rachid Taha** Carte Blanche

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI
1. **Metallica** Reload
2. **Celine Dion** Let's Talk About Love
3. **Spice Girls** Spiceword
4. **Janet** The Velvet Rope
5. **Loreena McKennitt** The Book Of Secrets
6. **Mariah Carey** Butterfly
7. **Power Hits Vol. 3**
8. **Rachid Taha** Carte Blanche
9. **Barbra Streisand** Higher Ground
10. **Diana King** Think Like A Girl
11. **Backstreet's Back** Backstreet Boys
12. **Chris De Burgh** Love Songs
13. **Radio 5 Summer Hits**
14. **Eros Ramazotti** Eros 1997
15. **Ricky Martin** A Medio Vivir
16. **Portishead** Portishead
17. **Aziza Mustafa Zadeh** Jazziza
18. **What's Up 4**
19. **Björk** Homogenic
20. **Elton John** The Big Picture

YERLİ
1. **Muazzez Ersoy** Nostalji 3
2. **Candan Erçetin** Çapkın
3. **Nalan** Usul Usul
4. **Tarkan** Ölürüm Sana
5. **Ayşen** Uzaktan Geldim
6. **Sibel Can** Bu Devirde
7. **Doğuş** Doğuş
8. **Muazzez Ersoy** Nostalji 4
9. **Emrah** Narin Yarim
10. **Şükriye Tutkun** Sevin Gayrı

Megavizyon, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir

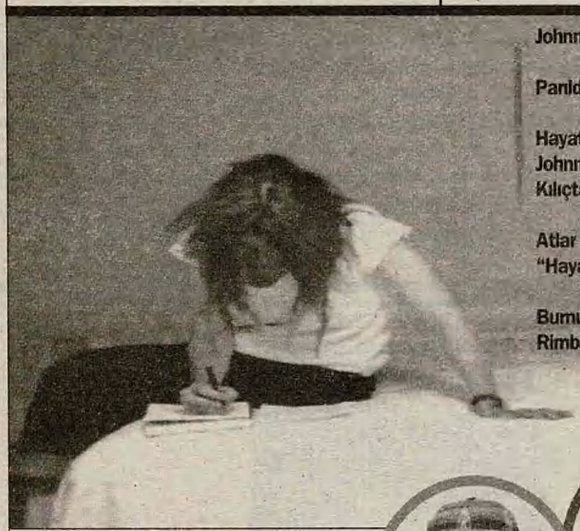

Johnny birden farketti dört bir
yandan üzerine gelen atları
Parıldayan gümüş kurşunları,
alevli burunları
Hayatın deliklerle dolu olduğunu gördü
Johnny yattığı yerden
Kılıçtan keskin kalemini bırakıp
sustalısını aldı eline
Atlar duymadılar Johnny'nin çığlığını:
"Hayat acıyla dolu,
beynim kendi felaketimin yolu
Burnumu karla doldurup gidiyorum
Rimbaud'nun yanına"
Patti Smith, *Horses, Land*

Punk'ın evveliyatı
Sex Pistols öncesi,
çengelli iğnesiz erken punk plakları

1. Rumble • **Link Wray and His Ray Man** *1958*
2. Louie Louie • **The Kingsmen** *1963*
3. Surfin' Bird • **The Trashmen** *1963*
4. Gloria • **Them** *1965*
5. My Generation • **The Who** *1965*
6. Wild Thing • **The Troggs,** *1966*
7. Freak Out (LP) • **The Mothers of Invention** *1967*
8. The Velvet Underground and Nico (LP) • **Velvet Underground** *1967*
9. Kick Out The Jams (LP) • **The MC5** *1968*
10. The Stooges (LP) • **The Stooges** *1969*
11. Bang A Gong (Get It On) • **T.Rex** *1971*
12. School's Out • **Alice Cooper** *1972*
13. America Eats Its Young (LP) • **Funkadelic** *1972*
14. All The Young Dudes • **Mott The Hoople** *1972*
15. The New York Dolls (LP) • **The New York Dolls** *1973*
16. Raw Power (LP) • **Iggy and The Stooges** *1973*
17. Rock'n'roll Animal (LP) • **Lou Reed** *1974*
18. On The Beach (LP) • **Neil Young** *1974*
19. The Tubes (LP) • **The Tubes** *1975*
20. Horses (LP) • **The Patti Smith Group** *1975*

Ian Anderson 20 yıl önce hangi plakları dinliyordu?

1. Beethoven 9. Symphonie • **Berliner Philharmoniker**
2. Beethoven 3. Symphonie • **Berliner Philharmoniker**
3. Beethoven 5. Symphonie • **Berliner Philharmoniker**
4. Apostrophe • **Frank Zappa**
5. Schwanensee • **Peter Tschaikowsky**
6. Lick My Decals Off, Baby • **Captain Beefheart**
7. Trout Mask Replica • **Captain Beefheart**
8. Flat Baroque And Berserk • **Roy Harper**
9. The Times They Are A-Changin' • **Bob Dylan**
10. Beggar's Banquet • **Rolling Stones**

Rage Against The Machine'in davulcusu Brad Wilk'i uçuran plaklar

1. Kicks Out The Jams • **MC5**
2. Never Mind The Bollocks, Here's The Sex Pistols • **Sex Pistols**
3. Led Zeppelin 1 • **Led Zeppelin**
4. Are You Experienced? • **Jimi Hendrix**
5. First Album • **Van Halen**
6. The Kids Are Alright • **The Who**
7. Lazy Brutality • **Misfits**
8. Straight Outta Compton• **NWA**

Bruce Springsteen'den 10 güzel cover

1. War • **Edwin Starr**
2. Quarter To Three • **Gary "U.S." Bonds**
3. Who'll Stop The Rain • **Creedence Clearwater Revival**
4. Across The Borderline • **Ry Cooder**
5. This Land Is Your Land • **Woody Guthrie**
6. Jersey Girl • **Tom Waits**
7. Devil With A Blue Dress / Good Golly Miss Molly• **Mitch Ryder and The Detroit Wheels**
8. Trapped • **Jimmy Cliff**
9. Gino Is a Coward • **Gino Washington**
10. Chimes Of Freedom • **Bob Dylan**

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedisekizondokuzyirmiyirmibiryirmiikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikır
küçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli
birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzonbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedisekizondokuzyirmiyirmibiryirmiikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikır
küçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

baş tarafı 8'de

için Harvard'a ya da Yale'e giderdim...

Peki o zaman niçin "Masters of War" (Savaşın Efendileri) gibi şarkılar yazdınız?

Benim anlayışıma göre, "Masters of War" kesinlikle "siyasi" bir şarkı değil. Size düşüncelerimin temelinde yatan şeyi açıklamak için söyleyeyim, ben siyasetten hiç mi hiç anlamam. Sola dair olan şeylerle, sağa dair olanları birbirinden ayırt edebilmekten acizim... Ben bu terimlerle akıl yürütmüyorum. Bir gün, muhafazakar addedilen bir konuyu savunabilirim, ertesi gün ise bir başka konuda solcu olarak nitelenen bir tavır alabilirim! Anlıyor musunuz? Bir fikrim olduğunda, bunun solcu mu sağcı mı olduğunu düşünmem; aynı konuda başkalarıyla aynı fikri destekleyebilirim, ama farklı açılardan.

Crosby, Stills ve Nash Vietnam savaşının sona erdirilmesine katkıda bulunduklarını düşünüyorlar...

Haa, evet, savaşı onlar durdurdu... *(gülüyor)* Kafalarında, en ufak bir şüphe yoktur bu konuda, onlar bu tarz "performer"lardı.

60'lı yıllardaki, Beatles, Stones, Joan Baez gibi meslektaşlarınızla dostane ilişkilerinizi sürdürüyor musunuz?

Evet, yine fırsat oldukça, görüşüyoruz... Hâlâ ortalıkta olanlar neredeyse düzenli olarak görüşüyorlar diyebilirim... Benim dönemimde ortaya çıkan bütün sanatçıları tanıyorum, Stones, Crosby, Stills, Nash, vesaire. Ama 60'lı ya da 70'li yılların muhabbetini yapmıyoruz. Bu ne biçim bir düşünce! Bütün bunlar, dinleyiciler için bizim için olduğundan daha fazla anlam taşıyor sanıyorum. Gençler o dönemden söz ediyorlar mı, otuz yıl önce olmuş bitmiş şeylerle ilgileniyorlar mı? O da çok şüpheli.

60'lı yıllar gençleri büyülüyor, çünkü o dönem, insanların dünyayı, olup bitenleri değiştirebileceği bir dönemdi, oysa bugün insan kendini çok daha aciz hissediyor.

60'larda dünyanın değiştirilebileceği fikri vardı, sanıyorum. Bu fikir, somut eylemden daha önemliydi. Etki edebilecek olma duygusu, hakikaten etki etmekten, harekete geçmekten daha önemliydi. Bugün, esas olarak eksik olan bu fikir. Fikirler çok güçlü bir şeydir; fikirler hiçbir zaman öldürülemez.

"Time Out Of Mind"ın prodüktörü olarak niçin Daniel Lanois'yı seçtiniz?

Daha ziyade karşılıklı olarak birbirimizi seçtiğimizi söyleyebiliriz. "Oh Mercy" albümünde de beraber çalışmıştık ve çok iyi anlaşmıştık... Ulaşılacak hedefler, şarkıların sound'u gibi konularda aşağı yukarı aynı dalga boyundayız.

Bir prodüktörden somut olarak ne beklersiniz?

Neyin çalınıp neyin çalınmaması, neyin tutulup, neyin çöpe atılması gerektiğini birbirinden ayırt edebilecek durumda olmasını, herhangi bir şarkının nasıl bir düzenleme gerektirdiğini hissedebilecek yetenekte olmasını... İyi prodüktör, bir şarkıyı nihai, ideal biçiminde ortaya çıkarabilmelidir. Şarkıda ne kısa devre yaptırmalı, ne de aşırıya kaçmalı.

"Time Out Of Mind"ın sound'u daha canlı, daha keskin, daha dokunaklı, Lanois'nın "Oh Mercy"de yakaladığından daha yakın canlı versiyona.

Doğru. 'Live' performanslarım genellikle pek takdir görmedi, kötü değerlendirildi. Konserlerimi dinlemeye gelen eleştirmenler yirmi yıl öncenin kulağına sahip, yirmi yıl önceki versiyonları duymak istiyorlar. Bugünkü konserlerimle, yirmi yıl öncekileri karşılaştırmak doğru bir yaklaşım olmaz. Aynı şekilde, şarkılarım bugünkü müzikal atmosferle de kıyaslanamazlar, çünkü benim esinlendiğim, etkilendiğim şeylerle bugünkü popüler müziğin esin kaynaklarının alakası bile yok.

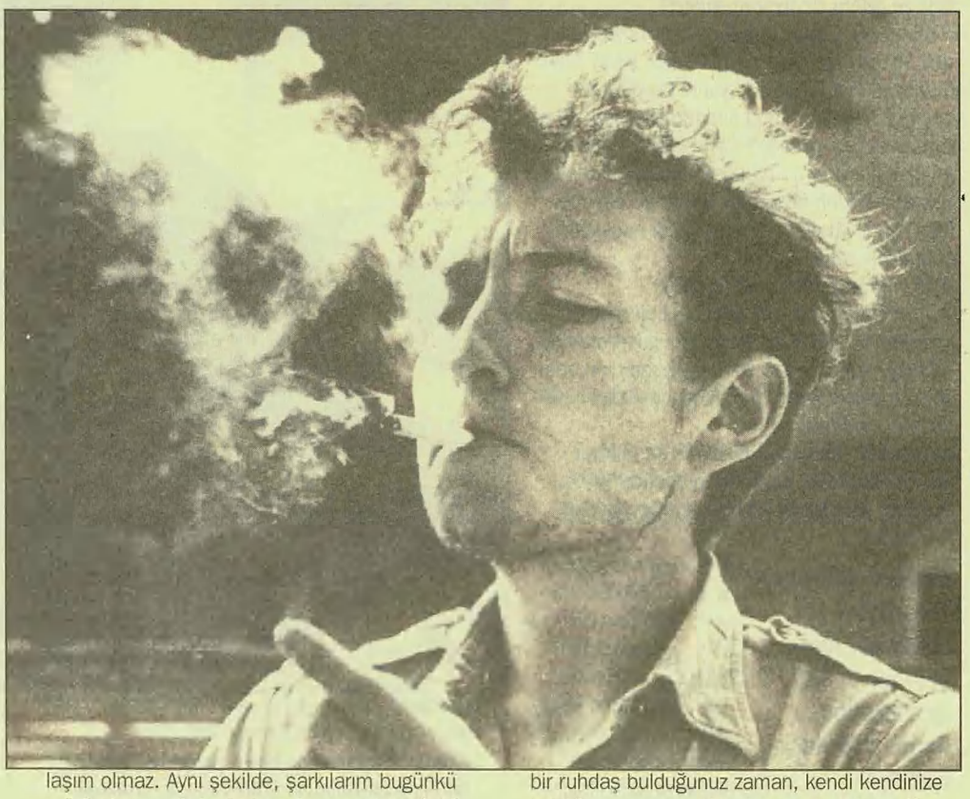

Nedir sizi etkileyenler?

Çok basit, çok temel şeyler: 20'li, 30'lu, 40'lı, hatta 50'li yılların müziği. Bu çok sınırlı, çok kesin bir alan: kabaca Amerikan folk müziği denen şey, biraz da rockabilly... Ama rock'n'roll değil. Larry Williams ya da Little Richard tarzı rock'tan etkilendiğimi düşünmüyorum.

Yeni albümünüzde, "Highlands" şarkısı doğaçlamaya çok benziyor. Stüdyoya girmeden önce ne kadar hazırlanıyorsunuz?

"Highlands" uzun bir talking-blues. Önceki albümlerimde, özellikle de kariyerimin ilk yıllarında bu türden birçok parça yaptım. Bu müzik formunda, şarkıcı canının istediğini, kafasından geçeni yapabilir, çünkü çok basit bir biçimdir bu. Şimdi herkes bunun doğaçlama bir parça olduğunu söylüyor. Yazılı bir temel vardı, sonra kayıt esnasında ortaya çıkan farklı fikirler ve düşünceler eklendi; sonuçta kağıt üzerindekinden çok farklı bir hale geldi parça.

Bir şarkının sözleri günün belli bir anındaki duygunuzu yakalıyor. Ama pekala, bir sonraki dakikada, saatte ya da günde, bu duygu değişebilir. Dolayısıyla, bu albüm hakkında okuduğunuz bütün tahliller, bütün metin yorumlamaları, bütün eleştiriler, hepsi doğrudur, herkes haklı...

Stüdyoya girerken şarkıların nasıl olacağı hakkında kesin bir fikriniz var mıydı, yoksa kayıt boyunca doğaçlama yapa yapa mı ilerliyorsunuz?

"Highlands" ikisinin bir karışımıydı, bir kısmı canlı doğaçlama. Bu, klasik bir 12 ölçü: Çok daha uzun da olabilirdi, kısa da; başka bir yöne de gidebilirdi, şarkı halinde de söylenebilirdi, konuşma halinde de...

Bu tür doğaçlama blues'larda, Sam Shepard gibi biriyle beraber çalışmak işleri daha kolay bir hale getiriyor mu?

Daha kolay mı? Hayır, ama, daha az.. anlamsız hale getiriyor... *(gülüyor)* Beraber yazabildiğiniz bir ruhdaş bulduğunuz zaman, kendi kendinize kaldığınız zamana göre daha hızlı, daha sağlam ilerleyebiliyorsunuz.

Niçin böyle bir deneyimi tekrarlamıyorsunuz?

Sam kendi kariyerini sürdürüyor, o bir tiyatro yazarı; bense, neredeyse hep yollardayım. Birbirimizi görebilecek pek fırsatımız olmuyor.

Bu albümde sesiniz güçlü, güvenli, sağlam görünüyor...

Albümlerin kayıtları konusunda hep sorunlarım olmuştur. Bana göre iyi bir albüm, iyi şarkıları, iyi bir ses, iyi bir enstrümantasyon, iyi bir yorumla kaydetmektir... Şarkının bana heyecan verebilmesi için bütün bu parametrelerin bir araya getirilmeleri gerekir. Maalesef, teknolojiyle aram pek iyi değil. Genellikle, teknoloji benim müzik tarzımı bozuyor, bayağılaştırıyor. Şarkıları yoğurup yumuşatıyor, cıvıklaştırıp birbirine karıştırıyor, onları kendine göre şekillendiriyor, benim üstümde tamamen hakimiyet kuruyor. Teknoloji öteki müzisyenlerin, günümüzün rocker'larının işine yarıyor, ama benim için bir ayakbağı.

Ama teknolojiye hakim olabilmek için, eskiden Tom Wilson ya da bugün Daniel Lanois gibi iyi prodüktörlerin desteğine sahipsiniz.

Her prodüktör, kendi tarzına göre sound'u olan bir albüm yapabilir, ama kendi sound'unun olması, illa her şeyin o birisinin hizmetinde olması anlamına gelmiyor. Pek çok müzisyen için bunlar geçerli olabilir, ama benim için değil. Benim çok sınırlı, sınırları belli bir hareket alanım var. Her zaman, bir şarkıyı söylemeden ve kaydetmeden önce, mümkün olduğu kadar iyi anlamaya çalışırım. Kendimin bir parçası gibi hissetmediğim bir şarkıyı söylemeyi sevmem.

Stüdyoda çabuk mu sıkılıyorsunuz?

Aah, evet...

Albümünüzde, "keşke biri gelip saati geri alsa benim için" (I wish that someone come and put back the clock for me) diyorsunuz. Genç-

→57

liğinize özlem duyuyor musunuz?
Hepimiz bu duyguyu paylaşmıyor muyuz aslında? Yeniden gençleşmeyi istemek bana özgü, o kadar tuhaf bir şey mi yani? Bu dünyada başka hiç kimse arada sırada saati geri almayı arzu etmemiş midir? Ben böyle bir şeyi arzu ettiğimi biliyorum... *(gülüyor)* Hayatıma taa en baştan yeniden başlamak isterdim doğrusu. Eğer mümkün olsa, hemen şimdi başlangıç noktasına dönerdim.

Peki ya kariyeriniz, o ne olacak?
Vay canına! Ne bileyim! Eğer yeni bir hayata başlıyorsanız, farklı bir insan olduğunuzu tahayyül ediyorsunuz: Farklı bir yerde yaşardım, başka bir meslek öğrenirdim, farklı bir kadınla evlenirdim... *(gülüyor)*

Ama müzik kariyeriniz boyunca da folktan elektrikli müziğe, elektrikten country'ye vs. geçtiniz. Yani kendinizi birçok kere yeniden icat ettiniz...

Televizyon ve medyalar her şeyi ele geçirmeden önce, insanlar şarkılar aracılığıyla olaylardan haberdar oluyordu; şarkıları dikkatle dinliyorlardı ve çok uzaklarda olup bitenleri öğreniyorlardı. ABD'nin bütün yakın tarihi folk şarkılarının fonunda, satır aralarında ortaya çıkar.

Ama bu insanoğlunun tabiatından gelen bir şey... *(gülüyor)* Her insanın hayatında olaylar, dönüm noktaları var. Bu önceden tasarlanan bir şey değil. Bir şeyler oluyor, hayat akıp gidiyor, bu kadar basit. Belki de bütün bunların gerisinde kutsal bir anlam vardır... Aslında bundan eminim.

Yani şarkılarınızı siz "yazmadınız", onlar evrende uçuşuyorlardı, siz de onları yakaladınız, öyle mi?..
Woody Guthrie böyle söylüyordu. Bu onun yaratım anlayışı. Bir anlamda bana da çok doğru geliyor.

Woody Guthrie gibi siyasal bakımdan angaje bir şarkıcı şarkıların kutsal, tanrısal bir özden geldiğini mi düşünüyordu?
Woody çok üretken bir şarkı yazarıydı. Bazı kütüphanelerde, kaydetmediği şarkı sözlerinin olduğu kitapçıkları bulabilirsiniz: sözlerinin müsveddeleri, henüz melodisi olmayan şarkılar, şiirler... Stahanovcu bir zanaatkardı o.

Artık sözleriniz daha basit, daha doğrudan, 60'lı yıllardaki barok üslubunuzdan oldukça uzak...
Bir süreden beri sözlerim gelişme gösteriyor. Bu o kadar yeni bir şey değil.

Bu albüm çok melankolik, çok karamsar, hüzünlü...
Her zaman albümlerimle benim aramda büyük bir fark vardır. Ama sizinle aynı fikirde değilim, "Time Out Of Mind"ın sözlerini kesinlikle umutsuz bulmuyorum. Eğer hakikaten hüzün, umutsuzluk istiyorsanız, gazeteleri açın, Bosna'da, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da olanlara bakın... İşte o zaman karanlıktan, karamsarlıktan söz edilebilir.

Ama yine de albümde sadece umutsuz, bitik aşk ilişkileri, insansız, ıssız manzaralar, bomboş, ölü sokaklar var. Bu çok tenha, çok yalnız bir albüm...
Daha ilk albümümde de yitik aşkları söylüyordum. Sonuçta, bu son albüm, ilk albümüme çok bağlı, daire tamamlandı... *(gülüyor)*

Örneğin "Mazgallardan akıp gidiyor insanlık hissim" (My sense of humanity is going down the drain) mısraını yazdığınızda, bu sizin varoluşsal durumunuzu, genel olarak insanlık karşısındaki duygunuzu mu ifade ediyor?
Bakın size söyleyeyim, bu cümle tıpkı, Elvis Presley'in "I ain't nothing but a hound dog"u (Bir tazıdan başka bir şey değilim) söylemesi gibi bir şey. Elvis'e gidip "kendini köpek gibi mi hissediyorsun?" diye sormuyorsunuz, değil mi? *(gülüyor)* Bunlar sadece sözcükler... İnsan her dakika değişiyor, beni anlıyor musunuz? Bir şarkının sözleri günün belli bir anındaki duygunuzu yakalıyor. Ama pekala, bir sonraki dakikada, saatte ya da günde, bu duygu değişebilir. Dolayısıyla, bu albüm hakkında okuduğunuz bütün tahliller, bütün metin yorumlamaları, bütün eleştiriler, hepsi doğrudur, herkes haklı... *(gülüyor)*

Bütün bu yorumlar, insanların sözlerinizi didiklemesi, onlardan bunca anlam çıkarması canınızı sıkmıyor mu?
Hayır, beni rahatsız etmiyor. Belki de böyle davranan tek şarkıcı benimdir.

Yeni albümünüz çok övgü dolu eleştiriler aldı. Eleştiriler sizi hâlâ etkiliyor mu?
Bir kısmına göz attım, ama doğruyu söylemek gerekirse, onları o kadar çok okumuyorum. O kadar çok albüm yaptım ki... Umarım iyi anlaşılmışlardır. Öyle olduğu zaman, insan kendi kendine, "bunca çalışmaya değermiş" diye düşünüyor.

Rock'un katı, sert, hızlı bir şey olduğunu söylüyorsunuz... Blues'u nasıl tanımlarsınız?
Blues'un hep çok basit bir yapısı olmuştur. Söylemek istediğiniz her şeyi söylemeniz için ideal bir formattır. Saf bir biçim. Kimin doğuştan blues duygusuna sahip olup kimin olmadığını bilmiyorum. Hatta modern dünyamızda hakikaten güçlü bir şekilde blues'la özdeşleşen birisinin olup olmadığından da emin değilim. Benim zihnimde, blues, kırsal, köye dair bir şey; şehre taşındığında bile, elektriğe rağmen, blues hâlâ ilkel, kırsal bir biçim olarak kalmaya devam ediyor. Ama bütün mesele burada: Bugün işittiğimiz bütün müzikler, elektrikten, hatta elektronikten başka bir şey değil. Bu elektrik duvarının arkasında, şarkıcının soluk alıp verişini, bir kalbin çarptığını artık duymuyoruz. İnsan teknolojiye ve makinalara sığındıkça, blues'la bağları da o derece zayıflıyor. Tıpkı eski country gibi, blues da saf, basit, süssüz püssüz, çıplak bir biçim...

Yeniden Bob Dylan'ı, o kısık, çaresiz sesin en yürek burkan dizelerini dinlemeye başladım: "Onu Görürsen Selam Söyle", "Anne, Hep Aklımdasın", "Her Şeyi Fırlatıp Attım", "Acının Şarkısı". K-Tel firması acaba niye, "Kırık Kalpler İçin Hüzünlü Bob Dylan Şarkıları" adı altında bir albüm yayınlamadı? Sonra bütün "Artık Kocaman Kız Oldun" kayıtlarını yeni baştan, tekrar tekrar dinliyorum. "Blood On The Tracks"in orijinal kaydını, "Biograph"ın başka bir kaydını ve aralarında en korkutucu olan, "Hard Rain"in canlı kaydını tekrar tekrar dinliyorum. Bu tekrarların, şarkının anlamını azaltacağını, sözleri daha alışılmış kılacağını sanıyorum. Ama bazı sanat eserlerinin hüzün ve dehşeti, –Picasso'nun "Guernica"sı, Billie Holiday'in 1957 Monterey Caz Festivali'nde söylediği "Günaydın Kalp Acısı", Sylvia Plath'ın "Laleler" adlı şiiri, Fellini'nin "Sokaklar"ı gibi– tekrarlanmakla asla azalmıyor. Her yeniden izlendiği, dinlendiği veya okunduğunda, güçleri artıyor ve ben her seferinde dikkatimi üzerinde yoğunlaştıracak yeni bir trajik unsur ve duygulanmak için yeni bir neden buluyorum. Bu özellikle de beni etkilemiş olan bütün Bob Dylan şarkıları için geçerli. Onun sesinden nefret eden, genizden söylediğini ve şarkı söylemesini bilmediğini ileri sürenler, onun şarkılarını Byrds veya Ricky Nelson veya O'Jays'den dinlemeyi tercih edenler var ama onlar, gerçek Bob Dylan hayranları için, o pürüzlü, kırık sesin kurtuluşun sesi olduğunu anlamıyorlar. "Artık Kocaman Kız Oldun"un bütün değişik kayıtlarını, arka arkaya bir bantta toplamak isterdim. Bu kocaman kız, aslında çok küçük ve incinebilir.

E. Wurtzel, Prozac Toplumu, s. 261-262

Sizin gibi Minnesotalı bir beyaz nasıl oldu da blues'a takıldı?

Benim büyüdüğüm zamanlarda, Amerika'nın değişik bölgeleri radyolarla birbirlerine bağlıydı. O devirde, DJ'ler bugünküne göre daha serbestti, istedikleri albümleri çalıyorlardı. Vericiler çok güçlüydü, çok uzak istasyonları alabiliyordunuz. Hendrix'e baksanıza, o da iyi bir örnektir. Seattle'da büyüdü, orası pek öyle özel olarak blues mekanı sayılmaz. Ama eminim, benimle aynı deneyimleri yaşadı, blues'u radyodan keşfetti. Radyo, insanları birbirine bağlıyordu. Ama bugün durum çok farklı. Bütün bunların tam olarak ne zaman değiştiğini bilmiyorum ama, bugün radyolar çok daha fazla belli kalıplara göre davranıyorlar.

Radyodaki ilk deneyiminizi, blues'un ilk defa sizi bu denli etkileyişini hatırlıyor musunuz?

Bunu keşfettiğim zaman, bir vahiy gibi oldu. Ama ilk defanın nasıl olduğunu, ne olduğunu o kadar tam olarak hatırlamıyorum, o zamanlar kimin en popüler olduğunu da hatırlayamıyorum... Hayır, hayır, şarkıcı Johnny Ray'i hatırlıyorum. Onun farklı olduğunu biliyorduk, canlıydı, yüreği ve ruhuyla, çok gönülden söylüyordu. Ortalıktaki, Perry Como, Patty Page gibi tatsız tuzsuz, yavan, ama adı çok duyulan şarkıcıların arasında Johnny Ray bir tuhaf duruyordu... İnsana derinden bir şeyler hissettiren nadir şarkıcılardan biri olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum. Sonra, Hank Williams gibi insanları, country müziğini dinlemeye başladım. Minnesota'da, biliyorsunuz, Grand Ole Opry'yi yakalamak mümkündü. Radyo Amerikalıları birbirine bağlıyordu, ülkenin sıvasıydı, özellikle 50'li yıllarda.

O dönemde radyo dinlerken, sesinizi işlemeye, blues'cular gibi söylemeye çalışıyor muydunuz?

Tam olarak değil. Müthiş kırsal folk dinlemeye başladım ve öyle sanıyorum ki, stilimi Woody Guthrie dinleyerek geliştirdim. Ama bu bilincinde olmadığım, tasarlanmamış bir süreçti.

Dead'le çalmak benim için dönüm noktası oldu. Eski şarkılarıma, çok derinden bakmayı öğrettiler bana. Niçin onlar benim şarkılarımı anlıyorlardı da, ben anlayamıyordum? Müzikal ve enstrümantal meseleydi sanıyorum, metinleri anlama meselesi, edebiyatı değil de ruhlarını anlama meselesi... Aradan geçen yıllarla bu şarkıların ruhu benden uzaklaşmıştı.

Ne zaman, nasıl, niçin şarkıcı, müzisyen, şarkı yazarı olmaya karar verdiğinizi hatırlıyor musunuz?

Hatırlamıyorum. Hatırladıklarım o kadar net değil. Hayatımda şarkı söylemekten ve şarkı yazmaktan başka bir şey yaptığımı hatırlamıyorum... *(gülüyor)*

Jimmie Rodgers gibi bir müzisyen sizin için ne anlam ifade ediyor?

Onunla kendimi müthiş özdeşleştirmiştim. Woody Guthrie bile Jimmy Rodgers'dan etkilenmiştir. Onun sesi bir döneme damgasını vuran, o dönemin simgesi haline gelen, onu ileriye taşıyan seslerdendi. Çok daha sık Jimmie Rodgers şarkıları söylemek isterdim, ama insanlar beni şarkılarımla özdeşleştiriyorlar, beni daha önce yazılmış şarkıları yorumlayan biri gibi görmüyorlar. Başkalarının şarkılarını yorumlamak, o kadar iyi geliştiremediğim bir alan, çünkü insanlar benden kendi şarkılarımı kaydetmemi bekliyorlar. Bu benim için bir ikilem.

Bununla birlikte, kısa bir süre önce "Good As I Been To You" ve "World Gone Wrong" gibi derlemelerden oluşan iki folk albümü yaptınız ve de çok tuttu...

Halk şarkısı haline gelmiş şarkılardan oluşan iki folk albümü... Bunda da aslında hiç yeni bir şey yok benim için, yeni başladığım zamanlarda da bunu yapıyordum: ilk albümüm de bir folk şarkıları derlemesiydi. "Good As I Been To You"yu, ola ki insanlar unuturlarsa, benim müziğimin nereden geldiğini, şarkılarımın kökenini hatırlatmak için yaptım.

Bu iki albüm, ilhamın gelmesini beklerken size biraz zaman kazandırdı mı?

Tabii ki, çünkü kaydedecek pek yeni bir şeylerimin olmadığını kabul etmek lazım. Darmadağınık, parça parça şeyler vardı elimde, ama bitmiş, tamamlanmış, sağlam hiçbir şey yoktu. Bu iki albümü, aynı zamanda tek başıma, başka kimse olmadan bir albüm yapabilmenin basitliğini ve özgürlüğünü yeniden yakalayabilmek için de yaptım. Benim açımdan bu, gerekli bir meydan okumaydı. Yeni baştan, en baştan tekrar başlamayı isterdim, özellikle de bugünkü ses imkanlarıyla. Optimal ses

diye bir şey yoktu. Son albümde denediğimiz, çağdaş bir CD kaydetmekti, yani fonda bugünün teknolojisini kullanarak. Kendimizi kandırmamak lazım: 20'li, 30'lu yılların bütün plaklarının, CD'ye çevrilmeden önce elden geçirilmesi gerekli. Bu CD'lerden birini bugün dinlediğinizde, o dönemde iğneli pikaba takılan plastik bir rondelanın ortalığı nasıl sarstığını, ilk defa dinlediğimizde bizi nasıl etkilediğini tahmin edemezsiniz. CD'lerin bu türden bir sarsıcı etkisi yok... Ve bu biraz da teknolojinin hatası. Bütün bu elektrikli testere gibi ses çıkaran gitarları, ziller, çanlar altında çınlayarak yuvarlanıp giden baterileriyle bütün bu yeni grupları dinlediğinizde, o kadar gürültülü, o kadar cırtlak geliyor ki... Bu türden sesleri insan kontrol edemiyor, aklında tutamıyor. Sonra, CD'yi koyuyorsunuz ve tek bir gürültü patırtı duyuyorsunuz. Bütün bunlar doğal değil, insani bir sesin tekrarı, işlenmesi değil. Herhangi bir bara, bir blues topluluğu dinlemeye gidin, etkilenirsiniz, heyecanlanırsınız; sonra aynı şeyi CD'de dinlediğinizde, "o barda duyduğum ses nereye gitti" diye sorarsınız kendi kendinize.

Eski albümlerinizi CD'de dinlemiyor musunuz?

Eski albümlerimi asla dinlemem.

Neden?

Kendi kendimden etkilenmek istemem... Geçmişime bakmak istemiyorum, ileri gitmek istiyorum. Forever young... *(gülüyor)*

Böyle söylüyorsunuz ama, hep başkalarının eski müziklerine yöneliyorsunuz...

Evet, her zaman. Nedeni çok basit, çünkü daha iyisini yapabildiğimizi düşünmüyorum.

"Zaman ki değişi değişiveriyor" (The Times They Are A-Changing) gibi bir cümleyle çakışmayan bir fikir...

Ama gerisin geriye değişiyor. (But they are changing back...)

Hâlâ resim yapıyor musunuz?

Çalışıyorum. Resim çok talepkar, çok yoğun bir faaliyet, çünkü ben hakiki hayattaki şeylerin resmini yapıyorum. Bu da çok zor bir hazırlık devresi istiyor.

Edebiyatla ilişkiniz nasıl? Nobel ödülüne aday gösterildiniz.

Ödülü almamış olmam yazık... *(gülüyor)* Nobel'in en yüksek şereflerden biri olduğunu biliyorum. Nobel, şu dinamiti icat eden adamdı değil mi? *(gülüyor)*

Dostunuz Allen Ginsberg büyük bir şair. Siz

kendinizi bir şair olarak görmüyorsunuz. Şairle şarkı yazarı arasındaki fark nedir?

Bir şarkı içinde şiirsel unsurlar barındırır, ama fark, öyle sanıyorum ki şurada: Bir şiirin tanımlanmaya, sınırlanmaya, tasnif edilmeye ihtiyacı yoktur, oysa bir şarkının bazı kurallara uyması gerekir. Şarkı formatı çok daha sınırlı ve kısıtlıdır. Şiir, alanı sonsuz olan, özgür bir şeydir.

60'lı yılların başlarıyla ilgili önemli bir nokta: Folk müzik devrinin sonuna geliyorduk ve bu şiirle bağlantı kurmaya imkan veriyordu, çünkü televizyon henüz bu denli hakim değildi. O zaman, insanlar hâlâ şarkıların içeriğini dinliyorlardı; bunlar haberlerin yerine geçiyordu neredeyse. Woody Guthrie bu tarzın en iyilerindendi: Şarkıları orada burada olanlardan söz ediyordu, o onları her yende anlatıyordu... Televizyon ve medyalar her şeyi ele geçirmeden önce, insanlar şarkılar aracılığıyla olaylardan haberdar oluyordu; şarkıları dikkatle dinliyorlardı ve çok uzaklarda olup bitenleri öğreniyorlardı. Folk şarkıların uzun geçmişine bakarsanız, bunun doğrulandığını görürsünüz: ABD'nin bütün yakın tarihi folk şarkılarının fonunda, satır aralarında ortaya çıkar. Şimdi artık, bu bitti; şarkıların böyle bir gücü ya da böyle bir işlevi yok, çünkü insanlar her şeyi anında öğreniyorlar. Şiir de buna paralel bir düşüş yaşadı. Bugün hâlâ farklı açılarla, büyük şiir yazılabileceğine ve büyük bir şiirin haberlerden çok daha önemli bir anlam taşıyabileceğine inanıyorum. Buna karşılık, şarkılar için aynı durum söz konusu değil.

Kitle iletişimi çağı popüler müziğin özünü mü yok etti?

Her halükarda folk şarkılarının özünü yok etti. Bütün müziklerin eskisi gibi olmadığını iddia etmiyorum, ben burada çok belirli bir alandan söz ediyorum. Eğer yüzyılın başındaki şarkıları dinlerseniz, bunlar buruk şiirlerdir, orada örneğin en az yirmi tane Titanic faciasından söz edenine rastlarsınız. Her biri size farklı bir bakış açısı sunar, her biri yürekten hissedilmiştir. Ve bu Titanic'le sınırlı değil; aynı zamanda James A. Garfield'in öldürülmesiyle ilgili, bir kömür madeni felaketiyle ilgili şarkılar da bulursunuz... Her konu hakkında ve bütün açılardan yazılmış şarkılar vardı. Medyalar bütün bunları yok etti.

Hafızalara, rock'a şiiri getiren adam olarak geçmek ister miydiniz?

Bu tür meseleler hakkında düşünmem. Bunu eğer ben yapmasaydım, kesin bir başkası çıkıp benim yerime yapacaktı. Benim rock'a taşıdığım özellikle folk müzik, basit bir müziği tanıtmaya katkıda bulundum. Benim müziğe başladığım devirde, bu müzik bu kadar yaygın olarak tanınmıyordu; insanlar Leadbelly'nin kim olduğunu bilmiyorlardı, Blind Willie McTell'in adını duymamışlardı, Woody Guthrie dinlemiyorlardı... Tıpkı bugünkü gibiydi. Pop müzik aşağı yukarı benim başladığım zamanlardaki durumunda. Günümüzün müzisyenleri pek Woody Guthrie dinlemiyorlar. Ben, Leadbelly gibi insanları dinliyordum çünkü hakikati anlattıklarını biliyordum. Bugün de hâlâ, müziği ortalama tüketiciyle aynı şekilde dinlemem, benim için müzik basit bir eğlence değildir.

Benim rock'a taşıdığım özellikle folk müzik... Müziğe başladığım devirde, bu müzik tanınmıyordu; insanlar Leadbelly'nin kim olduğunu bilmiyorlardı, Woody Guthrie dinlemiyorlardı... Tıpkı bugünkü gibiydi. Pop müzik aşağı yukarı benim başladığım zamanlardaki durumunda.

Harry Smith'in folk antolojisinden ilk ne zaman haberdar olduğunuzu hatırlıyor musunuz?

Çok erken, bu tür şarkıların bulunmasının hâlâ çok zor olduğu zamanlarda. O dönemde, bu folk antolojisi satılmıyordu, mağazalarda bulunmuyordu, sadece kütüphanelerde vardı. Birisinden, benden daha yaşlı ve o antolojiye sahip birisinden duymuştum sanıyorum. Bütün folk müzik hazinesi bu plaktaydı. Onu ilk dinlediğimde, burada öğreneceğim çok şarkı var diye düşünmüştüm. O dil de beni çok sarsmıştı, şiirsel bir dildi. Şarkıların her biri, hiç şüphesiz katıksız şiirdi. Esas olarak, bu dil, günlük konuşma dilinden farklı olan bu dil beni cezbetmişti.

Böyle bir albüm bugün benzer bir etki uyandırabilir mi?

Eğer bu şarkıları iyi anlıyorsanız, eğer bunları yorumlayabilecek yeteneksteyseniz, şarkı yazarı olarak, müzisyen olarak her yere gidebilirsiniz. Çalışma alanınız ne olursa olsun, hep en temelden işe başlamak gerekir, tabii eğer bu temele ulaşabiliyorsanız.

İnsanlar sizin şarkılarınızı aynen otuz sene evvelki sound'larıyla dinlemek istiyorlar ama, siz bunu hiç yapmıyorsunuz...

Bence şarkılar yaşayan, canlı varlıklardır. Bu şarkıları çalmaktan hiç sıkılmıyorum, çünkü bir hakikati, özerk bir yaşamı barındırıyorlar. Ama çalınış şekilleri hiçbir zaman bir konserden diğerine tamamen aynı olamaz. Özgün kayıtlar prototipler gibidir. Bu prototipleri yeniden üretemem, her zaman tıpatıp aynı çalamam, çünkü her albüm farklı müzisyenlerle, farklı gruplarla, farklı düzenlemelerle kaydedildi... Şarkılarımı tıpatıp aynı şekilde yeniden üretmem için her akşam yüz küsur müzisyeni bir araya getirmem gerekir... *(gülüyor)* Turneye bir albümün promosyonunu yapmak için çıkmıyorum ben, çalmak için çıkıyorum, albümlerim de konserlerin bir anısı olarak mağazalarda satışa sunuluyor. Aslında, ben kendimi turnede gibi görmüyorum: Her sene belli bir sayıda konser veriyorum, hepsi bu, buna turne denmez. Bugünden yarına, hemen bırakabilirim de. Bir yarım devam etmek istiyor, bir yarım da nihai olarak bırakmak.

Eğer Woody Guthrie hayatta olsaydı, sizce aynı şekilde mi davranırdı, yani bir sahne zanaat-

Dylan'ı Dylan yapan

Mojo'nun Aralık 1993 tarihli ikinci sayısında Bob Dylan'ın geleneksel folk albümü "World Gone Wrong"ın eleştirisini Robert Wyatt yapmış. Wyatt'a hemen bir resimli köşe tahsis ediyor, bu tarihi belgeyi kısaltarak dikkatlerinize sunuyoruz...

Aceleci okurlar için hemen söyleyeyim: "World Gone Wrong" (Dünyanın Çivisi Çıktı) güzel bir insan tarafından yapılan güzel bir albüm. Benim yaptığım değerlendirme ezcümle bu. Bundan sonra söyleyeceklerim spekülasyondan ibaret. Ben yeniyetmeliğin eşiğindeyken, Robert Zimmerman 20'li yaşlarına adım atmış bir delikanlıydı. O günlerde müzikal ve kültürel bir uyarıcı arayışındaydım ve "halk müziği" bende klostrofobik duygular uyandırıyordu.

Tabii ki o müziğin yarısını bilmiyordum bile... Geçenlerde televizyonda Highway 61'ı anlatan bir filmi seyrederken farkettim ki, ben de Zimmerman gibi olabilirdim, eğer onun "başvuru kütüphanesi"nden ve yaptığı keşiflerden haberdar olabilseydim.

Esasen, o hiçbir zaman arşiv çalışması yapmadı. Geçmişte, daha ziyade bir rythym and blues fan'ıydı. Bu, sizlere şaşırtıcı gelmeyebilir, ama benim için tatlı bir sürpriz oldu. Bu adam, "folk rönesansı"nın "kuvve" halinde olduğu New York'a indiğinde, çok iyi teçhizatlanmış, kendisini yaşayan halk kültürü konusunda çok iyi yetiştirmişti. Woody Guthrie'nin kurduğu köprüden geçmeye hazırdı.

Amerikalıların Bob Dylan'a "radikal", "orijinal" demelerinin sebebi de bu değil mi? Zira, radikal, "kök"e dair bir şey zaten.

Ayrıca, Johnny Cash'in dediği gibi, o zaten bir şair değil mi? Bence Bob Dylan'ı Bob Dylan yapan bunlar değil. Bana kalırsa, Bob Dylan'ı Bob Dylan yapan başka bir şey. Yaptığı "keşif", tevazu ve samimiyetle söylemek. O şarkıları "onun" yapan şey, onları söyleyiş biçimi.

Bu albümü yapmasının sebebi "ölüseverlik" değil. Tarihe kaynayan bir tencere gibi bakabilme cesaretini göstermesi. Ta en başından...

İşte bu sebeple, geleneksel şarkıları söylerken de kendi bestelerini söylerken olduğu kadar başarılı.

"Benim" diyen herkes kadar iyi beste yapabilir. Ama, buna ihtiyacı yok. Çünkü o tepeden tırnağa müzisyen.

"World Gone Wrong"da Dylan, geleneği olarak gördüğü şarkılar arasında dolaşıyor yine.

Ve yine tümüyle bir Dylan albümü.

Bu adamı dinleyin ve cesaretini örnek alın...

Robert Wyatt

karı gibi, neredeyse sürekli olarak konserler mi verirdi?
Bugünkünden çok farklı bir devirde yaşıyordu ve çalıyordu. Müziği kitleselleşmemişti; bugün olduğu gibi bütün dünyada anında tanınmıyordunuz.

Gittikçe daha fazla lead gitar çalıyorsunuz, Link Wray'le Django Reinhardt'ın bir tür kesişmesi gibi sizin stiliniz...
(Kahkahayla gülüyor) Bu çok sevimli ve ilginç bir tanımlama. Pekala, gitar çalış stilime dönersek, bunun bir stil olup olmadığını bile bilmiyorum. Özellikle ritmiyle, folk ekolünün bir uzantısı. Benim gitar çalışım baterinin ritmini takip etmekle yetinir; aynı ritmik yapılara oturuyoruz. Bu kadar basit. Sonuçta, lead gitarcı olarak tanınmak istemem, ayrıca böyle bir ünün arkasında da duramam. Ama işitmek istediğim bu ritmik gitar partisyonlarını kimse benim yerime çalmak istemiyor. Yıllar boyunca bu tarz bir müzisyenle çalışmaya çalıştım, ama kimse böyle bir şeye devam etmek istemedi. Belki de bu rol çok fazla basit, çok fazla kolay olduğu içindir.

80'li yıllarda Grateful Dead'le çıktığınız turne, konserlere yaklaşımınızı değiştirdi mi?
Dead'le çalmak benim için çok önemli bir dönüm noktası oldu. Eski şarkılarıma, o dönemde çalamadığım şarkılarıma çok derinden bakmayı öğrettiler bana. Onların hakiki manasına tam olarak vakıf olamıyordum, çünkü o kadar farklı düzeylerde okunabilirlerdi ki... Benim için çok fazla karmaşıktılar. Ama Dead için değil... *(gülüyor)* Onlar için, bu şarkıların çok önemli bir anlamı vardı. Bu durum benim kafamı kurcaladı: Niçin onlar benim şarkılarımı anlıyorlardı da, ben anlayamıyordum? Müzikal ve enstrümantal meseleydi sanıyorum, bir konsantrasyon meselesi, metinleri anlama meselesi, edebiyatı değil de ruhlarını anlama meselesi... Aradan geçen yıllarla bu şarkıların ruhu benden uzaklaşmıştı. Belki de bu şarkıları bir sürü farklı grupla çalmış olduğum içindir. Belki de bütün bu gruplar bu şarkıları hakikaten iyi anlamamıştı. Bu bana da bulaşıyordu. Dead'le çalıncaya ve onların şarkılarımı benden bile daha iyi anladıklarını farkedinceye kadar... Bu durum bazı tıkanma noktalarını çözmeme yardımcı oldu.

Eski şarkılarınızdan uzaklaşmanız, aynı zamanda genç Dylan'a göre kendi kendinizden de uzaklaşmanız anlamına mı geliyordu?

Dylan ve Allen Ginsberg (Maraş kadrajı-1997)

Bu dönemden çok daha önce geçmişimi unutmuştum... *(gülüyor)*

Genç kuşakların ilgisini çekiyor olmak sizin için önemli mi?
Hayır. Gençler benimkinden farklı bir döneme ve kültüre aitler. Torunlarım benim hiç tanımadığım gruplarla ve şarkıcılarla ilgileniyorlar. Ben benim duygularımı, ruh halimi anlayan insanlar için çalıyorum.

60'larda dünyanın değiştirilebileceği fikri vardı, sanıyorum. Bu fikir, somut eylemden daha önemliydi. Etki edebilecek olma duygusu, hakikaten etki etmekten, harekete geçmekten daha önemliydi. Bugün, esas olarak eksik olan bu fikir.

Radyo dinliyor musunuz?
Çok seyrek, tesadüfen...
Ben şahsen, eski tarz radyo programlarını dinlemeyi seviyorum; bu tür şovlara bir geri dönüş var gibi görünüyor. Çocukken dinlediğim program türü buydu: Tiyatro tarzı şeyler, insanlar müzik yapıyor ama, aynı zamanda hikayeler de anlatıyor...

Diyelim ki bir Bon Jovi ya da Springsteen programına denk düştünüz; ne olduğunu anlar mısınız?
Bon Jovi... Bunu tanımayı beceremem... *(gülüyor)* Bruce farklı, o benim küçük kardeşim gibi. Her yerde duyduğunuz ve benim hiç dinlemediğim bu koca hard-rock'tan ayrılan bir müzik oluşturdu o. Buna karşılık, blues'dan geldiğini, kaynaklandığını iddia eden müziklerin değil de, en saf olarak rap'in blues'a bağlı olduğunu düşünüyorum. Yeni soul'u da, Marvin Gaye ya da Stevie Wonder türevi şarkıcıları da pek sevmiyorum... Bu tarz müzikte hâlâ en iyi Wonder'dır, başkasını aramanın alemi yok.

Bir keresinde, size en sevdiğiniz şarkıcılar sorulduğunda, Charles Aznavour demiştiniz.
Kesinlikle çok ciddiydim. Aznavour'a bayılıyorum. Bütün bu hikaye "Piyaniste Ateş Edin" filmini gördüğümde başladı. Hatta bu filmi defalarca seyrettim, özellikle de karların içinde geçen son bölüme bayılıyordum; bana o kadar çok çocukluğumun geçtiği bölgeyi hatırlatıyordu ki... Ama aynı zamanda filmin tonu da müthiş hoşuma gidiyordu. Çok basit, filmin bütün sahneleriyle, her yönüyle kendimi özdeşleştirmiştim. Birkaç ay sonra, Charles Aznavour New York'ta söylemeye geldi; ben bilet kuyruğunun başındaydım.

Oğlunuz Jakob Dylan'ın grubu Wallflowers'ı beğeniyor musunuz?
Kesinlikle. Benimkinden farklı bir dönemde müzik yapıyorlar, ama bu da onların dönemi.

Teknoloji benim müzik tarzımı bozuyor, bayağılaştırıyor. Şarkıları yoğurup yumuşatıyor, cıvıklaştırıp birbirine karıştırıyor, onları kendine göre şekillendiriyor, benim üstümde hakimiyet kuruyor. Teknoloji günümüzün rocker'larının işine yarıyor, ama benim için ayakbağı.

Oğlunuzun müzik kariyeriyle ilgili misiniz, yoksa kayıtsız mı kalıyorsunuz?
İlk refleksim, ilk duygum, Dylan'ın oğlu olarak çaylak muamelesi görmemesini dilemek. Ebeveynleriyle aynı sektörde olan çok şarkıcı var, ve bu durum bazen onların hayatını çok zorlaştırabiliyor.

Bolonya tecrübenizi anlatır mısınız?
Harika bir şovdu... "Forever Young"ı çalmıştım galiba... *(gülüyor)*

60'lı yıllarda karşı-kültürün simgesi olan sizin gibi birinin Papa'yla el sıkıştığını görmek tuhaf değil mi?
O devirde, hiç şüphesiz başka bir Papa vardı.

İnsan zihninin geçmiş ve gelecek fikrini anlayabileceğini düşünüyor musunuz?
İşte size ucu bucağı olmayan, dipsiz bir soru... Bir anlamda, bugün bildiğimiz her şey Dante'nin döneminden beri var ve hatta Musa'nın zamanına kadar uzanıyor. Yeryüzünde ebedi bir şey var, orada, görünmeyen dünyanın bir parçası, gözlerimizle göremiyoruz. Sadece görebildiklerimizi algılıyoruz, ama görünmez dünyayı göremiyoruz. Ve bu görünmez dünyada, yüzyıllar önce varolan şeyler eğer bugün hâlâ varsa, buna hiç şaşırmam. Temelde insanlar hep aynı, öyle değil mi? Farklı dönemlerde, farklı kültürlerde yaşıyorlar, ama derindeki insani duygular hakikatte değişmiyor.

Geçen sene, "The Times They Are A-Changin" bir Kanada bankasının reklamında kullanıldı. Bunu mesele ediyor musunuz?
Hayır, hayır, benim için mesele değil... *(gülüyor)* Benim meselelerim o alanda yer almıyor.

Peki hangi alanda yer alıyor?
Başka bir yerde, öteki tarafta.

Çeviren: **s.i.**

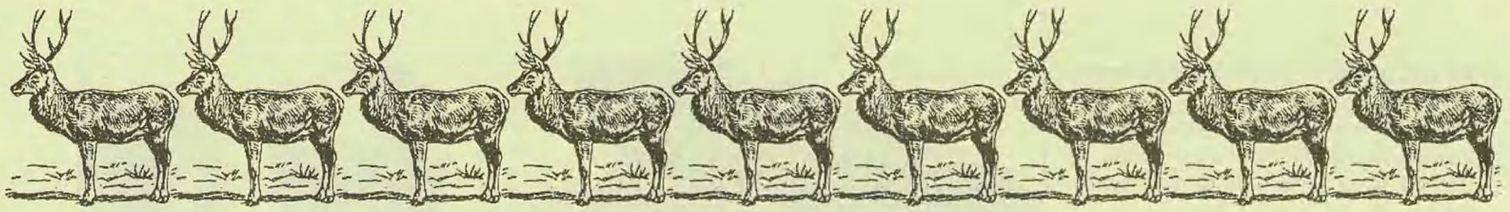

a→

ATMA TÜRKÜ

Erkek Atma türkü atarım
Yüreğuni yakarum
Eski çaruklarumi
Boğazuna takarum

Kız Deremenun oluği
Tikinedur tikine
Çok açma ağuzuni
Siçan düşer içine

Erkek Elume çifte kürek
Karişturdum furuni
Çok açma ağuzuni
Kırarum muncuruni

Kız Uşak senun fesune
Yama yaptum tersune
Seni bağlayacağum
Ahirun gerisine

Erkek Deremenun üstine
Taşlara bak taşlara
Sen türki bilmiyisun
Hadi ordan maskara

Kız Arkama sepetika
Gidiyirum yaprağa
Bi turki demeğilen
Soktum seni toprağa

(Yöre: Of)

g→

GARFIELD, JAMES ABRAM

Amerikalı devlet adamı. (1831 - 1881) Eski diller profesörüydü, 1895'de Ohio senatörü oldu. Lincoln'ün yanında yer aldı, 1861'de Kuzey ordusuna katıldı ve 1863'e kadar savaştı. Temsilciler meclisine girdi, 1876'da Cumhuriyetçi Parti'nin lideri oldu. Güney'in yeniden imarı, zenci haklarının korunması ve enflasyona karşı siyasi programını uyguladı. 1880'de Ohio eyaleti yasama kurulu tarafından federal senatörlüğe seçildi. Aynı yıl Birleşik Devletler başkanlığına getirildi. Fakat iktidarı henüz devraldığı Mart 1881'de, kendisinden iş isteyen ve kovulan biri tarafından öldürüldü.

GAZAP ÜZÜMLERİ

Hep göçen, hep taşınan bu halk göçebeydi artık. Ufacık bir toprak parçası üzerinde yaşamaya alışmış, doğup ölüp on dönümlük toprağından ayrılmamış, o on dönümden ekmek çıkarmış ya da on dönümden ötürü aç kalmış olan bu halkın önünde artık bütün Batı apaçıktı. Dolanıyor, iş arıyorlardı. Otoyollarda nehirler gibi akıyordu halk. Yan çayırlar onlarla doluydu. Geride yenileri geliyordu. Koca otoyolları dolduruyordu taşınıp duran insanlar.
Orta ve güneybatı kesimlerinde basit bir tarım toplumu yaşıyordu eskiden. Sanayi onları değiştirmemiş, tarımlarına makine girmemiş, özel kişilerin elinde makinenin ne kadar güçlü ve ne kadar tehlikeli olabildiğini anlamaya fırsat bulamamışlardı. Sanayiin çelişkileriyle iç içe büyümemişti o insanlar. Sanayi hayatının gülünçlüklerine karşı duyuları hâlâ keskindi.
Sonra birdenbire makineler onları dışarı atmış, onlar da kendilerini otoyollarda bulmuşlardı. İşte bu hareket değiştirdi onları. Otoyollar, yol üstündeki kamplar, açlık korkusu, açlığın kendisi değiştirdi onları. Akşam yemeği yiyemeyen çocuklar değiştirdi. O sonu gelmez taşınmalar değiştirdi. Göçebeydi onlar. Gördükleri düşmanlık değiştirdi, sonra kaynaştırdı, sonra birleştirdi onları. Hani küçük kasabaları birleşmeye, düşmanı püskürtüyormuş gibi silahlanmaya iten etki.

Grup grup, eli sopalı adamlar, memurlar, dükkancılar, tüfekle, şotganla kendi dünyalarını herkese karşı korumaya kalkan insanlar.
Yollarda göçmenler çoğalınca Batı'yı bir panik sardı. Mülk sahibi insanlar malları için korkar oldular. Ömürlerinde aç kalmamış insanlar, açların gözlerine baktılar. Hiçbir şeyi çok fazla istememiş insanlar, göçmenlerin gözlerinde isteğin alevini gördüler. Böyle olunca kasabaların, kent eteklerinin halkı kendilerini korumak için bir araya geldiler. Kendilerinin iyi, istilacıların kötü olduğu yolunda birbirlerine güvence verdiler. Dövüşmeden önce şarttı bunu yapmak. Kendi kendilerine, "bu lanet olası Oki'ler hem pis, hem de cahil" dediler. "Bunlar dejenere, bunlar cinsi sapık" dediler. "Bu Oki'ler hırsız" dediler. "Ne olsa çalar bunlar" dediler. "Mal mülk hakkına saygı yok bunlarda" dediler.
Bu sonuncusu doğruydu işte. Hiçbir şeyi olmayan insan, sahiplik acılarını nereden bilebilir? Savunanlar birbirine "bunlar hastalık getiriyor buraya, pis insanlar bunlar" dediler. "Okullara alamayız bunların çocuklarını, yabancı bunlar" dediler. "Kızkardeşin bunlardan biriyle gezsin ister miydin" dediler.
Yerli halk, kendini zorla yoğurup zalimleştirdi. Sonra aralarında birlikler, mangalar kurdular, onları silahlandırdılar. Sopalarla, gazlarla, tabancalarla silahlandılar. Bu ülke bizim. Bu Oki'lerin çığrından çıkmasına izin veremeyiz. Aslında silahlanan bu adamlar da o toprakların sahibi değillerdi ama, kendilerini sahip sanıyorlardı. Geceleri fazla mesai yapıp duran memurların hiçbir malı yoktu. Küçük dükkancıların da, varsa varsa borçları vardı. Ama borç bile... bir şeydi. İş bile bir şeydi. Memur kendi kendine, "ben haftada on beş dolar alıyorum" diyordu. "Ya Allahın belası bir Oki kalkar da on ikiye çalışmayı kabul ederse?" Küçük dükkancı da "ben borçsuz bir adamla nasıl rekabet ederim" diye kaygılanıyordu.
Göçmenler, otoyollar üzerinde nehirler gibi akarken, açlıkları gözlerinden okunuyordu. Tüm ihtiyaçları belliydi gözlerinden. Ne bir iddiaları, ne bir sistemleri vardı. Yalnızca sayıları ve bir de ihtiyaçları. Bir kişilik iş bulunca, on kişi birbirine giriyordu o işi yapmak için... ucuza yapmak için. O otuz sente çalışıyorsa, ben yirmi beşe çalışırım. O yirmi beşe razıysa, ben yirmiye yaparım.

Yo, ben! Ben açım. On beşe çalışırım. Boğaz tokluğuna çalışırım. Çocuklar... Bir görseniz çocukları. Yara gibi kızarıklıklar çıkarıyorlar. Koşup oynamaya güçleri yok. Dökülmüş meyvalardan biraz yiyince, yaraları azıyor. Ben bir lokma ete de çalışırım.
İyiydi bu durum. Çünkü ücretler düşüyor, fiyatlar yüksek kalıyordu. Büyük patronlar memnundu. Daha çok el ilanı bastırıp daha çok insan getirmeye baktılar. Ücretler yine düştü, fiyatlar yüksek kaldı. Neredeyse yine eskisi gibi serfler çıkacaktı ortaya.
Bu sefer de büyük mal sahipleriyle şirketler yeni bir yöntem icat ettiler. Mal sahiplerinden biri, bir konserve tesisi satın al-

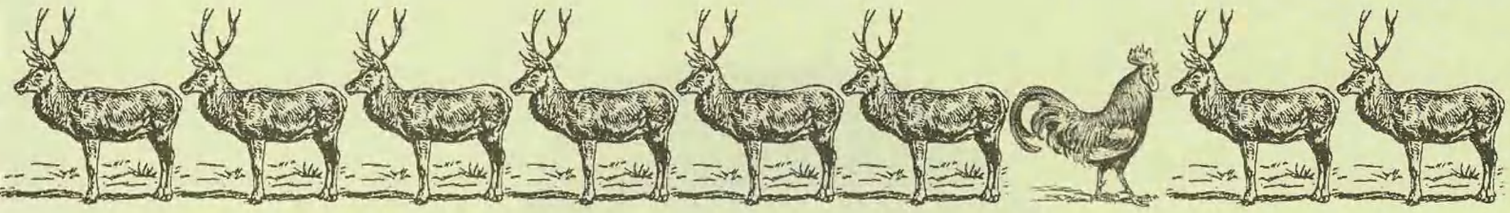

mıştı. Şeftalilerle armutlar olunca, meyvanın yetiştirme maliyetinden daha aşağı bir fiyat verdi. Konserve tesisi sahibi olarak kendisi, meyva yetiştiricisi olan kendine düşük fiyat ödüyor, meyvaları alıyor, fakat konserve fiyatı yüksek olduğundan yine kârını cebe atıyordu. O zaman konserve tesisine sahip olmayan küçük çiftçiler, topraklarını kaybetmeye başladılar. O çiftlikleri büyük toprak sahipleri kaptı, bankalar kaptı, konserve tesisi olan şirketler kaptı. Zaman geçtikçe çiftliklerin sayısı azaldı. Küçük çiftlikler bir süre için kente taşındılar, derken kredileri bitti, sonra dostları tükendi, sonra akrabaları kalmadı. O zaman onlar da yollara döküldüler. Yollar iş bulmak için birbirlerini yiyen, birbirini öldürmeye hazır insanlarla doldu.

Şirketler, bankalar aslında kendi felaketlerini hazırlıyorlardı ama bunun farkında değillerdi. Arazi verimliydi. Açlıktan ölmelere gelmiş insanlar, yollarda dolaşıp duruyordu. Ambarlar tıklım tıklım buğday doluyken, fakirlerin çocukları raşitik büyüyordu. Yaralar çıkıyor, pellagra hastalığına yakalanıyorlardı. Büyük şirketler, açlıkla gazabın arasındaki çizginin bıçak sırtı kadar incecik olduğunun farkında değildi. Ücret diye harcanabilecek paralar, gaza, tüfeğe, ispiyona, kara listelere, silah eğitimine harcanıyordu. Otoyollar üzerinde insanlar karıncalar gibi gidip geliyor, iş arıyor, bir lokma yiyecek arıyordu. Gazap da mayalanıyordu yavaş yavaş.

John Steinbeck

GÜLBENK

Bir ağızdan yüksek ses çıkarma; bir topluluğun bir ağızdan ve makamla söylediği duadır. Alevi, Bektaşi ve Mevleviler dinsel törenlerinde bütün hizmetleri gerçekleştirdikten sonra, bitirişte gülbenk okurlar. Gülbenk okunurken, tarikatın pirleri teker teker anılır. Dinleyenler oturdukları yerde niyaz vaziyetinde, secde olurlar. Gülbenk, töreni yönlendiren mürşid tarafından okunur. Dinleyenler, mürşidin sözlerini, alçak sesle "Allah, Allah" diyerek tekrarlarlar. Dinsel törenlerdeki gülbenkler, genelde "Bism-i Şah, Allah, Allah! Akşamlar hayr'ola, hayırlar feth'ola, şerler def'ola. Mü'minler ber-murad ola. Münkirler mat ola. Münafıklar berbat ola. Allah, Allah! Demler daim, cemler kaim, ibadetler sahih ve salim ola. Gönüller şad ola. Meydanlar abad ola. Meclisler kürşad ola..." sözleriyle başlar. "Gerçek erenlerimizin demine, devranına Hu!" sözleriyle biter. Osmanlılar'da gülbenk, yeniçerilere maaş dağıtılırken, günlük et istihkakı verilirken ve savaşa başlanacağı sırada çekilirdi. Maaş defterlerinin baş tarafına yazılan gülbenkler de vardı. Gülbenklerin, aşure, hatim, seyahat, gerdek, cenaze gibi türleri vardır. Yahya Kemal bir şiirinde, "Vur pençe-i Ali'deki şemşîr aşkına / Gülbangi âsûmanı tutan pir aşkına" der.

S→

STAHANOV, ALEKSEY GRİGORYEVİÇ

Rus madenci (1906 – 1977) Donets'de, Irmino madeninde çalıyordu. 30-31 Ağustos 1935 gecesi, 345 dakikada, yani altı saatte, normalden altı kat fazla olarak 102 ton kömür çıkararak rekor kırdı. Aynı yılın 19 Eylül'ünde, ekip halinde 227 ton kömür çıkardı, kendi rekorunu kırdı. (Şubat 1936'da, madenci İzotov tarafından geçildi.) Bu madenciler, bu sonuçları bir takım teknik yenilikler uygulayarak elde ettiler. "Stahanovculuk" hareketi, bu yenilikleri yaygınlaştırmaya çalıştı. Sosyalist ülkelerde, 1930-1950 yılları arasında uygulanan ve manevi rekabet sayesinde en yüksek verimin elde edilmesi esasına dayanan çalışma örgütlenmesi yöntemi anlamına gelen Stahanovculuk, çalışma veriminin artırılması için, işçilerle kolhoz'cuların kitle halinde harekete geçmelerine yol açtı. Stahanovculuk, SSCB'de ikinci beş yıllık plan döneminde (1933-1937) gelişti. Stahanovcu hareket, 1929'dan başlayarak büyük bir gelişme gösteren "udarnik" hareketinin yerini aldı. 1950'li yılların sonundan itibaren "çalışmada komünist tavır", yeni sosyalist rekabet biçimleri geliştirdi.

t→

TALKING BLUES

Afrika kökenli doğa toplumlarından gelen Amerikalı siyahların ilkel bir şarkı formatı. Çoğu zaman hiçbir enstrüman, söyleyen kişiye eşlik etmez. Sadece insan sesi, bağrışmalar ve vücudun çeşitli yerlerine vurularak çıkarılan seslerle icra edilir. Kimi zaman destansı bir olayı uzun uzadıya anlatmak için, kimi zaman da yapılan işi kolaylaştırmak ya da çekilen acıyı azaltmak için söylenir. Destan anlatmaya, "story telling" denir. Belli bir söz ve müzik ölçüsünde olaylar anlatılır ve araya periyodik olarak nakaratlar konur. Bu nakaratlar kimi zaman halka tekrarlatılır. "Story telling", daha sonra tek gitar eşliğinde ve hatta blues bandoları önünde söylenir. Yapılan işi kolaylaştırmak için söylenenlere ise, yine eski bir Afrika geleneği olan "call and response" (çağırma ve yanıtlama) denir. Bu iki şekilde olur: 1) Atışma: Bir erkeği paylaşamayan iki kadın ya da bir kadını paylaşamayan iki erkek arasında olabileceği gibi, bir kadınla bir erkeğin karşılıklı kur yapmalarını, birbirlerine laf atmalarını da konu alabilir. Hatta iki huysuz ihtiyarın saçma bir konudaki tartışması da atışmaya girer. Atışma, farklı şekillerde hemen hemen tüm folklorlarda vardır. Türklerde atışmanın ilk örneği Kaşgarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügati't Türk"ünde geçen, yaz ile kışın karşılaşması, "dedim-dedi" olarak nitelendirilen "aydım-aydı" biçiminde konuşmalardır. Atışmalar günlük hayatın dışında değildir. "Yakma türkü", "karşı-beri", "karşılaşma", "leb değmez" adları altında atma türküler vardır. Bunların dışında âşıkların meclislerde, köy odalarında, düğünlerde yaptığı atışmalara, karşılaşmalara rastlanır. Mecliste bulunan saygın birinin ya da usta bir ozanın "ayak" söylemesiyle başlayan atışma, ayağa uygun dörtlük söyleyemeyen âşığın yenilgisini kabul etmesiyle sona erer. 2) İkinci tür "call and response"lar Afrika'ya özgüdür. Daha çok iş ve av şarkılarında, imece olaylarında, düğünlerde, cenazelerde söylenir. Konu ne ise, lider o konuda halka sorular sorar ya da onların slogan gibi cevaplar vermelerini sağlayacak sözler söyler: "Nereye gidiyoruz/ Darı toplamaya/ Nereye gidiyoruz/ Pamuk toplamaya/ Darılar ve pamuklar kimin/ Efendimizin..." gibi. Bu tür geleneklere Anadolu'da da rastlanır: Hıdırellezde söylenen maniler; Karadeniz bölgesinde söylenen imece türküleri, heyamolar; çeşitli bölgelerde, tarlalarda çalışanların işi daha çabuk bitirmesini sağlayan yarışmalar, karşılıklı söylenen iş türküleri bunlardan birkaçıdır.

Aralık. Geç kalmış kuşlar kanat çırpıyor
Bir otomobilin karla kaplı ön camına yazıyorum:
Che yaşıyor.

Christopher Logue